

124 OLDALON, ELŐFIZETŐKNEK AJÁNDÉK CD-VEL, VÁLTOZATLAN ÁRON

GRAMOFON
GRAMOFON

2007. ŐSZ

GRAMOFON • 2007. ŐSZ

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz
2007. ŐSZ

MAGYAR JAZZ QUARTET

ÚJ LEMEZ A GRAMOFON
GONDOZÁSÁBAN

KODÁLY-MÓDSZER

Zenepedagógia a XXI. században

ÉRDI TAMÁS

Amit megtanul, nem felejt el

TREVOR PINNOCK

Brandenburg újratöltve

KEITH JARRETT

Tizenhat év után ismét Pesten

MALI TRUBADÚRJAI

Nyugat-afrikai panoráma

KALEIDOSZKÓP

XII. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

ISSN 1416-1109

9 771416 110003 07003

Ára:
750 Ft
€ 3,-

MOL jazz fesztivál budapest 2007

Művészetek Palotája

19.30 h – 22 h
IX., Komor Marcell u. 1.

szeptember 12. Nyitókoncert – Bartók Béla Hangversenyterem

Michael Schiefel (D)

Lukács Miklós Quintet

Lukács Miklós, Bacsó Kristóf, Szandai Máttyás,
Dés András, Szalai Péter

Richard Galliano's Tangaria Quartet (F)

Richard Galliano, Sebastien Surel, Philippe Aerts,
Rafael Mejias

szeptember 16. Zárókoncert – Fesztivál Színház

Alegre Corrêa (BR)

– Horváth Kornél Duó

Lionel Loueke GilFeMa Trio (USA, H)

Lionel Loueke, Massimo Biolcati,
Németh Ferenc

Központ – Sátor

19 h – 23 h
IX., Központ u. 9-11.

szeptember 13.

Babos Project Special

Babos Gyula, Veress Mónika,
Szakcsi Lakatos Róbert, Hárs Viktor,
Balogh László

Dresch Quartet

Dresch Mihály, Lukács Miklós,
Szandai Máttyás, Baló István,
km.: Kovács Ferenc

Thürichens Tentet (D)

Michael Schiefel, Sven Klammer,
Jan von Klewitz, Andreas Spannagel,
Nikolaus Leisle, Sören Fischer,
Kai Brückner, Nicolai Thürichen,
Johannes Gunkel, Kai Schönburg

szeptember 14.

Perico Sambeat

Quartet (E)
Perico Sambeat, Bernardo Sassetti,
Javier Colina, Marc Miralta

Juhász Gábor Trió

– Iain Ballamy (UK)
Juhász Gábor, Iain Ballamy,
Papesch Péter, Borlai Gergő

Supersilent (N)

Helge Sten, Ståle Storlokken,
Jarle Vespestad, Arve Henriksen

szeptember 15.

László Attila Quintet

– Bob Mintzer (USA)
László Attila, Bob Mintzer, Borbély
Mihály, Oláh Kálmán, Lattmann
Béla, Borlai Gergő

Tóth Viktor

Quartet (H, USA)
Tóth Viktor, Szandai Máttyás,
Kovács Ferenc, Hamid Drake

Marc Ducret Trio (F)

Marc Ducret, Bruno Chevillon,
Eric Echampard

Holland Jazzhajó 23 h – 01 h

IX., Központ u. 9-11., Nehru Part

09.13. **The Ploctones (NL)**

Anton Goudsmit, Efraim Trujillo, Jeroen Vierdag, Martijn Vink

Francia Jazzhajó 23 h – 01 h

IX., Központ u. 9-11., Nehru Part

09.14. **Grupa Palotaï (F, H)**

Palotaï Csaba, Thomas de Pourquery, Daniel Zimmerman, Didier Havet, Joe Quitzke

Belga Jazzhajó 23 h – 01 h

IX., Központ u. 9-11., Nehru Part

09.15. **Octurn (B, F)**

Guillaume Orti, Magic Malik, Laurent Blondiau, Bo Van der Werf, Jozef Dumoulin, Fabian Fiorini,
Jean-Luc Lehr, Chander Sardjoe, Nelson Veras

Hotel Ibis Centrum 22 h – 00 h

IX., Ráday u. 6.

09.13. **Mojo** > 09.14. **Neumann Balázs Quartet** > 09.15. **Babos Gyula és tanítványai**

Pincészház 22 h – 00 h

IX., Török Pál u. 3.

09.13. **Nigun** > 09.14. **Kormos Janó és a csapdlecsabi** > 09.15. **Czirják Csaba Quintet**

Fotocella kávézó 22 h – 00 h

IX., Ráday u. 17.

09.13. **Lower House** > 09.14. **Fenyvesi Márton Trió** > 09.15. **Ektar**

Jaffa kávéház 22 h – 00 h

IX., Ráday u. 39.

09.13. **Bende Zsolt Trió** > 09.14. **Váczai Dániel SGB Trió** > 09.15. **New Vibe Project Duó**

Paris, Texas kávéház 22 h – 00 h

IX., Ráday u. 22.

09.13. **Trió1** > 09.14. **Finucci Trió** > 09.15. **Oláh Szabolcs – Soós Márton Duó**

Ritmus étterem & kávézó

22 h – 00 h

IX., Ráday u. 34.

09.13. **Tiszavirág** > 09.14. **Eichinger Quartet** > 09.15. **Smárton Trió**

Jegyek kaphatók a Művészetek Palotája jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media hálózatában (tel.: 222-1313), a Libri könyv-áruházakban, az összes ismert jegypénztárban, valamint a koncertek napján a helyszíneken. Internetes jegyrendelés: www.jegyelado.hu

INFORMÁCIÓ > WWW.BMC.HU / JAZZFESZTIVAL > 216-7894

Budapest Music Center

Egy királynő a művészekért

Ha kimagasló zenei intézményekkel jellemeznénk Belgiumot, az egyik a Nemzetközi Zenei Verseny, a másik a hozzá kapcsolódó Chapelle Musicale lenne. Mindkettő a művészetek, a kultúra és a tudományok barátja és pártfogója: Erzsébet királynő nevét viseli.

Bajorország hercegnője 1900-ban feleségül ment a belga Albert herceghez, aki 1909-ben lépett trónra. Bajor Erzsébet – akkor már királyné – a legnagyobb festőket, költőket, tudósokat és muzikusokat fogadta lakosztályában – többek között Albert Einsteint, akivel szívesen kamarazenélt. 1937-ben a neves hegedűs, pedagógus és zeneszerző aktív közreműködésével létrehozta az Eugène Ysaÿe versenyt, amelyet először David Ojsztrah nyert meg. Úgy tervezték, hogy a versenyt négyévente rendezik meg „vetésforgóban” hegedűsöknek, zongoraművészeknek, illetve énekeseknek. A következő évben mégis szerveztek egy versenyt zongoristáknak, ezen Emil Gilelsz diadalmaskodott.

A második világháború miatt hosszú kényszerszünet következett. Az 1951-ben újraéledt verseny, amely már ma ismert nevét (Erzsébet Királynő Nemzetközi Zenei Verseny) viselte, Leonyid Kogan hegedűművész győzelmével zárult. A rangos verseny valamikori díjazottjai között számos magyar található: három zongorista 1956-ban (Vásáry Tamás, Bánhalmi György, Frankl Péter), Gabos Gábor 1960-ban, Némethy Attila 1978-ban, Szokolay Balázs 1987-ben. Majd hegedűsök következtek: Baráti Kristóf 1997-ben, Kelemen Barnabás 2001-ben, Szalai Antal pedig 2005-ben.

Ojsztrah és Gilelsz kimagasló produkciói után Erzsébet királynő nagyszerű kezdeményezésnek kötelezte el magát: látva a keleti országok zeneoktatásának magas színvonalát, lehetővé kívánta tenni a fiatal művészek számára, hogy minden művészeten kívüli körülményt kizárva koncentrálhassanak tehetségük kibontakoztatására. 1939. július 11-én nyitotta meg kapuit az Erzsébet nevet viselő Chapelle Musicale, amely a világháború miatt ugyancsak szüneteltetni kényszerült tevékenységét. Sok viszontagság után 1957-ben kezdte meg ismét a működését, hogy a világ minden tájáról érkező fiatal zenészeknek – hegedűsöknek, zongoristáknak, csellistáknak és zeneszerzőknek – lehetővé tegye a közös munkát világhírű professzorokkal, három éven át.

„A kiváló zenei képzettség ma világszerte követelmény: újra kellett fogalmaznunk a Chapelle céljait, szisztémáját. Alapvető feladatunk, hogy a lehető legjobb és legkorszerűbb körülményeket biztosítsuk e műhelyben a fiatal tehetségek számára” – mondta az akadémiának a családi birtokon helyet adó Paul de Launoit báró unokája, Bernard de Launoit, aki ma a Chapelle igazgatóságának elnöke.

A Chapelle már énekesek előtt is nyitva áll, rájuk José Van Dam visel gondot, a zongoristákat Abdel Rahman El Bacha, a hegedűsöket pedig Augustin Dumay irányítja. A negyedik „maître en résidence”, azaz meghívott tanerő az Artemis Vonósnégyes. A hangszereket egy alapítvány segíti ösztöndíjakkal. Az egyetlen követelmény: a minőség.

Bernadette Beyne

Bernadette Beyne főszerkesztő
Crescendo (Belgium)
www.crescendo-magazine.be

LE Bimestriel de la vie musicale
CRESCENDO

A két intézmény honlapja:
www.cmireb.be
www.cmre.be

DOSSZIÉ

„Mire 2000-et írunk...”

Kodály Zoltán szellemi hagyatéka

6

KALEIDOSZKÓP

BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL

„Kíváncsiság, fürkészés, keresés”

Rácz Zoltán az UMZE tíz évéről és a kamaraegyüttes terveiről

12

Labirintusok és fűgák

Beethoven, Csapó Gyula és Kondor Ádám különös találkozása

13

Megszólalnak a némafilmek

100 százalék Zappa. Soil and Pimp Sessions

14

15

KLASSZIKUS

„Amit egyszer megtanulok, nem felejttem el”

Beszélgetés Érdi Tamás zongoraművésszel

16

Karrierépítés felsőfokon

Bíró Csilla komolyzenei impresszárió

20

Elmélet és gyakorlat

Népzenei tanszak indul a Zeneakadémián

21

Zenekari körkép

Egy gentleman a zene bűvöletében

Beszélgetés Trevor Pinnockkal

22

36

Sztárok, hangok, jubileumok

Budapesti Zenei Hetek

40

A magyar zene vonzásában

Úti beszámoló a Schleswig-Holstein Zenei Fesztiválról

42

Mértékadó zeneműkiadók – 3. rész

Bärenreiter Verlag

46

A zene független képviselői – 4. rész

48

KRITIKA

52

ZENÉS SZÍNHÁZ

„Tartalmas, szép évad elé nézünk”

Vass Lajos főigazgató az operaházi változásokról

68

Horváth Mária hangnevelő iskolája

70

Kelet kapujában

A Bartók+...Miskolci Nemzetközi Operafesztivál hét éve

72

Meyer és Welser-Möst: új páros Bécsben

73

Opera a szomszédban

Horvát Nemzeti Színház

74

KRITIKA

76

JAZZ

FONTOSABB A BARÁTSÁG, MINT A VILÁG-MEGVÁLTÁS

Új lemezt készített a Magyar Jazz Quartet

80

V. MOL Jazz Fesztivál Budapest:

válogatott csapatok

86

Ifjú tehetség

Special Providence

89

A Jazzy és a többiek

Rádiós jazzműsorok a nagy-budapesti éterben – 2. rész

90

Őszi jazzkoncertek, fesztiválok

92

KRITIKA

95

VILÁGZENE

MALI: A ZENÉSZEK ORSZÁGA

106

KRITIKA

108

GRAMOFON-HANG

A hangszórókról

Ujházy László tanulmánya

112

Lánc-Reakció

Simon Géza Gábor

116

Nyílt szívvel, kritikus füllel

Beszélgetés Papp Mártával

120

Címlapon:

MAGYAR JAZZ QUARTET

(80. oldal)

KODÁLY SZELLEMI HAGYATÉKA

Zenepedagógia a XXI. században
(6. oldal)

TREVOR PINNOCK

Brandenburgi versenyek
felfedezésekkel
(36. oldal)

RICHARD GALLIANO

Válogatott csapat a
MOL Jazz Fesztiválon
(86. oldal)

MALI TRUBADÚRJAI

Nyugat-afrikai panoráma
(106. oldal)

GRAMOFON

Klasszikus és Jazz

1996-ban alapította:

Iványi Margó, **Bösze Ádám**,
Retkes Attila és **Zipernovszky Kornél**

Főszerkesztő: **Retkes Attila**

Főszerkesztő-helyettes: **Albert Mária**

Főmunkatárs: **Zipernovszky Kornél**

Művészeti tanácsadó/tipográfiai terv:

Práczy István

A szerkesztőség tagjai:

Albert Mária (zenés színház)

Bécsi Barbara (jazz, világzene)

Ujházy László (Gramofon-Hang)

Várkonyi Tamás (klasszikus)

E számunk szerzői:

Albert Mária, **Bécsi Barbara**, **Bori Viktor**, **Deseő Csaba**, **Fazekas Gergely**, **Fittler Katalin**, **Friedrich Károly**, **Gilányi Gabriella**, **H. Magyar Kornél**, **Katona Márta**, **Laczkó Krisztián**, **Lindner András**, **Márton Attila**, **Máté J. György**, **Molnár Szabolcs**, **Ókovács Szilveszter**, **Pallai Péter**, **Pál Eszter**, **Párniczky András**, **Pödör Bálint**, **Pödör Eszter**, **Réfi Zsuzsanna**, **Rockenbauer Zoltán**, **Szale László**, **Szászi Júlia**, **Szigeti Péter**, **Turi Gábor**, **Ujházy László**, **Várbiro Judit**, **Várkonyi Tamás**, **Veres Bálint**, **V. Nagy Viktória**, **Vörös Eszter**, **Winkler-Nemes Gábor**, **Zay Balázs**, **Zipernovszky Kornél**

Címlapfotó: **Polónyi István** (Foto Sapiens)

A szerkesztőség címe:

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Telefon: (06-1) 430-2870

Fax: (06-1) 436-0101

E-mail: info@gramofon.hu

Honlap: www.gramofon.hu

Kiadja a **Klasszikus és Jazz Lap-,
Könyv- és Hanglezkiadó Kft.**

H-1037 Budapest, Szépvölgyi út 99.

Ügyvezető igazgató: **Retkes Attila**

Operatív igazgató: **H. Magyar Kornél**

Nyomdai kivitelezés:

Publicitas Art-Media Kft.

H-1021 Budapest, Tárogtató út 26.

Honlap: www.publicitas.hu

Megjelenik évszakként.

Előfizethető a kiadó címén, telefonon,

faxon, e-mailben.

Az éves előfizetés ára: 3000 forint

A Gramofon megjelenését támogatja:

nka
Nemzeti Kulturális Alap

„Mire 2000-et írunk...”

Kodály Zoltán szellemi hagyatéka

⇒ Réfi Zsuzsanna

Kodály Zoltán 1947-ben megjelent, 100 éves terv című írásában a következőket olvashatjuk:

„Cél: magyar zenekultúra. Eszközök: a zenei írás-olvasás általánossá tétele az iskolán keresztül. Egyben a magyar zenei szemlélet öntudatra ébresztése a művészi nevelésben csakúgy, mint a közönségnevelésben. A magyar zenei közízlés felemelése, haladás a jobb és magyarabb felé. A világirodalom remekeinek közkinccsé tétele, eljuttatása minden rendű és rangú emberhez. Mindezek összessége termi meg a távol jövőben felénk derengő zenekultúrát. [...] Bizton remélhetjük, hogy mire 2000-et írunk, minden általános iskolát végzett gyermek folyékonyan olvasottát.”

Hét esztendő telt el a Kodály által jóvendölt időpont óta, a kitűzött céltól pedig egyre távolodunk. Évről-évre kevesebb gyerek képes zenei írásra, olvasásra, és csökken azoknak a száma, akik legalább időnként énekelnek. Sokan magát a Kodály-konceptiót is félreértelmezik, és csupán a szolmizációt, a kézjeleket, a kottarajzokat tartják lényegesnek. Pedig Kodály Zoltán szerint a legfontosabb, hogy a gyermek az óvodától kezdve naponta találkozzon az énekléssel, s a legjobb pedagógusok a legkiválóbb zenei anyagokkal ismertessék meg. A zeneszerző volt az első, aki felismerte az iskolai énektanítás hiányosságait. Már 1925-től sokat foglalkozott azzal, hogyan lehetne az oktatást érdekesebbé, értékesebbé tenni. Kodály a *Bicinia Hungarica* című sorozat első kötetével kötelezte el magát végérvényesen a fiatalok zenei nevelése mellett 1937-ben. Ezt követően alakította ki alapeszméjét, amely szerint a gyermek a népzenei gyökerektől a zenei anyanyelv elsajátításával, énekelve, kórusban kell, hogy eljusson a zeneirodalom nagy alkotásaihoz.

Demokratikus rendszer

Kodály koncepciója már a II. világháború előtt megszületett, de pályatársa, Ádám Jenő volt az, aki a nézetrendszer zenepedagógiai alkalmazását megszervezte, és anyaggal feltöltötte. Így született meg 1948-ban Kodály és Ádám tollából az *Énekes* könyv. Az ebben található magyar népzenei dalanyag adta az alapját, modelljét minden további tankönyv-együttesnek. A Kodály-konceptió legteljesebben az ének-zenei tagozatos általános iskolában jelenik meg, amelyből az első Kecskeméten jött létre 1950-ben. Majd 1956-ban miniszteri rendelet adott törvényi kereteket további tagozatos iskolák létesítésének és működésének. Az intézményekben a tanulóknak minden nap van énekórájuk, zenei írás-olvasást tanulnak, és részt vesznek a kórus munkájában. Néhány év elteltével a magyar ének-zenei nevelés máris a nemzetközi érdeklődés középpontjába került.

Erdei Péter karnagy, a kecskeméti Kodály Zoltán Zenepedagógiai Intézet igazgatója szerint azért is lett olyan hamar népszerű Kodály elmélete és filozófiája, mert óriási értéke a demokratizmus; az, hogy mindenkire vonatkozik. Akárcsak szemlélete: a zenei nevelés segít a kulturális felemelkedésben, és az általa felnövekvő új generá-

ciók intellektuálisan nyitottabbak, érzelmileg érettebbek, toleránsabbak, kreatívabbak. A karnagy ugyanilyen fontosnak tartja az etnikai önazonosság-tudatra nevelést, hiszen Kodály egyik alapelve volt, hogy mindenhol a saját nemzeti hagyományokból kell elindítani a zenei oktatást. Erdei úgy véli, hogy amikor néhány esztendővel ezelőtt a koncepció elavulásáról beszéltek, csupán évtizedes félreértelmezésről volt szó. Kodály koncepciója ugyanis a nevelés irányát, tartalmát és célját határozza meg, de a módszerek mindig az egyes tanár kreativitásán is múl-

nak. Erdei szerint ahány pedagógus, annyi metodika. S az a jó, ha a szisztéma mindig testre szabott, az adott iskolához, gyerekcsoporthoz illik. A karnagy úgy véli, hogy a Kodály halála óta született műveket, a modern technika legújabb vívmányait is be lehet építeni a koncepcióba.

Erdei szerint tudomásul kellene venni, hogy nem lehet uniformizáltan, az átlaggyerekekre mérve, alacsony színvonalon tanítani. Ezért óriási az oktatásirányítás felelőssége. „Kodály és a magyar zenepedagógia híre bejárta a világot” – mondja. „Akadnak

Forrás: Kodály életéről készített és dokumentumokban

Kodály a Köröndön – a mai gyerekek is körbetáncolnák?

KECSKEMÉTI KODÁLY-DÍJ

A Kodály szülővárosa által alapított kitüntetést minden esztendőben kiosztják majd. Első alkalommal 2007. október 2-án, a Város Napján, ünnepi közgyűlés keretében adják át. Az a kecskeméti illetőségű, illetve a városhoz kötődő zeneművész, karnagy, zeneszerző, zene-történész, népzene-kutató vagy zenepedagógus kaphatja meg, aki huzamos ideig magas színvonalú művészi előadással, zeneművel, zene-tudományi munkával, illetve eredményes zeneoktatói tevékenységgel járult hozzá Kecskemét zenekultúrájának fejlődéséhez, hírnevének gyarapításához. Azok is részesülhetnek ebben az elismerésben, akik Kodály Zoltán életművével összefüggő, kiemelkedő művészi, tudományos és pedagógiai tevékenységet végeznek.

olyan országok, ahol a tőlünk átvett metódussal már jóval előttünk járnak, Magyarországon pedig már érzékelhető a színvonal hanyatlása. Noha a továbbfejlődésre lenne mód, a Kodály Intézet harmincnégy esztendővel ezelőtt éppen azért jött létre, hogy összegyűjtse és őrizze a zeneszerző zenepedagógiájának hagyományait, örökségét.” Az iskola két éve a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem intézménye lett, így tanfolyamaik a jövőben már a felsőfokú végzettség középső lépcsőjét, a Master fokozatot is kínálják Kodály Zenepedagógiai Szakértő elnevezéssel. Aki itt végez, nemzetközi téren is használható „papírt” kap. Általában 25-30-an tanulnak az intézményben az év során, de nyáron a létszám akár a 150-et is eléri. A Kodály-szemináriumok, amelyeket két évente rendeznek meg, 100–150 pedagógust vonzanak – ők a nyaralásukból három hetet áldoznak tanulásra. A Kodály Intézet segédanyagai között kiemelkedő helyet foglal el az a kiadvány, amely elméleti és gyakorlati áttekintés nyújt a Kodály-konceptióról az óvodától egészen a középiskoláig. A Kodály Zoltán zenepedagógiai elvei a gyakorlatban című DVD-n az érdeklődők bemutató órákat is láthatnak. Az intézet elismertségét talán az a millenniumi díj is jelzi,

amelyet idén áprilisban kapott meg. A Magyar Szabaddalmi Hivatal kitüntetését a szellemi tulajdon védelmében kiemelkedően fontos szerepet játszó intézmények nyerhetik el.

Újraépíteni a kóruskultúrát

Bár a magyar kórusmozgalom még mindig világhírű, a kórusok száma is csökken. Napjainkban ugyanis már egyre kevesebb iskola, intézmény engedheti meg magának az együttesek fenntartását. A korábbi évtizedekben a kórusok működtetése presztízs kérdést jelentett a vállalatok számára, a rendszerváltás után azonban ez a helyzet megváltozott. Sajnos a szülők egy része is időpocsékolásnak tartja, ha gyermeke közös éneklésen vesz részt. Erdei Péter szerint ideje a hazai kóruskultúrát is újraépíteni. De azt is tudja, hogy ehhez ma már csak egyetlen eszközük van: a szakmai vonzóerő, ami megnöveli a szakember felelősségét. Az elhivatott kórusvezetők azonban vállalják ezt, akárcsak az ingyen végzett munkát. Az ének-zene tagozatos általános iskolák száma szintén egyre kevesebb: az intézmények száma az 1990-es években 240 körül volt, 1998-ban már csak 150 iskolában működött zenei tagozat, napjainkban pedig ez a szám 80-100 közé tehető.

„Pedig az ének-zene oktatás fejleszti a többi készséget, és a beilleszkedésben is segít” – mondja Ember Csaba, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetségének elnöke. Abban is egyetért Erdeivel, hogy a heti egy énekóra szinte semmire sem elegendő. Komoly gondnak tartja, hogy a középfokú intézményekben már alig akadnak ilyen foglalkozások. Ember Csaba szerint az lenne a legfontosabb, hogy a gyerekek minden nap énekeljenek, függetlenül az énekórák számától. Ehhez az aktív zenei tevékenységhez nem kell más, csak egy jó tanár. Miközben ugyanis azon folyik a vita, hogy népdalt vagy kortárs könnyűzenét tanuljanak-e, a fiatalok egyáltalán nem énekelnek. Sőt az elnök még azt is megkockáztatja, hogy nem több énekórára, hanem rendszeres, teli tudóból felhangzó éneklésre lenne szükség.

Zongora és hegedű helyett gitár

Megemlíti azt is, hogy közben a zeneoktatásban is komoly belső változások zajlanak. Az eddigi két legnépszerűbb hangszer, a zongora és a hegedű iránt egyre csökken az érdeklődés, míg a gitároktatásra jelentkezők száma nő. Ma összesen 125 ezer gyerek tanul zenét az országban, amely szám 1952 óta nőtt, és 2006-ban érte el a legmagasabb számot, a 131 ezret, de már egyetlen esztendő alatt is hat-ezerrel csökkent létszám. Hiába próbálnak a zenetanárok mindent megtenni, amit csak lehet, az iskolák inkább számítástechnikára és a nyelvtanításra költenek. Jóllehet vizsgálatok igazolták, hogy azok a gyerekek, akiknek mindennapjaiban jelen van a muzsika, sokkal jobban teljesítenek más területeken is. Legutóbb például a diákok tanulási hatásfokát vizsgáló Programme for International

SZALÓKI ÁGI énekes:

Zenén nevelkedtem, iskolásként szebbnél szebb kórusműveket hallottam rendszeresen. A mai helyzetet elkésirítőnek tartom, s úgy vélem, ezért részben a pedagógusképzés is felelős, a fiatal tanárok ugyanis nem tudják a kicsikkel megkedveltetni a muzsikát, közelebb vinni hozzájuk a népzeneit. A Kodály-módszer szerint próbálnak éneket oktatni, de ezen belül is szükség lenne megújulásra. Sajnos azonban bizonytalanság van a fejekben, és nem merik igazán használni az autentikus forrásokat. Túlzottan külön kezelik a klasszikus muzsikát és a népzeneit. Nem a tankönyvekben leírtakat kellene megtanítani, hanem a saját élményeket figyelemfelkeltően továbbadni. A leendő pedagógusok csak hangjegyeket látnak éveken keresztül, s nem magát a zenét. Úgy érzik, kevés a rendelkezésre álló idő a felkészüléshez, pedig az óvo néin senki sem a zeneelméletet kéri számon, hanem azt, hogy képes-e a muzsikával önfeledten egygve válni, és a gyerekeket is megtanítani erre. Az élő zenével való rendszeres foglalkozás nagyon fontos. A gyerekeknek tartott koncertjeimen zenei képességfejlesztő játékokkal tartom fenn a figyelmet, s mondókákkal, versekkel is próbálom motiválni a kicsiket. A hatás talán abból is lemérhető, hogy koncertről koncertre vannak visszatérő családok. Használni kell hát a zene személyiségfejlesztő erejét!

Fotós: www.szalokitagi.hu

KODÁLY-TANSZÉK EGY KÍNAI MAGÁNEGYETEMEN?

Kína déli fővárosa, Nanking magánegyetemi Kodály-tanszékét készül létrehozni, s a 75 millió lakosú tartomány Magyarországgal közösen szeretne életre hívni egy Nemzetközi Kodály Intézetet is. Számukra ugyanis a Kodály-koncepció alapvető fontosságú oktatási ügy. Ebben komoly szerepe van Szirányi Borbálának, aki hat éven keresztül tanított e metódus szerint a távol-keleti országban, és olyan énektanárokat nevelt, akik kreatívan gondolkodnak, és továbbviszik Kodály örökségét.

megismertetik a legfontosabb külföldi zenei nevelési módszereket is. Egy évvel később már muzsikus férjével, Székely Balázssal együtt ment vissza Pekingbe, a szolfézst, a módszertant, a vezénylési gyakorlatot, valamint a kóruséneklést zongorás összhangzattannal és formatannal is kiegészítették. A diákok pedig egyre önállóbbak és kreatívabbak lettek. Olyannyira, hogy nem sokkal később – a magyar szakemberek távolléte alatt – az elsős évfolyamoknak már az idősebb hallgatók tartották a Kodály-foglalkozásokat. Sőt, néhány általános

iskolában is lehetőséget kaptak a Kodály-metódus szerinti gyakorlati tanításra. Ez főként a jól válogatott és a kínai zenére épülő tananyag hiánya miatt nem volt egyszerű feladat. Komoly segítséget jelentett, hogy a tanszék Kodály eszméi iránt elkötelezett vezetője, Gao Jianjin asszony már lefordította a kínai nyelvre Szőnyi Erzsébet egyik módszertani kötetét. A lelkesedés és a szorgalom ellenére az ott dolgozó pedagógusok munkáját is rendre nehezíti a „hivatalosság” hullámzó támogatottsága. Attól az általános iskolától például, ahol a főiskolások Kodály-koncepció szerint kezdtek ének-zenét oktatni, megvonták a támogatás egy részét, ezért most új helyszínt kell keresniük. A nankingi elképzelésről, amelyről először két éve esett szó, Szirányi Borbála elmondta azt is, hogy az új tanszék és az intézet ügyében azóta sincs előrelépés. De ez nem meglepő, mert Kínában a nagy ívű reformterveket gyakran keresztezi a „megfontolt haladás” évezredes tradíciója. Hat esztendő után az idei az első, amikor a pedagógus házaspár nem utazik a Távol-Keletre, de a program nem áll le, a növendékek egy fiatal magyar szakember

A Kodály-évet nyitó hangversenyen Szirányi Borbála vezényelte a zenei nevelési tanszék vegyeskarát a pekingi Központi Konzervatóriumban

A tanárnő, aki kórusvezetői diplomáját a Zeneakadémián szerezte, a Kodály-koncepció módszertani sajátosságait, gyakorlati eszközeit először 2000 márciusában kezdte oktatni a Pekingi Konzervatórium ének-zene tanárképző tanszékén, amelynek vezetői célul tűzték ki, hogy a konzervatórium hagyományos tantárgyai mellett hallgatóikkal

irányításával kapnak újabb impulzusokat Kodály koncepciójából. Öröndetes, hogy idén a kecskeméti Kodály Intézetben is van egy ösztöndíjas pekingi növendék, aki a kínai fővárosban már a két magyar tanártól sajátította el az alapokat, s most részt vesz az egyéves kurzuson, majd az egyhónapos speciális mesterképzésen is.

Student Assessment (Nemzetközi Diákértékelési Program – NDP) jelentése mutatott rá arra, hogy az ének-zene oktatás jótékony hatással van a matematikai készségekre és a nyelvtanulásra. „Harminc évvel ezelőtt Finnországban is Kodály elvei alapján hajtották végre a zeneiskolai reformot – meséli az elnök –, nem véletlen, hogy az NDP felmérésen a finnek az első helyen végeztek. Ők ugyanis komolyan vették a módszert, a támogatását, de még a munka ellenőrzését is. Magyarországon, egyedül Európában, csak önellenőrzés van, igazi szaktanácsadás nincs... Évről-évre komoly harcot kell folytatni az intézményeknek a normatíváért is, ami folyamatosan veszít az

értékéből, miközben sem a szülők, sem az önkormányzatok nincsenek olyan helyzetben, hogy ezt ellentételezni tudják. Európa más országaiban ezzel szemben elismerik a művészeti oktatás fontosságát, az állam és az önkormányzatok is jelentős eszközökkel segítik a zenei nevelést. Belgiumban például a költségek 90 százalékát az állam fizeti, Norvégiában ez teljes egészében állami kötelezettség! Nálunk közben minden sorvad, mert a gyerekek időkeretével rosszul gazdálkodunk” – teszi hozzá Ember Csaba. Pedig Kodály is úgy vélekedett, hogy „zeneértővé csak az aktív zenei tevékenység tehet, a pusztá zenehallgatás magában nem elég”.

Ne a tankönyv legyen vastagabb

Ember Csaba szerint a gyerekeknek készségeket kell kapniuk, bár szükség van jó daloskönyvre, nem annak vastagságán múlik a siker. Kérdés, hogy mit és hogyan tanítanak, hiszen Kodály után negyven évvel is születtek új, kortárs kompozíciók, ideje ezeket is beilleszteni a koncepcióba. 2009 az Európai Unióban a kreativitás éve lesz, Ember Csaba szerint ekkor majd ismét Kodály Zoltánról beszélnek. Az újabb jubileum kapcsán pedig nem a modulátokat kell utánózni, hanem a szellemiséget továbbvinni. A koncepció iránti külföldi érdeklődést egyébként jól jelzi, hogy a Kodály Intézetben most ősszel nemzetközi kérésekre mesterképző szakot indítanak. Erdei Péter szerint ezzel is bizonyíthatják saját maguk és az oktatótervezők számára, hogy a kérdést nem szabad levenni a napirendről. A karnagy szerint a legégetőbb probléma, hogy az elmúlt másfél évtizedben felnövekedett generáció

HAMAR DÁNIEL, a Muzsikás együttes vezetője:

Három esztendővel ezelőtt, mikor összeültünk az együttes tagjaival, hegedűsünk, Sipos Mihály azzal a hírral döbbsített meg bennünket, hogy heti egyre csökkentették az iskolai énekórák számát. Itt, Kodály országában. Gondolkodni kezdtünk, hogyan tudnánk ezen segíteni, és arra jutottunk, hogy ha ettől kezdve minden évben ötven iskolát végiglátogatunk, rendhagyó énekórákat adunk, akkor el tudunk jutni a diákok egy jelentős részéhez. Amennyiben más zenészek, együttesek is ezt teszik, akkor ennek a generációnak egy része úgy nő fel, hogy egy-egy különleges zenei élménnyel is gazdagodik. Három év alatt több mint 140 iskolában jártunk, hozzávetőleg harmincezer diáknak muzsikáltunk. Az órákon az egész iskola előtt nemcsak zenélünk, hanem bemutatjuk a hangszereket, beszélünk a darabokról, a népzene gyűjtéséről. S valamelyest a gyerekeket is igyekszünk bevonni a muzsikálásba, közös élményt nyújtva nekik. Különleges koncertsorozattal is tisztelgünk Kodály emléke előtt. Évek óta jelentkezőnk olyan programokkal, ahol a komolyzenei és a népzenei közönséget kívánjuk összehozni. Most Kodály kórusműveit illesztjük be népzenei közegbe, a hangversenyeken mindig a helyi kórusokkal lépünk pódiumra. Az évad során tíz koncertet adunk: az első előadás a Zene Világnapján, október 1-jén lesz Nyíregyházán a sokszoros díjnyertes Pro Musica és Cantemus kórusokkal, Szabó Dénes karnagy vezényletével.

Forrás: www.muzsikas.hu

VERSENYEK, PÁLYÁZATOK KODÁLY EMLÉKÉRE

A Tehetséges Magyarországért Alapítvány és a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége nyílt pályázatot hirdetett 2007 áprilisában. A jelentkezőknek olyan pályaműveket kell készíteniük, amelyekben felhasználják Kodály Zoltán pedagógiai célú zeneműveit. A pályaműveket szeptember 30-ig lehet benyújtani iskolai énekkottatás, énektanárképzés és felsőfokú szakzenész-képzés kategóriában. A pályázat díjátadása december 16-án, Kodály születésnapján lesz. A díjazott tanulmányok egy jubileumi kiadványban is megjelennek.

A Magyar Kórusok és Zenekarok Szövetsége, a KÓTA az év elején műveltségi versenyt hirdetett általános iskolások számára. A vetélkedő témája Kodály Zoltán élete és életműve: zeneszerzői, népdalgyűjtő, zenepedagógiai munkássága, tanári tevékenysége. A vetélkedő országos döntőjére 2007. december 1-jén kerül sor. Szintén a kettős Kodály-évforduló előtt tiszteleg a „Serkenj fel, kegyes nép!” címmel hirdetett Kárpát-medencei ifjúsági zenei játék, amelyet a Jeunesses Musicales Hungary Egyesület és a Magyar Zenei Tanács szervez általános és középiskolák részére. A játékosok zenefelismerésben, népdalok, kórusművek előadásában és a Kodály életműbeli jártasságuk terén mérik össze tudásukat. A vetélkedőre összesen 106 csapat jelentkezett erdélyi, kárpátaljai, felvidéki, délvidéki, burgenlandi és magyarországi iskolákból. A háromfordulós játék 2007. szeptember 23-án veszi kezdetét, s a tervezett helyszínek között van többek között Galánta, Budapest, Komárno, Tapolca, Szováta, Beregszász, Nyíregyháza, Kolozsvár és Sepsiszentgyörgy. A döntőt 2007. december 17-én tartják Kecskeméten.

– amely most lesz szülővé – életéből hiányzik a zene. Úgy véli, tisztán láthatók a gondok, mégsem szabad átengedni magunkat a pesszimizmusnak, mert abban a pillanatban minden véget ér. A küzdelmet nem szabad feladni. Egyet lehet tenni: példamutató munkát végezni, és a tanítványokat, felnövekvő kórusvezetőket, tanárokat a hasonló szemléletre indítani. Erdei Péter szerint az lenne ideális, ha bármikor be lehetne kopogni a miniszterhez, és azt mondani neki: „Miniszter úr, nagy baj van, s ezen önnek kell segíteni...”

Visszakanyarodhatunk Kodály soraihoz, amelyek a Művelt Nép 1956. június 24-ei számában jelentek meg: „Miért ne lehetne magyar specialitás az általános iskola jobb éneke? Ezt ugyan nem lehet valutáért eladni külföldön (a labdarúgást lehet?), de talán ér valamit az erkölcsi valuta, amit jelent. [...] Csak boldog gyermekből lehet boldog felnőtt, s csak ezekből lehet boldog ország.”

A kecskeméti Kodály Intézet hivatalos honlapja:

www.kodaly.hu

A Kodály Emlékév hivatalos honlapjai:

www.emlekev.hu

www.kodaly125.hu

játék

SZERENCSEJÁTÉK ZRT.

„Kíváncsiság, firkészség, keresés”

Rácz Zoltán az UMZE tíz évéről és a kamaraegyüttes terveiről

Edgard Varèse öt és Mauricio Kagel két műve hallható október 14-én este fél nyolctól az Olasz Kultúrintézetben az UMZE kamaraegyüttes előadásában. A fennállásának tizedik évfordulóját a Budapesti Őszi Fesztiválon ünneplő zenekar művészeti vezetőjét, Rácz Zoltánt a múlttól, a jelenről és a tervekről kérdeztük.

⇒ V. Nagy Viktória

Gramofon: Az október 14-i UMZE-koncert több szempontból is jubileumi: tíz éve, hogy megalakult a kamaraegyüttes. és ugyancsak tíz éve, a Budapesti Őszi Fesztiválon mutatkozott be. Milyen alapokra épült az együttes?

Rácz Zoltán: Sokáig nem volt olyan bázisunk, ami a folyamatos működést biztosította volna. Alkalmi felkérésekre álltunk össze, ám a tavaszi és az őszi fesztivál, valamint a szombathelyi Bartók Fesztivál adott öt-hat koncertet évente. Nagy dolognak tartom, hogy annak ellenére, hogy az első nyolc év egyfajta bizonytalanságban telt el, a kulcsfontosságú magyar zenészek mindig rendelkezésünkre álltak. Ez azt jelenti, hogy van jópár képzett művész Budapesten, akinek szívügye a kortárs zene előadása. Igazából a mögöttünk lévő szezon volt az első, amit már komoly, a kulturális miniszter rendelkezésére álló keretből nyújtott anyagi támogatással kezdhettünk. Együttműködést alakítottunk ki a Művészetek Palotájával: megrendeztük a Ligeti-koncerteket, Steve Reich születésnapjára hangversenyét. Tulajdonképpen a 2006/2007-es szezon volt az első, amikor a zenekar úgy kezdett működni, ahogyan azt 1996-ban elképzeltem.

UMZE: szívügyük a kortárs zene

G.: Hasonló lesz a folytatás is?

R. Z.: Bízunk benne, hiszen a kulturális tárca már bejelentette, hogy az idén is 30 millió forinttal támogatja az együttest a zenekari működésre szánt keretből, ami sokkal kiszámíthatóbbá teszi a működésünket.

G.: Fogékonyak a mai emberek a kortárs zenére?

R. Z.: Az elmúlt évtizedekben a kortárs zene ügye – tisztelet a kivételnek – sarlatán kezekbe került, az előadások

nagy többsége értékelhetetlen színvonalú volt. Nyilván vannak, akik vitatják ezt az állítást – szívesen beszélgetek erről bárkivel. Ha a hallgatók nem úgy állnak fel egy koncert után, hogy szinte azonnal jönneek is a következőre, rossz volt a koncert. Ugyanakkor létezik olyan felfogás is, amely szerint a közönség nem fontos. Nekem az.

G.: Hogyan állt össze az októberi koncert műsora?

R. Z.: Ez a program a fejemben már korábban készen volt. Kagel Orchestrion Straat-ját az évfordulóra való tekintettel vettük elő. (Ez volt az a mű, amellyel a Budapesti Őszi Fesztiválon bemutatkoztunk 1996-ban.) A remekművek repertoáron tartása fontos, az újbóli meghallgatások új felismerésekre vezethetnek. Kagel tehát adott volt, és eszembe jutott, hogy van egy szerző, akiről keveset tudunk, kevés műve hangzott el itthon: Varèse. Közös bennük az állandó kíváncsiság, firkészség, keresés.

G.: A jubileum alkalmából akár új lemez is születhet?

R. Z.: Nemrég kaptam egy levelet a Naxostól: Reichműveket szeretnének rögzíteni. Most már nem is egy, hanem négy-öt lemezről tárgyalunk. Jó lenne legalább ilyen terjesztés mellett magyar szerzők műveit is lemezre venni.

G.: Az októberi koncert után milyen feladatok várnak még az UMZE-ra?

R. Z.: A szokásos Presser–Amadinda szilveszteri bulival átköltözünk a Művészetek Palotájába. Szeretnénk folytatni a Ludwig Múzeummal elkezdett programokat, és természetesen május 28-án jön a harmadik Ligeti-koncert. 2009-ben pedig már láthatáron van a Carnegie Hall-beli bemutatkozásunk. ■

Labirintusok és fúgák

Beethoven, Csapó Gyula és Kondor Ádám különös találkozása

Csalog Gábor és Varga István koncertjén múlt és jelen találkozik, művek elegyednek párbeszédbe, akár szerzőik akaratán kívül is. Aki kapcsolatba hozza őket egymással: az előadó. De miért éppen ezeket a műveket tűzi műsorára? Hogyan látja művét a mai szerző egy klasszikus mester társaságában?

➔ Winkler-Nemes Gábor

Csapó Gyula: „A zenei közegben, mintegy vízben gázolva, már boldognak érzem magam.”

Inkább Szkrjabin inspirált, de a Hammerklavier-sonátában is megfigyelhető efféle vehemencia.” Tisztán kivethető viszont egy filozófiai ösvény, amely Csapó egész alkotói alapattitűdjében meghatározó: „Megpróbáljuk kiverelkedni magunknak a boldogulást. Ám rá kell döbbernünk, hogy a zene maga a boldogulás. A zenei közegben, mintegy vízben gázolva, már boldognak érzem magam. Nem érzem, hogy onnan el kellene jutni valahová. Nem annyira az úticél érdekel, mint inkább az utazás maga” – mondja. A koncerten elhangzó másik műve, a szőlőgordonkára komponált Labirintus révén fogalmazza meg ars poeticáját: „A zene által meg kell tanulnunk ismét hallani, hogy megszerezzük azt a nyugalmat, ami ahhoz kell, hogy kinyíljon a szívünk. Úgy komponálok, hogy megpróbálok nem komponálni. A műnek nem rólam kell szólania, hanem általam.”

A kései Beethoven saját útját járta. Napjaink előadóművészei nem ennyire hátrak, de Csalog Gábor ritka kivétel. Ahogyan ő fogalmaz: „Nagyon szeretem eltérő korok zenéjét társítani. Viszont nem kenyerem műveket sokszor, vagy pusztán népszerűségük miatt eljátszani. Mindig meglep, hogy bizonyos szerzőket feltűnően kevesen játszanak.” Az eredetileg zeneszerzőként indult Csalogot a komponálás belső folyamatai is foglalkoztatják, ezt az alapállását előadóművészként maradéktalanul kamatoztatja. Műsorösszeállításának magját Csapó Gyula Egyenes labirintus című műve képezi. Csalog Gábor számára a Csapó-mű és Beethoven Hammerklavier-sonátájának párhuzamba állítása inkább ösztönös megérzés, mint tudatosan megkomponált terv eredménye, hiszen teljesen más szerkesztés, idő- s zongorakezelés jellemzi a két művet. Csalog intuitív kapcsolatként emel ki egy egyedi repülésélményt, ami érzése szerint mindkét darabból árad.

Csapó Gyula saját műve és a párként felhangzó szonáta közötti hasonlóságot azok sűrűségében látja: „Az Egyenes labirintus rendkívül sűrű, extatikus darab, amelyben elsődleges célom a hőmpölygő folytonosság fenntartása volt.

nálok, hogy megpróbálok nem komponálni. A műnek nem rólam kell szólania, hanem általam.”

A koncerten – Beethoven op. 102/2-es jelzésű D-dúr cselló-zongora-sonátájához társítva – Kondor Ádám csellóra és zongorára írt Partitája hangzik majd el ősbemutatóként. Ez a kompozíciója újabb állomása annak a két-három évvel ezelőtti, Csalog Gábor és Klenyán Csaba számára írt terjedelmes klarinét-zongora duó kapcsán bevezetett koncepciónak, amely további hasonló művek megírását célozza zongorára és egy másik hangszerre. A sorozat e második darabjánál is az előadó – ezúttal Varga István játéka – volt az egyik fontos inspirációs forrás, valamint Sorabji, Finnissy és George Flynn óriási zongoraművei. Nem kis kulturális sokk erejével hatott a szerzőre thaiföldi utazása, ahol a darab nagy része készült. Amint látható, az utak s kapcsolatok egyszerre páratlanul elágazóak és egybeváogóak, mindazonáltal e komoly kihívásnak tekinthető utazásra valamennyien hivatalosak vagyunk. ■

Csalog Gábor és Varga István hangversenye

Trafó – Kortárs Művészetek Háza, október 21., 19.00

Megszólalnak a némafilmek

Forrás: Budapesti Fesztiválközpont Kht.

Kapcsolatok – szerzők és előadók, művek és korok összekötetései jellemzik a Budapesti Őszi Fesztivál zenei programjait. Két különösen izgalmas filmzenekonzert épít hidat a huszadik és huszonegyedik század között.

◆ Albert Mária

A muzsika már a filmművészet kezdeti peridusában a mozgóképpel társul szegődött. Hangulatfestő számokat klimpírozott a vászon alatt ülő zongorista a néma képek alá. A filmzene-írás a hangosfilm megjelenésével vált önálló alkotó tevékenységgé. A túltechnicizált mai filmgyártásban a művi megoldások sokszor elfedik a képek erejét, de ha egy-egy régi tekercset lejátszanak valamilyen alkalommal, álmélkodva nézzük, milyen hatásos látványt produkáltak az iskolateremtő mesterek. Például René Claire, akinek *Az éjszaka szépei* vagy *A nagy hadgyakorlat*, azután *A francia nő* és a *szerlem* című munkái a filmtörténet maradandó értékei a XX. század közepéről.

Claire még a némafilm korszakában alakította ki saját filmnyelvét, amelynek alapeleme szülővárosa, Párizs iránt érzett szerelme volt. A *Párizs alszik* (*Paris qui dort*) című fantasztikus művel mutatkozott be önálló filmrendezőként – tegyük hozzá: pályafutását újságíróként kezdte, a szakmát a gyakorlatban tanulta. Nos, az 1923-ban készült film hőse egy tébolyult professzor, akinek kísérletei nyomán a francia főváros teljes lakossága elalszik. A némafilmhez az Auditorium du Louvre felkérésére 2005-ben zenét komponált Yan Maresz.

A fiatal francia zeneszerző Monacóban született, ott kezdte zongorista és ütőhangszeres tanulmányait. Mivel erősen vonzódott a jazzhez, autodidakta módon megtanult gitározni. Nyilván rendkívüli tehetséget mutatott e téren is, mert John McLaughlin 1983-ban elfogadta egyetlen nő-

vendékéül. Maresz négy évet töltött a Berklee College of Music-ban, majd a Grace hercegnő Alapítvány ösztöndíjával beiratkozhatott a New York-i Juilliard Schoolba, hogy zeneszerzői ambícióihoz kellő tudást szerezzen.

1993-tól Párizsban az IRCAM központhoz csatlakozott, munkássága egész Európában ismert és elismert lett. Műveit ma már jelentős európai zenekarok játsszák, Pierre Boulez, Semjon Bicskov, Jonathan Nott, Esa-Pekka Salonen. A budapesti előadást Pierre-André Valade irányítja az 1991-ben alapított Ensemble Court-Circuit élén, az IRCAM hozza a technikát, az estet Daniel Kawka vezényli.

A másik filmkonzert Friedrich Wilhelm Murnau 1921-es némafilmjét, a *Nosferatut* idézi meg. A horrorfilm őse: „a borzalom szimfóniája” alcímű filmtörténeti klasszikus a *Drakula-történet* első, a filmesztéták szerint felülmúlhatatlan mozgóképes feldolgozása. Murnau nagyrészt eredeti helyszíneken forgatott, és megalkotta a filmművészet ma már szimbolikus értékű képeit, amelyekből Balázs Béla szerint „a túlvilág fagyos lehelete árad”. Az osztrák zeneszerző-organistát, Wolfgang Mitterert ez a fagyos lehelet ihlette meg. Mitterer a bécsi Zeneakadémián orgona és zeneszerzői diplomát is szerzett, majd elektronikus zenei tanulmányokat folytatott. Így nemcsak előadóművészként, hanem szerzőként is gyakori vendége a neves ausztriai kortárs fesztiváloknak, a grazi Steirischer Herbstnek, a Wien Modernnek és a linzi Ars Electronicanak, amely kompozíciós díjjal is jutalmazta. A Murnau-filmhez írt zenei kommentárját így ajánlják a fesztivál szervezői egy osztrák lap méltatása alapján: „Ő az orgona Klaus Kinskije! Diabolus in musica!” ■

Paris qui dort – filmkonzert

Millenáris Teátrum, október 12., 19.30

Nosferatu – filmkonzert

Zeneakadémia, október 15., 21.30

100 százalék Zappa

Szinte reménytelen a vállalkozás, amelybe a fesztivál szervezői fognak október 13-án a Millenáris Teátrumban. Megidézni Frank Zappa, az univerzum egyik utánozhatatlan, leginkább formabontó és öntörvényű előadóművészeinek szellemiségét rendkívül nehéz, de ha ez akár 95 százalékban sikerül, már megvalósult a kitűzött cél.

Az 1993-ban, 53 éves korában elhunyt Frank Zappa nemcsak énekes és gitáros volt, de dobosként, zeneszerzőként, producerként, grafikusként és filmrendezőként is jelentős az öröksége. Helyénvaló hát, hogy e napon a legkülönbözőbb stílári és műfaji kategóriák jeles hazai és nemzetközi képviselői sorakozzanak fel Zappa emléke előtt tisztelegve.

A Fekete-Kovács Kornél vezette Modern Art Orchestra nyitja az egynapos koncertsorozatot, nagyzenekarra hangszerelt Zappa-műveket adnak elő a rájuk jellemző merész, energikus, virtuóz formában. Utánuk Ed Mann ül a dob-szerelése mögé – ő valaha Zappa ütőhangszereseként dolgozott, és úgy tartották, két kezével és két lábával mindent el tud játszani, amit csak akar. Szóló improvizációja egészen kivételes élményt jelent majd. A fél nyolckor kezdődő esti koncerten az 1984-es, Perfect Stranger című, részben Pierre Boulez felkérésére készített Zappa-album

anyagát játssza a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekara Fischer Ádám vezényletével. Tudható, hogy Zappa különösen nagyra tartotta más kortárs zeneszerzők, így Sztravinszkij, Stockhausen és Varèse művészetét is, az első Boulez-lemezét középiskolás korában vette. Boulez, bár visszafogottan nyilatkozott róla, szintén tisztelte Zappa muzikalitását és vitalitását.

Az este utolsó attrakciója a Magyar Zappa Emlékzenekar fellépése lesz. A zenészeknek Mike Keneally, Zappa egykori gitárosa (egyebek közt a Broadway the Hard Way és a The Best Band You Never Heard in Your Life című lemezek közreműködője) lesz segítségére a mester alakjának hiteles megidezésében. (A nyáron egyébként Berlinben utcát neveztek el Zappáról.)

Frank Zappa emlékkoncert

Millenáris Teátrum, október 13., 14.00–22.00

Soil and „Pimp” Sessions

Soil mint „termőföld”? Pimp mint – finoman szólva – „kerítő”? A meghökentés nemcsak névválasztásában, zenéjében is jellemzi Japán vezető ultramodern jazz-formációját.

Japán már jó ideje a jazz fellegvára címre aspirál: nincs előadó, aki a rendkívül hálás japán közönséget és a körültekintő fesztiválszervezőket ne őrizné meg jó emlékezetében. (Gondoljunk csak Art Blakey Jazz Messengersének 1960-as mérföldkő jelentőségű tokiói látogatására!) Japánban minden lemezritkaság fellelhető, s ha az ország nem is bővelkedik jazzsztárookban, adott jó néhány jelentős muzsikust a műfajnak. Keiko Matsui, Toshiko Akiyoshi, Aki Takase, Sadao Watanabe, Terumasa Hino, Kazumi Watanabe vagy Hiromi neve ismerős a műfaj kedvelőinek körében – más nemzetekhez képest a felkelő nap országában meglepően sok hölgyet vonz az improvizatív műfaj.

A stílusát „death jazz”-ként definiáló Soil and „Pimp” Sessions gyökere a DJ-kultúrába, a funkba, az avantgárd és a free jazzbe kapaszkodik. A hattagú csapat előadómódja túlfűtött, nemritkán agresszív, de zenéjükre akár táncolni is lehet. A Fuji Rock és a Montreux-i Jazz Fesztiválon is nagy sikerrel szerepelt bandáról bármit lehet mondani, csak azt nem, hogy színpadi megmozdulásaik hidegen hagynák az egybegyűlteket. A Budapesti Őszi Fesztivál közönsége is próbára teheti majd az együttest és önmagát. De addig is mintát vehet zenei világukból, ha meghallgatja a 2005-ös Pimp Master vagy a tavaly tavasszal megjelent Pimp of the Year című albumokat, amelyek jelentős szakmai és üzleti sikereket is hoztak a zenekarnak.

tiválon is nagy sikerrel szerepelt bandáról bármit lehet mondani, csak azt nem, hogy színpadi megmozdulásaik hidegen hagynák az egybegyűlteket. A Budapesti Őszi Fesztivál közönsége is próbára teheti majd az együttest és önmagát. De addig is mintát vehet zenei világukból, ha meghallgatja a 2005-ös Pimp Master vagy a tavaly tavasszal megjelent Pimp of the Year című albumokat, amelyek jelentős szakmai és üzleti sikereket is hoztak a zenekarnak.

Soil and „Pimp” Sessions

A38 hajó, október 19., 20.00

„Amit egyszer
megtanulok,
nem felejttem el”

Beszélgetés Érdi Tamás zongoraművésszel

Három-négyéves korában kezdte gyűjteni a hangokat. Magnóra kellett venni számára a repülőgép zúgását, a hullámok morajját, a villamos csilingelését, a mosógép zörgését. Aztán Érdi Tamást a zongora zenéje ejtette rabul. Olyannyira, hogy nyolcesztendősen a Pesti Vigadóban már koncerten mutatta be tudását, tíz évvel később pedig elkészült első lemezfelvétele. Nem látóként is zongoraművésszé vált, bár göröngyös úton kellett végigmennie.

◆ Réfi Zsuzsanna

Gramofon: Gondolkozott már azon, hogy mivel foglalkozna, ha nem talált volna rá a muzsikára?

Érdi Tamás: A történelem és az irodalom a két nagy kedvencem; ha másként alakult volna az életem, bizonyára ezekkel foglalkoznék. Az irodalom így is fontos szerepet tölt be a mindennapjaimban. Tavaly közös esten léptem fel sógornőmmel, Korhecz Imolával: ő József Attila-verseket szavalt, én Bartók-műveket játszottam. Régebben nem lelkesedtem Bartókért, ma egyre jobban szeretem a kompozícióit. Egyik koncertemen összeszerkesztettem Mozart és Bartók műveit, és ráébredtem: mindkettőjükre jellemző a tisztaság, az őszinteség, az egyetemesség. Ebben az évben Kodály is egyre közelebb kerül hozzám; sok művét tanultam meg, de a Marosszéki táncokat szeretem legjobban – sokat gondolkozom munka közben, hogy mit érezhetett, gondolhatott a szerző, amikor az adott darabot komponálta. Idén lesz egy olyan koncertem, amelyen Kodály-kompozíciókat játszom, és a darabokat versbetétek kötik össze. Ősszel pedig Budapesten és Salzburgban Miklósa Erikával mutatjuk be közös Kodály-műsorunkat.

G.: Két koncert a Művészetek Palotájában, bécsi, norvégiai, moszkvai fellépések, hangverseny Tarnowban és a Paderewski Központban, a londoni Barbican Centerben – ez az első félév mérlege. A következő hónapokban pedig kanadai turné, olaszországi fellépések és még két koncert vár önre a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. Szép lista, különösen úgy, hogy nincs saját menedzsere.

É. T.: Édesanyám, Érdi Márta intézte eddig az ügyeket, de úgy látjuk, most jött el az a pillanat, amikor már túlnőttek rajta a feladatok, és valóban szükség lenne egy szakemberre. Több országban visszajáró vendégnek számítok, a felkérésekkel egyenesen hozzám vagy édesanyámhoz fordulnak. Ez nem a legjobb megoldás, de még keressük a megfelelő jelöltet...

G.: A decemberi hangverseny már a hatodik fellépése lesz a Művészetek Palotájában, a ház első komolyzenei DVD-je is az Érdi Tamás és barátai című koncertről készült. Milyen érzés a hangversenyteremben játszani?

É. T.: Egyedi az atmoszférája. Amikor a terem megtelik emberekkel, érzem a feszült izgalmat, ahogy szinte lélegzetvisszafojtva várják a koncert kezdetét, és a felém irányuló szeretetet. A New York-i Lincoln Center nagy élményt jelentett, akárcsak az a torontói fellépés, amelyen a Torontói Szimfonikusokkal koncerteztem, és a hangverseny végén hallottam, ahogy egymás után ugrál-

„Kocsis Zoltántól tanultam: tíz embernek ugyanúgy kell játszani, mint zsúfolt széksorok előtt.”

nak fel az emberek. A közönség állva ünnepelt. Kocsis Zoltántól tanultam: tíz embernek ugyanúgy kell játszani, mint zsúfolt széksorok előtt. S ő volt az, aki arra is figyelmeztetett, hogy koncert előtt nem szabad bort inni!

G.: A vörös vagy a fehér a kedvence?

É. T.: Mindegyiket szeretem, élvezem a különböző ízeket, zamatokat. Ebéd után szívesen iszom egy pohárral, persze csak akkor, ha aznap nincs fellépésem.

G.: Hogyan sikerült az első közös koncertje Kocsis Zoltánnal?

É. T.: Úgy, hogy lesz folytatás. Zoli meghívását a pécsi hangversenyre a Chopin-noktürnjeimnek köszönhetem; hallotta a felvételt és megtetszett neki az előadásom. Bár nem vagyok izgulós, a közös hangverseny elején remegett a kezem. Szerencsére hamar összhangba kerültünk. Már várom a következő, októberi fellépésünket, amelyen

Mozartot játszunk. Érdekes, hogy ha vele koncertezem, utána mindig repülőút vár. Így volt ez Pécs után, amikor másnap reggel Londonba repültünk, most ősszel pedig, a Nemzeti Filharmonikusokkal adandó hangverseny után Kanadába utazom, ahol három fellépésem lesz.

G.: Gondolom, a repertoárépítést az is nehezíti, hogy a karmesterek és a zenekarok némi aggodalommal fogadnak egy nem látó zongoraművészt.

É. T.: Biztosan tartanak tőlem, de csak az első közös próbáig, amelyen kiderül, nem is olyan nehéz velem együtt muzsikálni. A versenyművek esetében ugyanis a szólista diktálja az iramot, így hozzám kell alkalmazkodni. Persze elengedhetetlen, hogy a karmesterrel és a koncertmesterrel jól ismerjük egymás zenei elképzeléseit. Az olyan művészekkel, mint például Vásáry Tamás, már régen megtaláltuk a közös hangot.

G.: Már hetvennél több művet előadott, Bachtól Prokofjevig és Ichiro Nodairáig. Hogyan választ új darabokat?

É. T.: Szerencsére, amit egyszer megtanulok, nem felejttem el. Előfordul, hogy hallok egy művet, amit azonnal kedvem támad eljátszani. Ilyen volt például Chopin g-moll balladája, Debussy kompozíciói vagy Schumann Esz-dúr zongoraötöse. Ekkor tanáraimmal, Becht Erikával és Kollár Zsuzsával elindul a tanulás. Sajátos módszert fejlesztettünk ki, hiszen a Braille-kották elég pontatlanok; csak akkor használhatók, ha már tudja az ember a darabot, csupán ellenőrzésre jók. Ezért ők fordítják le nekem a kottát, mesélik el a hangokat, mintha látnám az eredeti művet.

„Érdeemes dolgozni
a tapsért, a bravózásért,
az emberek szeretetéért”

Felépítjük együtt a darab struktúráját, és néha, az egyszerűbb műveknél még azt is megkérdezik, hogyan folytatom? Ha már a fejemben, az ujjaimban van a teljes darab, csak akkor hallgatom meg más zongoristákkal, többféle interpretációban. Eközben születik meg az én saját elképzelésem a darabról, az előadásáról. Az is segíti a munkát, hogy abszolút hallásom van.

G.: Látom, fontos helyet kapott íróasztalán a laptop.

É. T.: Igen, ezt a beszélő gépezetet nagyon szeretem, ezen hallgatom meg a kedvenc DVD-imeket, a Don Carlost, a Nabuccót, a Carment vagy azt a Don Giovanni-felvételt, amely a Metropolitan előadásán készült, és James Levine lendületes tempói miatt tartom különösen izgalmasnak. Az internet zseniális találmány. Rengeteg a barátom, közülük sokan írnak nekem, ha van időm, akkor az estéim egy részét a válaszadással töltöm. Persze, a legtöbb időt édesapám felolvasására szánom, ami esténként elmaradhatatlan program. Most a Galsworthy-regény, a Forsyte Saga van soron, de mielőtt Lengyelországban szerepeltem volna, a lengyel történelmet olvastuk. Fontos, hogy megismerjem azokat az országokat, ahol koncertezem, így a könyveket ez alapján is válogatjuk. Az irodalom iránti rajongásom nem csak ebben merül ki. Nagyon élvezem azt az irodalmi kört is, ahová hetente járok. Szükség is van rá, hogy a napi öthet órás gyakorlás után emberek közé menjek, új ismerősöket szerezzek.

G.: *Hogyan került ebbe a körbe?*

É. T.: Az egyik Művészetek Palotájában adott koncertem után hívtak meg Tallián Dani fagottművész, a Rádió- és a Fesztiválzenekar muzsikusa. Az esteken húszan-harmincan vagyunk, és mindenki hoz magával verset, novellát, regényt. Legutóbb Szabó Lőrinc és Ady költeményeit választottam. Teázgatunk, és közben beszélgetünk. Ez is jót tesz, feltölt, mint a színház, az opera és persze a hangversenyek, amelyekre, ha lehet, elmegyek. Kikapcsol, akár a sport.

G.: *Emlékszem, régebben jógázott. Vásáry Tamás tanította meg a gyakorlatokra.*

É. T.: Nagyon hatott rám, amit a druzsám mondott: „Az emberek kitakarítják a lakásukat, lemossák az autót, csak a saját testükre nem figyelnek.” A zongorázáshoz is szükség van a jó erőnlétre, bár sajnos az idő oszt be engem, azért valahogy a mozgás is bele kell, hogy férjen a mindennapjaimba. A jóga mellett a bordásfalon is tornászom, rendszeresen úszom és szobabiciklizem.

G.: *Nehéz rávennie magát arra, hogy órákat töltsön a zongora előtt?*

É. T.: Mindig mondogatom magamnak, hogy ez nem kedv kérdése... Érdeemes dolgozni a tapsért, a bravózásért, az emberek szeretetért, azért, hogy az utcán hozzám lépve megsimogassanak... S főként azért, mert szeretek másoknak örömet szerezni. Tavaly jelent meg a hatodik lemezem, ami szerencsére jól fogy, sokan kíváncsiak rám.

G.: *Ebben az évben mintegy harminc koncertet ad. Mikor és hol pihen?*

É. T.: Nyáron erre is van lehetőség, néhány hetet a vörösberényi nyaralóban töltöttünk, amit nagyon élveztem, de azért ott is van zongora... Az egyhetes Cimbora Tábortan szintén remekül éreztem magam, sokat sétáltam és beszélgettem a haverokkal. Általában én vagyok az, aki rengeteget kérdezősködik, kíváncsiskodik. Annak örülök igazán, hogy ilyenkor kiderül, sokan miattam kezdenek el a komolyzenével ismerkedni. Egy erdélyi kislány elmesélte, hogy a Duna TV-ben hallott Chopint játszani, felfigyelt a muzsikára és arra, hogy ez milyen jó zene. Jó volt a tábor, olyannyira, hogy amikor véget ért, eléggé elszomorodtam, de aztán azt mondtam magamnak, nincs értelme bánkódní, hiszen várnak a következő felkérések, az utazások és koncertek.

G.: *Szereti jární a világot?*

É. T.: Nagyon. A szüleim – amikor csak tehetik – minden koncertemre elkísérnek, mesélnek a látnivalókról. Én pedig hallgatom az ismeretlen hangokat, élvezem az új illatokat, ízeket. Nagy élmény volt London, a Trafalgar tér, ahol Nelson admirális Napóleon felett aratott győzelme tiszteletére rendeztek parádét. Olyan egységes, gyönyörű ünneplés volt, nagyon irigykedtem! Ilyet kívánnék itthon is... Moszkvában jártunk Puskin és Csaj-

PÁLYAKÉP

Érdi Tamás 2002-ben, huszonhárom évesen a torontói Royal Conservatory of Music ösztöndíjasaként szerzett művészdipломát a világhírű zongoraművész, Leon Fleisher tanítványaként. Az amerikai kontinens olyan patinás helyszínein hallhatták játékát, mint a Carnegie Hall és a Lincoln Center.

Az elmúlt időszakban szinte évente jelentek meg lemezei: 2003-ban Schubert műveiből összeállított CD-je látott napvilágot, amiért komolyzene-kategóriában Gündel-díjjal jutalmazták. Chopin-lemeze 2004-ben, a DVD pedig, amely a Nemzeti Hangversenyteremben rendezett első hangversenyét tartalmazza, 2005-ben jelent meg. A Hungaroton 2006 végén dobta a piacra Érdi Tamás legújabb albumát, amelyen legkedvesebb Liszt- és Bartók-műveit játssza a fiatal művész.

Érdi Tamás születése után egy hibás inkubátorkezelés következtében vesztette el látását. Tizenöt évesen aratta első sikerét a Budapesti Tavasz Fesztiválon: Mozart egyik zongoraversenyét Vásáry Tamás vezényletével szólaltatta meg. Tizenhét évesen első helyezést ért el Moszkvában, a Louis Braille Nemzetközi Zongoraversenyen, majd felvették a Bécsi Zeneakadémiára. Joó Imola osztályába.

kovszkij szobránál, Oslót pedig magamban a szobrok városának neveztem el. Azt sajnálom az ilyen alkalmakkor, hogy a nap csak huszonnégy órából áll.

G.: *A jótékonyági hangversenyek mindig beleférnek a programjába...*

É. T.: Fontos, hogy amiben csak tudok, én is segítsék másoknak. Évek óta fellépek olyan hangversenyeken, amelyeknek a bevételét hátrányos helyzetű gyerekek kapják. Nagy öröm, hogy mindenhol képeslapot küldenek nekem a köszönetükkel.

G.: *Még mindig gyűjti a hangokat?*

É. T.: Nem, abból már kinőttem. Most már csak a fejemben őrzöm a hangemlékeket.

G.: *Hogyan képzei tíz év múlva az életét?*

É. T.: Mondjuk, egy esküvő után? Nem tudom, ezen még nem szoktam gondolkodni, csak a következő feladatra, fellépésre összpontosítok. A másnapi koncerten szeretnék úgy muzsikálni, hogy akkor és ott a lehető legjobb formámat nyújtsam. ■

Érdi Tamás hivatalos honlapja:

www.erditamas.hu

Érdi Tamás következő hazai koncertjei 2007-ben:

Október 11., Művészetek Palotája: Mozart d-moll zongoraverseny – Nemzeti Filharmonikus Zenekar, vezényel: Kocsis Zoltán

December 3., Művészetek Palotája: szólóest Debussy és Liszt műveiből

December 15., Gödöllői Királyi Kastély: adventi szólóest Beethoven és Schumann műveiből

Karrierépítés felsőfokon

Bemutakozik Bíró Csilla komolyzenei impresszárió

Néhány hónapja kezdte meg működését a Starlet Music Management impresszárió iroda, amely arra vállalkozik, hogy tudatosan építse fel, és segítse a fiatal művészek, kamaraegyüttesek hazai és nemzetközi karrierjét.

➔ Várkonyi Tamás

Miután végzett a Zeneakadémia zongora tanszakán, Bíró Csilla az Egyesült Államokban eltöltött, életében meghatározó jelentőségű tíz évben a UCLA, neves kaliforniai művészeti egyetem üzleti iskolájában megszerezte a Master of Business Administration fokozatot is. „Itthon még szokatlan, hogy egy a zenei világban mozgó ember közgazdaságtannal, pénzügyekkel és nemzetközi joggal foglalkozzék, de véleményem szerint ez a tudás ma már elengedhetetlen a boldoguláshoz” – mondja.

„A zongorázást egy örökletes fizületi betegség miatt már Amerikában abba kellett hagynom. Hazaköltöztem. 2002-től négy éven át a Budapesti Fesztiválzenekar szponzormenedzsereként dolgoztam. Ez idő alatt azt kellett látnom, hogy ma Magyarországon véletlenszerű, be-fut-e az egyébként világszínvonalú Zeneakadémián végzett tehetséges és rendkívül képzett művészpálya. A koncertszervezők inkább biztosra mennek, és a már be-

Véletlenek helyett tudatos döntésekre alapozza a fiatal művészek pályáját

futott előadókkal »kereskednek«, a nagyobb zenekarok pedig nem mernek ismeretlen nevű fiatal muzsikussal kiállni. Mindenki a gyors megtérülési lehetőségeket keresi. Pedig az Egyesült Államokban természetes, hogy a jelentős zenekarok egy még névtelen fiatal művésszel eljárnak egy versenyművet például a Carnegie Hallban. Szeretném – bár kérdés, hogy az én időmben megvalósul-e –, hogy az itthoni zenekarok és a fiatal művészeketől szintén eltávolodott koncerthelyszínek ily módon is felkarolják az ifjú muzikusokat.”

Az impresszárió feladata, hogy tudatosan, professzionális módon építse fel a fiatalok pályáját: koncertlehetőségeket szerezzen számukra, tisztességes gázsit harcoljon ki nekik, elkészítse a portfóliójukat, a bemutatkozó CD-jüket, DVD-jüket. Mindezt azért, hogy ne legyen egyéb dolguk, mint a lehető legjobban felkészülve tudásuk legjavát adni egy adott helyen és időben.

„Az általam eddig kiválasztott zenészeket – Szabó Ildikó és Várdai István csellistát, Farkas Gábor és Fülei Balázs zongoristát, illetve a Flash kamaraegyüttest és az Ewald Rézfűvös Kvintettet – sokáig figyeltem, mielőtt úgy döntöttem, hogy érdemes a művészetükbe investálni” – folytatja Bíró Csilla. „Nem tagadom, hogy a profi imázs kialakításával az a célom, hogy minél több koncertet tudjak nekik leszerződni és minél jobb áron. Így ők is sikeresek lesznek, én is jól járok. Lehet, hogy ez nálunk furán hangzik, de a világon mindenhol így működik. A magyarországi elismertség is fontos, de nem kevesebbet szeretnék, mint hogy a két nagy felleveőpiac – az Egyesült Államok és az ázsiai országok –, vagyis a klasszikus repertoár iránt fogékony, de még kihasználatlan réteg is felfedezze ezeket a nagyszerű magyar fiatalokat.” ■

SENZÁCIÓS SIKER MOSZKVÁBAN

Negyven év után ismét döntőbe jutott magyar versenyző a Nemzetközi Csajkovszkij Zenei Versenyen. A huszonegy éves Várdai István, akiről lapunk 2007. tavaszi számában olvashattak, harmadik helyezést ért el a világ egyik legrangosabb versenyén, amelyet 1958 óta, négyévenként rendeznek meg. A csellóversenyre a 212 jelentkező közül negyvenet hívtak meg: Várdai István az elődöntőben és a középdöntőben a szintén a Starlet-

hez tartozó Fülei Balázs fiatal zongoraművész közreműködésével szerepelt – Fülei Balázs a zsűri egyhangú döntésével elnyerte a verseny legjobb zongorakísérőjének járó díját. A Nemzetközi Csajkovszkij Jótékonsági Alapítvány a legkiválóbb előadónak járó egyetlen különdíját is Várdai Istvánnak ítélte. A díj egy bronzérem, 10 ezer dollár, valamint 40 koncert két éven keresztül.

Fülei Balázs és Várdai István

A Starlet Music Management hivatalos honlapja:
www.starlet.hu (elérhető szeptember végétől)

Elmélet és gyakorlat

Népzenei tanszak indul a Zeneakadémián

Hosszú előkészítő munka után ősszel új tanszak, a népzenei kezd meg működését a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen (LFZE), Richter Pál zenetörténész irányításával. A hangszeres oktatást a népzenei közélet meghatározó muzikusai vezetik, az elméleti tárgyakat pedig az MTA Zenetudományi Intézete és a Hagyományok Háza szakavatott munkatársai tanítják.

◆ Fazekas Gergely

A hangszeres és énekes népzeneisképzés, amely az új felsőoktatási rendszerrel, az úgynevezett bolognai szisztémával egy időben indul, három év után előadóművészi diplomát ad a növendékek kezébe, az ezt követő kétéves masterképzéssel pedig felsőfokú tanári képesítést is nyújt. A cél tehát gyakorlat és elmélet egyensúlyának megteremtése. Hogy miért van szükség felsőfokú oktatás keretében professzionális népzeneészek képzésére, azt Richter Pál, a tanszak vezetője a Gramofon érdeklődésére három dologgal magyarázta. Egyrészt azzal, hogy a népzenei gyakorlat intézményesített továbbélésének egyik záloga a stúdió, másrészt azzal, hogy a táncház-mozgalom szinte áttekinthetetlenül gazdaggá vált az utóbbi másfél évtizedben, és szükség van egyfajta zsinórmértékre. Harmadrészt pedig, a népzene oktatása alap- és középfokon többé-kevésbé már működik az országban, eddig azonban nem volt lehetőségük az érdeklődőknek, hogy tovább lépjenek az egyetemi szintre, ahol klasszikus zenei műveltséget és elmélyültebb elméleti oktatást is kaphatnak. A középszintről továbblépés igényét jól jelzi, hogy az ideai felvettek között van a váci konzervatórium népzenei szakirányának több növendéke is.

Az egyetemi képzés elindításának ötlete többször szóba került az utóbbi évtizedekben, de a kellő lendülethez – úgy tűnik – a tavalyi Bartók- és az idei Kodály-évre volt szükség. A mostani tervek kezdeményezője a Vujcics együttes vezetője, Eredics Gábor volt. Ő javasolta Richter Pálnak, hogy keressék meg az egyetem vezetését, Batta András rektor pedig örömmel fogadta a kezdeményezést. Tavaly novemberben nagyszerű nyílt napot tartottak, ahol a tanszak leendő tanárai is bemutatkoztak.

A hangszeres és énekes oktatást a népzenei közélet meghatározó muzikusai vezetik; olyanok, mint Árendás Péter, Balogh Kálmán, Balogh Sándor, Borbély Mihály, Eredics Gábor, Halmos Béla, Jánosi András, Juhász Zoltán, Kobzos Kiss Tamás, Sebő Ferenc, Vakler Anna. A tanszakvezető elmondta azt is, hogy rendkívül fontosnak tartják a néptánc ismeretét, amely a népi gyakorlatban – és a táncmozgalomban – elválaszthatatlan a zenétől: a néptánc órákat Farkas Zoltán „Batyú” fogja tartani. Az elméleti tárgyak oktatását a képzést támogató két intézmény, az MTA Zenetudományi Intézete és a Hagyományok Háza munkatársai látják el; Pávai István, Tari Lujza, Sándor Ildikó, Sípos János, Felföldi László, Ferenczi Ilona, valamint Richter Pál, aki egyébként az intézet népzenei archívumát is vezeti. A teoretikus és a praktikus megközelítés a felvételi anyagán is tetten érhető volt. A legidősebb felvett hallgató negyven év fölött van, a legfiatalabb most érettségizett; a leendő növendékek között nagy reményekre jogosító tehetségek éppúgy megtalálhatók, mint a szakmában jól ismert, professzionális előadók.

Noha az LFZE népzene tanszékének elsődleges profilja a Kárpát-medence magyar parasztnépe, nyitott más népek felé is: idén is többen felvételiztek délszláv, szlovák illetve román anyaggal. Richter Pál rámutatott, a képzés egyik fontos célja, hogy segítse a Kárpát-medencében és környékén élő népek hagyományos kultúrájának jobb megismerését. Hiszen a magyar népzenei gyakorlat művelése és tanítása nem lehetséges a szomszédos népek zenéjének megértése nélkül. ■

Fotók: Németh István

Holecz Istvánné hagyományörző énekes a tanszak egyik tanárával. Tari Lujzával a nyílt napon, amelyen Pál István (felső kép) is muzsikált

A Zeneakadémia hivatalos honlapja:
www.lfze.hu

Alap nélkül nincsen ház

Szabó László, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar tubaművésze ősszel ünnepli harmincadik évfordulóját annak, hogy az együttes tagja. Már trombitásként is vonzódott a mély szólamokhoz. Bár nem kistermetű ember, szerinte a tubázás nem testalkat, hanem technika kérdése.

◆ Várkonyi Tamás

Szabó László trombitásként kezdte zenei tanulmányait. Tehetségesnek tartották, de a konzervatóriumi négy év végén nem fejlődött tovább, hiába tett meg érte mindent. Tanárai úgy gondolták, hogy ennek anatómiai gátja lehet, ezért kipróbáltatták vele a kürtöt és a harsonát is, de egyik hangszer sem nyerte el a tetszését. Végül a sarokban álló, poros, pókhálós, matt „szörnyre” terelődött a szó és a figyelem – ez volt a tuba. Szabó László szomorú szívvel befújta, és kinyílt számára a világ. Minden nehézsége azonnal elmúlt; mindent tudott az instrumentumon, amit a trombitán azelőtt tanult, és két év múlva már az Operaház zenekarában helyettesítette tanárát.

„Az, hogy a zenekarban egy van belőlünk, számunkra olyan fontossá teszi a tubát, amilyenek egy kívülálló nem is sejti. Nagyon büszkék vagyunk arra, hogy tubázunk, és nagyon fontos hangszernek tartjuk” – meséli Szabó László. „Alap nélkül nincs ház, mondogatjuk, bár eltúlozni sem szabad a hangszer a jelentőségét, hiszen terebélyes, meleg és dús hangját bele kell illeszteni a

ROGER MOORE AZ NFZ-NÉL – INTERNETES KONCERTKÖZVETÍTÉS

Október végén az NFZ két jótékonyági hangversenyt is ad a UNICEF javára, amelynek jószolgálati nagykövete. E koncerteken egy másik jószolgálati nagykövet, Sir Roger Moore lép fel narrátorként a Kocsis Zoltán vezette együttesrel. Szeptemberben pedig az Oslói, a Stockholmi, a Rotterdami, a Londoni Filharmonikus Zenekar, a Lahti Szimfonikus Zenekar, a szentpétervári Mariinszkij Színház zenekara, valamint az NFZ együttműködésének köszönhetően speciális online zenehallgatásra nyílik lehetőség. A www.classiclive.com honlapon nézhetjük-hallgathatjuk meg e zenekarok koncertjeit, kiváló minőségben.

zenekar egészébe. A differenciált hangzásra akkor kell különösen figyelni, amikor olyan zenét játszunk, amelyet még nem az 1830-as évektől elterjedt tubára, hanem annak valamelyik furcsa elődjére írt a szerző. Ha Mendelssohn Szentivánéji álom nyitányában úgy játszunk el az ophicleide-szólamot, mintha azt a mi hangszerünkre írták volna, tubaszóló lenne belőle. Hallottam már így is. Szakmailag lenyűgöző volt, de csak egy tubás tudja elviselni az efféle előadást.”

Zenekari pályáját Szabó László a Postás Szimfonikus Zenekarnál kezdte, majd hét évet töltött el az Operaház zenekarában. Életének fontos része a kamarazenélés és a tanítás is. „Szerencsés ember vagyok, mert minden zenekari műfajban és minden létező rézfúvós kamarazenei formációban részt vehettem. A Budapest Rézfúvós Kvintett tagjaként mintegy három évtized alatt bejártam a fél világot, rádió- és lemezfelvételeket készítettünk. Huszonegy éves korom óta tanítok, 1988 óta a Zeneakadémián, növendékeim számos nemzetközi versenyen indulnak, és ritkán jönnek haza dobogós hely nélkül.

Mégis úgy gondolom, hogy egy tubás számára az igazság pillanata az esti zenekari koncerten jön el, ahol olykor csak egy hangot kell játszania. Ez viszont azt is jelenti, hogy ez az egy hang a feladat, ami lehet könnyű vagy nehéz, lent vagy fent kell játszani, halkan vagy hangosan, puhán vagy keményen. Ha sikerül, jó voltam, ha nem sikerül, rossz voltam. Ez az egy esély van, ebbe sűrítjük egész tudásunkat, erre készülünk egy életen át.” ■

A Nemzeti Filharmonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.filharmonikusok.hu

Fotó: Gramofon-archív

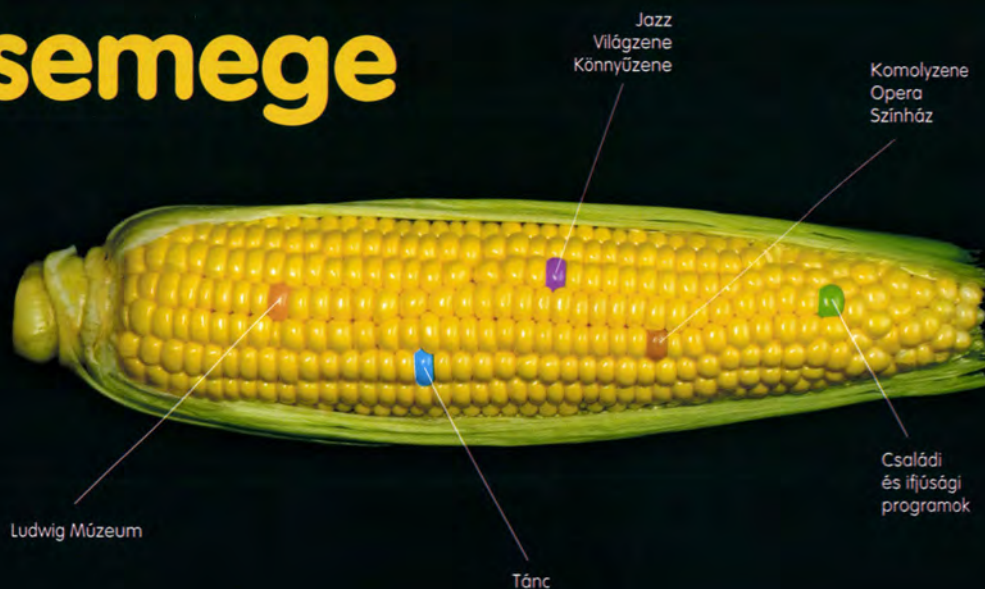
Művészetek
Palotája
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Csemege

Ludwíg Múzeum

Tánc

Jazz
Világzene
Könnyűzene

Komolyzene
Opera
Színház

Családi
és Ifjúsági
programok

BUDAFOKI DOHNÁNYI ZENEKAR

Hallgasson Ránk!

Bérletvásárlás 2007-08

Budafoki
Dohnányi
Zenekar

UNIVERSITAS
VOX HUMANA
A MEGÉRTHETŐ ZENE
BUDAFOKI HANGVERSENYESTÉK
A ZENE TITKAI

Bérletek az alábbi jegyirodáknak válthatók:

Zeneakadémia jegypénztára
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 8.
Tel.: (1) 342-0179

Ticket Express
1024 Budapest, Lovóház u. 2-6.
(Mammut I. üzletház)
Tel.: (1) 345-8134

Rózsavölgyi jegyiroda
1052 Budapest, Szervita tér 5.
Tel.: (1) 266-8337

1061 Budapest, Andrassy út 18.
Tel.: (1) 312-0000

Nagymező Jegyiroda
1065 Budapest, Nagymező u. 19.
Tel.: (1) 302-3841

1066 Budapest, Jókai u. 40. (MCD)
Tel.: (1) 353-0692

www.bdz.hu

A hangversenyeket és a zenekar tevékenységét támogatják: Budafok-Tétény Budapest XXII. kerület Önkormányzata, Oktatási és Kulturális Minisztérium, Nemzeti Kulturális Alap, Fővárosi Önkormányzat Zenei Alapja
Médiatámogatók: Pester Lloyd, Gramofon - Foto: Nagy Károly Zsolt

Évadkezdés ismét Mahlerrel

Újabb hat Greiner márkájú mesterhangszerhez jut 2008 végéig a Budapesti Fesztiválzenekar (BFZ). Idén és jövőre 3-3 hegedűt vásárol és ad át használatra az együttesnek a Concorde Értékpapír Zrt., valamint az Axa Biztosító Zrt. Az új hegedűkkel már 11 kiváló minőségű hangszer határozza majd meg az együttes vonós hangzását – hangsúlyozza Fischer Iván zeneigazgató.

→ Albert Mária

Jó esetben „csak” négy évet kell várni egy Greiner mesterhangszerre, a BFZ azonban lévén – a készítő megítélése szerint is – hosszú távon jó partner, előre került a várólistán – állítja Körner Tamás igazgató. A műhely alapítója, Stefan-Peter Greiner számára az is fontos, hogy melyik művésze hol lép föl, milyen felvételeket készít, a cég honlapján ezeket az információkat is közzé teszik.

A lista azt igazolja, hogy a világ zenei életének neves személyiségei (együttesei) méltónak tartják instrumentumait művészi rangjukhoz. Nemcsak a Budapesti Fesztiválzenekar, hanem Harnoncourt Concentus Musicus Wienje, a New York-i Filharmonikusok és a Drezdai Staatskapelle zenészei is játszanak Greiner hegedűkön. Szólisták és vonósnégyesek, többek közt Leonidas Kavakos, a Hagen-, a Kuss Quartet és a Trio Fontenay.

Korábban úgy tartották, hogy optimális hangja csak egy Stradivariusnak vagy Guarnerinek lehet. Szakemberek szerint azonban ez a kijelentés Stefan-Peter Greiner színre lépése óta nem érvényes. Greiner a hangszerkészítő mesterséggel párhuzamosan a kölni egyetemen tanult. Ott ismerte meg Heinrich Dünnwald fizikust, akivel komoly lézeres vizsgálatokat végeztek a Stradivari-hegedűk hangjának titka után kutatva. Greiner ugyanazokat az anyagokat használja, mint a régi hegedűépítők, juharfát a hátlaphoz, fenyőt a fedőlaphoz és ébenfát a fogólaphoz. Saját lakkját természetes anyagokból, egy kémikussal együttműködve keverte ki, a Greiner hegedűk, brácsák, sőt csellók hangja ettől is olyan telt és fényes.

***

A Mahler Ünnep, amelynek szeptember elején már harmadszor ad helyet a Művészetek Palotája, egyre nagyobb ismertségnek és rangnak örvend a nagyvilágban. Nemcsak a sztár előadókkal szervezett koncertek, az alkalomra komponált, Mahler szelleméhez kötődő művek, hanem a szimpoziumok miatt is. Gustav Mahler 1888 és 1891 között a

A világhírű bariton, Thomas Hampson is a Mahler Ünnep vendége lesz

pesti Operaház igazgatója volt, itt fejezte be és mutatta be az első szimfóniáját. A budapesti évekkel kapcsolatban napvilágra kerülő friss információk fölkeltették a világ érdeklődését. „Sejtjük, sőt csaknem biztosan vagyunk abban, hogy a levéltárakban még több ismeretlen dokumentumra bukkanhatunk” – véli Fischer Iván.

Mint az első két alkalommal, az eseményeket idén is kiállítás kíséri, amely ezúttal a Gustav Mahler műveiből készült első lemezfelvételeket mutatja be. A kiállított lemezzeltekaságok Fülöp Péter kanadai magángyűjteményéből érkeznek Budapestre. A

Mahler Ünnepen Richard Strauss-dalokat szólaltat meg Miah Persson svéd szoprán. A fiatal svéd énekes-generáció jeles egyénisége a Salzburgi Ünnepi Játékokon robbant be a nemzetközi zenei életbe, operaénekesként is itt debütált a Rózsalovag Sophie-jaként. 2006-ban Fischer Iván nagyszerű Così fan tutte-előadásain Fiordiligi szerepét énekelte a Glyndebourne-i Fesztiválon. A 2007/2008-as évadban Persson budapesti koncertjei mellett Svájcban, Ausztriában, Franciaországban és Belgiumban is fellép a Fesztiválzenekarral.

Thomas Hampson világhírű amerikai baritonénekes Liszt- és Mahler-dalokat szólaltat meg – ez a koncert tetőzi be a Mahler Ünnepet. Magyarországi, illetve ösbemutatót idén is megismerhet a közönség. Vajda János Apokrif Az öt kenyérről című „operanovelláját” a Mahler Ünnep megrendelésére írta. Ezzel a művel egy estén mutatják be Viktor Ulmann Atlantisz császára, avagy a Halál nemet mond című egyfelvonásos operáját, amely művet a BFZ november elején háromszor előad a Trafóban is. ■

A Budapesti Fesztiválzenekar hivatalos honlapja:

www.bfz.hu

Budapesti Mahler Ünnep:

szeptember 9–16. Művészetek Palotája

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. szeptember 19.

Thierry Escaich és Az operaház fantomja

Improvizációk Az operaház fantomja c. némafilmre

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. október 25.

Iveta Apkalna orgonaestje

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 22.

Fassang László, Palya Bea és Vincent Lê Quang estje

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. december 19.

Thomas Trotter orgonaestje

Cambridge-i St. John's College Kórusa

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.

A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

ISO 9001:2000

A Roland és a Filmmúzeum bemutatja

Roland

NOSZTALGIA ÉS ELEGANCIA

Gálaest

Művészetek Palotája
Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem
2007. október 20. 19 óra

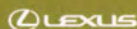
Fellépő zongoristák:

Farkas Sándor, Orosz János, Ökrös Ottó,
Taligás Tibor, Táborosi István

Fellépő vendégművészek:

Dudás Tibor, Emiri Almira, Gesztesi Károly,
Malek Andrea, Patuzzi Mónika, Weszely Ernő

További információk: www.barzongorista.hu

Együttműködő partnereink:

Foto: Miskolci Szimfonikusok

Nem ugrani, csak lépni

Szabó Péter nyáron vette át Sir Lászlótól a Miskolci Szimfonikus Zenekar igazgatói feladatait. Mint mondja, elődje mellett dolgozott hét évadon keresztül, folyamatosan figyelemmel kísérte az intézmény sorsát, így jól látja, melyek azok a területek, amelyek erősítésre szorulnak az együttes működésében. Ugyanakkor nem hiszi, hogy földtől elrugaszkodott tervekkel kellene előállnia: a racionalitás talaján maradvá, kis lépésekben képzelet el zenekarának előre jutását.

⇒ Várkonyi Tamás

A harmincnégy éves Szabó Péter nagyrészt ugyanazokat a feladatokat látja elvégzendőknek a zenekar élén, mint elődje. Sir László mellett dolgozott művészeti titkárként hét évadon keresztül, 1997-től 2004-ig, majd egy piackutató cégnél töltött el három évet területi felelősként, de az alatt az idő alatt is figyelemmel kísérte a Miskolci Szimfonikus Zenekar életét.

Sokat tanult Sir Lászlótól, a lényeges szakmai dolgokról hasonlóan vélekednek. Ha Sir László előző számunkban kudarcként említette azt, hogy a miskolci együttes nem tudott eljutni Európa legjelentősebb koncerttermeibe, Szabó Péter éppen ezt a hiányosságot szeretné majd – többek között – pótolni. Úgy véli, hogy a Miskolcon hirdetett három béreltsorozat – a Népszerű estek, a Mesterbérlet, illetve a Szezonbérlet – kielégíti városi közönség igényeit, de előnyösnek tartaná, ha az együttes többet szerepelhetne a fővárosban. A régióbeli jelenlétet a borsodi városok kulturális intézményeinek megkeresésével, a miskolci koncertek ismétléseivel, illetve a Filharmónia Kelet-Magyarország Kht.-val közösen szervezendő hangversenyekkel kívánja erősíteni. „Mivel nyáron vettem át az igazgatói feladatokat és most teszem az első lépéseket, az eredmény csak a 2008/2009-es évadban lesz érezhető” – mondja Szabó Péter.

A zenekarnál lejártszódó generációváltással kapcsolatban hangsúlyozza, hogy a próbajátékokon továbbra is a legjobb muzsikákat fogják szerződtetni a zenekarhoz. Ezzel együtt a repertoár „fiatalításán” is dolgozik Kovács László művészeti vezetővel, valamint a zenekar szólamvezetőivel, akiket már megkeresett, terjesszék elő ötleteiket, javaslatukat, hogy milyen darabokat játszanának szívesen, melyek azok a művek, amelyek régen vagy egyáltalán nem hangzottak el a zenekar koncertjein.

„Nem gondolkozom nagy változásokban, mert úgy vélem, hogy az együttes jelenlegi működése megfelelő. Természetesen mindig van min javítani, ezen dolgozni is fogok. Figyelembe véve az ország jelenlegi helyzetét – az összevonásokat, az elbocsátásokat –, nagyon örülök annak, hogy ezek az intézkedések nem hatnak ki ennek a zenekarnak a működésére. Nem hiszem, hogy földtől elrugaszkodott ötletekkel, tervekkel kellene előállnom. Lehet nagy dolgokat mondani arról, hogy milyen neves vendégművészeket fogunk meghívni, és milyen nagyszerű helyekre fogunk eljutni. Meg kell maradnunk a racionalitás talaján: nem három lépcsőfokot kell ugrani, csak egyet lépni felfelé.”

Az igazgató tisztában van azzal, hogy minden nap meg kell harcolni az életben maradásért. Célja új gazdasági források bevonása, bár egy vidéki zenekarnak e téren is jóval kisebb a mozgástere, mint egy fővárosinak. „Budapestre összpontosul az anyagi javak nagy része, de vannak kiaknázható lehetőségeink” – mondja. „Fő feladatunk a komolyzenei kultúrának a követeként részt venni a régió és az ország életében, valamint megmutatni másik arcunkat is: művészeti vezetőnk sokoldalúsága révén a mi együttesünk nyitott más műfajok felé is. A jazz és a komolyzenei hangversenyek mellett ebben az évadban is ápoljuk kapcsolatunkat az opera műfajjal: a hagyományokhoz híven részt veszünk majd a Miskolci Nemzetközi Operafesztiválon, lesz egy koncertszerű operabemutatónk is a szláv irodalmat felvonultató eseménysorozatban.”

A Miskolci Szimfonikus Zenekar megújult honlapja
letölthető koncertkalauzzal: www.mso.hu

budapesti fesztiválzenekar

A BUDAPESTI FESZTIVÁLZENEKAR ŐSZI HANGVERSENYEIBŐL

Október 14.

vasárnap

14.30, 16.30

BFZ Székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

Október 26–27.

péntek, szombat

19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

Október 28. vasárnap

15.30

Zeneakadémia

Richard Strauss, Goldmark, Elgar művei

Közreműködik: Lendvai József (hegedű)

Vezényel: Michael Schönwandt

November 1., 2., 3.

csütörtök, péntek, szombat

20.00

Trafó Kortárs Művészetek Háza

Viktor Ullmann: Atlantisz császára – egyfelvonásos opera

Közreműködik: Molnár Levente, Gábor Géza, Cseh Antal, Kiss Noémi, Mester Viktória, Megyesi Zoltán

Rendező: Lukáts Andor

Vezényel: Julian Kuerti

December 15.

szombat

19.45

Zeneakadémia

Kamarazenei remekművek/1.

Bartók, Brahms művei

Koncertmester: Eckhardt Violetta

November 9–10.

péntek, szombat

19.45

Zeneakadémia

Haydn-Mozart sorozat/1.

Mozart, Respighi, Mendelssohn művei

Közreműködik: Kádár István (hegedű)

Vezényel: Ilan Volkov

November 18.

vasárnap

14.30, 16.30

BFZ Székház

Kakaókoncert

Műsorvezető: Fischer Iván

November 23–24.

péntek, szombat

19.45

Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem

November 25. vasárnap

15.30

Zeneakadémia

Richard Strauss, Prokofjev, Ravel művei

Közreműködik: Alexander Toradze (zongora)

Vezényel: Fischer Iván

Jegyek vásárolhatók a BFZ titkárságán (Budapest, XII., Alkotás u. 39/c., telefon: 489-4332), az ismert jegyirodáknban, valamint hitelkártyával a BFZ honlapján: www.bfz.hu

Társas-játék

Augusztus 1-jén foglalta el helyét a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar új zeneigazgatója, Keller András. Ligeti András utóda az anyagi források és a művészi koncepció viszonyáról, a vonósnegyes és zenekar közötti párhuzamról, valamint az együttes béreltsorozatairól is nyilatkozott a Gramofonnak.

◆ Várkonyi Tamás

A zenekar idén három zenekari bérletet hirdet meg: a Fischer Annie bérletben Mozart zongoraversenyei szerepelnek egy-egy Haydn-szimfónia társaságában, a Bartók bérletbe nagyobb apparátust igénylő népszerű művek kerültek, az első koncertjével decemberben induló Bach és a XX. század elnevezésű bérletben pedig többek közt Webern, Schönberg, Stravinsky és Sosztakovics alkotásai szólnak meg a nagy barokk zeneszerző műveihez kapcsolódva. Az utóbbi bérlet több évadon ível át, s az új zeneigazgató szeretné, hogy a kortárs magyar zene jelentős mértékben jelenjék meg ebben a sorozatban. Bár Keller András nem szereti a kategorizálást, szerinte csak a régebbi korok zenéjét ismerő muzsikusként képes hitelesen tolmácsolni a kortárs zenét. Sőt, nemcsak a kortárs zenét. A zeneigazgató a Fischer Annie bérletről szólva elmondta: „Úgy gondolom, hogy a teljes zenekari játék kultúrájának a bécsi klasszikus repertoár beható tanulmányozásán kell alapulnia. Mivel erre a repertoárra az együttes kevésbé összpontosított eddig, helyénvalónak tartottam kifejezetten ennek a korszaknak a muzsikájára épülő bérletet indítani. Ez a sorozat három

évadon át lesz állandó része a bérletstruktúránknak, s Mozart valamennyi zongoraversenyét tartalmazza. Igaz, hogy Haydn és Mozart csupán két név a zeneirodalomban, zenéjük azonban már önmagukban is egy-egy fantasztikusan gazdag világot képvisel. Emellett azonban szakmai indokok is vezettek, amikor a Mozart-concertókat szerkesztettem a bérlet műsorába: egy zenekar ugyanis nagymértékben fejlődhet a versenyművek kíséretén keresztül is. Magyarországon kuriózumnak számít Mozart valamennyi zongoraversenyét előadni. Ennek az ügynek idén olyan neves szólistákat sikerült megnyernem, mint Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Várjon Dénes, valamint Jevgenyij Koroljov, akit Magyarországon talán nem eléggé ismernek, viszont rendkívüli érzékenységgű művésznek tartom.” Keller András vallja, hogy a művészi koncepcióhoz kell megtalálni az anyagi forrásokat, és nem fordítva. Nagy kihívást jelent számára a zeneigazgatói poszt betöltése, és úgy véli, hogy a Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar játékában kiemelt feladatot jelent a vonós hangzás javítása. „Húsz éve vezetek vonósnegyest, ami működésében és számos elemében közel áll a zenekarhoz – folytatja –, és szeretném, ha kamara-zenei érzékenység, párbeszéd és kreativitás jellemezné a zenekar játékát. Sok zenekarnál azt látom, hogy a zenészek nem egymásra reagálva, hanem diktálásra játszanak, ami miatt olykor monoton és egysíkú a játék. Szerintem a karmester feladata nem a diktálás, hanem a zenei folyamatok koordinálása, a tartalom megjelenítése. A zene végül is hangokkal elmondott beszéd... annak értjük a szavát, aki világosan, érthetően tagolja mondatait, és azt szeretjük, ha valaki őszintén beszél. A zenekar olyan társas-játék, amelyben nem a győzelem a fontos, hanem a közös mesélés” – mondja Keller András.

„Összességében nagyon szeretném, ha ezt a zenekart magasabb árfolyamon jegyeznék a magyar zenei életben, mert úgy vélem, hogy jóval magasabb a művészi potenciálja, mint jelenlegi presztízse. Ezt a presztízst szeretném emelni.” ■

A Magyar Telekom Szimfonikus Zenekar hivatalos honlapja:
www.telekomzenekar.hu

MESTERBÉRLET

2007–2008

Zeneakadémia Nagyterem

2007. december 22. 19.30 óra

Karácsonyi koncert

Tokody Ilona és Vigh Andrea

ének-hárfa estje

Donizetti, Bellini, Debussy, Verdi, Puccini ...

2008. január 18. 19.30 óra

Vásáry Tamás – A zongorán túl

Chopin művei

2008. március 8. 19.30 óra

Francia est

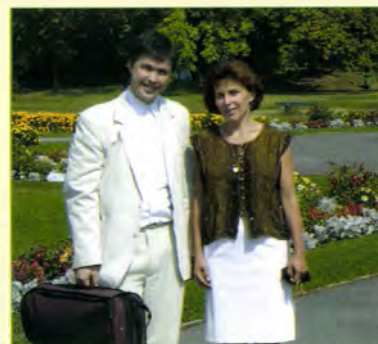
Szabadi Vilmos és Gulyás Márta

hegedű-zongora estje

Franck: A-dúr szonáta, Debussy–Heifetz: Egy faun délutánja, Gyermekekuckó,

Milhaud–Heifetz: Brasiliana, Debussy: Szonáta,

Debussy–Jacques Roque: La plus que lente, Holdfény, Ravel: Koncertfantázia

Jegyek és bérletek vásárolhatók a Zeneakadémia jegypénztárában – tel.: 342-0179

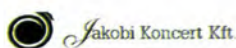
AJÁNDÉK CD A BÉRLETVÁSÁRLÓKNAK:

Aki 2 bérletet vásárol, Tokody Ilona–Vigh Andrea vagy Szabadi Vilmos–Vigh Andrea felvételét kapja ajándékba.

A hangversenysorozat főszponzora:

Magyar Villamos Művek Zrt.

Médiaszponzor:

NÉPSZABADSÁG
A tájékozottság magabiztossá tesz.

Erős évad Szombathelyen

A névváltoztatás és arculatváltás után szeptemberben kezd az új vezetése által tervezett első évadját a Savaria Szimfonikus Zenekar. Több hívogató név mellett egy opera-ősbemutató, egy Musikverein-beli fellépés Bécsben és számos érdekesnek ígérkező műsor lesz a megújult honlappal is jelentkező együttes társa az őszi hónapokban.

◆ Várkonyi Tamás

A Szimfónia bérlet első estjén, október 25-én egészen különleges műsorban – Haydn és Stravinsky alkotásai között – lép fel Händel-áriákkal a világhírű brit kontratenor, Robin Blaze. A művészt túlzás nélkül nevezhetjük az egyik legjobbnak a maga hangfájában: Purcell, Bach és Händel műveit világszínvonalon tolmácsolja olyan karmesterekkel, mint John Eliot Gardiner, Christopher Hogwood, Philippe Herreweghe, Gustav Leonhardt vagy Paul McCreesh. A legnevesebb együttesekkel énekel rendszeresen: ilyen az Academy of Ancient Music, a Collegium Vocale Gent, az English Concert, a Gabrieli Consort, a Felvilágosodás Korának Zenekara vagy a Sixteen.

Jiří Bárta gordonkaművész Magdalena Kožená lemezén is muzsikált

A Savaria Szimfonikus Zenekar egy magyar, ám több évtizedig Németországban élt hegedűművészt, Sebestyén Ernőt és muzsikus társait, az Esterházy Triót hívta meg az október 19-i évadnyitó koncertre, Beethoven Hármaversenyébe. Sebestyén Ernő neve bizonyára kevésbé cseng ismerősen az olvasónak, pedig a hetvenedik éve felé közeledő művész szép karriert futott be. Csodagyerekként, kilencévesen lett a Zeneakadémia növendéke, huszonhárom éves korában pedig már a Magyar Állami Operaház koncertmestere volt. 1971 és 1981 között a berlini Deutsche Oper első koncertmestereként dolgozott, s a berlini Hochschule der Künste professzoraként tanított. 1980-tól egy évtizeden át játszott a Bajor Rádió Szimfonikus Zenekarában, amelynek akkor Sir Colin Davis volt a zeneigazgatója, 2005-ig vezette a hegedű tanszakot a müncheni zeneművészeti főiskolán. Ahogyan múlt számunkban Ertüngaalp Alpaslan nyilatkozta, a szombathelyi zenekar igyekszik az osztrák oldalon is minél többet „portyázni”. Ennek szellemében lesznek a közreműködői annak az ősbemutatónak, amelyen Viktor

Fortin a hősi halált halt osztrák Franz Jägerstätter életét feldolgozó „templomi operája” hangzik el. És mint évek óta, az együttes idén is muzsikál a Bécsi Musikvereinban, ahol november 25-én Mendelssohn Éliás című oratóriumát szólaltatja meg. A Savaria Szimfonikus Zenekar tevékenyen kiveszi a részét az Elgar-évfordulóból is. November 16-án a teljes körűen felújított szombathelyi Bartók Teremben, másnap pedig a budapesti Olasz Kultúrintézetben adják elő műsorukat, amelyben az a cseh Jiří Bárta lesz a szólista a 150 éve született brit zeneszerző gordonkaversenyében. Bárta Magdalena Kožená 2004-ben megjelent dalos albumán is közreműködött. Két évvel később készítette első szólólemezt a Hyperion kiadónál

Moschelès és Hummel szonátáiból.

Az a budapesti zenebarát pedig, aki nem szeretne várni november közepéig, hogy előben hallja a legtöbbször Szombathelyen koncertező együttest, az látogasson el megújult honlapjára, ami szinte csábít a böngészésre! A zenekarnak ugyanis valóban olyan site-ot sikerült elindítania, amelyen keresztül minden oldaláról megismerhető. A mutatós designhoz komoly tartalom járul: az érdeklődő tallózhat a részletes eseménynaptárban, tudakozódhat a zenekarról, játszóhelyéről, a Bartók Teremről, zenéket tölthet le, videókat nézhet az együttes fellépéseiről. A Für Kinder menüpontban pedig hamarosan a fiatalabb korosztály is kedvére csemegézhet majd: megismerkedhet zeneszerzőkkel, művekkel, hangszerekkel – mindezt szórakoztató és játékos formában. ■

A Savaria Szimfonikus Zenekar megújult honlapja:

www.savaria-symphony.hu

Fischer Annie bérlet

Zeneakadémia – 19.30 óra

2007. november 16.

Haydn: Esz-dúr induló

Haydn: Menüettek és táncok 1792-ből

Haydn: Magyar nemzeti induló

Mozart: B-dúr zongoraverseny KV.450

Mozart: Esz-dúr zongoraverseny KV.449

Haydn: Nr.95 c-moll szimfónia

Közreműködik: **Ránki Dezső**

Vezényel: **Keller András**

2008. január 21.

Haydn: G-dúr induló

Haydn: Menüettek és táncok 1792-ből

Mozart: c-moll zongoraverseny KV.491

Mozart: G-dúr zongoraverseny KV.453

Haydn: Nr.96 D-dúr „Miracle” szimfónia

Közreműködik: **Várjon Dénes**

Vezényel: **Vashegyi György**

2008. február 22.

Haydn: Esz-dúr és C-dúr induló

Haydn: Menüettek és táncok 1792-ből

Mozart: d-moll zongoraverseny KV.466

Mozart: C-dúr zongoraverseny KV.467

Haydn: Nr.94 G-dúr „Surprise” szimfónia

Közreműködik: **Jevgenyij Koroljov**

Vezényel: **Keller András**

2008. március 12.

Haydn: Esz-dúr induló

Haydn: Menüettek és táncok 1792-ből

Mozart: A-dúr zongoraverseny KV.414

Mozart: A-dúr zongoraverseny KV.488

Haydn: Nr.93 D-dúr szimfónia

Közreműködik: **Kocsis Zoltán**

Vezényel: **Keller András**

Bartók bérlet

2007. október 19. Zeneakadémia – 19.30 óra

Beethoven: Nagy fuga op. 133

Bartók: Divertimento

Schubert: VII. C-dúr szimfónia

Vezényel: **Keller András**

2008. január 29. Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem – 19.30 óra

Brahms: A párkák éneke op. 89

Bartók: Négy zenekari darab op. 12

Ravel: Daphnis és Chloé – balettzene

Közreműködik: **Nemzeti Énekkar**

Vezényel: **Kocsis Zoltán**

2008. április 25. Zeneakadémia – 19.30 óra

Bartók: A csodálatos mandarin – szvit

Bartók: A kékszakállú herceg vára

Közreműködik: **Meláth Andrea és Fried Péter**

Vezényel: **Ligeti András**

2008. május 4. Zeneakadémia – 19.30 óra

Wagner: Sigfried idill

R. Strauss: Négy utolsó ének

Górecki: III. szimfónia op. 36

Közreműködik: **Juliane Banse**

Vezényel: **Keller András**

Ifjúsági koncertek

Telekom Zeneház

Manó bérlet

4-7 éveseknek – Népek zenéje

Pinokkió bérlet

8-14 éveseknek – Görög mitológia a zeneművészetben

Emberi és zenei minőség

Ez év tavaszán két jó nevű karmester, Yoav Talmi és Boris Bott vezényelte a Budafoki Dohnányi Zenekart. Ősszel folytatódik a neves muzikusok vendégjárása a Hollerung Gábor vezette együttesnél: Jeruham Scharovsky, világszerte ismert dirigens és a rangos Rubinstein Nemzetközi Zongoraverseny egykori legfiatalabb győztese, Ian Fountain látogat a zenekarhoz.

➔ Várkonyi Tamás

Yoav Talmi, a Québec-i Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója szigorú karmester hírében áll. A Budafoki Dohnányi Zenekarral (BDZ) adott tavaszi koncert után mégis azt nyilatkozta, hogy az elmúlt időszak egyik legnagyobb élményét jelentette számára BDZ-vel eltöltött próbaidőszak. Sőt a közös hangverseny után úgy érezte, hogy nemzetközi viszonylatban is kiemelkedő produkció született. A Kanadában szintén megbecsült zeneigazgatónak számító Boris Bott más jellegű karmester: nem annyira elmélyült próbáiról, mint inkább elementáris erejű előadásmódjáról híres. Ő az áprilisi zeneakadémiai koncert után így nyilatkozott: „Nem szeretnék túlzásokba esni, de egyetlen más koncerttel sem cserélném el ezt az élményt. Lehet, hogy egyes amerikai zenekarok – amelyekkel sokat dolgozom – jobb hangszereken zenélnek és perfekter zenei teljesítményre képesek, de az emberi és

zenei minőség, amit ez a zenekar elsősorban Bruckner IV. szimfóniájának előadásakor nyújtott, a legnagyobbakéval is nyugodtan összevethető.”

Az argentin születésű, de a hetvenes évek óta Izraelben élő Jeruham Scharovsky (képünkön) – aki novemberben ad majd két koncertet a BDZ élén – eddig egyetlen alkalommal, 2005 februárjában vezényelte a magyar együttest, s ma is úgy emlékszik vissza rá, mint fiatalos, energiákkal teli és magas művészi teljesítményre képes zenekarra. „Különösen komolyságuk, az ügy iránti elkötelezettségük, művészi gondosságuk ragadott meg” – mondta Scharovsky. „Ma is élénken emlékszem arra az áldozatos munkára, amit a próbák alatt és a koncerten tapasztaltam a Budafoki Dohnányi Zenekar részéről.”

Scharovsky, akit 1990-ben Zubin Mehta választott az Év fiatal művészenek Izraelben, felelősségteljes munkát végez az ifjú muzikusok körében. A Kfar Sabában 1986-ban alapított ifjúsági zenekarnak 1990 óta igazgatója, alapítója a Brazil Ifjúsági Zenekarnak, valamint a brazil zongoraművészről elnevezett Nelson Freire Versenynek. Pályája során Scharovsky húsz ország több mint ötven zenekarát vezényelte, Lorin Maazel hívta meg a Lorin Maazel Nemzetközi Karmesterverseny zsűrijébe. A BDZ-t először november 9-én, majd november 11-én irányítja. A második koncerten Oláh Vilmos fiatal hegedűművész lesz a szólista Wienawski d-moll hegedűversenyében, az első hangversenyen pedig Várdai István csellóművész, aki idén harmadik helyezett lett a XIII. Nemzetközi Csajkovszkij Zenei Versenyen. A fiatal tehetségekről szólva az izraeli dirigens elmondta, hogy helyzetük nem könnyű, de nem is reménytelen. Sok munkával és lemondással jár, de aki hajlandó vállalni az áldozatokat, bekerülhet a nemzetközi koncertéletbe. Többek között ezért érzi magáénak a Budafoki Dohnányi Zenekar fiatalokra mindig odafigyelő, felelősségteljes művészi attitűdjét. ■

BASHKIROVA HELYETT FOUNTAIN

Mivel Elena Bashkírova egészségügyi okokra hivatkozva a következő évadra halasztotta a Budafoki Dohnányi Zenekarral közös hangversenyét, így Ian Fountain lép fel az együttesrel az október 1-jei évadnyitó koncerten. Fountain az Arthur Rubinstein Nemzetközi Zongoraverseny legfiatalabb győzteseként rob-

bant be a nemzetközi zenei életbe 1989-ben, mindössze tizenkilenc évesen. Ian Fountain ma már a legnagyobb zenekarokkal lép fel, a londoni Royal Academy of Music professzora. Többször járt a Tiszadobi Zongorafesztiválon – legutóbb idén augusztusban –, és kamaramuzsikusként is elismert. A berlini Filharmóniában rendezett sorozatban például David Geringasszal közösen szólaltatta meg Beethoven valamennyi csellóra és zongorára írott művét. Első lemezén Beethoven Diabelli-variációit játssza, és a BDZ-vel adandó hangversenyen is Beethoven-mű, a G-dúr zongoraverseny szólistájaként hallhatjuk majd.

A Budafoki Dohnányi Zenekar hivatalos honlapja:
www.bdz.hu

A mi hivatásunk
Önnek szól.

Hamar Zsolt
karmester

www.pfz.hu

Lépésváltás Debrecenben

A közelmúltban jelentős változás történt Debrecen zenei életében: összevonták a helyi színházban is közreműködő, de önálló együttesként is aktív Debreceni Filharmonikus Zenekart, valamint a Debreceni Kodály Kórust. Az első teljes évad eredményeiről és a feladatokról Herboly Domonkos, az új intézmény igazgatója nyilatkozott a Gramofonnak.

➤ Várkonyi Tamás

„Ha egy városnak olyan széles a kulturális kínálata mint Debrecennek, szükségessé válik az intézmények működése közti átgondolt koordináció” – mondta az egyesítés előzményeiről Herboly Domonkos. „Ezért jött létre egységes szakmai vezetés, Kocsár Balázs gyakorlatilag városi zeneigazgatóként irányítja a debreceni zenei élet tekintélyes együtteseit. Ennek eredményeképpen a Csokonai Színház zenés tagozata, a filharmonikus zenekar és a Kodály Kórus összehangoltan működhet.” További előny, hogy a kórus és a zenekar költséghatékonyabban tud megszólaltatni oratorikus alkotásokat, amely műfaj ápolásában – az a cappella művek terjesztése mellett – a Kodály Kórusnak komoly érdemei vannak Magyarországon. Mindezekon felül az összevontás természetesen adminisztrációs, gazdálkodási és szervezési könnyebbséget is jelent nemcsak az intézmény menedzsmentje számára, hanem a fenntartó debreceni önkormányzatnak is.

„Az összevontással kapcsolatban a zenekar tagjaitól ugyan nem érkezett negatív visszajelzés, de a kórusból, úgy vélem, sokan aggódtak amiatt, hogy esetleg a zenekar maga alá gyűri a kórust” – folytatta Herboly Domonkos. „A féltreket erősítette, hogy Erdei Péter korábbi vezető karnagy az átalakítást követő hónapokban, saját döntése nyomán elhagyta az együttest. Gyüdi Sándor vállalta ezután, hogy átmenetileg segíti az énekkar önálló munkáját, végül pályázatot írtunk ki a pozícióra. A bírálóbizottság Ella Istvánt találta a legalkalmasabb jelöltnek, aki idén június 1. óta a kórus vezető karnagya. Ezzel biztosítottuk az együttes bizonyos fokú önállóságát csakúgy, mint az intézmény szakmai koncepciójának folyamatos végrehajtását.”

A szerkezetváltás után megoldandó feladatokról szólva Herboly Domonkos a marketing tevékenység, valamint a tárgyeszköz állomány fejlesztését emelte ki, ám mozgásterét komolyan korlátozzák a pénzügyi lehetőségek. Mint mondja, egész Európában megfigyelhető tendencia, hogy reálértékben csökkennek a komolyzenei együttesekre fordított állami, önkormányzati (helyenként tartományi) támogatási összegek, ezért a piaci törvényeknek megfelelően egyre nagyobb mértékben kellene az együtteseknek is a saját lábukra állniuk, amihez szükség lenne a magántőke bevonására. Herboly azonban úgy véli, hogy egyre nehezebb szponzorokat találni a nem populáris műfajokat képviselő produkciókhoz. „Nem hiszek abban, hogy ez a műfaj lehetővé teszi, hogy az együttesek magántőkéből tartsák el magukat, szemben több más országgal, ahol nagylelkű adományozók támogatnak nagyhírű együtteseket. Magyarországon viszont az ilyen jellegű társadalmi felelősségvállalás jó esetben is csak csírájában figyelhető meg” – mondja. „A nehézségek ellenére izgalmas és a közönség széles rétegeinek igényeit szem előtt tartó műsorokat igyekezzünk összeállítani. Bérletpolitikánk gerincét a zenekarhoz és a kórushoz külön-külön kötődő, hagyományos bérletsorozatokat adják, azonban az együttesek szempontjából nagy az átfedés a bérletek között. Ezekon felül a legkisebbeknek Unokák–Nagyszülők címmel ajánljuk egy sorozatunkat, a középiskolásoknak kínáljuk a Rubányi bérlet főpróbáit, míg a tematikus Egyetemi bérlet a 18 és 30 év közötti korosztálynak szól.” ■

A Debreceni Filharmonikus Zenekar és a Debreceni Kodály Kórus hivatalos honlapjai: www.dfz.hu, www.dkk.hu

Fotó: Debreceni Filharmonikus Zenekar

**Művészetek
Palotája**
Budapest

Superbrands
2007

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. szeptember 15.

**Teresa Salgueiro &
Lusitânia Ensemble** (Portugália)

„La Serena” – a Madreus énekesnőjének szólóprojekjtje

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
20.00

2007. október 18.

Keith Jarrett

IRIGRANIT PORT.hu

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 5.
HÉTFŐ ESTI JAZZ

Night Runner Band
(Magyarország-USA)

90.9 jazz

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 7.

Kronos Quartet

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 15.

LENGYEL JAZZ SZÜRET
Michal Urbaniak Band
Piotr Baron

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 22.

**Fassang László, Palya Bea
és Vincent Lê Quang estje**

Jegyek kaphatók a Múpa jegypénztárában (tel.: 555-3300), a Concert & Media jegyirodáiban (tel.: 455-9000), a Libri könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban.
A Múpa szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.
ISO 9001:2000

Egy gentleman a zene bűvöletében

Beszélgetés Trevor Pinnockkal

Kedves, szerény ember csillogó, érdeklődő szemekkel. Körülbelül 160 centiméter magas, de hatalmasakat lép. Ilyen öles léptekkel járta be és hódította meg a barokk zeneirodalmat az English Concerttel. Az együtttestől négy éve megvált, mert a vezénylés elvonta szenvedélyétől, a csembalótól. Tavaly azonban, hatvanadik születésnapja alkalmából komoly vállalkozásba fogott: huszonöt év után újra felvette Bach Brandenburgi versenyeit, ezúttal egy általa válogatott muzsikusból álló zenekarral.

➡ Várkonyi Tamás

Gramofon: *Tavaly december 16-án a felújított Sheffieldi Városi Hangversenyteremben ünnepelték 60. születésnapját. Ezek szerint ön egy napon született Kodálllyal.*

Trevor Pinnock: És Beethovennel. És a nővéremmel, aki szintén nagyon fontos nekem.

G.: *Emlékszem, legutóbb, amikor márciusban a Budapesti Tavasz Fesztiválon karmesterként nálunk járt, műsorának elején Liszt Gyászgondolája állt (John Adams által hangszerelt költői interpretációban), a végén pedig Kodály Galántai táncai. Nem szeretném erőltetni a Kodály-évből a Kodály-témát, mégis érdekel, milyenek találja például a Galántai táncokat?*

T. P.: *Nálunk, Nagy-Britanniában a Galántai táncok talán a leggyakrabban játszott Kodály-mű. Attraktív zenének tartom. A táncok régiiek, értékesek, a forrásanyag Haydn korára nyúlik vissza – ezért is tűzöm szívesen*

Trevor Pinnock és a European Brandenburg Ensemble az 1. Brandenburgi versenyt játssza

műsorra Haydn- és Mozart-művek mellé. Az erősebb indok a változatos zenében rejlik, ami élénk, de sohasem cirkuszi, másfelől melankolikus és mély.

G.: Több interjúban is említette, hogy szereti a felfedezéseket. Lehetséges még felfedezni bármit is 2007-ben, amikor a lemeziapon egyik napról a másikra jelennek meg soha nem hallott nevű szerzők művei?

T. P.: Elkoptatták ezt a szót, mert sok előadó csak szenzációt szeretne kelteni és felhívni magára a figyelmet. Számomra azonban a felfedezés fogalma a hallással függ össze. Százszor is eljátszhatok egy Bach-művet, sőt százegyszer is, és még mindig felfedezhetek benne szépségeket. Lehet, hogy kiábrándító, amit mondok, de a felfedezés nem más, mint nyitott füllel hallgatni, mindig kapcsolatban maradni a zenével. Nincs köze az újdonság kereséséhez. Az a felfedezés, amikor az ember azt mondja magában egy jól ismert mű hallgatása közben: „Te jó ég, hogy-hogy nem hallottam ezt korábban?” Ezzel szemben, ha valaki azon van, hogy mindenáron felfedezzen valamit, nem hiszem, hogy bármit is talál.

G.: Hatvanadik születésnapjára tavaly külön együttes alakult, hogy lemezeire vegye és koncertturnén adja elő Bach Brandenburgi versenyeit az English Concerttel készített best-seller felvétel huszonötödik évfordulóján. Milyen újdonságokat fedeztetett fel e művekben 1981 óta?

T. P.: Hol is kezdjem... Számomra a felfedezésnek két típusa létezik: az emberi, amiről már beszéltem, és a tudományos, ami jelenthet zenetörténeti kísérletezést. A Brandenburgi versenyekben például próbálgatjuk, melyik regiszterben szólhatott a violone, ami a mai nagybőgőnek

felelt meg. Megszoktuk, hogy a cselló-, pontosabban a basszus viola da gamba-szólam alatt játszik egy oktávval, pedig Bach idejében a nyolclábas hangszer volt elterjedt, vagyis a zenekar két basszus hangszerre azonos hangmagasságban szolt. Bach az 1. versenyműben violone grossót ír elő, tehát egyértelműen utal a 16 lábas hangszerre. Ebből következik, hogy a többi concertóban a nyolclábas basszus alkalmazandó.

G.: Ilyen apróságoknak tűnő mozzanat is lehet felfedezés?

T. P.: Nem szeretném túlértékelni a próbálkozásainkat. Ráadásul nem hiszem, hogy Bachot különösebben érdekelné, milyen mély hangszert használunk, hiszen az ő idejében is változott a gyakorlat. Márpedig mindig a gyakorlat szemszögéből kell nézni a zenetörténeti problémákat, és mindig fel kell tenni a kérdést: mennyire lehettek fontosak a részletek a szerzőnek? A nehézség abban áll, hogy nekünk minden adalék fontos. A nyolc- vagy tizenhat lábas hangszer használata vagy az együttes mérete függhet a terem méretétől is, ahol megszólalnak a darabok.

G.: Állnak ön mögött zenetörténész „segédek”, akik kiegészítő kutatásokkal járulnak hozzá munkájához?

T. P.: Nem, de több zenész-kollégám nemcsak gyakorló, hanem elméleti, tudományos szakértője is hangszerének. Ilyen például a Brandenburgi versenyek előadására verbuvált csapat violone-játékosa, Paul McCarthy, aki felhívta a figyelmemet erre a kérdésre, de sokszor segíti munkámat az egyik legjelesebb Bach-kutató, John Butt is.

G.: Nem okozott nehézséget a European Brandenburg Ensemble válogatott muzikusainak csapatát alakítása?

T. P.: Szabadon válogattam a különböző zenei hátterű művészekből – éppen azért, hogy megszokástól, beidegződésektől mentesen zenélhessünk. Izgalmas munkát jelentett öt együttes – a brit English Concert, a Felvilágosodás Korának Zenekara, a holland Amszterdami Baroque Orchestra, az olasz Il giardino armonico és a Freiburgi Kamarazenekar – legjobbjával együtt dolgozni. Nem sokkal a munka megkezdése után készítettük el a lemezt az Avie kiadónak. Olyan ez, amikor elsőrangú, de eltérő játéktípusú jazzmuzikusok jönnek össze egy session erejéig. Vállaltam a kockázatot, ami az összeszokottság hiányából fakadt, mert számítottam a cserébe kapott frissességre, a rácsodálkozás lehetőségére. Még nem vagyok elég messze a felvételtől ahhoz, hogy megítéljem, siker koronázta-e az elképzelésemet, de nem is ez a legfontosabb kérdés.

SZENVEDÉLYE: A CSEMBALÓ

Ahogy a zene iránt fogékony brit kisgyerekek általában, Trevor Pinnock is énekes fiúként kezdte előadóművészi pályáját. Hétévesen a Canterbury katedrális kórusának tagja lett. Később zongorázni és orgonálni kezdett, de első zongorakottájában annyira megragadta az angol barokk zeneszerző, bizonyos John Blow kompozíciója, hogy elkezdte kutatni a hangszer a titkát, amelyre a mű íródott: a csembalót.

1966-ban két muzikus társával megalapította a Galliard Triót, amely 1972-ben héttagúvá bővült, s következő évben már korhű hangszereken játszó English Concertként adta első hangversenyét. Az együttes az évek során kamarazenekarrá duzzadt. Pinnock a csembaló vagy a portatív orgona mellől vezényelt nemcsak a koncerteken, hanem azon a több mint száz lemezen is, amelyre a barokk repertoár javát, valamint a XVIII. század második felének zenéjét rögzítették a Deutsche Grammophon Archiv Produktion sorozatában. A Brandenburgi versenyeket 1981-ben vették fel, amelyet az egyik legnagyobb példányszámban eladott klasszikus zenei albumként tartanak számon. Pinnock időközben nemcsak az English Concerttel, hanem együttesétől különválva, vendégkarmesterként is szép pályát futott be. Az 1980-as években a tengerentúlon is egyre többet szerepelt: a New York-i Metropolitanban 1988-ban debütált Händel Giulio Cesare operájával, a következő évben megalapította a New York-i Classical Bandet, amely viszont – sorozatos kudarcélmények miatt – csupán egyéves közjáték maradt. 1991-ben az ottawai National Arts Centre Zenekara is lecsapott rá, így a régizénész Pinnock hamarosan azon kapta magát, hogy Dvořák csellóversenyét vezényli Yo-Yo Ma közreműködésével. A XVII–XVIII. századi zene mellett már minden korszak zenéjét dirigálta egészen a kortárs zenéig; évente húsz hetet töltött saját együttesével, a fennmaradó időben pedig vendégdirigensként utazott a világban.

Eltávolodott John Blow muzikájától és szeretett hangszerétől, ezért határozott úgy, hogy 2003-ban otthagyja az English Concertet, és több szóló-, illetve kamarakonzertet vállal. Emellett ma már fontos szerepet tölt be életében a tanítás is: a londoni Royal Academy of Music, a New York-i Juilliard School of Music és a Hong Kong-i Conservatory professzora.

G.: *Nehéz volt a brit, holland és olasz régizenei iskolák képviselőinek játékát összehangolni, közös nevezőt találni?*

T. P.: Tisztelet és a másik zenész iránti bizalom képezte munkánk alapját, de egy szomorú esemény is „segített” egymásra hangolódunk. Hadd mondjam ezt el röviden. 2006 nyarán találkoztunk először, hogy négynapos próbaidőszakkal készítsük elő a lemezfelvételt. (Ebben voltak nyilvános próbák, John Butt zenetörténeti előadása a sorozatról és gyerekeknek szóló foglalkozás is.) Az első nap nagyszerűen telt, teljesen elégedettek voltunk. A második reggel az egyik tag nem érkezett meg a próbára. Kiderült, hogy az egyik brácsásunk – egy harmincas éveiben járó lány – az éjjel meghalt. Ezzel a sokkoló élménnyel a hátunk mögött kellett tovább dolgoznunk, és próbálnunk a műveket. Nem beszélünk, csak zenélünk. Mert minden benne volt a zenében. Ez az eset nagy hatást gyakorolt az EBE eggyé válására, és arra, hogy megtaláljuk a közös stílust, a közös hangot.

G.: *Az English Concert vezetéséről három évtized után mondt le. 2003-ban. Miért döntött így?*

T. P.: Úgy gondoltam, hogy elég. Jóval több időt szerettem volna a csembalónak szentelni. Miután elhagytam az English Concertet, rögtön felvettem Bach partitáit még egyszer, és nagy kedvvel vettem bele magam a koncertezésbe. Majd Rameau műveiből készítettem lemezt a szerző korából származó s az Edinburgh-i Egyetem Raymond Russel Gyűjteményének a részét képező gyönyörű, úgynevezett Goermans–Taskin csembalón. Ezeket a darabokat a hetvenes évek közepe táján már rögzítettem, de a zenélés egyik nagy öröme, hogy – képletesen szólva – az ember akár több évtized után is visszamehet egy gyönyörű erdőbe megnézni, hogyan néz ki most? (Persze, tudja, hogy nem az erdő változott...) A következő kamaralemezt Emmanuel Pahud fuvolaművésszel készítettem Bach szonátaiból, amely alkotásokkal szintén nem először vonulok stúdióba: régi muzikus-barátom, Stephen Preston után az 1980-as években Jean-Pierre Rampallal vettem fel ezeket a műveket. Pahud és én különböző repertoár felől érkezünk, de egyszer Ibert Fuvolaversenyét adtuk elő az én vezényletemmel. Utána azt kérdeztem: „Miért nem koncertezünk mi együtt?”

G.: *Hasonló közös munkája volt Maxim Vengerovval is.*

T. P.: Igen, 2000-ben örült vállalkozásra adtuk a fejünket, de mindketten sokat nyertünk belőle. Kitaláltuk, hogy ő a műsor egyik részében a modern hegedűt barokk hangszerre cseréli, én pedig a második részben a csembalót Steinway zongorára. A koncert másnapján Vengerov arról beszélt a londoni Times-ban, milyen új hangzásvilágot nyitott meg előtte ez a közös munka. Zongorán egyébként csak ritkán játszom, akkor is inkább magamnak, ezért számított különleges alkalomnak a négykezesezés Maria João Piressel az idei Budapesti Tavasz Fesztiválon.

G.: *Miért nem játszik zongorán?*

Pinnock és együttese a stúdióban (háttérben a violone-játékos, Paul McCarthy)

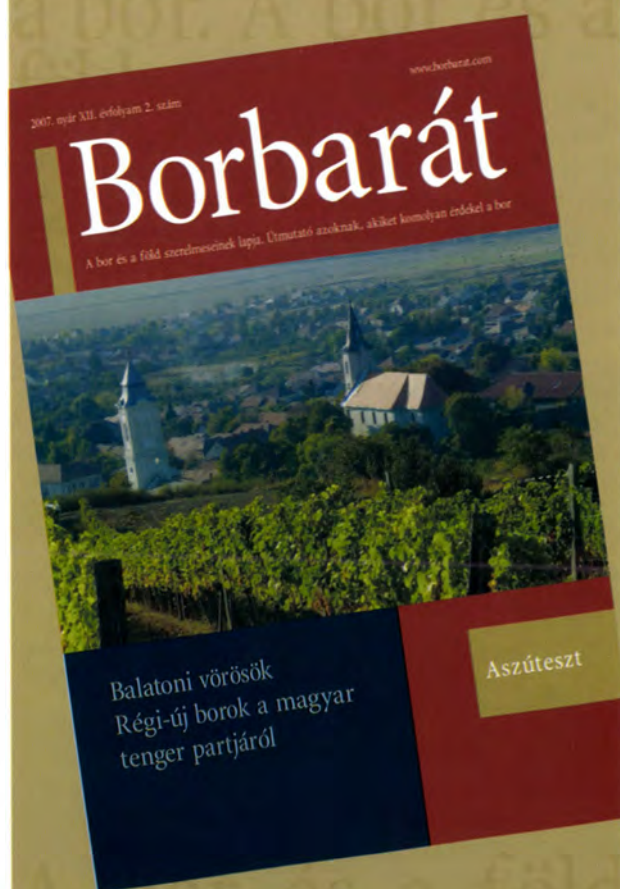
T. P.: Teljesen másfajta izomzatot igényel a kezektől, mint a csembaló. Ahhoz, hogy valaki szólózongorista legyen, sokévi kemény gyakorlásra van szüksége, én pedig nem vagyok virtuóz titán.

G.: Igaz, hogy hat csembalója van, mert rajong a hangszerekért?

T. P.: Valóban, több hangszerem van – kettőt tanítványaimnak adtam kölcsön, továbbá van egy Németországban, egy Dél-Angliában és Londonban. De a hangszer csak eszköz, amivel a zenéhez eljutunk. Nem hangszermániás vagyok, hanem zenemániás. ■

A European Brandenburg Ensemble hivatalos honlapja:
www.europeanbrandenburg.com

A táj szépsége
 és a bor azonos fogalmak:
 amikor a tájat nézed,
 a szemekkel kóstolod a bort,
 amikor a bort kóstolod,
 a száddal csodálsz a tájat.

Hirdetésfelvétel és előfizetés:

06 30 370 8689
info@borbarat.com
www.borbarat.com

Sztárok, hangok, jubileumok

Budapesti Zenei Hetek (szeptember 28. – október 21.)

Egy híján ötven éve rendezzi a Filharmónia Budapest Kht. a Budapesti Zenei Heteket, amely sokáig az egyetlen őszi fesztivál volt a fővárosban. A hagyományokhoz híven, ezúttal is „gyűjtőfesztiválként”, azaz nagyobb zenekari koncertek mellett kisebb sorozatokkal, a zenei műfajok, stílusok palettájától válogatva várja a zenebarátokat.

➡ Várkonyi Tamás

Idén a Korunk zenéje és a Magyarok Nagyasszonya Nemzetközi Egyházzenei Fesztivál képezi a Budapesti Zenei Hetek gerincét. A gyakorlattal szakítva, a rendezvény kezdete idén nem kapcsolódik Bartók halálának évfordulójához, s az eddigieknél rövidebb, mivel a kht. büdzséjét a tárca erősen megkurtította. Október 16-án a világhírű Emmanuel Krivine vezényletével, Jean-Yves Thibaudet zongoraszólójával a Luxemburgi Filharmonikus Zenekar játszik a Művészetek Palotájában. A nyitókonzerten pedig a francia szimfonikus zeneirodalom egyik legavatottabb tolmácsolója, az Orchestre National d'Île de France látogat Budapestre. Franciaország „Pest megyéjének” zenekarát azzal a céllal hozták létre 1974-ben, hogy mozgásban tartsa a Párizs környéki zenei életet, valamint a Franciaország szívében elhelyezkedő közigazgatási egységben élő mintegy tízmillió emberhez elvigye a zenét. A viszonylag alacsony átlagéletkorú, húsz és negyven év közötti muzikusokat tömörítő élvonalbeli együttes háromszáz év zenei remekműveit tartja műsorán. Élén 2005 óta az a Romániában született, de Izraelben felnőtt Yoel Levi áll, aki az Atlantai Szimfonikus Zenekarból kiváncsolt világhírű együttest és készített velük jobbnál jobb lemezeket. (Vezényletével játszott a zenekar az 1996-os olimpia megnyitó ünnepségén is.)

Bár a Magyarok Nagyasszonya Nemzetközi Fesztivál keretében a Dunántúl legjelentősebb egyházzenei központjaiban – például Győrben, Székesfehérváron és Szombathelyen – lépnek fel neves vokális együttesek, Budapesten is találkozhatunk velük. Ilyen csapat például a világhírű francia A Sei Voci, amely már harminc éve a múlt nagy a cappella

műveinek felfedezése mellett tör lándzsát élő koncerteken és gusztusos kiállítású lemezeken egyaránt. Magyarországra látogat egy másik világhírű énekar is: a Lipcsei Tamás-templom kórusa. Mint Igric Györgytől, a Filharmónia Budapest Kht. igazgatójától megtudtuk, Johann Sebastian Bach egykori együttesével már öt éve rögzítették a magyarországi vendégszerepelés körvonalait, ám a szülők – a fiú vegyeskar túlterheltségére hivatkozva – a vezetőséggel három évre lemondattak minden külföldi utat. Ősszel viszont kárpótolnak a várakoztatásért: négy hangversenyen is énekelnek. S az egyházzenei fesztivál keretében látogat Magyarországra a fantasztikus hangú adottságú Moszkvai Ortodox Szólisták Kórusa is.

A Korunk Zenéjén szenzációs magyarországi bemutatóval emlékeznek meg Igor Stravinsky születésének 125. évfordulójáról. „Az ember azt hinné, hogy egy ilyen nagy formátumú zeneszerzőnek valamennyi nagyobb szabású műve elhangzott már Magyarországon, a Jeremiás siralmaira írott kései oratórium, a Threni most csendül fel először” – mondta Igric György. Szintén évfordulós hangverseny Matuz István jubileumi estje, hiszen a fuvolajáték hazai kiválósága idén hatvan éves. A hagyományos Ősbemutatók című koncert mellett a bátrabbak ellátogathatnak a Trafóba, ahol az experimentális Netherlands Vocal Laboratorium ad teátrális elemekkel színesített hangversenyt.

A Filharmónia Budapest Kht. hivatalos honlapja:
www.filharmoniabp.hu

A lipcsei Tamás-templom kórusa Prof. Georg Christoph Biller vezényletével lép fel Budapesten és több vidéki városban

Fotó: Filharmónia Budapest Kht.

a legelső mestermű a hangszer maga

Egyedi zongorák

FAZIOLI

www.fazioli.com

A Fazioli zongorákat és hangversenyzongorákat épít. Minden egyes hangszer egyedileg, kézimunkával készül a legjobb minőségű alapanyagok illetve a legmagasabb színvonalú szaktudás és technológia ötvözésével.

Az eredmény: EGYEDI ZONGORÁK

Kizárólagos képviselet:

BUDAPESTI ZONGORASZALON

1067 Budapest, Csengery u. 45.

Telefon: 1/374-0890 • info@tuttoinstruments.hu • Tutto Hangszer Kft.

A magyar zene vonzásában

Ősszel zárul a Németországi Magyar Kulturális Évad

Lapunk megjelenésével egy időben zárul a Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál (SHZF), amelynek idén Magyarország volt a díszvendége. Talán nemcsak a professzionális szervezőiroda, hanem a magyar kultúra, a magyar vendégművészek érdeme, hogy a héthetes rendezvény 146 eseményére már elővételtben – minden eddig felülmúlva – 120 ezer jegy kelt el.

◆ Várkonyi Tamás/Lübeck

Az 1986-ban alapított Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál (SHZF) tizenegy éve vonja be programjába egy-egy Németországon kívüli ország művész-képviselőit; tavaly Hollandia volt a meghívott, jövőre pedig Oroszország mutatkozhat be. Az idei rendezvény a meghosszabbított Németországi Magyar Kulturális Évadhoz csatlakozott, és egyben annak egyik csúcspontjává vált, hiszen a magyar művészek világsztárokkal együtt, azokkal egy sorban gazdagították az egyik legjelentősebb európai zenei fesztivál kínálatát. Az észak-német tartomány idén nem kevesebb, mint 42 város 75 helyszínén várta az érdeklődőket, mert – mint a művészeti igazgató, Christian Kuhnt elmondta – a koncepció egyik alapeleme: a nagy műveket kis helyekre vinni. Ennek szellemében szokatlan helyeken – csűrben, egykori istállóban, kolostorban, nemesi birtokon – s a térképen sokszor nem is jelölt apró településeken rendezik a koncerteket. Az évek előre haladtával, illetve a helyszínek számának növekedésével párhuzamosan a közönség egyre szélesebb rétegeit sikerült a rendezőknek bevonniuk. A klasszikus zene mellett ma már képviselteti magát a crossover, a népzene is, így idén nemcsak Schiff András, a Budapesti Fesztiválzenekar vagy a Magyar Rádió Gyermekkara, hanem a Muzsikás, a Besh o drom, valamint Bobby McFerrin, sőt Yonderboi is a fesztivál vendége volt.

A műfaji nyitásról Rolf Beck, a Schleswig-Holstein Zenei Fesztivál 2011-ig kinevezett intendánsa elmondta: tavalyelőtt műsorra tűzték a Gyűrűk ura szimfóniát, amely eseményre szerte Németországból érkezett lelkes fiatal hallgatósereg. Néhány nap múlva a fesztivált rendező iroda számos e-mailt kapott, amelyben a fiatalok tu-

Jó keletje volt a magyar kultúrának Schleswig-Holstein tartományban

datták, mekkora élményt jelentett nekik ez az előadás, valamint azt is: lehet, hogy máskor is mennek zenekari hangversenyre

Zene – pedagógia

A fesztivál ugyanis súlyt helyez a zenepedagógiára. Minden jegy árából 1 eurót a tartományi zeneiskoláknak juttatnak, ami – csak az elővételtben elkelt jegyeket számítva – idén 120 ezer eurót jelentett. Ebben a törekvésükben is jó partnerre leltek Magyarországon, hiszen – a művészeti igazgatói szavaival: – a magyar zenepedagógia képviselői világszerte ismertek, a nagy magyar zeneszerzők egyben kimagasló pedagógusok is; elég csak Bartókra, Kodályra, Kurtágra, Eötvösre gondolni. Az ese-

KLASSIKFESTIVAL RUHR

Szeptember elején több magyar vonatkozású hangversenyt rendeztek abban a német tartományban, amelynek székhelye Essen, az Európa Kulturális Fővárosa 2010 címet Péccsel és Isztambullal egy sorban elnyert város. A sorozat színlíkját jelentették az Észak-Rajna-Vesztfália két városában, Bottropban és Marlban rendezett orgonakoncertek, amelyeken magyar művészek különleges műsorról, izgalmas műfaj-összeállítással léptek fel. Szeptember 1-jén Fassang László

orgonaművész adott közös hangversenyt Vincent Lê Quang szaxofonossal, akivel magyar népdalokra is improvizált. Másnap Király Csaba orgonált Liszt, César Franck, Widor és Bach műveiből. Szeptember 7-én pedig Musica Sacra Hungariae (Magyarország egyházi zenéje) címmel rendeznek hangversenyt, amelyen egyházi énekek, népdalok és kortárs magyar művek egyaránt megszólalnak Sebestyén Márta (ének) és Szamosi Szabolcs (orgona) előadásában.

ménysorozat missziója egyúttal az utánpótlás-nevelés. Még Leonard Bernstein kezdeményezésére 1987-ben hozták létre Salzauban, a patinás főúri kastélyban és a hozzá tartozó festői birtokon az ifjúsági zenekari akadémiát, amelyet már több éve Christoph Eschenbach vezet. A neves dirigens elmondta, hogy jóval magasabb a színvonal, mint húsz éve, ezért rendkívül gyorsan lehet a 40 ország ezerkétszáz jelentkezőjéből kiválasztott 113 tehetséges fiatallal együtt dolgozni. A hét hét alatt több koncertre való műsort, benne számos magyar vonatkozású zeneművet tanultak be: Lang Lang szőlőjával adták elő Bartók II. zongoraversenyét, Eschenbach az Osztrák–Magyar Monarchia operettjeiből állított össze

földön élő magyarként tanított Adorján András fuvolaművész, akit tizenöt éve még az egyik alapító, Justus Frantz hívott meg koncertezni, 2007-ben azonban már mint professzor tért vissza a Münchener Zeneakadémiáról.

Arts & Business mesterfokon

Hiller István kulturális minisztertől megtudtuk, hogy a magyar államnak 2007. július közepéig 230 millió forintba került a Németországi Magyar Kulturális Évad, s ez a berlini Collegium Hungaricum novemberi megnyitásával elérheti a félmilliárd forintot. (Az összeg körülbelül

Fotók: Szabó Alida

Próba a csürben – idén is Christoph Eschenbach vezette az Ifjúsági Zenekari Akadémiát Salzauban

egy csokorra valót, Fischer Iván többek közt Bartók A fából faragott királyfi táncjátékát vezényelte, míg Kocsis Zoltán Haydn–Mozart-műsort tanított be. Az együttes augusztus közepén Rio de Janeiróban turnézott, szeptember 1-jén Budapesten, 2-án pedig Győrben. Christoph Eschenbach a magas szakmai színvonal mellett fontosnak tartja, hogy koncentrált munkára alkalmas, nyugodt és inspiráló környezet veszi őket körül, ahol nagyszerűen élhet együtt a kis közösség. A világ legnagyobb együtteseivel dolgozó dirigens – mint mondta – az vonzza ebben a fajta munkában, hogy nincsenek prekoncepciók, előadási hagyományok, ugyanakkor élénk érdeklődés, ügyszeret és lelkesedés övezi a próbákat. Az SHZF a pedagógiai vonalat erősítendő indított körülbelül tíz éve mesterkurzusokat. Idén a King's Singers mellett Midori és Irwin Gage tanított, Magyarországot pedig Perényi Miklós és Rados Ferenc képviselte a tanári karban. Kül-

40 százalékát Magyarországon működő német cégek adják.) Az idei SHZF gazdasági háttere az Arts & Business mintapéldája lehetne, ugyanakkor Andreas Eckel, az SHZF szponzori tanácsának elnöke szerint Magyarország vendégszereplése finanszírozás szempontjából nem volt problémamentes, hiszen Schleswig-Holstein tartományban szinte alig működnek magyar cégek. Mindemellett nyolc főtámogató és mintegy 130 támogató állt az idei fesztivál mellé. Burkhard Stein, az SHZF ügyvezető igazgatójának tájékoztatása szerint a fesztivál összköltségvetése 8 millió euróra rúgott, amelynek 20 százalékát fedezte az állami támogatás; a fennmaradó összeg 59 százalékát a jegyeladásból, 41 százalékát pedig szponzorok segítségével teremtették elő. ■

A Magyar Kulturális Évad (Ungarischer Akzent) hivatalos honlapja:
www.akzent.hu

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

Élmény! Minden tekintetben.

www.mupa.hu

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. szeptember 16.

Thomas Hampson dalestje
Budapesti Mahler-ünnap

Fesztivál Színház
19.00

2007. szeptember 21.

Demény Attila kamaraoperái

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. szeptember 24.

**Kölni Rádió
Szimfonikus Zenekar**

Vezényel: Szemjon Bicskov

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2007. szeptember 29.

Verdi: A végzet hatalma

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. november 17.

Kiri Te Kanawa

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.00

2007. november 18.

Henry Purcell: Artúr király

Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem
19.30

2007. december 11.

**A Felvilágosodás Korának
Zenekara és Kórusa**

Vezényel: Sir Simon Rattle

Bärenreiter Verlag

Ki gondolná, hogy az egyik legtekintélyesebb klasszikus zenei kiadó megalapításának ötlete 1923-ban, egy csehországi énekes találkozáson pattant ki egy alig húszesztendőes német fiatalember elméjéből? Karl Vötterle ott határozta el: jól énekelhető műveket tartalmazó, olcsó dalos füzetekkel igyekszik segíteni a Wandervogel ifjúsági mozgalom tagjait. Visszatérve Augsburgba nyomban megalapította a Bärenreiter kiadót.

◆ Lindner András/Kassel

„Apám nem szerette volna, hogy a kiadót Vötterle Verlagként ismerje meg a világ, szerinte ez az elnevezés nem hangzott volna jól. Mivel azonban gyerekkora óta foglalkoztatták a misztikus csillagképek, a Nagy Medvéből megalkotta a Bärenreiter (Medvelovas) nevet. Végül a cég emblémáját is ehhez az állathoz kapcsolta, sőt kezdetben még egy csillagok felé kapaszkodó kisfiút is oda képzelt a medve fölé” – mesél a sajátos névválasztásról Barbara Scheuch-Vötterle, a cégalapító leánya, a ma is családi vállalkozásként működő kiadót már több évtizede vezető Scheuch-Vötterle házaspár tagja. „Ha valaki nagyra vágyik, annak a csillagokig kell nyújtóznia” – magyarázza a szimbolikus képet tovább, amelyből idővel a kisfiú elmaradt. A logó persze csak a kiadó azonosítására szolgál, a lényeg az, hogy a Bärenreiter autentikus, jó zeneműveket jelentet meg. Tény, hogy új zeneszerzői életmű-összkiadásaival és alapműnek számító zenei enciklopédiájával, a Die Musik in Geschichte und Gegenwart

(MGG) óriáslexikonnal a német Bärenreitert az egyik legtekintélyesebb klasszikus zenei kiadóként tartják számon.

Amikor a háború után Vötterlének szinte mindent elől kellett kezdeni – hiszen egy légítámadás 1945-ben a földdel tette egyenlővé a kiadó épületét –, a klasszikus zeneműkiadás területén két kiadó volt kulcspozícióban Németországban: a Breitkopf und Härtel, illetve a Peters. Nem véletlen, hogy az ambiciózus Vötterle elhatározta: szükség volna bizonyos zeneszerzői életmű-sorozatok legújabb kutatásokon alapuló megjelentetésére. A barokk zeneszerző, Heinrich Schütz újra felfedeztetését követően elindította az új Bach kritikai összkiadást, majd jött az új Mozart-összkiadás és szép sorban Schubert, Berlioz, Gluck, Händel, Telemann, Lasso, Gade életműve, Karl Vötterle 1975-ben bekövetkezett halála után már leánya és annak férje kezdeményezésére. „Rövidesen pontot tehetünk a Dvořák-összkiadásra is, és már folyik Janáček

LEZÁRULT ÖSSZKIADÁSOK – AZ ÉVSZÁZAD KIADÓI TELJESÍTMÉNYEI

A Bärenreiter két nagyszabású program záróakkordját ünnepelte a minap: szinte egy időben fejeződött be az új Bach-összkiadás és az új Mozart-összkiadás. A száz kottakötetben összefoglalt Bach-oeuvre-t több kiegészítő kötet, valamint nyolc, életrajzi dokumentumokat tartalmazó kötet teszi teljessé. Bach kantátáit negyvenegy kötet tartalmazza, de hosszú fejezetet alkot a tizenegy kötetnyi orgonakompozíció is. A kiadásban a göttingeni Bach Intézet, valamint a lipcei Bach Archivum működött együtt a Bärenreiterrel, de a projektet szövetségi és tartományi minisztériumok mellett gazdag mecénások is támogatták. Az új összkiadás szerkesztői a nemzetközi Bach-kutatás alapos vízjel- és írásvizsgálatainak valamennyi eredményét beépítették munkájukba.

Torony a csillagokig: a Bach-összkiadás

Többen az évszázad kiadói teljesítményeként aposztrofálják a salzburgi Nemzetközi Mozarteum Alapítvány és a Bärenreiter zeneműkiadó közös munkáját, a mintegy nyolcvan ismert Mozart-kutató együttműködésének eredményeként megjelentetett Mozart-összkiadást, amely Karl Vötterle kezdeményezésére több mint ötven éve, 1954-ben indult.

A 132 vörös színű vászonkötet corpusának jelentőségét a számok is jelzik: 25 ezer kottaoldal, 8 ezer oldal kritikai megjegyzés, összesen 2300 oldalnyi előszó, 1800 oldal dokumentum. Alighanem egyedülálló a kritikai összkiadások területén, hogy az új Mozart-összkiadás (Neue Mozart-Ausgabe) valamennyi oldala az interneten bárki számára elérhető a <http://dme.mozarteum.at> címen.

A Bärenreiter alapítója, Karl Vötterle...

...és mai vezetői: Barbara Scheuch-Vötterle (balra), valamint férje, Leonhard Scheuch

életművének újra megjelentetése. Ezen kívül megkezdődtek az előkészületek a Martinů-összkiadás elindítására is, amit azonban nehezít, hogy a cseh zeneszerző tizenhat különböző kiadónál jelentette meg a műveit” – avat be legközelebbi terveikbe Barbara asszony.

Bärenreiterék két forrásból tartják fenn magukat. Az egyik a kották, tudományos szakkönyvek, illetve az MGG enciklopédia eladásából származó

tiszta bevétel (ez 2006-ban állítólag mintegy 20 millió eurót hozott a konyhára), a másik pedig a kották kölcsönzéséből folyik be a kiadói kasszába. Utóbbi leginkább egy-egy opera műsorra tűzése esetén jelent tekintélyes bevételt, hiszen nemcsak a mű partitúráját kell ilyenkor kölcsönözni, hanem a zenekari szólamokat, továbbá zongorakivonatokat az énekesek, valamint kóruspartitúrákat a közreműködő kórus számára. (A művet színpadra állító operaház még mindig jobban jár, ha kölcsönkéri az anyagot, mintha megvásárolná.) „A kiadó igyekszik felkarolni a kortárs zeneszerzőket is – hangsúlyozza Barbara Scheuch-Vötterle –, mert kötelességünk jövedelmünkől visszaforgatni bizonyos összeget a ma élő komponisták támogatására. Azokra fordítjuk figyelmünket, akiket szeretünk, a fiatal zeneszerzőkkel igyekszünk személyes jó viszonyt ápolni. Ám egyiküket sem láncoljuk exkluzív szerződéssel magunkhoz. Azt valljuk, hogy minden együttműködés bizalmi viszonyt feltételez, és ha ez megvan közöttünk, akkor mi szükség különféle szerződések aláírására?” Már tíz esztendeje, hogy a brit zenetörténész, Jonathan del Mar gondozásában újra közreadott kilenc Beethoven-szimfónia első darabja megjelent a Bärenreiternél, és azonnal az érdeklődés középpontjába került. „Az új parti-

Bach h-moll miséjének faksimile kiadása

túrák nyomban szenzációt keltettek, a nagy szimfonikus zenekarok is szívesen játszanak ezekből. Sir Simon Rattle, David Zinman és mások is előszeretettel vezényelnek del Mar közreadásából, amely természetesen csupán apróbb finomságokban tér el a régi partitúráktól, az átlag hangverseny-látogató talán észre sem venné a hangzásbeli különbségeket” – meséli Johannes Mundry sajtófőnök. Ő ka-

lauzol végig a kasseli központ kölcsönkotta raktárában is, ahol többek között Claudio Abbado, és Sir Simon saját partitúráira is rámutat, miközben felhívja a figyelmet az egyik sarokban szorgoskodó diákokra, akik épp a kölcsönzések után visszakérülő kottákból igyekeznek gondos radírmunkával eltávolítani a bejegyzéseket. (A kiadó mintegy száznegyven fős gárdájának javarésze a székhelyen, Kasselben dolgozik, de vannak szép számban munkatársaik a bázeli, londoni, New York-i, illetve a prágai fiókvállalatnál is.)

Barbara Scheuch-Vötterle pedig még szóba hoz valamit, amivel újabban minden zeneműkiadónak számolnia kell: „A kikölcsönzött kották rögtön a fénymásolókbá kerülnek, ami ellen keveset tehetünk. Igyekszünk nagyon jó minőségű papíron előállítani a kottáinkat, beleértve a zenekari szólamok anyagát is. Vagyis nem tiszta fehér, hanem kicsit sárgás papíron, ügyelünk arra is, hogy a papír ne legyen átlátszó, mert az a mélyebb zenekari árokban, a nem igazán jó megvilágításban zavarhatja a zenészeket.”

A Bärenreiter Verlag hivatalos honlapja:
www.baerenreiter.com

A zene független képviselői – 4. rész

Független kiadókat bemutató sorozatunk zárófejezetében olyan műhelyekre kívánjuk felhívni a figyelmet, amelyeknek nem tartoznak a „sztárok” közé, s amelyeknek kiadványain hajlamos átsiklani tekintetünk a lemezboltok polcain. Ezek azonban kivétel nélkül olyan különlegességeket is kínálnak, amelyeket más kiadó albumai között hiába keresünk.

◆ Várkonyi Tamás

Kezdjük a sort Közép-Európa egyik legjelentősebb hanglemezkiadójával, a márkát 1932-ben jegyezték be. Ez a kiadó az 1930-as és 1940-es években óriási szerepet játszott abban, hogy a cseh zene – zeneszerzők és előadóművészek egyaránt – Európá-szerte ismertté és elismertté vált. A

Supraphon

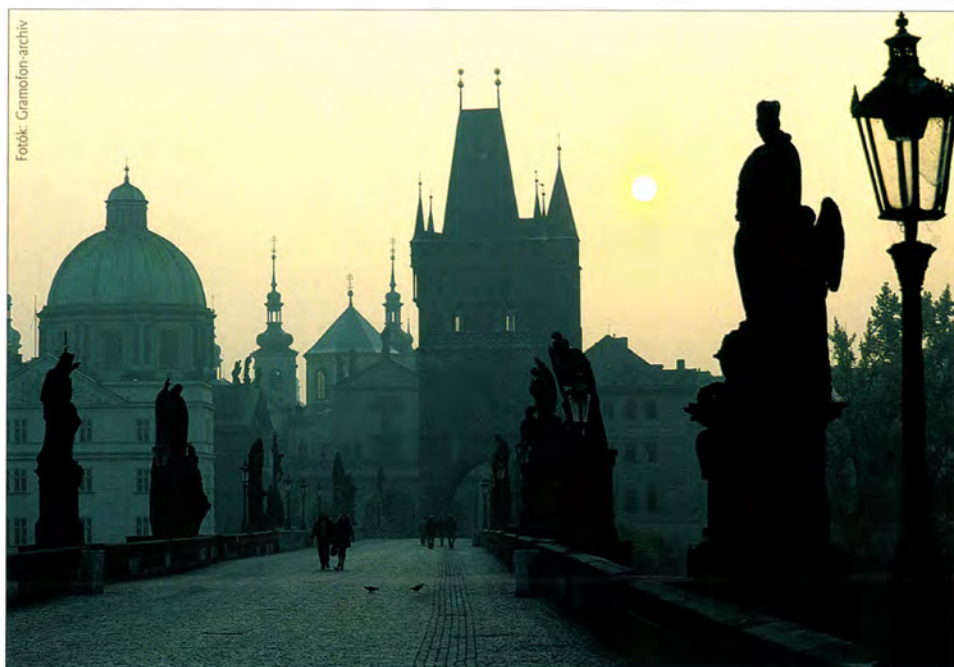
ugyanis a Hungaroton mellett a térség másik legnagyobbja. Az ötvenes években Magyarországon ez volt az a márka, amelynek LP-ivel a vásárló leggyakrabban találkozhatott a lemezboltokban. A magyar testvérhez hasonlóan a Supraphon is az állami hanglemezkiadó jogutóda, s mint ilyen, aranybányához hasonlatos archívummal rendelkezik, amelyet a cseh nemzeti kulturális örökség részének nyilvánítottak. Kivételes gazdagságú katalógusa a cseh zene nagyjainak – például Bedřich Smetana, Antonín Dvořák, Leoš Janáček, Bohuslav Martinů – alkotásait foglalja magában a XX. század legnagyobb cseh muzikusainak az előadásában. Az archívum kincseit három sorozatban adják ki. A

Supraphon Archive sorozatban digitálisan újrakevert kiadások, historikus bejátszások kaptak helyet, köztük olyan felvételek, mint Bruckner és Dvořák Ötödikje a horvát Lovro von Matačić, illetve Karel Sejna vezényletével, vagy Dvořák kisebb zenekari alkotásai Václav Neumann-nal. A negyvenkét lemezes Karel Ančerl Gold sorozat rendkívül lelkes nemzetközi fogadtatásban részesült, ami nem csoda, hiszen a Cseh Filharmonikusokkal a koncertrepertoár javát tartalmazza. Szintén az archívum része a 2005-ben újtárra indított s az idén teljessé váló, tizenhét lemezesre tervezett Talich Special Edition, amelybe olyan karmesternek a felvételei kerültek, aki sokat tett Janáček operáinak meghonosításáért az európai színpadokon, és aki Charles Mackerras-t is bevezette a cseh zene rejtelmeibe. A lanton játszó oroszlán márkajelű Supraphon az 1960-as évek végén rögzítette például az összes Beethoven-szimfóniát Paul Kletzki vezényletével és a Cseh Filharmonikusokkal, amely a kiadó máig első számú zenekara. A zenekart huszonhárom éven át vezető Václav Neumann volt az, aki élvonalbeli szintre emelte az együttest, s ma is briliánsnak ható sorozatokat készített Dvořák, Martinů és Mahler szimfóniáiból. És szintén ez

az együttes játszik azon a sokak által kedvelt lemezen, amelyen Honegger Johanna a máglyán című oratóriuma hallható Serge Baudo vezényletével.

A rendszerváltás után új helyzetbe került, részvénytársaságként működő Supraphon olyan művészeket nevelt ki, akik ma már nem csak a cseh, hanem a nemzetközi zenei élet sztárjai is. Ilyen például Dagmar Pecková szoprán, aki Sir Charles Mackerras vezényletével kiadott Janáček-opera, a Katya Kabanova címszerepét éneklte, s akivel egy szép lemezen Irwin Gage zongorakíséretével Dvořák-dalokat hallhatunk. És

A Supraphon archívuma a cseh zenetörténet kincsestára

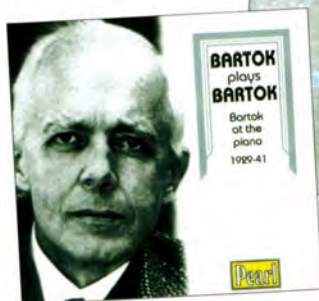
ilyen nagyság a csehek első számú karmester-sztárja, Jiri Belohlávek, aki 2006-tól a BBC Szimfonikus Zenekar zeneigazgatója.

Ha már ennyit beszéltünk a régi felvételekről, ereszkedjünk még mélyebbre a múltnak kútjába! A Pavilion Records kötelékében működő

Pearl

ugyanis az egyik legrégebbi olyan kiadó, amely kizárólag historikus felvételeknek szenteli katalógusát. Majdnem negyven éve működik, s ötven évnél régebbi felvételeket tesz újra közkinccsé – mind között a legérdekesebbek talán azok, amelyeken egy szerző saját műveit adja elő.

Bartók Béla például a Mikrokosmosból játszik, a két-zongorás Szonátát pedig feleségével, Pásztory Dittával hallhatjuk egy 1940-es

rádiófelvételtől. Egy másik albumon Bartók Basilides Máriát és Székelyhidy Ferencet kíséri zongorán, a Magyar népdalok sorozatban. A felbecsülhetetlen értékű régészeti leletek – hogy utaljunk a kiadó nevére: gyöngyszemek – között találjuk azt a lemezt, amelyen Poulenc zongorázza saját műveit,

Lehár Ferenc vezényli operettjeinek részleteit, Richard Strauss dirigálja szimfonikus költeményeit, Ravel vezényli a Bolerót, Prokofjev játssza III. zongoraversenyét és több zongoradarabot a harmincas évekből. Kuriózumai között találjuk például a legendás karmester, Pierre Monteux még Bartók és Ravel életében készült 1931-es felvételét Berlioz Fantasztikus szimfóniájából, vagy említhetnénk szintén Monteux vezényletével Stravinsky Tavasz-áldozatát és Petruskáját a húszas évek végéről. (Mindkét művet a legendás francia dirigens mutatta be.) A Beethoven-szimfóniák egyik iskolateremtő előadását hallhatjuk Felix Weingartner vezényletével, Beethoven hegedű-zongora-sonátáit Fritz Kreislerrel, Csajkovszkij, Mendelssohn, Lalo versenyműveit Huberman, valamint Willem Mengelberg a Columbia Rá-

diónál készült valamennyi felvételét Csajkovszkij, Brahms, Beethoven szimfóniáiból. Továbbá ebben a katalógusban található Beethoven összes zongoraversenye és szonátája Artur Schnabel előadásában, Chopin művei Paderewskivel. A hegedű nagy virtuózai elnevezésű sorozatban Jan Kubelik, Sarasate, Joachim, Vecsey, Thibaud játéka csodálkozhatunk rá kítűnően „kitisztított” felvételeken. Itt van Gluck Orfeo ed Euridice operájának első és sokak szerint máig sem felülmúlt felvétele 1935-ből, még a Berlioz és Saint-Saëns által közreadott kottából. A régizene játszás hőskorából szólnak meg Monteverdi művei Nadia Boulanger vezényletével, s természetesen a XX. század első évtizedeinek nagy énekeseit – Carusót, Saljapint, Tito Schipát és Giglit – is hallhatjuk a Pearl lemezein.

Itáliai partokhoz közelítvén érdemes szólni néhány szót a több évtizedes múltra visszatekintő

Nuova era

kiadóról is, amelynek katalógusa az olasz zeneirodalom remekeiből készült felvételekre és ritkaságokra épül. Például Donizetti olyan korai és elfeledett operáit ismerhetjük meg, mint az Olivo e Pasquale, az Imelda de Lambertazzi, a Nagycsütörtök, az Alina, a Gianni di Parigi vagy a kései Maria di Rohan. Az itáliai belcanto opera olyan elfeledett alko-

Mint a Kanada Québec tartományában működő, montréalai kiadó, az **Atma** elsősorban a francia zenére fekteti a hangsúlyt, főleg klasszikus és barokk zeneszerzők alkotásaira koncentrálnak. Szokatlan, ám nagyfokú érdeklődésre számot tartó katalógusában a kanadai régizenei együttesek és előadóművészek java a közreműködő. Olyan ritkaságok is felcsendülnek lemezein, mint a gambazenéről ismert Marin Marais Sémélé című operája Wieland Kuijken vezényletével vagy Friedrich Nietzsche kórusművei az Orpheus Singers előadásában, Charpentier motettái, valamint a kórusmuzsikája miatt nagyra tartott Thomas Tallis valamennyi billentyűs kompozíciója. Astor Piazzolla vérpezsdítő alkotásait a XVII–XVIII. századi zenék avatott előadójaként ismert együttes, a (Les) Violons du Roy szólaltatja meg, míg másik érdekes szín az Atma palettáján a (Les) Voix humaines, amely – nevével ellentétben – két gambás hölgyet takar, akik az 1980-as évek eleje óta számos nagyszerű lemezt készítettek.

tásait is kínálja a Nuova Era, mint Vincenzo Bellini első operája, az Adelson ed Salvini vagy a szintén zseniális számító, de a korról a remekműveknél talán többet is eláruló Bianca e Fernando – Zaira című operáját nem kisebb énekesekkel vette fel az olasz kiadó, mint Katia Ricciarelli és Ramón Vargas. Más színt képviselnek a kiadó kínálatában Sammartini vonósszimfóniái, Schumann összes zongoraműve Jörg Demus előadásában, Boccherini és Busoni művei. Gluck Orfeóját Karajan vezényli egy 1959-es felvételen, a főbb szerepekben pedig Sena Jurinac és Giulietta Simionato hallható. A Nuova Era mindemellett az itáliai barokk alkotásait is kínálja, amelyek mintául szolgálhattak olyan műveknek, amelyeknek fénye elhomályosította azokat, ilyenek például Jommelli alkotásai.

Az olasz kiadó katalógusának a súlypontját tehát az operák képezik, de a német

Farao

is az operákra, elsősorban a müncheni Bayerische Staatsoper előadásain készült élő felvételekre specializálódott. A walkürt az operaház 1998 és 2006 közötti zeneigazgatója, Zubin Mehta (képünkön) vezényletével hallhatjuk Waltraud Meier, Peter Seiffert és John Tomlinson közreműködésével, s már több Händel-opera is sorakozik

katalógusukban. Kiváló énekesekkel jelentették meg azt a DVD-t is, amelyen a barokk szerző Rodelinda című operája látható–hallható Dorothea Röschmann, Michael Chance és Felicity Palmer közreműködésével.

Gluck Orfeója mint afféle vezérmotívum tűnik fel a lemezkiadók katalógusaiban: a Farao DVD-n adta ki a koraszakos remekművet

Berlioz közreadása alapján, de nem mint egyetlen hozzáférhető verzióhoz, hanem mint történeti érdekességhez visszanyúlva; a főbb szerepekben Vesselina Kasarova és Rosemary Joshua remekel.

A svájci

Divox

sorozata, a Divox antiqua a kamarazene, azon belül is a régi zene kedvelőinek kedveskedik szebbnél szebb felvételekkel, művekkel, korhű hangszereken. Óriási sikert ért el a 2006-ban rendezett MIDEM-en, amikor a régi zene kategóriagyőztese Caccini áriáit és madrigáljait tartalmazó, Dolcissimo sospiro című lemezük lett. Ez az album – ahogyan számos más Divox-kiadvány is – különle-

ges, hatsatornás, úgynevezett 2+2+2 felvételi technikával készült. Az így módon háromdimenziós hangzással megbolondított Dolcissimo sospiro annak a Roberta Invernizzinek első szólólemeze, aki a régi zenei előadók több generációjával dolgozott együtt Harnocourt-tól és Gustav Leonhardt-tól Fabio Biondiig és Rinaldo Alessandriniig. A Magyarországon is járt Sonatori della Gioiosa Marca lemezei szintén izgalmas hallgatnivalók. Vivaldi Négy évszak ciklusa mellett Le humane passioni című lemezük is ilyen – utóbbin Vivaldi emberi hangulatok, szenvedélyek ihlette koncertói hallhatók. Ehhez afféle felvezetésként hallgatók számára Vivaldi előtt száz évvel Velencében született hegedűversenyekből összeállított albumuk.

A Divox alighanem egyedülálló sorozatot indított, amelynek eddig elkészült nyolc lemezén Andrea Marcon több száz éves historikus orgonákon szólaltatja meg a reneszánsz és a barokk zene nagyszerű alkotásait. A lemezpiacon szintén különlegességnek számít a reneszánsz egyik legnagyobb orgonista-zeneszerzője, Claudio Merulo

A **Signum Records** nemcsak a Stephen Cleobury vezette BBC Singers kiváló albumait kínálja, hanem érdekes tematikájú lemezeket jelentet meg a világ egyik legjobb énekegyüttese, a King's Singers előadásában. A legendás csapat (képünkön) eddig nyolc CD-t és egy DVD-t jelentetett meg a brit kiadónál: többek közt Gesualdo nagyheti rezonánciumait, XVI–XVII. századi angol katolikus egyházi zenét, zsidó, keresztény és muzulmán zsolnárokat. From Byrd to the Beatles című DVD-jükön Kodály Esti dalának varázslatos előadása is hallható – természetesen magyarul. The Triumphs of Oriana című albumukon pedig nem kevesebb mint huszonhárom Erzsébet korabeli zeneszerző huszonöt madrigálja kapott helyet.

A Barcelonában működő **Discmedi** elsősorban a katalán zene nagyjait hirdeti büszke patriotizmussal, ezért ne ijedjünk meg, ha a katalógusában egy-egy keresztnév katalán változatával találkozunk! Pau Casals számos lemeze, például Bach csellósztvitjeinek klasszikus felvétele, mellett között az egyiken – valódi csemegeként – négy miniatűr darabot is találunk a művész első, 1915-ben rögzített felvételeiből. Josep Carreras és Joan Pons árialemezei mellett szintén több gyönyörű lemezt vett fel a több évszázados múltra visszatekintő, nagy hagyományokkal rendelkező Montserrat kolostor gyermekkara, az Escolania de Montserrat. Ők Palestrina miséitől a katalán egyházi zenén keresztül a Montserrat kolostor (képünkön) zenéjéig számos egzotikus mű felvételével örvendeztetik meg a hallgatót.

kompozícióiból készülő életmű-sorozat, amelyet Stefano Molardi jegyez.

Négyrészes sorozatunk kiadói között a Londonban működő

Avie

az egyik legfiatalabb. 2002-ben különleges üzleti modellre alapozták: tulajdonosai a katalógusában szereplő művészek. A kiadó lemezei a IX. századtól napjainkig vonultatja fel a zenei kincsek nagyját, szinte valamennyi műfajban. Az Avie egyik legjelentősebb projektje Sir Trevor Pinnock-hoz fűződik. Bach az ő vezényletével megjelent Brandenburgi versenyei a nyolcvanas évek elején szenzációt jelentettek. Tavaly, a neves brit csembalóművész és karmester hatvanadik születésnapja tiszteletére, European Brandenburg Ensemble néven zenekart verbuváltak neki ajándékba – nagyrészt a Pinnock nevével összefort English Concert tagjaiból –, s néhány hónapos próbaidőszak és hangversenykörút után ismét felvették Bach concerto-sorozatát. Az Avie főleg brit művészeket tömörít, de katalógusában olyan nagyságok is képviseltetik magukat, mint például Shlomo Mintz, aki Brahms szonátáit és Mozart hegedűversenyeit vette fel. Szintén szép felvételekkel gazdagítja az Avie kínálatát Monica Huggert barokkhegedűművész, aki 1980 és 1987 között a Ton Koopman vezette

Shlomo Mintz

Amsterdam Baroque Orchestra koncertmestereként sajátította el a historikus játék minden csínját-bínját.

Az itt megismert kiadók közül a legfiatalabb a 2004-ben alapított, német

Profil,

amely több német rádióval – például a Közép-Német Rádióval és a Bajor Rádióval – is szorosán együttműködik. Két nagyszabású sorozattal hívta fel magára a figyelmet – ezek egyike a visszahúzódó természetű s emiatt csak idős

korábban befutott nagy német dirigens, a 2002-ben, kilencvenegyedik életében elhunyt Günter Wand művészetének szentelt sorozat. A kiváló Bruckner-interpretátor hírében állt karmester vezényletével jelenek meg a linzi mester monumentális szimfóniái a Münchener Filharmonikus Zenekarral. A Profil másik komoly s a lemezpiacon mindenképpen különleges szint képviselő sorozata a Közép-Német Rádióval együttműködésben jött létre. Ennek keretében a világ egyik legpatinásabb szimfonikus együttesének, az egykor Liszt, Schumann, Wagner, majd később Fritz Busch és Reiner Frigyes által is vezényelt Drezdai Staatskapelle zenekarának felvételeit kínálja. Az utóbbi tizenhat év rádió is közvetített koncertjein Colin Davis, Giuseppe Sinopoli, Carlo Maria Giulini vezényli a nagy múltú együttest. A kiadó szép vállalkozása Mozart valamennyi zongoraversenyének közreadása Rudolf Buchbinder cseh származású osztrák zongoraművésszel és a Bécsi Szimfonikus Zenekarral. S ne felejtjük el, hogy Mozart és Haydn szonátái a Profil jóvoltából annak a Jevgenyij Koroljovnak az előadásában hallhatók, akinek Fuga művészete-felvételéről Ligeti György nyilatkozta: azt vinné magára egy lakatlan szigetre. ■

(Speciális hirdetési összeállítás)

EDUARD HANSLICK: A ZENEI SZÉP

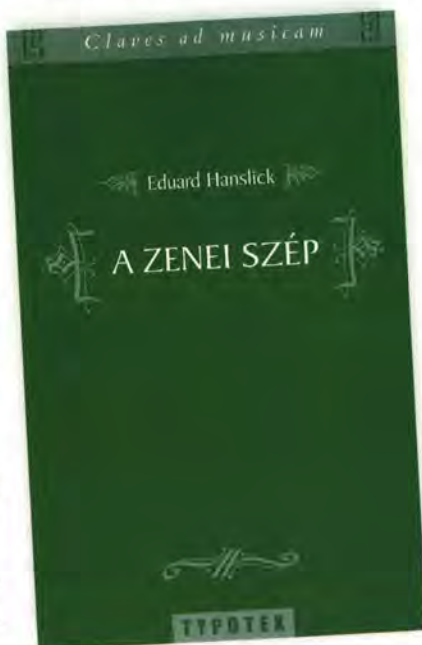
(Fordította Csobó Péter György)

Typotex, 2007, 365 oldal

Hanslick a radikális újítókkal szemben érzéketlen és kiméretlen, vaskalapos zenekritikusként él a köztudatban. A zenetörténeti anekdotagyűjtemények szívesebben idézik a szívtelen formalista tévedéseit; éleslátásról és judiciumról árulkodik, a jelen zenekritikuskát irigységgel eltöltő, maradandónak mutakozó ítéleteit viszont kevésbé.

Most, hogy könyvét teljes egészében olvashatjuk, és szentenciaként idézett mondatai eredeti kontextusukban köszönnek vissza, egy nagyműveltségű, a tudományosság által támasztott igényeknek megfelelni vágyó, széleskörű természettudományos ismeretekkel rendelkező filosz, egy gondolatait revidálni képes tudós portréja bontakozik ki a kötet lapjain: olyan gondolkodóé, aki mindezeket túl közhírhelyes stílusban érvel.

A névmutatót, válogatott bibliográfiát és a szerző életrajzi adatait is tartalmazó könyvet Csobó Péter György fordította, jegyzetelte és igényes utószóval látta el. A kötet tulajdonképpen három, hasonló terjedelmű részből áll. Az első és természetesen a legfontosabb rész Hanslick műve, mely a szerző életben tíz alkalommal jelent meg, az első kiadás dátuma 1854, a tizediké 1902. Az egyes kiadások alkalmával Hanslick módosított a tanulmány szövegén, részben az építő kritikái észrevéte-

lek, részben a zenetörténeti fejlemények hatására, hiszen 1854-ben még nem sejtette, hogy a század második felének meghatározó zeneszerzői, Wagner és Liszt, zenéjükkel és zenefilozófiai nézeteikkel alapvetően befolyásolják majd a korszak zenei gondolkodását. Ezen újabb fejlemények mellett pedig Hanslick, aki időközben Bécs legbefolyásosabb zenekritikusává vált, nem me-

hetett el szó nélkül: Wagner és Liszt, azaz az Új német iskola zenéjének fundamentális, majd-hogynem fundamentalista bírálójává vált. Az egyes kiadások változásait a jegyzetekben követhetjük végig. A könyv harmadik részét Csobó Péter György mintegy százoldalas, diszsertáció igényű utószava teszi ki, melyben többek között részletesen bemutatja a mű körül kialakult korabeli vitát.

Hanslick nézetei közül leggyakrabban a könyv elhíresült mondatát idézik: „A zene tartalmát hangozva mozgó formák alkotják”. Ez a megfogalmazás meglepően radikális, hiszen kiderül belőle, hogy mi nem tartozik a zenei tartalom fogalmához. Hanslick az európai zeneesztétikai hagyomány több száz éves, söt ezeréves tanait kérdőjelezi meg, de legelősebben a XVIII–XIX. század uralkodó zenemagyarázata, az úgynevezett érzésesztétika ellen kel ki. Célja, hogy a zeneesztétikát az objektív tudományok rangjára emelje.

Molnár Szabolcs

KARL H. WÖRNER: A ZENE TÖRTÉNETE

(Fordította Bösze Ádám és Ránki András)

Vivace Zenei Antikvárium és Kiadó, Budapest, 2007, 712 oldal

Hosszú a történet... 1954-ben jelent meg Karl H. Wörner könyve, amelyet a Heidelbergi Zene-művészeti Főiskola tanáraként elsősorban hallgatóinak szánt. S bár a további kiadásokban rendre frissítette anyagát, időközben szükségessé vált az átfogó átdolgozás. Az 1993-ban megjelent 8. kiadás, mely a magyar fordítás alapjául szolgált, leginkább felépítésében–tagolódásában és célkitűzéseiben őrzi Wörner munkájának szellemét. Nyolc rész hat szerző munkája, a 9. (életrajzi) résznél nincs feltüntetve az összeállító neve. A német nyelvű 8. kiadás előszavának ígérete értelmében „a szöveg a tudományos kutatás mai állásának felel meg”, a fordítói előszó pedig biztosítja a magyar olvasókat, hogy „a fordítás hűen követi a mintául szolgáló könyv szerkezetét, szövegét”. Kétségteljesen a szélső fejezetek jelentik a legnehezebb olvasnivalót – az egyik esetben már nem maradt fenn hangzó anyag, a másik véglet szerteágazó anyagának megismerését a bőség zavara nehezíti.

A ténytudásra–tárgyszerűsítésre való törekvés dicséretes, ám az sem hátrányos, ha sejtethetjük a jelenségek közötti összefüggéseket. A 712 oldalas könyv alcíme sokat ígérő: tankönyv és kézikönyv egy kötetben: eszerint diákoknak

és tanároknak ugyanúgy szól, mint gyakorló és elméleti muzikusoknak s nem utolsósorban a nagyközönségnek.

Valljuk meg: ilyen kötetre régóta vágytunk – ezért akkor is örülnünk kell, ha korántsem váltja be a hozzá fűzött reményeket.

A terv és megvalósítása tiszteletet parancsoló – kiváltképp, mivel új kiadó vállalkozásáról van szó. A fordítók feladata aligha irigylésre méltó: főként amikor maguk is érezhették: csak részben értenek egyet az általuk lefordítottakkal. Felvetődik a kérdés: nem lett volna érdemes fordítóit jegyzetekkel megkönnyíteni az olvasók dolgát? Informatív a „magyar nyelvű irodalom” hozzáadása – de korántsem teljes (kimaradt akár teljes zenetörténelem-életmű is).

Műhelytitok, hogy mennyi idő alatt készült a fordítás – de tény: még egy átnézés feltétlenül szükséges lett volna; hogy minimálisra csökkenjenek az akár sajtóhibának minősíthető pontatlanságok, s hogy kiderüljön: némely mondat oly nyakatekert, hogy még a szakterület ismerője is csak többszöri elolvasás után sejtí, miről is lehet szó. Néha nem derül ki, hogy vajon már a német eredeti sem érthető, vagy csak a fordítás során vált követhetetlen-

né a közlés. Minél jártasabb valaki a zenetörténetben, annál több haszonnal tudja forgatni a kötetet – igaz, annál több bosszankodnivalója is akad.

Fittler Katalin

SZEGEDY-MASZÁK MIHÁLY: SZÓ, KÉP, ZENE – A MŰVÉSZETEK ÖSSZEHASONLÍTÓ VIZSGÁLATA

Kalligram, Pozsony, 2007, 352 oldal

A jeles irodalomtudós kilenc kötetre tervezett válogatott műveinek első darabja némiképp meghaladja a recenzens befogadási képességeit. Pedig ugyancsak gondolatébresztő és gondolatmarasztaló könyvről van szó. Ki ne akarná tudni például, hogyan függenek össze az egyes művészeti ágak, hogyan hatnak egymásra, s valóban értelmezi-e egyik művészet a másikat, mint Ezra Pound véli, aki nemcsak költő volt, hanem zeneszerző is, teoretikus is.

A szerző hosszabb-rövidebb tanulmányai tele vannak a művészet legalapvetőbb, többnyire megválaszolhatatlannak hitt kérdéseivel, melyekre többnyire itt sem kapunk választ, vagy éppenséggel többet is kapunk, még gyakrabban újabb és újabb kérdéseket. Ami nem kritika akar lenni, hisz van-e termékenyebb a jó kérdéseknél? Olykor az az érzése a laikus olvasónak, hogy a szerzőt nem a válaszok érdeklik legjobban, hanem megtalálásuk módszere. Hogyan lehet a művészeteket tudományosan összehasonlítani, milyen eredményekkel kecsegtet a művészetek tudományközi kutatása, s lehet-e például közöttük rangsort fölláltítani? Nyilvánvalóan nem lehet, de nekem ez

a 352 oldal azt sugallja, hogy egy kicsit minden művészet szeretne zene lenni, s „használ” is zenét vagy zenei eszközöket – a tánctól a vers ritmusán át a festmény vagy épület kompozíciójáig.

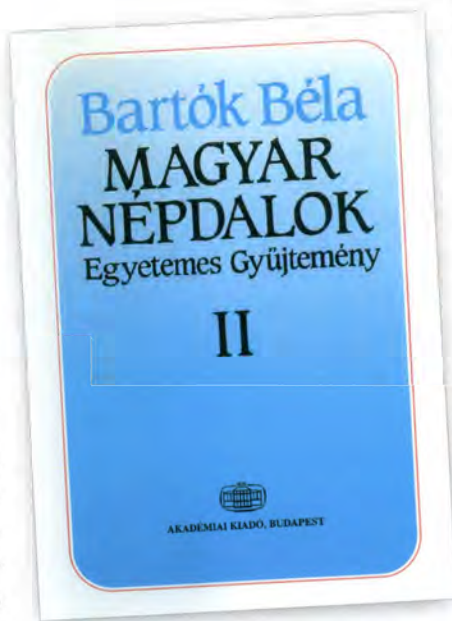
Az irodalomtörténész szerző – aki hangsúlyozottan nem tekinti magát szakértőnek a zenében – nagyon sok zenei példával él, különösen a zene és a szöveg összefüggései izgatják, az, hogy mi történik az irodalmi művel, ha megzenésítik. Zenei lap olvasójának minden bizonnyal három mű és megzenésítésük elemzése lesz a legizgalmasabb: a Pelléas és Mélisande (Maeterlinck), A kékszakállú herceg vára (Balázs Béla) és A csavar fordul egyet (Henry James). A zene és szöveg bonyolult kapcsolatát két szélsőséges véleményre lehet egyszerűsíteni: „Amikor egy zeneszerző megzenésít egy költeményt, megsemmisíti azt.” A másik: „Ki figyel a szavakra ott, ahol a zene győzedelmeskedik?!” (Én mindenestre a második véleményhez állok közelebb.) Vélemény-, adat- és műhivatkozások sűrű sorjában jár, aki ezt a könyvet olvassa, s a végén sokkal többet tud majd, mint tudott. Viszont semmivel sem lesz biztosabb a művészetek dolgában. Inkább valamiféle termékeny bizonytalanság keríti hatalmába, ahogy az minden igazi tudásgyarapodásnál lenni szokott.

Szűke László

BARTÓK BÉLA (SZERK.): MAGYAR NÉPDALOK – EGYETEMES GYŰJTEMÉNY II. KÖTET

Akadémiai Kiadó, 2007, 1014 oldal

Bartók népzenei gyűjteményeinek hányatott sors jutott osztályrészül: több jelentősebb népzenei munkája csak évtizedekkel halála után jelent meg nyomtatásban. 1967-ben látott napvilágot a román anyag tekintélyes hányada, a Törökországban gyűjtött dallamok 1976-ig heverték kiadatlanul, a három kötetre tervezett szlovák dallamtárból pedig mindmáig csak az első két kötet hozzáférhető. Legnagyobb munkájának pedig, a Magyar népdalok egyetemes gyűjteményének halála után majdnem fél évszázaddal jelent meg az első része, és most, 2007-ben a második. Hatalmas munka áll egy-egy kötet sajtó alá rendezése mögött – ezt a feladatot ezúttal is Sebő Ferenc és Kovács Sándor végezte –, de ha ilyen időközönként követik egymást az Egyetemes gyűjtemény kötetei (az 1991-ben napvilágot látott első kötet megjelentetését 1979-ben határozták el), akkor könnyen kiszámítható, hogy a tervezett kilenc kötet utolsójára kettő-három száz évet kell még várjunk. E lassú ritmus miatt szükséges lenne újraközölni az első kötetben olvasható alapos és részletegazdag bevezető tanulmányt, akár Bartók rítmustáblázataival együtt – még

akkor is, ha ez a két rész 150 oldalt tesz ki –, hiszen a később eszmélő ma már hiába keresi az első kötetet a boltokban.

Bartók, miután abbahagyta a tanítást a Zeneakadémián, 1934 szeptemberétől Amerikába távozásáig, 1940 őszéig főállásban e népdal-összkiadás elkészítésén dolgozott segítő-társaival. A több mint 13 ezer dallamnyi anyag közzétételéhez saját rendszert állított fel, a Bartók-rendet. A munka oroszlánrészre elkészült, a dallamok nyomdakész leírására és a szedésre váró szövegek véglegesítésére azonban nem kerülhetett sor. S tíz év múlva már nem volt egyetemesnek nevezhető Bartók gyűjteménye: 1950 körül már 35 ezer dallamot tartottak nyilván. Miért van szükség egy mennyiségében meghaladott, nagyrészt máshol hozzáférhető dallamanyag kiadására? A válasz egyszerű: miként a Concerto vagy a Divertimento, ez a saját rendszere szerint összeállított gyűjtemény is Bartók életművének szerves részét képezi. Vagy, ahogyan az első kötetben megjelent előszót jegyző Somfai László írja: „Már csupán Bartók Béla zeneszerzői oeuvre-jének jobb megértése, népzeneudós művének teljes nyilvánossága okán is: aligha vitatható, hogy az utókornak joga van eredeti, hiteles formájában együtt látni a magyar népzenenek azt a »klasszikus« repertoárját, amelyet Bartók – és vele együtt az új magyar zene első generációjának legtöbb mestere – ismert.”

Várkonyi Tamás

UHRMAN GYÖRGY: MOZART CSENDESTÁRSA?**Vince Kiadó és Locovox Kiadó, 2007, 584 oldal**

Ennek a csodálatos könyvnek tényleg különös a sorsa. A szerzőjének nemkülönben. A kettő szoros összefonódásának egyetlen fájdalmas hiátusa van: a szerző sohasem vehette kezébe könyvét, melyen negyed évszázadon át dolgozott. Elsősorban a saját hibájából. Tökéletesre vágyott. Tökéletes könyv pedig nincs.

Uhrman György a tökéletesség betege lehetett: sosem érezte késznek a kéziratot, mindig újabb és újabb fejezeteket írt hozzá, meglevőket pedig kihúzott, mert közben változott a könyv koncepciója. A cél azonban végig ugyanaz volt: hódolni Mozart zsenije előtt és igazságot szolgáltatni egy bizonyos Karl Ludwig Giesecke nevű ásványtudósnak, aki bohó ifjúkorában a színházzal kacérkodván nagy valószínűséggel társ-szerzője volt minden operák „királyának”. A varázsfuvolának. A szerző eredetileg esszéregényben gondolkodott, hogy így módja legyen a tudományosan nem bizonyítható részeket fiktív, regényes részletekkel kiegészíteni. Ám ahogy az évek során egyre többet tudott. A varázsfuvola keletkezéstörténetéről, úgy váltak egyre feleslegesebbekké a regényelemek. Melyek élvezetes, életteli leírások, s a színes jellemrajzok mögött ott lénylik a fölvilágosodás századának gazdag és hiteles freskója, a fennkölt szabadkőműves eszméktől a bécsi kocsmák borgözös lehelletéig. Mégis azt érzi az ember, ezekről máshol is olvashat, menjünk gyorsan vissza Uhrman György lenyűgöző oknyomozó direkt beszédéhez, mely minden regénynél érdekesebben teszi átélhetővé azt a gyönyörű küzdelmet, amelyet a szerző vív alázatosan és kitaróan az igazság kiderítéséért. Olyan filológiai pontossággal és tudósi tisztasággal, tárgyilagossággal, ami csak a legnagyobbak sajátja. Látszik, hogy a vitás kérdésekben nem a maga igazát kezeli, hanem az igazságot. (Ilyen, recenzióba nem illő mondatokat írtam fel már az 50. oldal táján: Istenem, de szép munka!) Talán ez a már-már túlzott tudósi aggályosság és valóságstisztelet vitte arra, hogy hatalmas tudásából fakadó legmélyebb sejtéseit, ne sejtésként, hanem bizonyításra nem szoruló művészi igazságként mondja el. S noha magam az esszé műfaja mellett érvelek, egyáltalán nem biztos, hogy lett volna szívem kihagyni az elképzelt jeleneteket. Amikor például Mozart, Schikaneder és Giesecke dolgoznak a nagy mű forgatókönyvén. Ennek az együttműködésnek ugyanis semmi nyoma nincs, se naplóban, se levélben, se visszaemlékezésben. Egy mégis van. Magának Gieseckének jó harminc évvel későbbi elbeszélése egy színészbaráti társaságban, amelyet Julius Cornet egykori énekes, majd színigazgató jegyzett fel, s állt vele a nagyvilág elé újabb harminc év múlva 1849-ben. Nem túl sok.

Az eredeti partitúrán és színlapon a nagyhatalmú színigazgató, Schikaneder neve virít, vele szemben áll Giesecke állítása. Melyet egyetlen fontos kérdés támaszt alá: miért ne hinnének neki? Az Uhrman által föltárt életút azt bizonyítja, hogy megbízható, komoly emberről van szó. De vannak ennél súlyosabb, bár áttételesebb bizonyítékok is. Ezeket maga a szöveggönyv kínálja. Ami Shakespeare-ben egymagában volt összegyúrva – a zseniális művész, a filozófus és az obszcén tréfák s minden színpadi hatások nagymestere –, ahhoz A varázsfuvolának három ember kellett. Talán éppen az Uhrman-féle hármas. „Elvetem a -hat, -heteket”, a föltételes módot – mondja, s bátran állítja, hogy A varázsfuvola szöveggönyve csapatmunka volt. Egyértelműen benne van a szabadkőműves páholyok egyszerre védekező és népszerűsítő célú

„igehirdetése” és a színpadi hatáskeltés megannyi eszköze a bohóctréfától a farce-ig. A kettő között – Uhrman György szerint – Giesecke lehetett az összekötő kapocs. Aki maga is szabadkőműves volt – akárcsak Mozart –, és színházi ember is, akárcsak Schikaneder. Hogy akkor miért nincs ott a neve? Talán éppen azért, mert a titkos társaság nem akarta, hogy a „megrendelés”, a kapcsolat bizonyítható legyen. A csapatból Mozartot csak a zene érdekelte, Schikanedert csak a színpadi hatás, a siker és a bevétel. A szabadkőműves üdvtant és szimbolikát, melyre az egész darab épül, egyikükből sem „nézzük ki”. Uhrman meggyőződése szerint ez Giesecke műve – talán szabadkőműves nagymesterek instrukciói nyomán –, aki ugyan nem volt író, de aki jól szerkeszt, s utólréhetetlen a bölcs szentenciák gyártásában. Akkor a mai értelemben vett szerzői jog még nem létezett. A téma nemcsak az utcán, hanem a színházban s az irodalomban is hevert, és sem Shakespeare, sem Mozart nem szégyellte más témáit fölhasználni, Giesecke sem, hát még Schikaneder. A „lenyúlás” persze bűn, de jobbat csinálni szabad.

Hogy jött mindebből össze a remekmű? Nehéz kérdés. A lehetséges alkotói folyamat leírása lebilincselő, tele verbő humorral, remekműhöz nem illő ívzással és marhaskodással, s az tűnik ki belőle, hogy rengeteg benne az eset-

legesség. Bár ezzel nem mondtunk sokat, lehet, hogy az ih-

let sem más, mint nem ismert esetlegesség. Nem beszélve Schikaneder korántsem esetleges „akcióiról”, aki a „szent műbe” szemrebbenés nélkül beleírta, hogy „éljen a szakács úr és a pincemester úr”, ingyenreklámmal igyekezőn törleszteni valamit kocsmái adósságaiból a nézőtéren ülő két úrnak. Ha A varázsfuvola tündérmese, csoda, bohóctréfa, és az emberi jóság, testvériség utópiája, akkor az azt jelenti, hogy a művészet valamennyi forrása belefolyik a műbe, így válik képessé arra, amit Voltaire mond: egyszerre világosítani föl kancellárt és csizmadit. De ez még mind semmi lenne Mozart zenéje nélkül. Általa lett a tándráma, tündérmese, bohóctréfa az „egyetemes emberi művészet csúcspontja” – ahogy a könyv szerkesztője, az édesapa súlyos hagyatékát sajtó alá rendező Uhrman Iván megfogalmazta. A szöveg – mondjuk ki – jelentéktelen, de Mozartnak szüksége volt rá, körülbelül annyira, mint – rossz hasonlattal – divattervezőnek a ruhafogasra. Talán ezért fogadta meglepő toleranciával az általánosan kongó szentenciákat, közhelyes szerelmi vallomásokat, mert a szöveg csak instrumentum, eszköz: a zene nélküle is él, de csak vele tud megszólalni.

Mozartot soha nem nagyon érdekelte a szöveg, csak a zene és a dramaturgia szempontjából, viszont Uhrman György remek Varázsfuvola-fordításának láb-jegyzeteiből az tűnik ki, hogy minden Mozarttól származó szövegmódosítás nyelvi és dramaturgiai telitalálat. A fordítást – kompetencia híján – érdemben méltatni nem tudom. Legfeljebb egy kekeckedő lábjegyzetre futja: Monostatos a 9. jelenetben elveszi a tört Paminától, a 27. jelenetben az mégis nála van, s öngyilkos akar lenni vele, anélkül, hogy bárkitől visszakapta volna.

Gyönyörű könyv, megszerethető belőle Mozart és Mozart „csendestársa”. A varázsfuvola, a zene, a szerző – és a szöveget sajtó alá rendező fia. Uhrman György olyan megkapó erővel, annyi szeretettel és fájdalommal ábrázolja Leopold és Amadeus Mozart kapcsolatát, hogy nem nehéz benne fölfedezni: valami hasonló fűzhetné össze a XX. század második felében a két Uhrmant, Györgyöt és Ivánt.

Szálé László

Hyperion

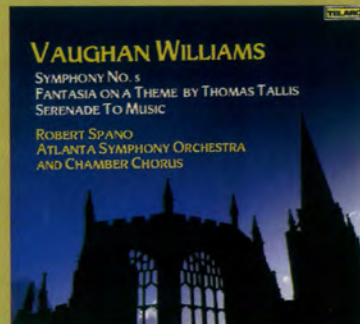
BIS

Berlin

Glossa

Chandos

Telarc

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 • Fax: 200-9650

BEETHOVEN: KILENC SZIMFÓNIA

Magyar Állami Hangversenyzenekar
Karmester: Ferencsik János

Ferencsik emlékéhez méltó, hogy születésének centenáriumnán ismét megjelenhetett Beethoven kilenc szimfóniája, valamint ezek mellett az Egmont-nyitány. Nem elhanyagolható a gesztus: a hat korongot három árértéért kínálja a kiadó. Ugyanakkor hangsúlyozni kell: az ár korántsem áll egyenes arányban az értékkel. A felvételek 1969 és 1976 között készültek, a Magyar Állami Hangversenyzenekarhoz a IX. szimfóniában a Budapesti Kórus csatlakozott, a szólisták Andor Éva, Szirmay Márta, Korondi György és Sólyom-Nagy Sándor.

Múltidézés? Részben. De legalább annyira fontos, hogy az évforduló jóvoltából ismét ráirányulhat a figyelem a hazai interpretációtörténet időtálló, egész korszakokat meghatározó értékeire. Napjainkban, amikor a komolyzenei slágerek követhetetlenül sok előadásban hallhatók, fennáll a veszélye annak, hogy óhatatlanul is valamely divat-teremtő stílusirányzat uszályába kerülünk. E felvételek végighallgatása után nyilvánvaló, hogy miért nem „utánozható” Ferencsik művészete. A kompozíciókra koncentrálni művész felelőssége nem tanítható; a meggyőző előadáshoz sem elegendő a szak tudás és a tehetség. Figyelmet követel hallgatóitól azzal a klasszikus formái fegyelmével, amellyel hangzó valósággá teszi a partitúrát. Arra készlet, hogy végigkövessük a tétel, a ciklusok folyamatát – jelen idejű művészet, az előadás egész embert kíván, közben nem lehet elkalandozni. S még utána sem tűnik megengedhetőnek, hogy hasonlítgassuk más előadói felfogásokhoz.

Ferencsik Beethoven-(hang)képe gyönyörködtető és tanulságos. Kár, hogy a technikai utómunkálatok nem a ritka értéknek kijáró gondtal készültek.

Fittler Katalin

Hungaroton Classic
HCD 41007

MAHLER: II. SZIMFÓNIA

Heather Harper, Helen Watts – ének
Londoni Szimfonikus Zenekar és Énekkar
Karmester: Solti György

Solti György első felvétele Gustav Mahler II. szimfóniájából 1966-ban, a második 1984-ben jelent meg. A korábbi, mely most egyetlen korongon került forgalomba, cseppet sem vesztett aktualitásából. Az igazi Soltit mutatja, s egyben a karmesteri kontroll példáját nyújtja. A szerzteigazó, nagyszabású művet az éppen tíz éve elhunyt dirigens világos rendszerbe ágyazottan, a formarészeket weineri tisztasággal tagolva tárja elénk. Nem lassul le, nem gyorsul fel a zene folyama, hanem mindig halad. A folyamatosan erős dinamikát a nyomtaték adja. A hangzás plasztikus. A jól elkülönülő szólalomoknak, színük, felületük van, anyag-szerűek.

Solti nem különleges hangulatokra – egyszer sejtelmes csüggedésekre, máskor vad kitérésekre – élezi ki olvasatát, hanem egyenletesen osztja el az energiákat, feszültségeket a mű jó másfél óráján keresztül. Ám mesterségének olyannyira birtokában volt, hogy a zene kifejező. Ezt a felvételt a szimfónia nagy előadásai közé sorolom. Még akkor is, ha az egyes részek kevésbé kifejezőek, mivel Solti György a mű formai vonulatának kidomborítására helyezi a hangsúlyt. Ez különösen érvényes a IV. és V. tétel szólóénekes részeire, ahol a két szólistát a nagy apparátus részeként kezeli, valamint a Klopstock szövegére írt záró himnuszra.

Éles kontúrok jellemzik az előadást: dübörgő zenekar, szélsőséges dinamika, hangsúlyokban gazdag interpretáció. Az egész inkább bronzzreliefhez hasonlít, semmint festményhez. Elsőpróbb hangzású felvétel azóta sem készült a Feltámadás-szimfóniából.

Zay Balázs

Decca Classics – Universal
475 8501

BRÜCKNER: IV. SZIMFÓNIA

Berlini Filharmonikus Zenekar
Karmester: Simon Rattle

Legújabb lemezével Rattle egészen új megvilágításba helyezi a művet. Már berlini ténykedése előtt is szokatlan megoldásaival hívta fel magára a figyelmet. Ezúttal siker koronázta ebben: a „Romantikus” melléknevet viselő szimfóniáról sikerült egészen egyéni képet festenie.

Mit tett Bruckner zenéjével? Ahogy hallgatni kezdjük a lemezt, hamar érzékeljük, hogy a hangzás nem teljesen kielégítő, noha nem rossz és gyorsan meg lehet szokni. Illik is Rattle megközelítésmódjához, bár kérdés, nem tulajdonítunk-e olyasvalamit is dirigensi intenciónak, ami pusztán akusztikus jelenség. Rattle Bruckner keménységéből sokat elvett. A szimfónia orgonaszzerű hangzását lágyabba cserélte, az éleket lekerekítette, legato játékmódot részített előnyben, megpróbált meleg, inkább kisebb zenekarokra jellemző megszólalást elérni.

Egyenes vonalak helyett ívek. Ez a Bruckner-mű szakaszos kompozíciós stílusa, orgonaszzerű hangja mellett igen figyelemreméltó és újszerű. Ehhez járul, hogy Rattle, több korábbi előadásához hasonlóan, szeret újszerű lejtéssel vagy emelkedéssel megrajzolni zenei gondolatokat. Talán kulturális háttérre is szerepet játszik abban, hogy a lágyabb előadásmódot alkalmazza Brucknerre.

Épp ezért a II. tétel különösen beszédes, pasztorális hangulatú, a III. tétel elég gyors, a III. és IV. tétel újabb meglepetéssel szolgál, mert a korábbiakkal szemben itt elő-előbukkannak kifejezetten drámai epizódok, amikor Rattle visszavesz a lágyaságból, hangsúlyosan tagol, élesebben jelenít meg. Mintha a linzi dómból a várost körülölelő természetbe kerültünk volna, s a szimfónia nem az egyenes hangokkal megszólaló orgona, hanem a hajlékony természet hangzásával varázsolna el. Zay Balázs

EMI Classics
0094638472322

klasszikus és jazz újdonságok

GRIEG: MŰVEK ZONGORAKETTŐSRE

●●●●○

MASSENET, FRANCK: MŰVEK ZONGORAKETTŐSRE

●●●●○

Egri & Pertis Duo – Pleyel duplazonorán

Számtalan oka van, hogy miért nevezhető e két lemez unikumnak. Kezdehethetnénk a sort a felvételeken megszólaló egyedülálló Pleyel duplazonorával, majd folytathatnánk a kétzongorás repertoárt már-már zenetudosi igényességgel kutató művészpárossal. Massenet és Franck kompozícióiból összeállított lemezüket hallgatva adódhat az érzés, hogy a valóban kiemelkedő műveket is alkotó Massenet eme darbjait nem teljesen véletlenül feledte el az utókor. A Pesti emlékek alcímet viselő Báli jelenetek apró zsánerdarbjai inkább egy-egy sajátos finomsággal kikevert lokálszinként jelennek meg, egyértelműen operai kontrasztáló értékkel. E sorozat talán leginkább figyelemreméltóbb darabja a Promenádholdfényben ezüstös csillanásával, melynek lágy tónusai már Debussy lazúros felrakású partitúráit s Monet művészetét vetítik előre. Az ostinátos, repetitív szerkezetek, a lemez másik – az emlékeket naplószerűen évszakok könyveire bontó –, Az elmúlt év című ciklusának több tételében – így például a November második rezignált harangszavának fojtott mélyregiszterekben – is visszatérnek. Az Alkonyatban misztikusan fodrozódó arpeggiói pedig ismét Massenet megragadó hangulatfestő értékeit hangsúlyozzák. Az itt megismert egyedi karakterdarabok zenei színvonalá azonban kétségtelenül ingadozó. A le-

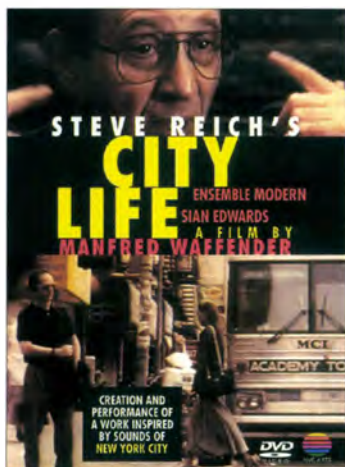
mez – minden tekintetben – kiemelkedő éke Franck orgonaművéből készített átirata a törekeny, intím dallamvilágú, kimunkált kontrapunktikájú Prelúdium, fúga és variáció, ami után a fiatal virtuóz Franck kétes értékű variációi követnek a God save the King témájára.

Annál kellemesebb meglepetésekkel fogad a kisformákban nagyot alkotó Edvard Grieg. A Norvég táncok valamennyi darabja lendületes, a helyi népdal-világ elemeit feldolgozó, remekbe szabott kompozíció. A Két szimfonikus darab lassú tételének szelid báját ellenpontozza a scherzo hősies alapkaraktere. A duó előadásmódjának jellegzetesége, hogy eldönthetetlen, melyik művész melyik szólamot játssza. Ezt a szólamok állandó váltogatásával s a hierarchizált viszony elvetésével valósítják meg. Itt is terjedelmes variációs mű zárja a felvételek sorát. Változataiban a nagy romantikus elődök, Mendelssohn és Schumann öröksége érződik. Grieg miniatűr fűzéreiből egy otthonáról, környezetéről személyes hangon valló szerző szól hozzánk kiforrott stílusérzékű, értő tolmácsolásban.

Winkler-Nemes Gábor

Hungaroton Classic
HCD 32445 (Grieg)
HCD 32444 (Massenet, Franck)

STEVE REICH: CITY LIFE
Ensemble Modern
Karmester: Sian Edwards

Ha Reich stílusának kései jellemzőit kellene csokorba gyűjteni, ráadásul úgy, hogy a szerzőről a legkedvezőbb képet lehessen megrajzolni, akkor a budapesti születésnap koncerten hallott *You Are* helyett feltétlenül a *City Life*-ot javasolnám. Az öt tételes, klasszikus dramaturgiát követő, harmóniavilágát tekintve a korszak Reich-kompozícióihoz képest üdőbb, áttetszőbbre hangszerelt darab kifejezetten izgalmas kísérlet, miközben technikáját tekintve (a mű komponálásának éve 1994–95) nem tekinthető sem újszerűnek, sem izgalmasnak. Reich mikrofonnal felszerelve járta New York utcáit, felvett taxijátócsapódást, szirénát, rikkancsot, éjszakai hajókürtöt, majd a hangmintákat szintetizátorra töltötte le abból a célból, hogy ha C-ben, vagy Esz-ben kell csapódni annak a taxi-ajtónak, ez pofonegyszerűen megoldható legyen a midi-klaviatúrán. Házistúdióknak is kedvelt időöltése, hogy a midi-készletben felkinált atmoszférákat (a cipősarok koppanásától a sugárhajtású repülőgépig) hangszerként kezelve beépítik kezdetleges kompozícióikba. A hangminták sűrű ismételtetésével pedig még DJ-zni is lehet – Reich is megteszi. Nem mindig találja el a mintavételezett anyag és a hagyományosan hangszerelt zene arányát, de ez inkább ízlés kérdése. Feltűnő, hogy a *City Life* idővel nem a kifulladás tüneteit mutatja, hanem egyre érdekesebb lesz. Egy tűzoltási akció hangmintáiból komponált tétel (a WTC elleni régebbi bombamerénylet hangkulisszáiból építkezik Reich) pedig beteljesült jóslattá vált. Az Ensemble Modern remekül játszik, Sian Edwards alázatosan taktíroz, Manfred Waffender dokumentumfilmje iskolás. *Molnár Szabolcs*

Warner Classics
2564 69907-5

**VALENTIN SILVESTROV:
BAGATELLEK ÉS SZERENÁDOK**
Valentin Silvestrov, Alexei Lubimov – zongora; Münchener Kammerorchester
Karmester: Christoph Poppen

Az ECM Silvestrov-sorozatának új darabja hetvenedik születésnapján köszönti a legnagyobb ukrán komponistát, akiről mind többen gondolják azt: ha posztmodern korunknak marad valamilyen lenyomata a zenében, akkor az kevesedmagával az ő zenéje lesz. Mert ő mindabból, ami már a mi számunkra is holt örökség, terhes maradvány, banális közhely, üres frázis, megfejthetetlen módon valami meghatározhatatlan szépséget képes előhozni. Olyan szépséget, amelynek lényege, hogy egy szempillantás alatt tovaiáll, s úgy járja át a szövegdéket, mintha „szinte semmi” lenne. Ez a „szinte semmi” talán a legtöbb, ami ma a művészetben lehetséges.

A lemez különlegessége a zenekari műveket megelőző szerzői zongorajáték: a bő félórás Bagatellek felvételére – egy spontán döntést követően – „terven kívül” került sor, a hivatalos session előtt és után, hajnalban és késő délutánonként. E zongoradarabok úgy szólnak meg, mintha egy félig nyitott ajtón keresztül leskelődnénk egy szobába, ahol nem ül senki a finoman zengő hangszernél, hanem valami szellemalak játszik az érzékzerveinkkel. Olyan intenzitású zongorahangot hallunk, amelyet korábban például a két Kurtág legendás Játékok-felvételén hallottunk (ECM New Series 1619).

A lemez másik felében két zongoraszóóra és vonósokra írott darab, valamint három tisztán vonószenekari mű szólal meg, egy részük első felvételként. Különösen az Alexei Lubimov közreműködésével felvett kézzongorás mű érdemel kitüntetett figyelmet – ezekben zseniálisan érvényesül a zene költői-holdkörös karaktere. *Veres Bálint*

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1988

KURTÁG 80
Hiromi Kikuchi – hegedű; Ken Hakii – brácsa; Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Kocsis Zoltán; Keller Quartet, ifj. Kurtág György; Kurtág György, Kurtág Márta – zongora

Kurtág György nyolcvanadik születésnapját emlékeztető, öt napos koncertsorozattal, magyarországi bemutatókkal ünnepelhetjük 2006-ban. Az előadásokról videó- és hangfelvétel készült, ezen a dupla albumon pedig a darabok szerepelnek, amelyek még nem jelentek meg lemezen. „A BMC lehetővé tette, hogy olyan stúdióbeli utómunkálatok kövessék a koncertet, amelyek révén az első kiadás túlléphetett a megszokott koncert-dokumentáción, ugyanakkor a szokványos stúdiófelvételek szárazságán, sterilítésén is” – olvasom a kísérőfüzetben ifj. Kurtág György sorait. A stúdiómunkálatokat ő végezte, s ezzel a művek interpretáció utáni interpretációjára is vállalkozott. Például „a ...concertante... koncertfelvételének adaptációjánál elsősorban a zenei formát akartam érthetővé, olvashatóvá tenni. A (...) mű formája számomra mindig bonyolultnak és nehezen megközelíthetőnek tűnt. Úgy valahogy, mint mikor az ember egy idegen városban el akar jutni valahová, de bármerre is indul el, a végén folyton ugyanabba az utcába kerül. Ez az eltévedés-újra elindulás érzet hozta magával, hogy amikor dolgozni kezdtem a darab keverésén, úgy éreztem, csak akkor tudom megértetni azt hallgatójával, ha magam is felfedezem, megtanulom az utat.” Egy BMC-kiadvánnyal kapcsolatban talán már senkit sem lep meg, hogy ifj. Kurtág a hangrögzítést, az utómunkát a komponálással és az előadással szinte egyenrangú alkotó tevékenységként fogja fel. Az albumon a budapesti esemény hangjai mellett a Kurtág házaspár egy tavaly őszi estjének a felvétele is szerepel több, lemezre még nem került tétellel a Játékokból és a Bach-átiratokból. *Molnár Szabolcs*

BMC Records
BMC CD 129

harmonia
mundi

DVD

BelAir

Vezényel: Fischer Ádám

Címszerepben: Andreas Scholl

Bongiovanni

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

JENEY ZOLTÁN: FUVOLAMŰVEK

Matuz István – fuvola

KORTÁRS MAGYAR OBOAVERSENYEK

Lencsés Lajos – oboa; Budapesti Vonósok;
SWR Stuttgarter Rádió Szimfonikus
Zenekara

Karmester: Alan Gilbert; Drahos Béla

Két különböző alkatú előadó vélhetően különböző indokkal készült új lemeze került a kezembe. A megérzésem az, hogy Lencsés Lajos olyan produkcióit vette föl, amelyeken már túl volt, vagy legalábbis nem lemezként fogant meg benne először ez a műsor. Matuz István pedig mintha eleve lemezben gondolkodott volna. Az oboaművész albumán, annak címe ellenére, Hidas Frigyes dallamos és kedves, ám kortárs kompozíciónak nem nevezhető – mert több mint fél évszázaddal ezelőtt keletkezett – Oboaversenye is szerepel. Mellette Soproni József 2001-es hasonló műfajú, illetve Balassa Sándor 2002-ben komponált oboa-kürt kettősversenye hallható: a felvételek időpontjait tíz év választja el egymástól. A Dorogon 1943-ban született, de több évtizede Németországban élő Lencsés Lajos új szint hozott a Hungaroton katalógusába, amikor a még Georges Prêtre vezette stuttgarter zenekarral (amelynek 1971 óta szóló oboistája) rögzítette a Hidas-concertót. Lencsés szép hangon fúj, de a Soproni-mű áthallását nehezíti, hogy hangszerével takarja a gazdag zenekari szólamszövedéket. Érdekes módon, a Wolfgang Wíper kürtszólójával felvett Balassa-műben ezzel a nehézséggel nem találkozok a hallgató: a tetszetős darab minden mozzanata észlelhető.

Az idén hatvanéves Matuz ellenben előre megfontolt szándékkal vonult stúdióba Jeney Zoltán fuvolára írt, illetve fuvolán is megszólaltatható tizenkét alkotásával. Több szempontból egységes lemez lapul tehát a Nádler István tervezte borító mögött. Egyfajta portré, de nem csak a zeneszerzőé, hanem az előadóé is. A tizenkét kompozíció által Matuz művészetének, fuvolatechnikai újításainak számos eredményét tudja érvényesíteni. Vannak, akik legyintenek az általa kikísérletezett mintegy 131 ezer lehetséges fogáskombinációra és félútcát befűvási lehetőségre, ám Matuz meggyőző felfedezéseinek létjogosultságáról, szükségességéről. A ma már szinte klasszikusnak számító Soliloquium mellett a 60 hang Sály Lászlónak háromféle változata is megszólal. A hatvanszólamú verzióban Matuz szerzőtársává válik a komponistának: tizenhat „hangszert” szólaltat meg a PVC-csőtől a japán sakuhacsiig. Mindez nem kevésbé ihletett és elgondolkodtató, mint a nagyszabású gyászdarab, a Világ temetőinek falai mentén.

Várkonyi Tamás

Hungaroton Classic
HCD 32434 (Matuz)
HCD 32536 (Lencsés)

BACH, CSAJKOVSKIJ, LISZT, STRAVINSKY, GERSHWIN MŰVEI
Fazil Say – zongora

Négy korongon 1998 és 2001 között készült felvételek, a szóló darabok mellett Csajkovszkij b-moll zongoraversenye a Szentpétervári Filharmonikus Zenekarral, Jurij Tyemirkanov irányításával, két Gershwin-mű pedig (Rhapsody in Blue és „I Got Rhythm” Variations) a New York-i Filharmonikusokkal, Kurt Masur vezényletével. A kamarazenét Say átíratái képviselik a Porgy és Bess népszerű számaiból. Igazi ritkaságot Stravinsky remeke jelent, a Tavasz áldozat négykezes-verzióban, a felvételtéchnikai lehetőségek kihasználásával. Say egyszerű produkciójaként. A CD-k korábban már megjelentek (a Sacre kiváltképp sikeresen).

Az új album haszna: többdimenziós művész portrét kapunk a török származású művésztől. Ennek eredményeképp technikailag alaposan felkészült, a legkülönbözőbb zenei stílusok, irányzatok iránt nyitott pianistát köszönhetünk személyében. Ám talán épp ezzel az „all round” érdeklődéssel – megfelelően vágyással? – magyarázható, hogy nem alakult ki intenzív személyes kapcsolata egyik stílusiránnyal sem.

Say körültekintő zongorista, játéka hallatán biztosra vehető, hogy érdeklődik a jelentős művészek interpretációi iránt. A személyességet nála egy-egy előadói irányzat iránti elkötelezettség vagy valamiféle „szabad” kottaolvasás jelenti. Ez utóbbit a Stravinsky-átírat sínylette meg; a szerző (pontosan lekottázott) szándékai ellenében kialakított karakterekkel, virtuálissá könnyítette a markáns zenei anyagot.

Say kétségkívül szeret zongorázni – ezzel menthető az a „lajaság”, mellyel kontrollálatlanul dünyög, énekel, szinte megfedkezve arról, hogy felvételt készít.

Fittler Katalin

Warner Classics
2564 69970-8

MENDELSSOHN: III., IV., V. SZIMFÓNIA; NYITÁNYOK

New Philharmonia Zenekar
Karmester: Riccardo Muti, Moshe Atzmon

Jó érzékkel markoltak bele a kincsesházaiba az EMI-nál, amikor a Gemini sorozat e duplalemezét előkészítették. A dicsősége múltú Zenekar hangzásarányaiiban kiegyensúlyozott, bámulatosan tiszta felvételei szólnak meg itt. Ezért ha az ember a felvillanyozóan friss, dinamikus hangzást kiheverve, a koronákkal kapcsolatos esetleges hiányérzetét rövid melegség után inkább a karmesteri munka kérdéseiben látja helyesnek megtorolni, valószínűleg jó nyomon jár. A lemezen ugyanis két dirigens eltérő művészeti felfogása feszül egymásnak, mely versengés végén – talán már csak Muti mester enyhén rigolyás, ám annál határozottabb természeté miatt is – a magyar származású Moshe Atzmon húzza a rövidebbet. Ténylegesen, hiszen a lemezen szereplő öt nyitányt dirigálja, míg Muti a három nagy ívű szimfóniával büszkélkedhet. Nos, valóban büszkélkedhet, hiszen keze alatt nemcsak a zenekar hangzása alakult újjá, hanem egyéni, lobbanékony, drámai stílus szellemében, világos koncepció kereteit sugározva tárja elénk meggyőző interpretációt. Köztük talán a Reformáció melléknevet viselő szimfónia zárótételének fenséges Ein feste Burg-korálja s mesteri, Bachot idéző fugatója a két korong csúcspontja. Egy ennyire erős egyéniség mellett – az egyébként korrekt dirigens – Atzmon megoldásai nem tűnnek elég meggyőzőnek, ráadásul épp a Hebridák ingadozó tempóktól és pontatlan belépésektől terhes előadásával nyitja a sort az Olasz szimfónia haját is leperzselő saltarellója után. A lemezek apró rejtélye pedig az marad: mi köze az V. szimfónia lassú tételének Sosztakovics II. Jazz szvitjének 2. keringőjéhez?

Winkler-Nemes Gábor

EMI Classics
0946381788288

BACH: SZONÁTÁK ÉS PARTITÁK
Christian Tetzlaff – hegedű

Christian Tetzlaff háromszor járt már Magyarországon, Mendelssohn-, Lalo- és Szymanowski-versenyműveket játszott, s mindannyiszor bőkezűen osztogatta a ráadásokat, mindenekelőtt Bach tételeket. Mindig pompás virtuóznak, tudatossággal felvértezett előadónak bizonyult, s azt gondolhattuk, ő is olyan modern hegedűn játszó művész, aki Bach szonátáit és partitáit csakis részleteiben és ráadás-ként tartja repertoárján. Viszont az, ahogyan a tételek megszólaltak, nem hasonlított a virtuóz sztár-hegedűsök olvasatához. Ha nem is pontosan a historikus iskola szemléletét tükrözte előadása, de semmiképpen nem tartozott az érzélgős-romantikus, folyamatos vibrátóval megbénított, a kornak és műfajnak ellentmondó tagolásokkal és hangsúlyokkal teletűzdelt megszólalások közé.

Most megjelent Bach-lemeze pedig végképp cáfolta minden gyanúnkát. Kiderült, amit amúgy is sejtettünk: Tetzlaff ugyanolyan érzékenyen és elhivatottan közelít a barokk zenéhez, mint a nagyromantikus versenyművekhez. A hat sorozatot, ahogy azt a kísérőfüzetben is olvashatjuk, egyetlen egységként kezeli, de mivel tekintettel van mai rohanó élettempónkra, a kevésbé ráérős hallgatók számára – vagy akik Bachot csak ráadás-ként szeretik – 2-3 tételből álló egységeket is javasol hallgatásra. A nyitótételek közös vonása, hogy a beszédesség, a szabad légzés mellett nincsenek súlyokkal túlterhelve. A lassú tánc-tételekben nem válik a dallam lomhává, a gyorsakban pedig a német művész kihasználja a mű karaktervilágában rejlő lehetőségeket. A fűgákban is akad közös nevező: sosem didaktikus, mégis arányos és mérnöki pontossággal felépített tételként játssza valamennyit.

Katona Márta

Hänssler Classic – Karsay és Társa
HAN 98250

BEETHOVEN: I. ÉS IV. ZONGORAVERSENY

Lang Lang – zongora
Orchestre de Paris
Karmester: Christoph Eschenbach

„Virtuózan motorikus – csodálatosan üres!” „Ha elfelejtünk a koncertjére menni, az még mindig a kisebbik rossz.” Az üstökösként feltűnt Lang Lang hamar megkapta e billogokat, sőt gúnynevét is: Bang Bang, a püföli. De valóban csak egy volna a gyorsan enyésző, motollakező műsenik közül? Épp ellenkezőleg. A koncertok hangfelvételéhez mellékelte film felidézti Christoph Eschenbach és Lang Lang első találkozását. Eschenbach egykor Fischer-Dieskauval rágta át magát az összes Schumann-dalon – érzékenységből tehát nem szorul kioktatásra –: Lang Lang azonnal témafejekkel illusztrálja, mit játszott akkor, tizenhét évesen. „Meglepett. Szó nem volt pusztán technikai tökélyről, már akkor is mélyről fakadt az előadása” – így a már inkább karmesterként működő Eschenbach. Habár bevallotta a karajani-szélli hagyományt érzi kötelességének átörökíteni, a felvételen Lang Lang zongorázása nem nőiesen puha, széjjeltekintő. Inkább rámenős, dinamikus, túlpontozott habitusú. Ki kit visz magával? A párizsi zenekar ugyanezt a friss, pattogós olvasatot játssza, amely lehet, hogy a letisztult Beethovenre kevésbé jellemző, de egy fiatal művész Beethoven-képét egészen tükrözi. Lang Lang, persze, önjáró energiabomba, elképesztő készségekkel – köztük a tanulásával! –, és inkább poétikus csírákat-mintákat, semmint kiforrott költészetet mutat. De magyarázza már el valaki az irigyek közül, hogy a törvényszerű művészi érés során miért hátrányosabb, ha valaki perfekt zongoratudással, húszévnnyi (!) pódiummúlttal és a művészvilág letűnő legjobbjai oldalán fejlődhet nagy muzsikussá?
Ókóuacs Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
477 6719 (CD és DVD)

MAGYAR SZALONOK ZENÉJE

Johann B. Spech: Fortepiano-művek; dalok
Horváth Anikó, Ratkó Ágnes – fortepiano
Halmi Katalin – mezzoszoprán

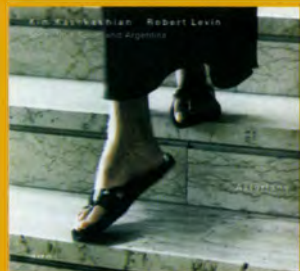

A lemez készítőit elismerés illeti: a szerkesztés okos, az interpretáció igényes. Johann B. Spech tisztelettel övezett kortársa volt Beethovennek, akit kilenc évvel élt túl. Dalai és fortepiano-duettjei tetszetős, ám újdonsággal nem szolgáló darabok. Éppen ezért indokolt a művek gondos megrostálása, továbbá a két csoporton belüli további variálás: a zongoraművek közt szonáta, három fuga, végül variációs darab, az énekes tételek között a német nyelvűek után francia dal, majd olasz áriák.

A lemez elsősorban kultúrtörténeti érdekesség. A két fortepianista – Horváth Anikó és egykori tanítványa, Ratkó Ágnes – játéka felkészült és igényes, olykor hevesebbre vett részekkel teszik érdekesebbé a zenét. A dalok nem korszakalkotó, ugyanakkor figyelemreméltó alkotások, különösen ilyen kiváló előadásban: Halmi Katalin mezzoszopránja a szabadon rendelkezésére álló mélység ellenére könnyű és hajlékony – csilingelő lírai szopránokéhoz hasonlatos. Technikája kifogástalan, érdemes volna vele több dallfelvételt készíteni! A dalirodalom nagy részében általában a könnyedebb, magasabb női hang a problematikusabb, hiszen a kísérő hangszerhez jobban illik a testesebb voce, ráadásul a vokális és hangszeres szölamok közti kisebb távolság is előny. Halmi Katalin szép mélységű, de légies hangja a biztos technikával párosulva ugyanakkor meggyőző. Többet e lemeztől nemigen várhatunk, hiszen Spech nem volt Beethoven vagy Schubert. Derék komponista viszont igen, akinek a művei nem okoznak csalódást. Élményekkel gazdag betekintést nyújtanak a XIX. század elejének német–magyar kultúrájába, a korabeli szalonok világába.
Zay Balázs

Hungaroton Classic
HCD 32489

ECM RECORDS

Forgalmazza a MusiCDome Kft.
Cím: Budapest, XIV.,
Fogarasi út 5.
Telefon: 221-5260 Fax: 383-8396
E-mail: ertesites@musicdomekft.hu

BACH: KIS MISÉK BWV 233-236

Cantus Cölln

Karmester: Konrad Junghänel

Johann Sebastian Bach négy latin nyelvű, úgynevezett kis miséjének (azaz olyan művének, amely a mise állandó részei közül csak a Kyriét és a Glóriát tartalmazza) zenei anyaga korábbi kantátátételek paródiája, vagyis más szöveggel ellátott változata. Noha az „újrachaszonításnak” ez a formája elfogadott technikának számított még a XVIII. században is, az utókor úgy érezte, hogy emiatt ezek az 1730-as években készült kompozíciók másodrendű alkotások. Ma már valószínűleg kevesen osztják ezt a véleményt, mégis érdekes, hogy például Bach Vivaldi-átíratát is többet szerepelnek hangversenyeken, és több felvétel is készült belőlük, mint a kis misékből. Talán ezt a rossz hagyományt sikerül megtörni Konrad Junghänelnek és énekegyüttesének most megjelent lemezükkel. Az utolsó kételkedőt is meggyőzheti ez a felvétel: nem időhiány miatt összetákolt alkalmi darabocskákról, hanem Johann Sebastian Bach egyházi műveinek kiemelkedő alkotásairól van szó.

A húsz éve alapított Cantus Cölln előadása tökéletesen átgondolt, mégis élettel teli. A kórustételek eszményien egységesen szólnak benne, mégsem sterilek, a szólisták és a hangszeresek teljesítménye pedig úgyszólván semmi kivánivalót nem hagy maga után. S így a négy mű egységes szerkezetének képe mellett kirajzolódhat négy egymástól egészen eltérő karakter – hiszen nem semmitmondó latin szöveg került a metaforákkal zsúfolt kantátaszövegek helyébe. És mitől lesz egy Kyrie vagy Gloria átszellemült, fájdalmas vagy ünnepélyes? Ez Bach és a Cantus Cölln títka. *Katona Márta*

Harmonia Mundi – Karsay és Társa
HMC 901939.40

HÄNDEL: IL TRIONFO DEL TEMPO E DEL DISINGANNO

Dessay, Hallenberg, Prina, Breslik – ének
Le Concert d'Astrée

Karmester: Emmanuelle Haïm

Az Idő és a Megvilágosodás által jó útra térített Szépség – így hangzik a huszonnét éves Händel oratóriumának eredeti címe magyarul. A lemez a rövidebb és ismertebb címet viseli: Az idő és az igazság diadala. A Szépség, a Gyönyör, az Idő és a Megvilágosító moralizáló történetének megzenésítése tökéletes megoldásnak tűnhetett Rómában 1707 körül, amikor is egy pápai rendelet szerint tilos volt operát játszani, Händel római patrónusa, Pamphili bíboros készítette a tanulságos librettót, amelyben végül győzedelmeskedik az Igazság, a fiatal zeneszerző pedig kedvére gyakorolhatta az itáliai operai stílust – csak a nyitány mutatott franciaes jegyeket. A bemutatón közreműködő Corellinek meg is gyűlt vele a baja, úgyhogy a hagyomány szerint Händel kivette a kezéből a hegedűt, hogy megmutassa, mit is kíván. Végül inkább egy olaszos Sonatát helyezett a mű elére.

Háromszáz évvel később a fiatal karmester hölgy, Emmanuelle Haïm vezette, korhű hangszereken játszó együttesnek másféle gondokkal kellett szembenézni. Ilyen például a zenekar méretének kérdése – Haïm meglehetősen nagy vonóskar mellett döntött, ennek ellenére megmaradt a karcsúbb hangzás, a szöveg pontos követésének lehetősége. Leginkább azonban énekeseinek kiválasztását lehet dicsérni. Mind a négy művész tökéletesen megfelel a szerep kívánalmainak, és hangjuk egymáshoz is nagyszerűen illik. A legnagyobb név közülük Natalie Dessay, akinek könnyed, vékonyabb hangjánál aligha lehet elképzelni adekvátabbat a Szépség könnyelmű természetének felvilantásához. *Katona Márta*

Virgin Classics – EMI
0946 3 63428 2 5

STABAT MATEREK

English Baroque Soloists,
Monteverdi Kórus, Gulbenkian Zenekar
Karmester: Michel Corboz, John Eliot
Gardiner és mások

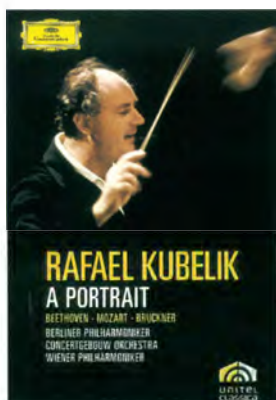

Pergolesi Stabat Materé már bejárta az elcsépelte komolyzenei slágerdarabok szokásos útját: a koncertlátogató lehet, hogy továbblapoz a programfüzetben, mert unja már, és otthon is rendelkezésére áll legalább kétféle előadásban. A Pergolesi-darab példája is azt mutatja, hogy a kiemelkedően népszerű zenék újabbán elvélve részesülnek hozzáértő, gondos bánásmódban: a professzionális együttesek már ódzkodnak előadásuktól. Így a neves lemezkiadó annyit tehet, hogy előveszi a régi, jól sikerült felvételt, és beilleszti egy sor igényes Stabat Mater-felvétel sorába.

A recept nem új, de a Warner Classics komoly, négykorongos albumának esetében ismét jól működik. A társdarabok kontrasztjában a Pergolesi-ciklus új fényben fürdik, ugyanakkor mellette a figyelem központjába kerülnek a zenetörténet kevésbé ismert feldolgozásai is. Az 1970-es és 1980-as években rögzített felvételeken négy további megzenésítés szerepel, a hangzó végeredmény egységes, ebben a formában maradéktalanul teljes és kiegyensúlyozott. Méltán jut egyenlő részhez benne a keserűes Pergolesi-mű, Vivaldi színeiben gazdag, a súlyos drámai hang és a könnyedebb operastílus között ezernyi árnyalatot felvonultató alkotása, a szinte kizárólag szonátáiról ismert Domenico Scarlatti reneszánsz polifóniát idéző koncepciója, a retorikájában eleven, grandiózus Haydn-darab, valamint a 18 éves Schubert megrendítő hangvétele. A nagy művek mellé ráadásként még bónusz is jár: Cavalli, Gesualdo és Clément érdekes Mária-motettái a Monteverdi Kórus lebilincselő előadásában. *Gilányi Gabriella*

Warner Classics
2564 69998-7

RAFAEL KUBELIK – A PORTRAIT

Amszterdami Concertgebouw Zenekara
 Bécsi Filharmonikus Zenekar
 Berliini Filharmonikus Zenekar
 Karmester: Rafael Kubelik

Aki szereti Rafael Kubeliket, örvendezni fog – először. Vállalható minőségben fényképezett színes filmeket kap a csordultig töltött dupla DVD-n. III. Leonóra-nyitányt, második és harmadik szimfóniát is, Mozarttól stílszerűen Prágait, továbbá Bruckner terjedelmes negyedikjét. És dokumentumfilmet, ugyancsak egyórányt a Bruckner-főpróbából: mindent, ami a Musikvereinban 1971. január 12-én délelőtt, a szünetig történt-hangzott. Tehát rengeteg. A rajongó aztán, miközben falja az ötórányi anyagot, rendre hessegeti a kétely ördögét. Hangulatlan a Mozart-mű? Mert inkább talán a klasszika utáni repertoár Kubeliké, Szürkén, mérmökien próbálja a Bruckner-szimfóniát? Majd a koncerten emóció is lesz, hisz azt vallja, hogy – bár a karmester nem színész – a partitúra előírt megszólaltatására kell inspirálnia zenekarát. Hogy a hangverseny is unalmas, kiszámított? Ezzel a túlméretes művel mást nem lehet kezdeni, majd a Beethovenek. Aztán azok se... A portréfilm egésze hozza el a felismerést: becsületes abendkapellmeisteről van szó, nem konzerniális, korszakos muzsikusról. Apja, a hegedőslegenda Jan Kubelik árnnyékában felnőtt egy fiatalember, aki Paganini-koncertekig jutott a hangszerjátékban, aki gördülékenyen beszélt nyelveket, aki hetente szellemi sportból komponált, aki barátságos stílusával hamar el tudta fogadtatni magát élete három meghatározó zenekarával. Ha Fricssy Ferenc nem hal meg februárban – pár kilométerre a cseh dirigens svájci villájától –, nem Kubelik vezényli a Deutsche Grammophon 1963-as, áttörést hozó Rigolettóját. De meg is kell élni a karmester-séget, s neki megadatott. *Ókuvács Szilveszter*

Deutsche Grammophon – Universal
 00440 073 4325

LISZT: SZENT ERZSÉBET LEGENDÁJA

A Szlovák Filharmonia Ének- és Zenekara,
 a Pozsonyi Rádió Gyermekekara
 Andor, Komlóssy, Sólyom-Nagy – ének
 Karmester: Ferencsik János

A Ferencsik- és Szent Erzsébet-év tiszteletére kiadott 1973-as felvétel ideje volt már közzétenni. Olyan mű ez, mely megérdemelne több lemezt. Mendelssohn és Elgar nagy oratóriumai között Liszt a műfaj végső időszakának kimagasló példáit alkotta meg ezzel és a Krisztussal. A háttérben érezhető ott a Lohengrin, több párhuzam megfigyelhető: kor, helyszín, a tisztaságot képviselő hősnő és intrikus női ellenlbasának konfliktusa. Az elbeszélés kezdeti jelzésszerűsége után egész mozgalmassá válik a darab, amikor kialakul a konfliktus: a gonosz anya, a gonosz anyós archetipusos helyzete. A mű bizony ma is aktuális, hiszen egy ember változhat, de az ember nemigen változik. Erzsébet olyan menekülési utat választott, mely példaértékű. Kitérés és megtérés. Az előadás értékes, Ferencsik nagy gondtal készítette, Nyugodt, elbeszélő modort választott kimért, sohasem sietős tempókkal. Az ének- és zenekar hangzása nem kiugróan jó, sokszor maszatos, szemben a szólisták többségével, akiknek teljesítménye elsorángú: Kovács Kolos, Sólyom-Nagy Sándor, Gregor József, Miller Lajos, Bordás György, és Komlóssy Erzsébet mint Zsófia ögróné ugyancsak kiváló. Ő igazi drámai erőt vitt a szerepbe, Andor Éva azonban kétségkívül magas színvonalú éneklése ellenére sem igazán szuggesztív módon jelenítette meg az oratórium címszereplőjét, s így ezáltal inkább a figura sodródását emeli ki. Ferencsik tiszta műfeltárása a darab békeességét teszi szemléletessé mindvégig, ezzel is megjeleníti a transzcendens világba tér Erzsébet különös nyugalmát. *Zay Balázs*

Hungaroton Classic
 HCD 11650-51

DVD-AJÁNLAT

BACH KANTÁTÁK
 Az Amszterdami Barokk Kórus és Zenekar
 TON KOOPMAN

REICH CITY LIFE
 Ensemble Modern

DAWN UPSHAW DAWN AT DUSK
 Bernstein, Copland, Weill, Sondheim, Gershwin
 Koncertfelvétel a Royal Albert Hallban

DIETRICH FISCHER-DIESKAU AUTUMN JOURNEY
 Dokumentumfilm Bruno Monsiegeon rendezésében
 Koncertfelvétel Schubert-dalok.

**SCHUBERT:
ZONGORA-
SZONÁTÁK**
Malcolm Bilson –
fortepiano

A felvételek 1994 és 1998 között készültek, s aki elmulasztotta annak idején egyenként beszerezni e nélkülözhetetlen hét korongot, most öt lemez árértékért teheti. Bilson nem kell Magyarországon bemutatni; eszményien egyesülnek benne a felkészült zenetörténész és az ihletett előadóművész jellegzetességei, s különleges adomány, hogy egy ilyen kaliberű muzsikussal szorosan kötődik zenei életünkhöz. Őt különböző hangszeren szólaltatja meg a műveket attól függően, hogy azok mely időszakban keletkeztek – emiatt különleges atmoszféra sugárzik az egyes kompozíciókból. Az album további érdekessége, hogy több, torzóban maradt szonáta Bilson kiegészítésével, befejezésével hallható. Az pedig az ő stílusismeretét jelzi, hogy – bár pontosan közlik, a kompozíció mely pontjától következik a hozzátétel –, idegenkezűségre utaló nyomot nem találunk. **VT**

Hungaroton Classic
HCD 41006

**BEETHOVEN: DIA-
BELLI-VARIÁCIÓK**
Vladimir
Ashkenazy – zongora

Ne számítson drámára vagy heves érzelmi kitérésre az, aki Beethoven Wranitzky-variációit után a bonni mester Diabelli-variációit Vladimir Ashkenazy előadásában hallgatja meg! De az unalom kínos perceire sem kell felkészülnünk. Epikus jellegű, ám színes és karakterekben gazdag felvétel ez, ahol a szélsőségek nem valós, inkább csak virtuális formában jelennek meg. Mégis, úgy tűnik, minden kiderül erről a műről. A visszafogott, ki-egyenlített felszín alatt rendkívüli energiák feszülnek – még ha kontrolláltak is –, továbbá nagyszerű változatosság uralja az előadást. Nem színpadias és ríktóan – nem is ugunk fel helyünkről extázisban egy-egy zenei fricska, idézet vagy hiitelen karakterváltozás hallatán. Mindez valahol rejtve zajlik, de minden kétséget kizáróan jelen van – s ez talán a lehető legtöbb. **KM**

Decca Classics – Universal
475 8401

**DEBUSSY, RAVEL:
ZONGORAMŰVEK**
Monique Haas –
zongora

Monique Haas kiemelkedő francia zongoraművészként tartotta számon a nemzetközi zenei élet. Nem egy-egy mű kimagasló megformálása, inkább széleskörű kompetenciája és sajátos hangzásideálja tette emlékeztetővé. Debussy és Ravel csaknem összes szólózongorára írott művének felvétele 1972-ben illetve 1968-ban jelent meg először. Monique Haas nem villódzó fényekkel játszó, máskor elmosódó, impresszionisztikus hangzásideált preferált. Mintha abból a távolságból néznénk egy festményt, ahonnan még látni a vásznat, még érzéklni az ecsetvonásokat. Nem túl közelről, de nem is túlságosan messziről. Haas kedvelhette az egyértelmű billentést, a zene struktúráját. A modern zenét is kedvelte. Bartók III. zongoraversenyét korán játszotta, majd felvette. Férfje is zeneszerző volt. Nem elvont, inkább konkrét megszólaltatásokra törekedett. **ZB**

Warner Classics
2564699672

**THE COURSE OF
THE MOON**
Fassung László –
zongora; Vincent Lê
Quang – szaxofon

Van olyan improvizáció, amelyik az ismeretlen ostromolja: soha nem hallott hangzásokat, újszerű zenei szerveződések kutat. És van olyan, amelyik inkább az előadó ízléséről, emlékeztéről, az egész zenei univerzumra való rálátásáról tesz tanúságot. Fassung László és Vincent Lê Quang albuma az utóbbi kategóriába tartozik, és nem akármilyen szintet képvisel. Hangzásképek, zenei víziójuk kifejezetten gazdag, Fassung kulisszái izgalmasak. Lê Quang dallaminveniói erőteljesek. A klasszikus zenei koncertekről már a magyar közönség előtt is jól ismert páros által készített lemez legnagyobb erőssége nagyszerűen megszerkesztett volta: igazi debütáns anyag, amely nem annyira egy konzervatív egyirányba törekvő műhelymunka gyümölcse, mint inkább egy sokarcú zenei kulturálság lenyomata. **VB**

Orpheia
ORP005FLQ1

**SOSZTAKOVICS: II.
SZONÁTA OP. 61;
24 PRELÜD OP. 34**
Plamena Mangova –
zongora

Megunthatatlan hallgatnivaló sziporkázó előadásban, ráadásul Mangova értelmezett kottaolvasása intellektuális örömet is ad. Túl azon, hogy főként nyersen győzi a technikailag igényes játszanivalót, semmin sem siklik át a figyelmé. Világosan formál, tagol és építkezik – mindezt oly magától értetődő természetességgel, hogy a hallgató figyelmét nem az interpretációra, hanem a művekre irányítja. Eltüntet az állványzatokat, s így maradéktalanul gyönyörködhetünk az építményekben. Nincsenek semleges hangok; minden szegmen-tumnak karaktere, hangulata van. A prelűdsorozat fergeteges kavalkád, hallatán csak csodálkozni tudunk azon, hogy Plamena Mangova nem foglal el központi helyet a zongoristák repertoárjában. Kinek-kinek Sostakovic zongorazeneje felfedezésére vagy újra-felfedezésére kínál lehetőséget a felvétel. **FK**

Fuga Libera – CD Bár
FUG 517

**KLARINÉT-ZON-
GORA-SZONÁTÁK**
Sabine Meyer – kla-
rinét; Oleg Maisen-
berg – zongora

E frappánsan összeválogatott műsor a konzervatívabb mesterek s a Hatok frivol zenéjét párban kínálja. Sokrétű kifejezőmódjával és elegáns virtuozitásával ezernyi színben ragyog Sabine Meyer játéka, míg partnere, Oleg Maisenberg inkább a lassú tételekben bontakoztatja ki páratlan lírai erejét. Előadásukban minden mű külön kis ékszerdobozként nyílik fel. Saint-Saëns időskori négyteteles szonátájához Poulenc élete végén alkotott, szelíden melankolikus, mégis üde műve társul. A bájos szalonmuzsikán aligha túlmutató Devienne-darabot a Les Six másik fenegyereke, Milhaud kétzongorás Scaramouche szvitjéből áthangszerezte, lágy hangú alkonyi dallal s tüzes brazil reminiscenciákkal átítatott kompozíciója kíséri. Felüditő, korhatar nélkül fogyasztható sziesztaamuzsika – az ember lelkére lehelt igazi, lágy francia csók. **WNQ**

EMI Classics
00946379 78726

Channel Classics

Hänssler Classic

Orfeo

naïve

MAGYARORSZÁGON FORGALMAZZA: KARSAY ÉS TÁRSA KFT.

Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

**DVOŘÁK ÉS
SMETANA MŰVEI**
A Londoni és a Ber-
lini Filharmonikus
Zenekar; karmes-
ter: Erich Kleiber

A lemez szinte végig fordított időrendben halad 1944 és 1927 közt. Dvořák Karnevál-nyitánya, Scherzo capricciosoja és I. szláv tánca gyors, feszés, kemény, ugyanakkor romantikus, a zenei gondolatok kerete sebes és objektív, ám e szigorú kereteken belül érzelmegazdag. A műsor központi darabja az Újvilág szimfónia. Ami a tempót illeti, Kleiber éles kontrasztokat használ, észrevétlenül vált nagyon gyorsról nagyon lassúra, avagy éppen fordítva. Furtwängler is hasonlóan játszott a sebességgel, ám kettőjük modora nem hasonlítható össze. Kleiber interpretációjának az összképe inkább Toscanini objektivitására enged emlékeztetni. A Moldvában nem érzem, hogy Kleiber a mű lényegét ragadta volna meg. Mervé és szögletes – engedni kellett volna a metrikusságból. ZB

Naxos – Mevex
8.110907

**BARTÓK:
CONCERTO**
Bostoni Szimfo-
nikus Zenekar
Karmester: Sergy
Koussevitzky

Sergy Koussevitzky a XX. század első felének azon meghatározó karmestere, akinek felvételei viszonylagos bőséggel tudósítanak dingensi világról. Nem is oly rég Maestro risoluto címmel tíz-lemezes válogatás jelent meg 1920–1940-es években készült bejátszásaiból. Azon a sorozaton is szerepelt Muszorgszkij slágerdarabjának nagyzenekari átírata (1930-ból), ezúttal pedig egy jobb hangminőségű, 1943-as rádióközvetítés hangját „élvezhetjük”. De nem ezért érdemes a polcon tartani a felvételt, hanem természetesen a Concerto 1944. december 30-án rögzített koncertfelvételéért. Egy hónappal vagyunk a mű premierje (december 1.) után, a dirigens maga a darab megrendelője. A bebaranuló fekete-fehér fotók szerelmeseinek ajánlható: mindenképpen szerezzék be ezt a kincset is! MSZ

Naxos – Mevex
8.110105

**TÜÜR:
OXYORON**
NYUD Ensemble,
Észt Filharmonikus
Zenekar; karmes-
ter: Olari Elts

Amikor Erkki-Sven Tüür mintegy másfél évtizede berobbant az európai kortárs zene élmezőnyébe, nem csak egy markáns és összetéveszthetetlen hanggal lett gazdagabb annak palettája, hanem egyúttal az a tévedés is eloszolhatott, hogy a margóról (értsd itt: Észtország) csak afféle marginális-szélsőséges nagyság (Tormis, Pärt) érkezhethet. Tüür ugyanis olyan hangot ütött meg, amely az Európában kavargó sokféle áramlatot (beleértve a jazz és a szimfonikus rock világát is) egyedi architektúrákká volt képes összeépíteni. A szóban forgó másfél évtized egészéből válogató új lemez kétségkívül tartalmazza a posztmodern eklektika mindazon ismérveit, amelyek Tüür zenéjét jellemzik, ám ez mégsem minden pillanatban jár együtt azzal az erővel, ami korábbi lemezeit kitüntette. VB

ECM Records – MusiCDome
ECM New Series 1919

DAWN UPSHAW DALESTJE

Fred Hersch – zongora;

London Sinfonietta

Karmester: Eric Stern

Warner Classics

50-51442-1564-2-3 ●●●○○

Bő negyedszázada már, hogy Dawn Upshaw elindult legalább annyira színes, mint szédületes pályáján. Hangja nemcsak az 1996-ban felvett londoni szólóesten, de ma is ugyanolyan frissen cseng, énekeljen bár kissé romantikus ruházatú barokk zenét, Debussyt vagy, mint e filmen, populáris amerikai muzsikát. A grandiózus Royal Albert Hall színpadán a nemzetközi sikerei által nem divásított fiús énekesnő, mögötte a Sinfonietta, hangulatos félhomályt világít a rendező (innen a késő esti produkció címe). Az inspirációt New York, a nagy multikulti metropolisz adja.

Slágerek: Bernstein-dalblokk után Copland-, Sondheim- és Blitzstein-kisformák sorjázna, de még az utat törő Gershwin is idefér. A legjobb pillanat Kurt Weillé, Jenny pikáns balladája, itt a történetmesélő művésznő is megmutathatja magát. A londoni zenekar nem áll a helyzet magaslatán: nekik inkább a string-hangzás fekszik, a musical-líra világa, e Weill-feldolgozás vagy Bernstein ragyogó Wonderful Town-filmzenéjének közjátéka viszont bigbandet követelne. Túl sok az eminencia, az Eric Stern avizózta lassú „dög-tempót” sem sikerül kitölteni.

Bezzeg Miss Upshaw! A szöveget mint diktandót lehetne írni éneklése után, ettől hangja elől szól, szinte világít. Indító kanalizása stílusjegy, s ő tartja a mértéket: e látható jó technikával – attól látható, hogy teljesen eszköztelen – a voce nem sínyli meg a merész kirándulást.

Közönsége pedig veszi a lapot: nevet, dübörög, álva tapsol. Őket a személyes jelenlét kitüntetett élmény miatt nem terheli a finom emelyegés, mely minket elérhet: a mollszeptimek cukorizéből kevesebb több lenne.

ŐSZ

JOSÉ CARRERAS:

BELLE EPOQUE

Lorenzo Bavaj – zongora

Junge Philharmonie Wien

Karmester: Michael Lessky

Sony – BMG

82876 89212 ●●●●○

Nehéz a pályától elbúcsúzni, a három tenornak különösképpen. Népszerűségük huszadik századi korjelenség, a PR csodája, bár méltó tartalommal. Pavarotti nagyon beteg, Domingo pedig ügyesen átcelezte magát az operaigazgatói szerepkörbe. És Carreras? Nos, ő sem vállal már

egész estés előadásokat, dalestekkel nyújtja meg a búcsú idejét. A Belle époque cím kétértelmű: egyfelől utal Carreras fénykorára, másfelől hódolat Bécs, a város előtt, ahol oly sok forró sikert aratott koncertpódiumon és a Staatsoperben egyaránt. Hódolat a belle époque, a szépséges szecesszió korszaka előtt is, amely nemcsak a császárvárosban, nemcsak Berlinben vagy Münchenben (sőt Budapesten), hanem Carreras szülővárosában, Barcelonában is olyan különös alkotásokkal írta be magát az európai művészet történetébe, mint Antoni Gaudí fantasztikus építményei. Egyszerre megindító és felemelő élmény ezt a színes válogatást hallgatni. Hangjait, szellemesen válogatott dalait beragyogja az aranykor fénye, a technika a megfáradt művészt a régi-nek mutatja. AM

SCHUBERT:

A HALÁL ÉS A LÁNYKA

Alban Berg Vonósnégyes

Rendezte: Bruno Monsaingeon

EMI Classics

0094633846791 ●●●●●

Talán a búcsú előhírnöke e felvétel, hiszen az Alban Berg Kvartett jövőre, harminchét év után végleg feloszlik. Nagy kincs e korong, hiszen az azóta elhunyt Thomas Kakuska brácsajátékával örököltette meg a lenyűgöző alkotást. Kivételes dinamikai árnyalatokkal szólal meg e szinte egy emberként lélegző együttes, mégis magában hordoz valamit a régi primárius-kvartettek hangzavilágából. A felvétel képi nyelve méltó módon igazodik a mű drámaiságához, az obskurus háttér intimítását lágyan áttörő spotlámpák rembrandti fényárnyékában muzsikáló vonós-négyeshez. E mesteri képpárhuzam, mely igazi lényeglátással és kiváló arányérzékkel mutatja be a szólamok váltakozását, valamint a mű zenei struktúráját, a zseniális Bruno Monsaingeon rendezését dicséri. WNQ

BARTÓK BÉLA:

V. ÉS VI. VONÓSNÉGYES

Arcanto Quartett

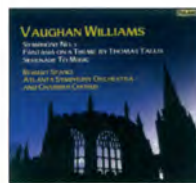
Harmonia Mundi – Karsay és Társa

Társas

HMC 901963 ●●●●○

Amolyan komolyzenei supergroup a koncerten 2004-ben debütált Arcanto Quartett. Ketten, Tabea Zim-

mermann (brácsa) és Jean-Guihen Queyras (cselló) szorosra kötődnek a kortárs zenéhez, és mindkettőjüknek van affinitása a magyar muzsikához, Kodályhoz, Veresshez, Ligetihez és Kurtághoz is. A második hegedű szólamában feltűnő Daniel Sepec egy historikus szemléletű Beethoven-szonátalemezzel vált számomra ismertté. Antje Weithaas (első hegedű) nevével már találkoztam, felvételeivel még nem. Remek kamarazenélést hallhatunk a lemezen, az interpretáción elsősorban a kortárs zenészek hagyta nagyobb nyomot. Játékukat figyelve nem csodálkozom azon, hogy a kvartett első CD-jét Bartók műveiből állították össze. Jó lenne, ha a III. és a IV. kvartett felvételével folytatnák. MSZ

VAUGHAN-WILLIAMS:

V. SZIMFÓNIA

Atlantai Szimfonikus Zenekar

Karmester: Robert Spano

Telarc – Karsay és Társa

CD 80676 ●●●○○

A Telarc huszadik századi zenét propagáló sorozata szántszándékkal egyoldalú: csak azokról a zenéről kíván tudomást venni, amelyek valamilyen értelemben rendelkeznek az ábrándosság, a relaxáció tulajdonságaival. Vaughan-Williams számos műve ilyen, nem csoda hát, hogy ez a korong már a negyedik, amit a jeles brit szerzőnek szenteltek. A lemezen a pasztorális Vaughan-Williams áll előttünk, különösen jól idomulva a kiadó fenti koncepciójához. Az Atlantai Szimfonikusok hangzása telt, távlatokat nyitó, az interpretáció ugyanakkor mintha túlzottan is az elrövedés felkeltésének feladatát szolgálná. Márpedig akinek nem eléggé rokonszenves az a szűrő, amelyen keresztül a Telarc a huszadik századra tekint, az e lemez hallatán sem fog ellazulni. VB

SZENT MIHÁLY- ÉS SZENT MÁRTON-NAPI POLIFON VESPERÁSOK

Schola Hungarica

Vezényel: Szendrei Janka

és Dobszay László

BMC Records

BMC CD 128

A pozsonyi káptalani könyvtár kéz-írártárában található forrásokból származik a Pannonhalmán készült felvétel anyaga. A kórus a régi gyakorlatot követve vegyíti a szövegek gregorián és többszólamú megzenesítéseit. A CD kísérszövege pontosan „elszámol” a vesperás szerkezeti felépítésével s azzal is, hogy hol, mennyi rövidítéssel szerepelnek a tételek a felvételen. A hallgató gondolatban rekonstruálhatja egy-egy imaóra felépítését – a tényleges hangzás rövidít a recitált szakaszokon. Terjedelmi okokon túl az előadók vélhetőleg azt szerették volna elkerülni, hogy az eredeti funkciójuktól kiszakított, immár autonóm zeneként megszólaló tételek monotonnak tűnjenek a hallgatók számára. Az egykori hívő közönség helyét ugyanis a zenében gyönyörködni vágyó közönség váltotta fel. *FK*

ÚT A MENNYORSZÁGBA

Gabrieli Consort

Vezényel: Paul McCreesh

Deutsche Grammophon –

Universal

4776605

A Gabrieli Consort 2005-ben a híres Santiago de Compostela zarándokút állomásain adott koncertsorozatot. Ehhez kapcsolódik ez a műsor,

amelyben spirituális zarándokútra invitál a McCreesh által huszonöt éve alapított vokális együttes. A művek hangot adnak az ellentmondásos érzelmeknek, amelyekkel a földi élet végességére reflektálunk, majd a halál, illetve az utópisztikusan szépnek megálmodott öröklet képei villannak fel. Reneszánszkori kórusművek váltakoznak XX. századiakkal, latin nyelvűek angol nyelvűekkel. Hanggá szublimálódott tökély – így jellemezhetjük a felvételt. Találó a CD-előlső borítója: az angol kórus- és társasének talán csak az angol gyepehez hasonlítható (ez szegélyezi a mennyországba vezető utat) – sokak szívügye időtlen idők óta, s méltán kelt bámulatot. *FK*

BACH: KANTÁTÁK

Amszterdami Barokk Kórus és Zenekar

Karmester: Ton Koopman

Warner Classics

5144-21565-2

Örömteli újság, hogy a holland NCRV Televízió Nyugat-Európában nagy sikerrel vetített hatrészes sorozata Bach Cantatas címmel már DVD-n is hozzáférhető. 1997-ben Ton Koopman és amszterdami együttese hat művet rögzítettek, közöttük a Kreuzstab- és a Wacht auf kantátákat, valamint a Kávékantátát, utóbbit stílszerűen egy hangulatos amszterdami kávéházban szólaltatják meg. Az epizód a szokatlan helyszín és a feltűrt ingujj miatt kétségtelenül feltűnő, ám összességében erőteljesebb hatást keltenek a külsőségeket mellőző, templomban készült felvételek. Természetesen gördülő, árnyalatokban gazdag interpretáció, finom játék az akusztikai térrel és finom játék a fényekkel, arcokkal, summa summarum: professzionális munka. Csak a sorozat televíziós múltjából vissza-

maradt hosszú főcím zavaró minden egyes kantáta és Koopman-kommentár előtt. *QQ*

LACHRIMAE CARAVAGGIO

Le concert des nations

Hespèrion XXI

Karmester: Jordi Savall

Alia Vox – Karsay és Társa

AVSA 9852

Zavarba ejtő, ugyanakkor izgalmas az Alia Vox új albuma. Ki a szerző? Mi a műfaj? Ezúttal a XVI–XVII. századi itáliai festőzséni rejtélyes személysége, szuggesztív, természetes festményei ösztönözték muzsikálásra Jordi Savallt és együtteseit. Egy kiállítás képei – gondolhatnánk, ám e párhuzam sántít. Nem zenei illusztrációkat hallunk, hanem Savall saját, egyéni Caravaggio-interpretációját: zaklattott, transzban átélt hangszeres improvizációt, sötét tónussal. Mosolygó Madonnák helyett kivégzés, kék ég és napfény helyett elnyúlt bama fülhomály, mindennapos életképek helyett a szenvedés újabb stációi, a zenében gyász és fájdalom. Az Amor vincit omnia alkotójára elsősorban nem a könnyek jellemzők. Savall viszont sír és sírat. *QQ*

VIVALDI: TRIÓSZONÁTÁK

OP. 2

Enrico Gatti – hegedű

Aurora Ensemble

Glossa – Karsay és Társa

921202

A Glossa Vivaldi op. 2-es sorozatát tartalmazó lemezének kísérfőzetét lápozva az a benyomásom: ilyen ve-

hemensen csak ritkán akarják rávenni az embert egy lemez és egy koncepció megvásárlására. A cél érdekében az album hegedűs szólóját, Enrico Gatti lobbizik, szándékai egyértelműek. Hosszasan fejtegeti, hogy Vivaldi zenéje nem száraz és üzött (lásd az elmúlt évtizedek előadásait), tessék lassabban, nyugodtabban játszani! Leszámitva Gatti játékanak stílusát és a rossz mikrofonozást, a felvétel pozitívuma az előadók korrekt, tiszta játéka. Mégis, az az érzésem, hogy talán még abban a zenehallgatásban is hiányérzetet kelt, aki maradéktalanul magáévá tudja tenni Gatti „lassú” felfogását. *QQ*

SZIMFÓNIAK – CÍMEKKEK

Europa Galante

Karmester: Fabio Biondi

Virgin Classics – EMI

0946 3 63430 2 0

Róma harangjai, a tenger különböző arcai vagy az ördög háza – kit ne izgatnának ezek a képek? Főképp, ha az ember XVIII. századi itáliai zeneszerző! Mindennest sem Antonio Vivaldi, sem Giovanni Battista Sammartini, Carlo Monza, Luigi Boccherini vagy Giuseppe Demachi nem tartozik a kivételek közé, még akkor sem, ha éppen szimfónia-írásról van szó. És természetesen Fabio Biondi és együttesét, az Europa Galantét sem hagyhatjuk ki a felsorolásból. Persze, ahogy a képek maguk, úgy zenei ábrázolásuk sem áll távol a közhelyesség gyanújától. Akadnak ugyan eredetibbnek tűnő megoldások – mint például Boccherini 1771-es művének egyik tétele, amelyben Don Juan pokolra szállásának lehetünk fültánúi –, de a szimfóniák többségét valószínűleg inkább az olasz együttes előadásának már megszokott temperamentuma és merészsége élteti. *KM*

„Tartalmas, szép évad elé nézünk”

Vass Lajos főigazgató az operaházi változásokról

Nem szoktuk megosztani az olvasókkal a lapkészítés nehézségeit. Most mégis megteszük, hogy világos legyen: amikor a nyár elején kinevezett főigazgatót, Vass Lajost arra kértük, beszéljen a 2007/2008-as évad tervének részleteiről, nem kaphattunk minden kérdésre feleletet. Lehet, sőt biztos, hogy mire kezükbe kerül a Gramofon, néhány információ már sokkal pontosabb lesz, ezekre a honlapon térünk vissza.

➔ AM

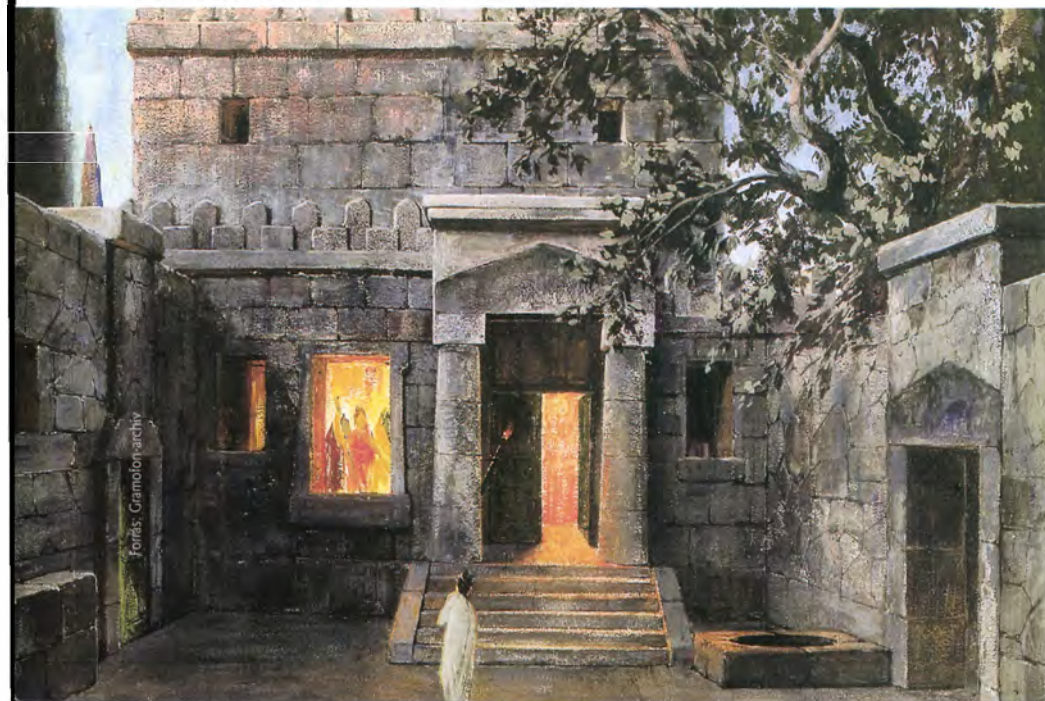

Gramofon: *A Magyar Állami Operaházban a hagyományoknak megfelelően kezdődik a 124. évad, Erkel Ferenc Bánk bánjával. Ebben a szezonban a Thália Színház az intézmény második játszóhelye, itt szeptember 26-án tartják az első előadást: Mozart klasszikusa, A varázsfuvola kerül színre. A nyitány mégsem egészen hagyományos...*

Vass Lajos: *Idén a társulati ülést a megszokottnál későbbi időpontra, szeptember 17-ére tettük. Az évadszünetben több olyan egyeztetésre, hosszú tárgyalásra került sor, amelyen az új vezetés minden tagja megjelent. Számos témáról esett szó, de vannak olyan elképzelések, amelyeknek a végére nem tettünk még pontot. A társulat elé csak teljes egyetértésben jóváhagyott tervekkel kívántunk kiállni. Épp ezért még most, augusztus vége felé sem időszertű konkrétumokkal előrukkolni.*

G.: *Július 7-én a társulat egy siró-nevető hangulatú műsorral búcsúzott el az Erkel Színháztól, amelyben idén már nem tartanak előadásokat, az épület rekonstrukciója halaszthatatlan. Milyen résztervek készültek el például a próbatermek, a korábban jelzett alternatív játszóhelyek és egyéb infrastrukturális eszközök megtalálására?*

Az Elektra 1909-es drezdai ősbemutatójának színpadképe

V. L.: *Az összes megkezdett tárgyalás folyamatban van. Az említett témakörre vonatkozólag még résztervek sem születtek, hiszen az Erkel Színház színpadán október végéig próbák zajlanak, így addig az időpontig kell megtalálnunk a megfelelő megoldást. Ami pedig a személyi feltételeket illeti, a szakszervezettel egyeztetve jelenleg még folyik a szervezeti és működési szabályzat, illetve a kollektív szerződés átdolgozása. Tárgyalásaink eredményének ismeretében alakítjuk ki az új szervezeti struktúrát.*

G.: *A 2007/2008-as szezon nyilván egy sor kényszermegoldásra épül, hiszen a helyzet nem adott elég szabadságot a főigazgatói poszt betöltőjének. Ha úgy látja, hogy a műsorterü nem mindenben szolgálja a közönség érdekét, változtat-e?*

V. L.: *Az adott helyzet nem csupán a főigazgatónak diktált szabott feltételeket, hanem a teljes művészeti vezetésnek is. A szezon megtervezése sosem volt egyszemélyes feladat, mindig a főzeneigazgató, a műsorigazgató és még számos munkatárs közös munkájának eredményeképp jött létre. Igen komoly jeleket kellene tapasztalni ahhoz, hogy*

olyasmit állíthassunk: adott ponton a közönség érdeke sérül. Véleményem szerint tartalmas, szép évad elé nézünk a tervezett négy bemutatóval. Ha másként látnám, egyszerűen nem fogadtam volna el a műsortervet. Ám, ha a kérdés lényege az, hogy képes lennék-e új, stratégiai döntéseket hozni, ha a helyzet úgy diktálja, akkor a válaszom: igen.

G.: *Korábban szó esett egy szakmai tanácsadó testületről, alakult-e ilyen? Érvényesül-e már a feladatmegosztás a ház vezető egyéniségei között?*

Az évad első premierjét október 26-án a Thália Színházban tartják, Stravinsky egyfelvonásosokat mutatnak be: A katona történetét, a Mavrát és A rókát. A produkciót Vidnyánszky Attila rendezi. Ezt követi november 24-én Richard Strauss Elektrája, amelyet Kovalik Balázs visz színre. Végre operaszerepben. Klytämneistraként láthatja a magyar közönség Agnes Baltsát, a címszerepet Nadine Secunde énekli. Ugyanez a páros nemrég az athéni Megaronban is játszotta az operát. Egykor hatalmas siker volt a Kenessey Jenő zenéjére készült Bihari nótája című balett, amelyben pompás szólószerepek, látványos jelenetek változtak. Az új változatot Román Sándor koreografálja 2008 márciusában. Május utolsó napjára került az Anyegin felújítása, amelyet Zsámbéki Gábor rendez.

V. L.: Szakmai tanácsadó testület létrehozását Hiller István miniszter úr kezdeményezte, így erről nyilatkozni az ő kompetenciája. A feladatmegosztás elviekben adott, hiszen kinek-kinek más a szakterülete. Érvényesülnie inkább az egyetértésnek kell, és azt hiszem, ebben áll a haldás.

G.: Lesz-e valamilyen kooperáció – a Kolozsvári Magyar Operán kívül – közeli operaházakkal?

V. L.: Korai még nagy kooperációkról beszélni. Tudjuk, hogy a 2007/2008-as évad az előző művészeti vezetés tervei alapján készült, amelybe időkorlátok miatt sem tud-

nánk már nagy nemzetközi projekteket beilleszteni. Any nyit azonban már biztosan tudunk, hogy a követő évadokat a „nyitás” jegyében tervezzük. Ez annyit jelent, hogy igyekszünk megkeresni azokat a lehetőségeket, amelyekkel szerte a világon ismertté tehetjük produkcióinkat és művészeinket. Célunk, hogy újra nemzetközi rangra emeljük a hazai operajátszást. A „nyitás” azonban azt is jelenti, hogy a Magyar Állami Operaház is befogadja a külföldi produkciókat. Az együttműködés legkézenfekvőbb módja az lenne, ha elsőként a szomszédos országok házaival fűznénk szorosabbra a kapcsolatot.

G.: Folytatódik-e az együttműködés a kortárs zeneszerzőkkel?

V. L.: Az előző évadban hatalmas sikerrel mutattuk be Vajda János Karnyónéját. A tapasztalatok azt mutatják, hogy nemcsak azért érdemes kortárs darabokat bemutatnunk, mert hivatásunk és kötelességünk helyet adni a kortárs operakultúrának – nem szükséges ilyen nagy párossal nyilatkozni. A kortárs darabok bemutatásának nagyon egyszerű oka is lehet: a közönség szereti, és hálás érte. Művészeti kérdésekben azonban nem az én szavam lesz a mérvadó, hiszen Fischer Ádám áll a terület élén.

G.: Zsámbéki Gábor rendezi az évad utolsó premierjét, aki az Operaházban „újjon”. Ő választotta az Anyegin?

V. L.: Nem. A darabot szerettük volna másorra tűzni. Zsámbéki Gábor a Magyar Állami Operaház felkérésének tett eleget azzal, hogy elvállalta a rendezést. ■

OPERA

Competition and
Festival with **MEZZO**

Operaverseny és Fesztivál a Mezzo Televízióval

A Mezzo Televízióval közösen, az Armel Produkció és a Szegedi Szabadtéri Játékok egy új OPERAVERSENYT ÉS FESZTIVÁLT alapít Magyarországon.

Ha úgy gondolsz, hogy kiváló operaénekes vagy kiváló színészi képességekkel,

ha szeretnél résztvenni egy világméretű verseny öt produkciójának valamelyikében

New Yorkban (USA), Brémában (Németország), Rennes-ben (Franciaország),
Gdanskban (Lengyelország) vagy Szegeden (Magyarország),

ha szeretnél esélyt kapni arra, hogy tehetségedet bizonyíthasd 38 országban, Európa vezető klasszikus zenei csatornáján, a Mezzo Televízióban,

JELENTKEZZ!

További információ 2007. szeptember 26-tól:

www.operaverseny.hu

Utazási információk:

+36 62 420 428; aquamount@aquamount.hu

TUI Utazási Központ
Aquamount Travel

GRAMOFON
Klasszikus és Jazz

Gödel–Pauk Hangnevelő Iskola

Minden szempontból szabálytalan pálya Horváth Máriáé. Zongoristaként végzett a győri konzervatóriumban, de karvezetés szakon diplomázott a Zeneakadémián. Nem készült énekesnek, mégis alapító tagja lett a Budapesti Tomkins Énekegyüttesnek, és több operaszerepben is sikert aratott. Most hangnevelő iskolát működtet.

MA

Gramofon: Honnan jön az elnevezés?

Horváth Mária: Pauk Anna és Gödel Hilda énektanárnőimről neveztem el iskolámat. Ők megtanítottak egy ritka, tulajdonképpen egyszerű, logikus énektechnikára, amire mindig is vágytam. A névadás nem csupán tanítványi hála a részemről, sokkal többről van szó. Mindketten megörökölték elődeiktől egy hagyományt, melyben az éneklés kiművelése valódi kultúráként létezett. Ezt kaptam tőlük, amit szeretnék átmenteni, továbbadni. Nem voltak híres tanárok, csöndben dolgoztak. Pauk Annához a Zeneakadémián szerzett hangszálcsumó után kerültem. Kiváló muzsikus volt, remekül kísért zongorán. Rajta egykor Szamosi Lajos hangpedagógus segítette, akinek sok előadó köszönhette visszanyert hangját, jó technikáját. Többek közt Ascher Oszkár, aki A szabad éneklés útja című tanulmányának hátoldalán így emlékezik: „Megtanultam erőlködés helyett erőt adni hangomba, kiablás helyett hangosan szólani, lelket vinni a beszédbe lelkendezés helyett, érzelmet az érzélgősség helyett, az értelmezés mellett. Rossz fahangommal jól gazdálkodni, az előadás során berekedés helyett beszállítani, a legmélyebb hangtól a legmagasabbig egy forrásból a hangot, a skála bővülésével az árnyalatok sokaságát adni: mindezt Szamosi Lajosnak köszönöm.”

G.: És mit kell tudni a iskola másik névadójáról?

H. M.: Második tanárnőm, Vági Istvánné Gödel Hilda csaknem 96 éves élő legenda. Az 1930-as években Bécsben énekelt koloratúrsopránként a Staatsoperben, majd a Volksoperben. A július 26-án elhunyt Alfred Piccaver tanácsára kezdett komoly énektanulmányokba, tudni akarta az „igazságot”. Igyekezete nem volt hiábavaló, de csak később – az operaszínpad elhagyása után – találta meg a megoldást Budapesten dr. Ligetiné Ádám Teréz személyében. Vele rövid idő alatt helyes irányt vett az éneklésre, hamarosan elkezdett maga is tanítani. Majd 1960-ban és 1963-ban részt vehetett a Luzerni Nemzetközi Zenei Heteken, Franziska Martienssen kurzusán, ami sorsdöntő lett számára. Dr. Ligetiné és Martienssen Johannes Messchaert holland énektanár tanítványai voltak; a kör bezárult. Hilda néni a tőlük tanultakat sok évtizedes tanári pályáján tökéletesítette, továbbfejlesztette, 2004-ben kiadott, Daloljatok című köny-

Horváth Mária: „A hangszer bennünk van.”

vében összegezte. Ez nagyon alapos szakkönyv, egyedülálló a maga nemében.

G.: Úgy tűnik a hallottakból, hogy énektanulásnál döntő a tanár személye.

H. M.: Igen. A zenetanulás minden területén fontos a jó tanár, de a hangnevelésnél különösen. Azt szoktam mondani, hogy ez interperszonális kapcsolat. Együtt tanulás. A tanárnak tökéletesen rá kell hangolódni a tanítványra, hogy segíthessen a helyes zenei és technikai érzetek rátalálására. Természetesen erre csak akkor képes, ha ő maga rendelkezik ezekkel. A hangszer bennünk van. Ha énekelünk, a saját hangunkat belülről halljuk. Ez egészen más hangzásélmény, mint ami valójában szól a testünkön kívül, a térben. Ezért fontos a tanár, ő a „külső fül”. Segít a helyes önkontrollt kialakítani. Éneklés érzelmi töltés nélkül nem lehetséges, de nagyon fontosak az arányok. Nincs külön légzés, hangképzés, előadás. Ahogy Gödel Hilda tanárnő írta könyvében: „Nem hangot képezünk, hanem énekest. (...) Az ének a zene legősibb formája. Az összes létező hangszer közül az emberi hang a legtekélyesebb. Kezelését – a helyes éneklést – kizárólag komoly, megfigyelést igénylő, kitartó munkával lehet elsajátítani. A tanításban felhasználható megfigyelésnek soha sincs vége, mindaddig tart, amíg az énekes rá nem talál az önmagában rejlő pszichológiai és fiziológiai egység erejére. Csak ez vezet rá a valódi művészet titokzatos varázsára.”

NÉGY BEMUTATÓ

a 2007/2008-as évadban

2007. október 26. és 27. – Thália Színház

SZTRAVINSZKIJ három egyfelvonásosa:

MAVRA, A RÓKA és A KATONA TÖRTÉNETE

Rendező: Vidnyánszky Attila

2007. november 24. és december 8. – Operaház

RICHARD STRAUSS: ELEKTRA

Rendező: Kovalik Balázs

2008. március 8. és 9. – Operaház

KENESSEY: BIHARI NÓTÁJA

Koreográfia: Keveházi Gábor és Román Sándor

2008. május 31. és június 1. – Operaház

CSAJKOVSKIJ: ANYEGIN

Rendező: Zsámbéki Gábor

MAGYAR ÁLLAMI
OPERAHÁZ

*értékek
harmóniája*

www.opera.hu

Kelet kapujában

A Bartók+... Miskolci Nemzetközi Operafesztivál hét éve

Szerencsés csillagzat alatt született az elképzelés, amely életre hívta ezt a különleges tematikájú fesztivált. A Bartók+... sikereit egy színház remek adottságaira és egy város arculatváltására alapozhatták 2001-ben.

➔ Várbiro Judit

A Miskolci Nemzeti Színház (és opera) akkori vezetői felismerték, hogy a 200 éves évfordulóra felújított színházi épületgyűttes szinte kínálkozik fesztivál, jelen esetben operafesztivál megrendezésére. Tervük találkozott városuk új koncepciójával: Miskolc, a „szürke iparváros”, kihasználva környező természeti szépségeit, Lillafüred, Miskolc-tapolca, a Baradla-barlang, Szilvásvárad közelségét és kulturális értékeit, mielőbb váljon vonzó turisztikai célponttá. Bartókot választották a fesztivál központi alakjának, három színpadi művét évente új interpretációban mutatják be, és mellé minden évben „vendéget” hívnak. Egy szerző vagy egy stíluskorszak ismert és ritkán játszott – esetleg nálunk soha be nem mutatott – alkotásait élvezheti a közönség. Az indulás évében az opera fejedelme: Giuseppe Verdi művei szerepeltek, azután Puccini, Mozart, Csajkovszkij, a bel canto komponisták, Bellini, Donizetti, Rossini. Következtek a „veristák” gyűjtőnévvel illetett szerzők, Mascagni, Leoncavallo, Giordano, Ponchielli, idén pedig Bartók+Párizs címmel a francia operaművészet remekei sorakoztak két hétig a miskolci pódiumokon.

A programok változásait több ízben kísérte a fesztivál vezetőségének megújulása. 2003-ban távozott az induló csapatból (és a színház éléről) Hegyi Árpád Jutocsa igazgató. A nemzetközi presztizsű énekesnő, Marton Éva művészeti igazgatóként nemcsak nevével, magas művészi követelményeivel, hanem személyes közreműködésével is garantálta: folytatódik a sikersorozat. Munkatársaként segítője lett

A Fesztiváligazgató Összegzése

Bátor Tamás elmondta, hogy tizenkét hónap munkáját tetőzte be a Bartók+Párizs 2007 tizenkét fesztivál-napja. A főprogram 57 előadását mintegy 20 ezer néző látta, míg a csaknem 200 kiegészítő rendezvénynek 160 ezer látogatója volt. Kérdés volt, hogy a francia operák bemutatója vajon népszerű lesz-e Miskolcon? Szerencsére mindenfajta próbálkozás, úttörő munka jó eredménnyel jár a Bartók+ Nemzetközi Operafesztiválon. A fesztivál elemi érdeke – egyben kultúrdiplomáciai felelőssége is –, hogy a városból kilépjen a határon túli régiókba is. Ezt szolgálták a fesztivál közös produkciói például a kassai és a spoletói színházzal, illetve a fővárosi zenei központokkal, idén a Művészetek Palotájával. Jövőre Bartók mellett a szláv operáké lesz a főszerep.

MSZE

Bátor Tamás operaénekes, aki kezdetben tanácsadóként, majd 2004-től ügyvezető igazgatóként vette kézbe a fesztivál arculatának megformálását. Két évtizedes nemzetközi operai pályafutással a háta mögött, kapcsolatai nyomán világsztárok nyújtottak felejthetetlen élményt a Miskolcra látogatóknak: Renato Bruson, Paolo Gavanelli, José Cura, Jelena Obrazcova, Jevgenyij Nyesztyerenko.

A Bartók+... Nemzetközi Operafesztivál hivatalos honlapja:
www.operafesztival.hu

Idén a francia operát társították Bartók műveivel – Rameau Artemisz diadala című operáját az egyetemi Erőműben láthatta a közönség

Foto: Bartók+... Nemzetközi Operafesztivál

Meyer és Welser–Möst: új páros Bécsben

Riccardo Muti, Christian Thielemann bizonyosan dirigálja majd a Bécsi Filharmonikusokat, a Wiener Staatsoper pedig marad repertoárszínház – 2010-től kinevezett igazgatója már ezzel a bejelentéssel is megnyugtatta az intézmény híveit. Dominique Meyer és a zeneigazgatói feladatokat ellátó Franz Welser-Möst közös bécsi bemutatkozása lelkes fogadtatásban részesült.

◆ Szászi Júlia/Bécs

Két szerény, rokonszenves, a megbízatást kellő komolysággal és dinamikus derűlátással fogadó szakemberrel találkozhatott az oly kényes ízlésű osztrák közvélemény. Welser-Möst az ausztriai zenei élet vágyakozásának rég kiszemelt tárgya: már a legutóbbi salzburgi intendáns-keresés idején szerették volna megnyerni a Cleveland Orchestra vezető karmesterét, a zürichi Opera zeneigazgatóját – őt azonban nem vonzotta a nyári fesztivál. A Bécsbe szóló felkérés annak köszönhető, hogy a nagyszerű menedzserként ismert Dominique Meyer megkérdezte, lenne-e kedve vele együtt elvállalni a feladatot. Téved, aki az hiszi, hogy két régi kipróbált „harcostárs” vágott bele hosszas egyeztetések után a kalandba: ők ketten csak hírből ismerték egymást, személyesen először a kinevezés utáni első bécsi sajtóértekezleten találkoztak. Nevetve mesélték: a pályázat lejártának előestéjén jó hosszúra nyúlt a Párizs–Cleveland telefonbeszélgetés. Kiderült, hogy a zenei élet számos kérdésében egyetértenek.

„Meyer nem olyan zsarnok, mint én, és nem is egocentrikus, mint Alexander Pereira, a zürichi Operaház igazgatója” – kommentálta az egyébként váratlan kinevezést Ioan Holender, a már tizenhat éve regnáló igazgató, szokatlan önróniával és annál is meglepőbb elégedettséggel. Az elzászi születésű, diplomata családból származó, diplomás közgazdász, Dominique Meyer tapasztalt kulturális menedzser. Bár pályafutását a francia ipari minisztériumban kezdte, hamar váltott, és 1984-től a legendás Jack Lang kultuszminiszter tanácsadója lett, majd tanácsadó a párizsi operában (nélküle káoszba fulladt volna a Bastille Opera megnyitása a forradalom 200. évfordulóján). Ő alapította az Arte művészeti csatornát, és barátjával, Riccardo Mutival a Luigi Cherubini ifjúsági zenekart. Grammy-díjat kapott stagione produkcióiért; 1994 és 1999 között a lausanne-i opera igazgatójaként pedig jó érzékkel karolta fel a még ismeretlen Angelika Kirchsclagert és Natalie Dessayt. 1999 óta pedig Théâtre des Champs Élysées-t vezeti. Joviális stílusa, elzászi akcentusú, de tökéletes némettudása a nehezen meghódítható Bécsben is rögtön rokonszenvet ébresztett. Tervei úgyszintén. Álmai közé tartozik Verdi Mutival, de gondolkodik a fiatal karmesterek felkarolásáról is: Philippe Jordan az elsőszámú választottja, de felfedezettjei a világ végéről is eljönnek a kedvéért. Barokk operát is hozna

Dominique Meyer és Franz Welser-Möst – Csak hírből ismerték egymást

Bécsbe – Monteverdi Orfeoját mindenképpen. A kortárs zene szintén szívügye: Kaija Saariaho, Thomas Adès és Wolfgang Rihm nevét említi. Sok vesztegetnivaló idő nincs: 2010-re a nagyok naptára már tele. Jönnek ráadásul az évfordulók: 2013-ban, Wagner, Verdi – máris neki kell látni!

Welser-Möst ezzel egyetért. A linzi születésű karmestertől nem idegen a feszített tempójú munka. A kinevezés éppen egy clevelandi Rózsalovag bemutató után és egy zürichi Arabella előtt érte.

Alexander Pereirával már közölte, hogy zürichi zeneigazgatói megbízását a következő szezontól leadja, de Clevelandben a bécsi feladat ellenére is eleget tesz 2012-ig érvényes szerződésének. A Bécsi Filharmonikusok elégedettek mindkét kinevezéssel (nagy és fontos dolog!), egyelőre nem fenyeget súrlódás veszélye. Az Operaház 948 alkalmazottja alig várja 2010-et: Holenderrel sokuknak van konfliktusa, nemritkán fenyeget sztrájk a házban. A fantasztikus eredményeket (97 százalékos kihasználtság, pénzügyi nyereség) a diktatórikus hajlamú igazgató sokszor kíméletlen döntéseivel éri el, a technikai személyzet ezt éppúgy megszenvedti, mint a művészek – Bécs ugyanis minden más híres nyugati háznál alacsonyabb gázsit fizet!

A Bécsi Staatsoper hivatalos honlapja:
www.wiener-staatsoper.at

Horvát Nemzeti Színház: ritkaságok Zágrábban

Bár a zágrábi operaelőadások a közép-európai térség más kisebb operaházaihoz, a pozsonyhoz vagy a grazihoz hasonlítva talán kevésbé látványosak, ettől függetlenül a 850 személyes, remek akusztikájú színház szezononkénti három-négy operapremierje között mindig van érdekes produkció.

⇒ Lindner András/Zágráb

„A színház intendánsát az vezethette, amikor engem kért fel az operaszekció vezetésére, hogy se énekes, se karmester, se rendező nem vagyok, és nem kívánom az együttesre erőltetni a saját ízlésem, így talán mindenki másnál jobban elfogad irányítójának a társulat” – részletezi kinevezésének indokait Branko Mihanović, a zágrábi nemzeti színház másfél évvel ezelőtt, 2005 decemberében négy esztendőre beiktatott operaigazgatója. Mihanović jeles oboaművész: a Zágrábi Filharmonikusok szólistája, a világhírű Heinz Holligernél képezte magát, pályája elején pedig két éven át a színház zenekarában is játszott. A hír nyilván sokakat meglepett, de az új zeneigazgató örömmel fogadta a döntést, nagyszerű kihívásnak tartotta.

A zágrábi operaház szezononkénti három-négy operapremierje között nem egy érdekes produkció akad. Ilyen volt idén Francis Poulenc *A karmeliták beszélgetései* című operája, amely ugyan „címe miatt talán inkább riasztja, mint vonzza a nézőt, a zenéje fantasztikus, amit a premier fergeteges sikere is igazolt” – informálja a Gramofont az igazgató. Mihanović máris tervezi Alban Berg *Lulujának* bemutatóját, mondván, Bergnek ehhez az operájához könnyebb utat találni, mint a *Wozzeck*hez. A következő szezonban Puccini *Triptichonja* és Bizet *Carmenje* mellett egyelőre az élete több mint a felét Prágában töltött horvát zeneszerző, Josip Mandić (1883–1959) szinte telje-

SZTÁRÉNEKESEK

A huszadik századi operajátszás első jelentős horvát énekes csillaga Milka Ternina (1863–1941) szoprán volt, akinek emlékét fotó őrzi a Metropolitan operaház egyik nézőtéri folyosóján, miként a másik legendás horvát szoprán, Zinka Milanov (1906–1989) egyik nagy sikerű fellépését is. Ternina volt Caruso oldalán a New York-i operaház első Toscája. Miután 1906-ban hazatért Amerikából, ő fedezte fel az akkor még Zinka Kunc néven éneklő fiatal szopránt, majd ajánlotta be a Metropolitan vezetőségének. Az énekesnő felvette második férje nevét, így Zinka Milanov néven lett világhírű. Szintén Zágrábban kezdte karrierjét Sena Jurinac szoprán, aki Mozart-szerepekben alkotott maradandót. Jóllehet ő lett Richard Strauss *A rózsalovag* című operájának felejthetetlen Octavianja is, gyakran lépett színpadra a Fidelióban, a *Tannhäuser*ben, a végzet hatalmában, sőt Berg *Wozzeckjének* női főszerepét is többször alakította. Emlékezetes karriert futott be Vladimir Ruždjak (1922–1967) baritonista is, aki a hatvanas években ugyancsak eljutott a Metbe csakúgy, mint később Ljiljana Molnar Talajić, aki *Aidaként* lett világhírű. Biserka Cvejić mezzo Amnerisként, a szintén mezzoszoprán Ruža Pospis Baldani pedig leginkább *Carmenként* aratott sikereket. Mellettük még a Renata Scotto partnereként is több ízben fellépett Boris Martinović basszbaritont kell megemlíteni.

A tavalyi évad premierjei között szerepelt Poulenc *A karmeliták beszélgetései* című operája is

Don Giovanni Zágrábban – változó esztétikai igények

sen elfeledett Mirjana című operáján lesz a sor. Bár a Franz Kafka írásainak megmentőjeként és Janáček szövegkönyveinek jeles fordítójaként is ismert Max Brod librettója nem több szabályos szerelmi történetnél, Mandić

A HORVÁT NEMZETI OPERA SZÜLETÉSE

Ljubav i zloba, vagyis „Szeretet és gyűlölet” – ez a címe az első horvát dalműnek, amelyet Vatroslav Lisinski (1819–1854) zeneszerző komponált 1846-ban. A darabot hamarosan be is mutatták Zágrábban, a horvát nemzeti mozgalom központjában, de még nem a Horvát Nemzeti Színház jelenlegi, a Fellner–Helmer építészpáros által tervezett neobarokk épületében. Az első állandó horvát operatársulatot 1870-ban verbuválta Ivan Zajc (1832–1914), aki az addig csak alkalmanként összeállt előadói gárdát saját énekkarral, nagyzenekarral, szólóénekesekkel, táncosokkal is kibővítette. A következő húsz esztendőben Zajc és csapata több mint ötven operát, valamint tíz operettet mutatott be, köztük Verdi és Mozart műveit, de Lisinski operái mellett saját darabjai – a Mislav, a Ban Leget, a Lizinka és nem utolsósorban mesterműve, a Nikola Šubić Zrinski (Zrínyi Miklós) – is a repertoár részei lettek. Miután 1895-ben megnyílt az említett Horvát Nemzeti Színház és hamarosan Nikola Faller lett az operaszeglet igazgatója, Wagner, Bizet, Puccini, sőt Csajkovszkij operáit is színpadra állították a kevésbé jelentős horvát darabok mellett. A múlt század harmincas éveiben pedig színre lépett a spliti születésű, operáiban a nemzeti romantikát a folklórral elegyítő Jakov Gotovac (1895–1982), akinek például Ero s onoga svijeta (Ero a mennyországból) című vígoperája máig a legismertebb horvát opera: az 1935-ös zágrábi ősbemutató óta nyolc nyelvre fordították le, és öt kontinens több operaházában is bemutatták.

operája a harmincas években kifejezetten népszerű volt. Csakúgy, mint a mostanában újra felfedezett, egykor Németországban és Amerikában is ünnepelt horvát zeneszerző első szimfóniája vagy fúvós kvintettje és számos kamarakompozíciója.

A Horvát Nemzeti Színház története a XIX. században kezdődött. Érdekes, hogy már az 1895. évi induláskor békes harmóniában élt itt egymás mellett a három műfaj, mert az volt a gyakorlat, hogy a színművek mellett folyamatosan előadtak operákat és baletteket is. Ami a ma Mihanović vezette operaszekciót illeti, ez a részleg repertoárszínházként működik, állandó zenekarral, kórusal és mintegy húsz magánénekeskel. Egy-egy operát négy-öt alkalommal adnak elő. Az intézményt az állam tartja fenn, ő a legfőbb gazda, a működés költségeiből azonban részt vállal Zágráb városa is. A szezononkénti mintegy egymillió euróval egyenértékű támogatás sem elegendő azonban a ház zavartalan üzemeltetéséhez. Ezért a színház költségvetésének hiányzó mintegy húsz százalékát évről-évre külföldi szponzori pénzekből igyekeznek előteremteni.

Mindebből természetesen semmit sem tapasztal az operalátogató, aki továbbra is kitünteti érdeklő figyelmével az operaprodukciónkat – ezt a telt házas esték igazolják. „Az opera változatlanul divatos műfaj, nem kell temetni, lassan ugyanis felnő egy új közönség. Az persze igaz, hogy a darabokat nem lehet ugyanúgy előadni, mint harminc évvel ezelőtt, mert a publikumnak megváltozott a vizuális esztétikai igénye. A kötelezően műsoron tartandó Puccini- és Verdi-műveket is másként kell színpadra álmódni” – fogalmazza meg operajátszási elvét az új zágrábi operafőnök. A fiatalok valóban jelen vannak a zágrábi operaestéken, ezt magam is tapasztaltam. A sevillai borbély egyik hétköznapi előadásán rengeteg iskolást láttam jókat derülni a forgószínpadnak köszönhetően gyors váltásokkal és jópofa trükkökkel operáló pergő rendezésen. „Érdekes, hogy Mozart Bastien és Bastienne című vígoperája már kevésbé nyerte el a zágrábi ifjak tetszését” – jelzi Rossini és Mozart erősen eltérő fogadtatását Mihanović. Aki emiatt is jó nevű külföldi énekesek mind gyakoribb szerződtevével igyekszik még vonzóbbá tenni az előadásokat. Fellépett már itt a Traviata címszerepében a jeles albán származású szoprán, Inva Mula, de Alexandru Agache, Sümegi Eszter és a fiatal Bretz Gábor is volt már vendég Zágrábban, a következő szezonban pedig a világsztár Michèle Cridert hallhatják a horvát operakedvelők. Az álarcsobálban, Amélia szerepében. De vannak házi kedvencek is: Luciano Batinić például pompás basszushang birtokosa, aki ráadásul nagyszerűen komédiázik is, és remek Basilio volt Rossini vígoperájában. Igaz, egy ideje már német és osztrák operaszínpadok állandó vendége is. Az egyik legnagyobb név a zágrábi társulatban mégis Dubravka Musović mezzoszoprán, a következő évad Carmenje.

A Horvát Nemzeti Színház hivatalos honlapja (angolul):

www.hnk.hr/en

WAGNER: TRISZTÁN ÉS IZOLDA

Kollo, J. Meier, Salminen, Schwarz – ének
A Bayreuthi Űnnepi Játékok ének-
és zenekara

Karmester: Daniel Barenboim
Rendező: Jean-Pierre Ponnelle

Barenboim mintegy két évtizeden át vezényelt Bayreuthban. A Trisztánnal debütált 1981-ben, és ugyanezzel a darabbal búcsúzott – legalábbis egyelőre – az évezred utolsó évében. A Festspielhausban kivételes ritkaságnak számít, hogy valakit ugyanazon mű újbóli betanítására visszahívnak.

Barenboimmal is feltehetően csak azért történetelt meg, mert a Ponnelle-rendezte Trisztán-produkcióval elsőprő sikert aratott az 1980-as években. A most DVD-n is közzétett, negyedszázaddal ezelőtti előadáson mintha nem fogott volna az idő: ma is lenyűgözően hat szépségével.

Bizony, gyakran érezhetjük úgy, hogy a Trisztán és Izoldát, Wagner zeneileg talán legelbűvölőbb alkotását, jobb lemezzel hallgatni, mint operaházban látni. Az igencsak nehezen rendezhető művek közé tartozik, a dráma szinte teljes egészében a zenébe van transzponálva, a színpadra alig jut belőle valami. Számos rendező tett rá kísérletet, hogy a darabot mozgalmassabb effektusokkal élénkítse – kevés sikerrel. Az egyszemélyben rendező, díszlet- és jelmeztervező Jean-Pierre Ponnelle azonban más utat választott. Esztétikailag gazdag, mégis egyszerű színpadképet tervezett, a statikus beállításokat a fények rafinált változtatásával előidézett képi metamorfózisokkal oldotta mesterien. Kézenfekvően hatásos szimbólumot választott, amikor az életfát tette meg a színpad központi elemévé. Már az I. felvonás hajóorra sem más, mint durván legallyazott, roppant fatörzs, amely aztán a második színben pompásan virágzó, óriás hársként uralja a látványt a nagy szerelmi kettős idején. Az inflagranti jelenetben a fa megtépvé áll a színen, s

végül a III. felvonásban villámsújtott, kettéhasadt, üszkös csonkként látjuk viszont. Ponnelle a pantheisztikus „szerelmi halál” jelenetet tragédiába fordítja: Izolda megváltó érkezése a sebzett Trisztán lázálma csupán, a hős valójában elhagyatva, pusztán hű szolgálai körében lehel ki lelkét. Kollo hosszú időn át volt a Wagner-szerepek vezető tenoristája, hangjával, megjelenésével ezúttal is meggyőzően jeleníti meg a halálvágyó hőst. Johanna Meier talán nem tartozna a legemlékezetesebb Izoldák közé, ám líraiba hajló alakítása mégis hiteles, szerethető. (Amikor a film készült, névrokona, Waltraud Meier, Barenboim második bayreuthi betanításának káprázatos Izoldája még csak a szárnyait bontogatta.) Matti Salminen megrendült, robusztus Marke királya és Hanna Schwarz nemes lelkű, szenvedő Brangäneje mintaértékű. Barenboim kerül a túlzásokat, a zenekari hangzás mindvégig esztétikus, kiegyensúlyozott. Pusztán a hangzó anyagot tekintve jó néhány lángolóbb előadást ismerünk, de mint teljes operaprodukció, ez a film nagyszerű példája rendező, karmester és énekesek egymásra találásának: igazi gesamt-kunstwerk.

Rockenbauer Zoltán

Deutsche Grammophon – Universal
 073 4321

RICHARD STRAUSS: SALOME

Stratas, Weikl, Varnay, Beirer – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Karl Böhm
Rendező: Götz Friedrich

Goltz, Patzak, Kenney, Dermota – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Clemens Krauss

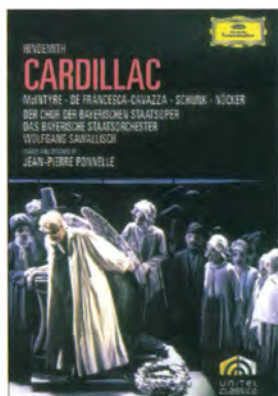
Bizonyos alkotókon még a mulandó műfajokban sem lép túl az idő. Egyik első felnőtt szakmai emlékem egy tévéfesztivál, amelyre a vasfüggönyön túlról hívtak egy producert, aki három operafilmet mutatott be. Domingóval és Mirella Frenivel a Pillangókisasszonyt, Anna Moffóval (és Szirmay Mártával!) a Falstaffot és Teresa Stratasszal a Salomé-t. Néhány nyugat-európai színház megfordult Budapesten, egy-két tájékozódási és viszonyítási pontot már ismertünk, de Götz Friedrich Salome filmjét ámulva néztük. Újdonság volt, hogy a primadonna „bombázó”, és milyen fantasztikusan tükröződik minden pszichológiai mozzanat az arcán (a Salome lelki rémdráma), s hogy a „rangidős” énekesnő, Astrid Varnay milyen pompásan illeszkedik a játszó csapatába. A Deutsche Grammophon DVD-re játszott az 1974-ben készült filmet – köszönjük, mert ez a verzió a Salome előadástörténetének kiemelkedő mozzanata. Friedrich víziója, az énekes-színészek vezetése példaszzerű. Halott a rendező, halott a karmester, Karl Böhm, és tavaly elment a hosszú életű Astrid Varnay is. A Kanadában született görög Anastasia Stratakis, ahogy ismerjük: Teresa Stratas már visszavonult a színpadtól, jótékonyágban kamatoztatja hírnevét. Teréz anya mellett dolgozott, és Brecht társával, Lotte Lenyával töltötte annak utolsó hónapjait. Ha még énekel olykor, Brecht songokat szólaltat meg,

az előadásmódjukat Lenyától tanulta. Strauss így emlékszik: „Egy napon eszembe jutott, mért is ne komponálhatnám meg mindjárt, hogy »mily szép ma este Salome hercegnő!«” Ez a zenei mondat szíven üti a hallgatót, és Salome borzalmas vonzerejének rabjává válik az első pillanatban. Kép, hang és gondolat páratlan összhangja teszi műhatatlanul korszerűvé Götz Friedrich Saloméját. Aki szívesen elmélyedne Strauss operájának történetében, választhatja kiegészítésül a Naxos kiadványát. A CD-n is a Bécsi Filharmonikus Zenekar játszik, de Clemens Krauss dirigálja a húsz évvel korábbi előadást. A korabeli technika kevésbé térhatású, mégis fogalmat alkothat a hallgató egy más stílusú, kissé finomkodó, de hiteles előadásról. Az album értékét növeli, hogy történeti áttekintést ad: idéz az első lemezfelvételtől Emmy Destinnel (1909), azután 1929-ből Göta Ljungberggel, 1934-ből Marjorie Lawrence-szel, a Hétfátyol-táncot Reiner Frigyes vezényli a Bostoniak élén, és megszólal egy Metropolitan Operabeli részlet 1949-ből Ljuba Welitschszel, ugyancsak Reiner keze alatt.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
 073 4339 (DVD)
Naxos – Mevex
 8.111014-15 (CD)

PAUL HINDEMITH: CARDILLAC

McIntyre, De Francesca-Cavazza – ének
Bajor Állami Operaház Zenekara
Karmester: Wolfgang Sawallisch
Rendező: Jean-Pierre Ponnelle

Hindemith zenés grand guignolja a standard operarepertoárról hiányzó darabok egyike. Néhány évvel ezelőtt a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem operaszakos növendékei vizsgáztak egy keresztmetszettel, mert Kovalik Balázs (igen bölcsen) fontosnak tartotta, hogy a pályakezdők a tonalitást tagadó muzsika előadásában is gyakorlatot szerezzenek. Erős koncentrációval megszólaltatható és befogadható mű a Cardillac, ugyan a sokrétű cselekményt, a lelkiileg torzult figurákat és a szituációkat tisztán jellemzi a zene. A librettó E. T. A. Hoffmann Scuderi kisasszony című elbeszélése nyomán készült, a történet a XVII. századi Párizsban játszódik, hőse Cardillac, az ékszerész. Csodálatos mesterművei rabjává válik, munkáitól – alkotásaitól – képtelen megválni. Vevői különös gyilkosságok áldozatává lesznek, nem lenne nehéz kitalálni: Cardillac a tettes. A szerelmi szál nem hiányozhat, egy katonatiszt beleszeret az ékszerész lányába, magához ragadja az ékszerész légszebb nyakláncát, jegyajándékol. A megszállott mester ebben a helyzetben is kényszeresen cselekedne – a romantikus sztóri egészen mai párhuzamokig mutat. A rendező a pszichológiai „korszerűséget” nem külsőséges eszközökkel teremti meg, bár a Bajor Állami Opera színpadán erősen stilizált színpadképek és furcsa anyagokból készült jelmezek utalnak a korra. Az együttes játék expresszivitása teszi iskolateremtő produkciójá az előadást, de a mezőnyből nemcsak fizikai adottságai, hanem rendkívül énekes-színészi teljesítménye miatt kimagasló címszerepet alakító Donald McIntyre.

Albert Mária

Deutsche Grammophon – Universal
073 4324

MOZART: FIGARO LAKODALMA

D'Arcangelo, Netrebko, Skovhus – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Nikolaus Harnoncourt
Rendező: Claus Guth

Nemcsak magas nivójú rendezői ötleteket nehéz két Toscanyi időtartamban elhelyezni, de, valljuk be, végignézni se könnyű a teljes Figarót. Kétszáz perc egyszerűen nincs üresjárat nélkül, még Salzburgban sincs. Az alaptétel most sem dől meg, de lengessük meg kalpagunk a harmincas rendező és a hetvenes karmester előtt. Amit élénk tárnak, merész és érdekes, szétszaladni való és felhőborító kérdések tömege: tragikomédia, nem a szokott rokokok pojácaság. Partatlan testiségéről szól-e a darab? Valóban csak Figaro lenne (málé) ártatlan, a Gróffal jól fejlett viszonyt ápoló Susanna nem szívből megy hozzá?

További kérdések: miért gyakorlótempóban cammogtatják a Bécsi Filharmonikusokat? (Igaz, fúvós-színük még így is gyönyörködtető.) Miért árának–koronáznak minden végszót a seccókban, miért érezni úgy sok szépség és szellemi izgalom dacára már az F-dúr cavatinánál, hogy órák teltek el? (Az előadás húsz perccel hosszabb, mint René Jacobsé – a szerk.) A hangok megválasztására, a kamaraéneklésre viszont nincs panasz: a címszerepet mintha a spanyol d'Arcangelóra öntötték volna. Röschmann kisasszony minden dimenzióban telivér, ám stílusos Grófné, Christine Schäfer pedig úgy csókol, s annyi női keblet markol nadrágszerepében, hogy tiszteletbeli férfivá avatható érzékeny, makulátlan szopránja mellett is. De a nagy diadal Bo Skovhus neuraszténiás Almavivájé, valamint a saját kevesellt sorából kései Rosinaként kiragyogni vágyó, egészen elképesztő Anna Netrebkoé. No, és az olvasaté, amely oly merészen kérdez, s ettől oly felhőborítóan izgalmas... Ökouács Szilveszter

Deutsche Grammophon – Universal
073 4245

GIUSEPPE VERDI: AIDA

Freni, Carreras, Baltsa, Raimondi – ének
Bécsi Filharmonikus Zenekar
Karmester: Herbert von Karajan

Karajan második, ugyancsak bécsi Aidája egészében véve jobb, mint az első. A Decca-bejátszás részleteiben kivételesebb, de az egyébként gyönyörűen megszólaló zenekar túldimenzionált, egyedül Radames érvényesül igazán a szólisták közül.

Itt helyesek az arányok: nagyoperai felfogás, méltóságteljes hömpölygés, éles dinamikai kontrasztok, ugyanakkor mindig egyensúlyban lévő hangzás. Karajan megkülönbözteti a nagy tablót és az interperszonális jeleneteket. Minden szólistával megvalósítja a reprezentatív megszólalás és a mély kifejezőerő együttes megjelenését. A zene hatalmas ívei nem elnyomják a finomságokat, hanem épp ellenkezőleg: rálátást engednek a bennük rejlő mélységre. Igaz, hogy teatrális előadás, de tartalommal teljes. Kimagasló énekes gárdát hallunk, nem hangok csillogtatásával, hanem a szerepek intenzív megéléssel. Freni frenetikus: Aidája meghittség és erő elege. Baltsa a legtöbbször közelebb hozza Amnerist, Carreras szenvedélyes, de kiszolgáltatott Radames. Cappuccilli a hivatalát lánya elé helyező Amonasro előrenyomulását finom stílussal jeleníti meg. Van Dam és Raimondi egyaránt igényes szerepformálással tűnik ki, szép példáját adva annak, amikor a kevésbé mély hang pozitívumként jelenik meg. A főpapnő Ricciarelli, aki Abbadóval nem sokkal ez után hasonlóan remek Aidát énekelt lemezre. Érdemes ezt a salzburgi produkciót megelőző felvételt figyelemmel hallgatni, s akkor feltárul igazi mélysége. Karajan művészetének kivételessége. A hatásos, színpadias, szépre csiszolt külső nem elta- karja a darabban rejlő emberi viszonyokat, hanem épp ellenkezőleg: kiemeli azokat. Zay Balázs

EMI Classics
0094638187721

DUKAS: ARIANE ET BARBE-BLEUE

Lori Phillips, Peter Rose – ének

BBC Szimfonikus Zenekar

Karmester: Leon Botstein

A BBC Symphony Orchestra és BBC3, a brit közszolgálati rádió zenei csatornája produkciójában jelent meg Dukas Ariane et Barbe-Bleue című háromfelvonásos operája. Leszögezhetjük: házagópótló kiadvány, hiszen az átlagos zenebarátnak fogalma sincs róla, hogy a Kékszakáll-legendának egyéb feldolgozásai is vannak, mint Bartók zenedrámája és Offenbach vigoperája. A műfaji skálán két szélső érték között létezik egy harmadik is (a többitől most nem eshet szó) egy romantikus, posztwagneriánus hangvételű mű, ezt Dukas jegyzi.

A Kékszakáll-monda nála egyfajta szüfraszett történet, hősnője, Anane a fináleban szabadon és öntudatosan távozik a Barbe-Bleue kastélyából. A szereplők népes csapatában fontos szerep jut Anane dajkájának, aki óvja a lányt a házasságtól, majd attól, hogy a hetedik ajtó titkát kutassa. A cselekmény alapvetően ugyanaz, mint a többi ismert prózai és zeneműben. Anane kap hat ezüstkulcsot, amelyek hat ajtót nyitnak, mögöttük rejtőzik a Kékszakállú gazdagsága. Mindez nem érdekli, a hetedik, a csukott ajtó izgatja, amelyet sikerül kinyitnia. Bent őt összekapaszkodó asszonyt talál, kitarja a terem ablakait, fényt és levegőt bocsát be, és visszaadja a nő szabadságát. A környékbeliek elfogják a Kékszakállúval, és Anane kezére adják. Az őt régi asszony a Kékszakállúval marad, Anane elhagyja. A mintegy kétórás opera zenei nyelve színes, a mai hallgató számára helyenként kissé dagályos. De megkerülhetetlen mű, inspiráló hatása a XXI. századi komponista számára is. Vajda Gergely Barbie Bleue-je például fordított Kékszakállú-sztori. A darab sajnos egyelőre csak papíron létezik.

Albert Mária

Telarc – Karsay és Társa
CD-80680**ROSSINI: TANCREDI**

Horne, Zaccaria, Palacio – ének

A Fenice Színház Ének- és Zenekara

Karmester: Ralph Weikert

1983 június, Velence: német karmester dirigálja – amerikai szopránnal a címszerepben – a nagy vigopera-szerző kevés, mutatónak alkotott serénak egyikét. Különös lenne éppen 170 évvel előbb ugyanott, a Teatro La Feniceben ülni, ahol a huszonegy éves siheder bemutatta operáját. Számára a Tancredi az élethosszig el nem maradó siker hozta meg. Ezen az estén, ezen a darabon fordult fénybe az ifjú Rossini. A jégtörés biztos, hisz mindenhol, minden harmadik szezonba beválogatják a hol titokzatos, hol idétlen rossinizmusokkal teli nyitányt. Öröm, hogy itt az untig ismert formulákat – az egész művet – valódi, már-már poroszos precizitással játsszák. (A felvonásonként pár perces abszoláló kórus ellenben menthetetlenül leenged, és ennek intonációs következménye hallható.) Argino szerepében Ernesto Palacio, biztos magasságú, de zavaróan selypítő tenor szerény koloratúrkészséggel – kezét foghat Marilyn Horne-nal. A kasztráltra írt szöveget Horne a tőle megszokott gutturális színen teljesíti, ami a férfiaságnak nem válik hátrányára, csak kellemetlen a hallgatónak. Csúcshangjai viszont világraszólók, furcsamód nem kemények, mint a középregiszter. Horne született drámai szoprán tehát, mezzóba nyomva, de ne erre emlékezzünk – ügyis megszokja a fül –, inkább arra a költészetre, ami a második rész no. 16-os nagyjelentébe és a szólóhangra komponált fináléból árad. Jelen előadás alapja ugyanis egy pesarói kritikai kiadás. Az operabédkekereket dobjuk sutba: nincs hepiend, Tancredi elbűcsüzik szerelmétől s az életől is. A halál pedig a suhanc tolla alól kigördült gyönyörű és őszinte muzsika nyomán esztétikai kategóriává szelidül.

Ókövacs Szilveszter

Fonit Cetra – Warner Classics
256469972-7**A HANG CSODÁJA**

Natalie Dessay

A Natalie Dessay művészetét bemutató duplaalbum a művésznő eddigi lemezeiből válogat. Túl vegyes az összeállítás a crossoveres zárás miatt, de tény, hogy hű keresztmetszetet ad. Dessay az elmúlt időszak kimagasló francia szopránja, vitathatatlan kvalitásokkal. Hangja flexibilis, technikája ügyes. Repertoárja széles, szinte mindennel megbirkózik. Éneklő A varázsfuvola Éj királynője és Pamina II, felvonásbeli áriáját is, az előbbiben könnyű és lányos, utóbbiban nem elég légies és lírai. Az örülési jelenet a Lammermoori Lucia francia változatából elismerésre méltó, de nem megrázó – dráma sehol. Például Cheryl Studer mindazt, amit Dessay tisztességesen elénekel, több kifejezőerővel és egyénibb színezettel ugyancsak meg tudta oldani. Dessay ugyanakkor tipikus francia művész jellegzetes könnyedséggel, rugalmassággal – és némi felszínességgel. Ez a felületesség olykor még a francia nagyoperák részleteiben is érzékelhető, noha hangilag-stilisztikailag ezekben minden a helyén van. Delibes Csengettyű-áriájának megformálása is elmarad Joan Sutherlandétól. Virtuóz, de nincs a hang bravúr studeri, sutherlandi magaslatán. Massenet Manonja, Gounod Júliája s Donizetti Marie-ja (Az ezred lányából) illik hozzá, míg Stravinsky Csalogánya letalálhat. Händel Delirio amoroso című kantátájának részlete expresszív – itt előny Dessay extrovertáltsága. Az Anadne Naxos szigetén Zerbintettája szintén neki való szerep, bár ebben is akad finomabb és kifejezőbb alternativa. Rahmanyinov híres Vocalise-e szétesik, nem lelem benne az orosz lelket, az Alabjev átdolgozta orosz népdalban pedig nem vall jó ízlésre a beillesztett kadenciák sora.

Zay Balázs

Virgin Classics – EMI
00946 363332 2 9

BALASSA SÁNDOR:
AZ AJTÓN KIVÜL
Palcsó, Tokody,
Polgár, Gregor,
Sólyom-Nagy – ének
A Magyar Rádió

és Televízió Szimfonikus Zenekara
Karmester: Lehel György

Nem ismerek más operaszerzőt, akit ennyire foglalkoztatna egy rossz álomba illő szituáció. A visszatérő, múltjába újrailleszkedni próbáló ember vagy mást talál saját helyén, vagy maga állna más helyére. Erről szól az idén 72 éves Balassa Sándor egykor nagy sikerrel bemutatott Karl és Anna című operája, de részben első színpadi műve, Az ajtón kívül is. Palcsó Sándor alakítja a háborúból hazatérő, elveszett katonái miatt végzetes lelki-furdalástól gyötört őrmestert, bravúrosan – pedig spieltenor színen kevésbé szívesen hallgatunk főszerepet. A kor fiatal magyar énekeseinek színéje is excellál a felvételen, amely 1977 nyarán, egyetlen napon készült a Magyar Rádióban. Megrázó mű, Lehel György a magyar Wozzecket mutatta be aznap. ÓSz

Hungaroton Classic
HCD 12052

**STEPHEN
SONDHEIM:**
COMPANY
Főszerepben:
Raúl Esparza

●●●●○

1968-ban lefutnak a dinamikus ifjúsági mozgalmak, a békétüntetések. A fiatalok hamar konszolidálódnak, a farmerosok öltönybe bújnak és elkezdik az apák-anyak parttykkal zsúfolt életét élni, kicsit más-ként, bár kicsit szabadabban. Ezt a szituációt mutatja be Stephen Sondheim musicalje, amely megelőzte a sikerdarabjait, például a Nyakfelmetszőt. 1970-ben mutatták be a Broadway Harold Prince rendezésében, ez volt Sondheim és a híres rendező első találkozási pontja. Tavalay – mivel találtak egy kitűnő komédiát és egy nagyszerű musical-színészt, Raúl Esparzát – felújították a Broadwayt. A repíz felvételét adja közre a Nonesuch, Erdemes meghallgatni, mert Sondheim nagyon jó szerző, sokkal jobb, sokkal ironikusabb, sokkal szimfonikusabb gondolkodású, mint a Magyarországon bevezetett musical komponisták. AM

Nonesuch – Warner Classic
7559-79991-3

**GREAT
HUNGARIAN
VOICES –
KOMLOSSY
ERZSÉBET**

A sorozat egyik elsőjére, a Svéd-portréra illet ennyire a szériacím – Komlóssy is frenetikus voce, egészen elsőprő erejű hangcunami! Diadalmasan vibráló, természetes csengésű, egyvonalas oktávjában, sőt az alsó váltóhang környékén se fogyatkozó erejű, nem fakuló színű. Ahol más művi diminuendókkal machinál, mi fizikai gyönyörrel fűlehetjük a hibátlan kvalitást. Elég volna akárhogy is énekelnie – de ő a legnagyobbakhoz nő fel ösztönös muzikalitásával. Pazar Ulrika, Azucena, adottságaival vissza nem élő, érző Amneris. Kiejtése nem egy „italiáné”, de mindent eredetiben, ritka precizitással énekel: a gyűjtemény csúcsa mégis az anyanyelvű Rossz feleség. Örüljünk-e a válogatásnak, vagy bánkódjunk-e rajta, hogy a nagyvilág aligha hallhatja e csodát? ÓSz

Hungaroton Classic
HCD 32461

**SIMON KEENLYSIDE
TALES OF OPERA**
Müncheni Rádió-
zenekar; karmester
Ulf Schirmer

●●●●○

Úgy éreztem, Keenlyside portré lemezét bármi áron meg kell szereznem. Bécsben, a Musikvereinsaal előcsarnokában jutottam hozzá, és az oly divatos ár-értékarány kifejezéssel mérve is abszolút pozitív a mérleg. A brit énekes különleges alakja a mai operaéletnek, kár, hogy halvány reménye sem lát-szik annak, hogy Budapesten élőben hallhatnánk. Keenlyside 15 ániát választott a CD-re. Miért épp ezeket? – kérdezi magától a kísérőfüzetben. Mert izgalmas zenei kalandtúrára hívja a hallgatót. Gyönyörűség vele tartani, pedig a hang korántsem olyan telt és erős, mint azok a hősbaitonok, akiknek az emléke előtt tiszteleg (többek között Tita Ruffo, Tito Gobbi), de minden részlet egy-egy rövid tanulmány a választott művek egészéről. A pálya több mozzanata hiányzik a válogatásból, ám a portré így is gazdagon árnyalt. AM

Sony BMG
82876884822

JOHN ADAMS: KLINGHOFFER HALÁLA
Sylvan, Maltman, Rangle – ének
Londoni Szimfonikus Zenekar
Karmester: John Adams
Rendező: Penny Woolcock

●●●●●

Rendkívüli hatású mű John Adams Klinghoffer halála című operájának filmes feldolgozása. Penny Woolcock ismert, de nem egyériteiműen sikeres brit filmrendező, Alice Goodman librettója és John Adams zenéje, valamint a téma – ahogy mondani szokták – pofon találta, és minden részletében gondosan kidolgozott mozgóképét készítette az amerikai komponista operájából.

A Klinghoffer halott karrierje az értékeihez képest szerény. Aminek fő oka – látva a filmet – nyilván az, hogy bár egyetlen helyszínen, egy luxushajón játszódnak, az emlékekkel, az idősikkal folyó bonyolult játék igencsak nehezé teszi előadását, viszont szép kihívás. (A prágai Opera például már 2003-ban vállalta.) A mai színpadtechnika mellett jól megoldható a filmszerű szerkesztés megjelenítése. Nicholas Maw brit komponista Sophie választása című operájával rokon e tekintetben és zenei stílusában is. A rokonság nem közeli. Adams attitűdje különleges, de elfogadható, a legbrutálisabb bevezető képek alatt például felemelő szépségű kórusmuzsika szól, a látvány ettől válik elviselhetővé.

A téma egy 1985 októberében megtörtént súlyos esemény. Négy palesztin terrorista elfoglalta az Achille Lauro nevű luxushajót, amely Genovából indult Földközi-tengeri utazásra, a fedélzetén mintegy 750 osztrák, olasz, amerikai, francia, nyugat-német turistával. Az akció célja az volt, hogy Izrael bocsásson szabadon 52 bebörtönzött palesztin gerillát. Az első tárgyalások sikertelensége miatt Leon Klinghoffer, a 69 éves, mozgáskorlátozott férfit, egyik amerikai zsidó túsúkat kivégezték. Az énekes színésznek mind parádés alakítást nyújtanak. A komplex produkció morális tanulsága fölöttébb megszívlelendő. Albert Mária

Decca Classics – Universal
074 189-9

Fontosabb a
barátság,
mint a
világmegeváltás

Új lemezt készített a Magyar Jazz Quartet

1986 augusztusában, egy meleg nyári napon megalakult minden idők egyik legsikeresebb hazai jazz-zenekara, a Magyar Jazz Quartet: Szakcsi Lakatos Béla, Csepregi Gyula, Vasvári Pál és Jávori Vilmos együttese. Három évvel később már mindnyájan külön utakon jártak. A huszadik évforduló alkalmával aztán a tagok új életet leheltek a formációba.

➔ Bércesi Barbara

Már 2006 végén megfogalmazódott a csapatban az igény, hogy miután újra egymásra találtak, új felvételeket is rögzítsenek. Szalagra is került pár vadonatúj kompozíció, ám Jávori Vilmos halála miatt ez a felvételsorozat ilyen formában nem készülhetett el. A kezdetben, Jávori Vili betegeskedése idején csak beugró Szende Gábor később „rendes” taggá vált, számos koncerten csiszolódott tökéletessé az összhang közte és a régi hármas között, közben körvonalazódott, bővült az új repertoár, s egyre nagyobb hittel és lelkesedéssel, egyre több új rajongót gyűjtve maga köré gurult a kvartett szekere. A zenekar felvételét, hogy a Gramofon kiadója, a Klasszikus és Jazz kereskedelmi forgalomba nem kerülő, csak a lap előfizetői számára hozzáférhető CD-t jelentessen meg, nagy örömmel fogadtuk, és a felkérést különös megtiszteltetésnek éreztük. A négy muzsikussal nem sokkal lapzártánk előtt vonult stúdióba, hogy rögzítse a tíz felvételt tartalmazó korong anyagát. Így járulhattunk hozzá, hogy a Magyar Jazz Quartet (MJQ) új fejezetet írjon a magyar jazztörténet vaskos könyvébe.

1986 – New Age

E cikk írója igazán szerencsésnek mondhatja magát, hiszen családi ismeretségei révén már apró gyerekkorában közeli barátságba került a jazz-zenével. Esténként a rádió mellé kuporodva, ujjait a „rec+play” gombokon tartva várta, hogy kazettára vehesse a Jazz a '80-as években, illetve A mai jazz című műsorok következő adását. Egy alkalommal a Magyar Jazz Quartetnek a svédországi Christianstadtdban, az Európai Rádióunió Jazzfesztiválján adott koncertjét sikerült rögzítenie. Ezt sokáig kedvenc felvételei közt tartotta számon.

Emlékezetes koncert volt ez, mesélik a zenekartagok, immár 2007 júliusában. A Magyar Jazz Quartet a többiek közt Nils Petter Molværrel, Arild Andersennel és Jon Christensennel felálló Masqualero zenekar előtt lépett fel, akik hiába játszottak „hazai pályán”, a csaknem ezer jazzrajongó hada nem engedte le a színpadról az MJQ-t, megállás nélkül kántálták: „Hungarian Jazz Quartet! Hungarian Jazz Quartet!” Végül hosszú percek után a fesztivál szervezőjének kellett mikrofont ragadnia, és nyugalomra intenie a közönséget, hogy értsék meg, itt az ideje a színpadra hívni a Masqualerót.

No, de térjünk vissza a kezdetekhez! Azon a bizonyos meleg augusztusi napon, 1986-ban Vasvári Pál és Csepregi Gyula éppen azon törték a fejüket, merre tudnának tovább lépni muzsikusi karrierjükön. Eszükbe jutott, hogy Szakcsi Lakatos Béla is épp akkoriban zárt le egy

fejezetet pályáján, miután feloszlott a BDSZ Collection elnevezésű formáció (B=Babos Gyula, D=Dandó Péter, Sz=Szakcsi). Meglátogatták hát zongorista barátjukat Szigony utcai lakásában, és felvetették egy új együttes létrehívásának ötletét, amellyel egészen más zenét játszanának, mint korábban bármikor. Olyasmit, amivel Béla akkoriban kísérletezett, és amit később, az amerikai GRP lemezcég számára rögzített lemezein is hallani lehetett. Szakcsi szívesen állt kötélnek. Már csak a dobos személye volt kérdéses. Béla javasolta Jávori Vilmost, aki a telefonon érkező felkérésre rögtön igent mondott.

1986. október 9-én volt az MJQ első fellépése a Kertészeti Egyetem Jazzklubjában. Rendkívül jó hangulatú kon-

„Elhatároztuk, hogy nem mondunk le az új lemez felvételéről, már csak Vili emléke miatt sem.”

Fotók: Polonyi István

certet adtak, rengeteg fiatal volt rájuk kíváncsi. Akkoriban még más hangulatúak voltak a jazzklubok – ebben mind a négy muzsikus egyetért. Több is létezett, ahol mindennap szólt a jazz, általában nagyobb érdeklődés kísérte a honi jazztörténeket.

Bátorkodtam feltenni a kérdést a tagoknak: nem érezték-e akkoriban túlzottan merésznek a névválasztást. „Valóban merész volt a név, mert kissé hazafiaszkodónak csengett. De minket ez nem érdekelt” – meséli Vasvári. „Már csak dachból is kitartottunk mellette” – teszi hozzá Csepregi. „És akkor még létezett a világhírű Modern Jazz Quartet, ezért is tetszett nekünk a név. Vili is nagyon lelkesedett érte” – emlékszik vissza Szakcsi.

A zenekar már decemberben elkészíthette első és – sokáig bizonyosnak tűnt – egyetlen lemeztét, a New Age-et. Vasvári emlékei szerint a rádióban és a televízióban igen sokat szerepelt a zenekar, a sajtóban viszont kevesebbet lehetett hallani róluk. 1987-ben eMeRTon-díjat kaptak, de a szakmai elismeréseken túl a közönségsikereiknek még jobban örültek. Hirtelen kialakult elképesztő népszerűségüket az jelezte, hogy itthon és külföldön egyaránt egyre többet koncerteztek. „A zene, amit játszottunk, akkoriban nem volt szokványos Magyarországon,” – magyarázza Csepregi – „mondhatjuk, hogy ezt az úgynevezett New Age jazzt, amelyet a romantikus hangvétel, a dallamos témák, de igazi jazzes játékmód és sok improvizáció jellemez, Béla honosította meg nálunk”. Ugyanis Szakcsi Lakatos Béla írta szinte az összes számot, rajta kívül Vasvári szerzeménye, a Kínai szerelem volt rendszeresen műsoron meg néhány jazzstandard. Az MJQ egyfajta stílárís hézagot töltött be itthon, hiánycikknek számított a zenéjük. „Ez manapság is így van: hiányzik a palettáról a jó dallamos jazz” – teszi hozzá Szakcsi.

A Magyar Jazz Quartet mind a négy tag életét teljes mértékben kitöltötte, mellette nem jutott sem idejük, sem energiájuk arra, hogy más formációkban is részt vegyenek – ami pedig manapság általános jelenség a jazzzenészek körében. Három év alatt több mint 400 koncertet adtak Európa-szerte, ami iszonyú megterhelést jelentett a szinte állandóan úton lévő muzikusok számára. A szép emlékü christianstadti koncertermen kívül megfordultak Németország, Ausztria, Dánia legrangosabb fesztiváljain, s mindenhol lelkes fogadtatásra leltek.

1989–2006 – már nem, még nem

A hosszas koncertturnék során elcsigázott zenekari tagok egyszer csak úgy érezték, hogy elég volt. A Magyar Jazz Quartet egy időre beteljesítette feladatát, amiért létre hívták: a tagok karrierjében új fejezetek kezdődtek. Csepregi Gyula és Vasvári Pál 1989-ben megalakította az In Line együttest, amellyel szintén szép hazai és nemzetközi sikereket értek el, játszottak és lemezfelvételeket készítettek többek közt Dave Samuelsszel, Mike Sternnel, Russell Ferrantéval és Alex Acuñaival.

Csepregi már 1988-ban a Stúdió 11 szólistája lett, melynek 2005-től egészen a zenekar sajnálatos megszűntetéséig, 2007 nyaráig művészeti vezetője volt. Saját zenekara, a Csepregi Hip-hop nevében rejti stílusát.

Vasvári Pál 2001-ben megalakította Birta Miklós gitárossal és Frankie Látó hegedűssel a Vasvári String Triót, amely gondosan komponált akusztikus kamarajazzt játszik – a mai napig. Sikerük itthon és Európában is, különösen Franciaországban jelentős. Vasvári még újabb formációja, a Night Runner Band szintén nemzetközi sztár csapatot tömörít.

Szakcsi Lakatos Béla az Egyesült Államokban lemezszereződést kötött a fúziós és smooth jazz akkori legnagyobb nevű kiadójával, a GRP-val, ahol négy lemezt jelentetett meg, 1988-ban a Sachi, 1989-ben a Mystic Dreams, 1992-ben az Eve of Chance és 1994-ben a Straight Ahead című albumot, valamint komponált a Chieli Minucci gitáros és a fiatalon elhunyt magyar származású ütőhangszeres, George Jinda vezette Special EFX számára. Amerikai zenéspályafutása végül rövid lett, Szakcsi hazatért, és itthon folytatta szerzteágazó

Jávori Vilmos, az egykon alapító tag

tevékenységét. Rockoperák és balettzene megírására kérték föl, duófelvételeket készített és koncertezett Vukán Györggyel, klasszikus koncerteket adott, majd az új évezredben megszületett fiatal muzikusokból álló triója.

Jávori Vilmos 1990-ben Berkli Tamással, László Attilával, Lattmann Bélával és Fogarasi Jánossal megalapította a Shabu-Shabu együttest, majd 2003-ban létrehozta a Jávori Sound Machine-t. Számos filmzene felvételében működött közre, 1990-ben alapító tagja volt a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete Kőbányai Zenei Stúdiójának.

Az évek során egyszer fordult elő, hogy a Magyar Jazz Quartettel szinte azonos felállásban játszottak a tagok: amikor Szakcsi Lakatos Béla Amerikából hazatérve elvállalta, hogy beugrik az In Line-ba. A doboknál ekkor Solti János ült. Ez is emlékezetes időszak volt a muzikusok számára, de Szakcsi kisvártatva ismét továbbállt, s helyét fia, Szakcsi Lakatos Róbert foglalta el. A baráti viszony

Vasvári Pál a stúdióban egy felvétel visszahallgatásának erejéig Glaser Péter hangmérnök helyét foglalja el – a háttérben a többiek

mindvégig megmaradt köztük, de hosszú évekig nem gondolták, hogy ismét összeálljon az MJQ.

2006 – szomorúság és szárnyalás

Jávori Vilmos 2006 augusztusában, hónapra pontosan 20 évvel a Magyar Jazz Quartet megalakulása után felhívta Vasvárit, és felvetette neki, hogy keltsék ismét életre az egykori kvartettet. Vállalta, hogy megkeresi Szakcsit, Vasvári pedig Csepreginek adta elő az ötletet. Mivel ekkor már mindnyájan tudták, hogy Jávori súlyos beteg, elsősorban az ő kedvében akartak járni, amikor ismét összeálltak így négyen, és azt is elhatározták, hogy készítenek egy lemezt az újkori Magyar Jazz Quartettel. „Bár egészségileg nagyon rossz állapotban volt, ha leült a dobok mögé, még mindig a régi Vilit hallottuk” – mondja Vasvári. „De a legfontosabb az volt, hogy újra együtt volt a régi csapat. Ma már mindnyájunk számára fontosabb a barátság, mint a világmegváltás.”

„Egy kicsit félve érkezünk az első próbára, izgultunk, de határtalan boldogságot éreztünk, amikor ismét együtt játszhattunk” – emlékszik Vasvári. Persze közben eltel két évtized, a zenei színtér megváltozott, mondani sem kell, hogy egészen más zenét kellett játszania az új MJQ-nak. Annyi bizonyos volt, hogy most sem valamiféle meglévő trendet, irányzatot fognak követni, de zenei stílusuk kiforrásához még némi időre volt szükség. A sound,

amellyel a zenekar megszólalt, a hamisítatlan MJQ-hangzás mindenféleképp adott egy fontos támpontot a zenekar számára.

2007. február 1-jén a Millenáris Fogadóban, a szintén új időszámításba kezdő Raiffeisen Jazzklub koncertsorozat nyitó koncertje volt a Magyar Jazz Quartet 2007-es, „újkori” fellépéssorozatának első állomása. Az egyre rosszabb egészségi állapotban lévő Jávorit ez alkalommal Szende Gábor helyettesítette. Több szempontból is ünnepélyessé, emelkedetté kerekedett ez az este. Egyrészt több mint 300 rajongó volt kíváncsi a húsz évvel ezelőtti hangzásvilág jelenkori kibomlására, másrészt a színpadon és a nézőtérben is mindenki egy emberként kívánta Jávori felépülését.

Sajnos Vili 2007. február 20-án végleg feladni kényszerült a harcot a halálos betegséggel. Egy pillanatig megfordult a zenekartagok fejében, hogy mégsem folytatják nélküle. Végül mindenki egyetértett abban, ha már újra egymásra találtak, nem hagyják veszni mindazt, amit együtt megvalósíthatnak, már csak Vili emléke miatt sem.

Az egykori helyettesítő dobos egyenrangú társsá vált a három régi tag mellett. Szende Gábort, noha 1988-tól 1995-ig Kanadában élt, nem kell bemutatni a honi jazzkedvelők számára. Még egészen fiatalon játszott Pege Aladár zenekarában, majd felvételeket készített László Attila Kaszakó együttesével. Dolgozott Presser Gáborral a Super Groupban, a BDSZ Collectionben, Lakatos

Tonyval a Bacillus Combóban, valamint a Dimenzió együttesben. Ezután telepedett le külföldön. Miután hazatért, rövid időn belül ismét fontos szereplője lett a magyar jazzszcénának. Egy ideig maga is játszott az In Line együttesben, kísérte Bódy Magdit, s éveken keresztül, a zenekar tavalyi főszozlásáig volt a Test Jazz Group tagja. Fialat zenészekből álló saját együttesének repertoárját mostanában alakítja, a debütálás, remélhetőleg, már nem sokat várat magára. „Nagyon örülök neki, hogy én lehetek a Magyar Jazz Quartet dobosa. Mindig is szerettem együtt játszani a fiúkkal” – vallja meg Szende Gábor. „Bélával nyúlik vissza a legrégebbi időkhöz az együttműködésünk, vele duóban is játszottam – nagyokat tudunk együtt repülni!”

2007 – Last Time Together

A 2007. augusztus 11. és 13. között a Stúdió 202-ben, Glaser Péter által rögzített MJQ-lemez címe nem jóslat, de nem is kinyilatkoztatás. A CD megszületésével, majd az azt követő lemezbemutató turnéval még nem zárul le a zenekar XXI. századi története – legalábbis ezt remélik mindannyian. A cím egyben egy Szakcsi Lakatos Béla–Ablakos Lakatos Dezső-szerzemény címe, amely az utolsó közösen játszott száma volt a két jó barátnak. Az MJQ előadásában Jávor Vilmos alakját is főlidézi.

Még hetekkel a lemez elkészülte előtt arra kértem a kvartett tagjait, próbálják meg leírni mostani zenéjüket.

„Modern európai zene, sok improvizációval, amely teljesen a sajátunk, amely nem lépked egyetlen más jazzelőadó által kitaposott ösvényen” – határozta meg Csepregi az MJQ által bejárható stílári utat. „A mai korban létező Magyar Jazz Quartetnek azt is el kell döntenie, mennyire legyen nyitott például a világzenei és más kortárs behatásokra.

Annyi biztos, hogy a fehér és a fekete jazz

BENYOMÁSOK A STÚDIÓBÓL

Glaser Péter az értő jazzmuzsikus, a profi hangtechnikai szakember és a legfigyelmesebb házigazda tulajdonságait egyesíti magában. Mindezek nem kis mértékben járultak hozzá, hogy a Last Time Together felvételei gördülékenyen zajlottak. Az első felvételi napon, melyet akár bemelegítésnek is száthatott volna a kvartett, rögtön öt számot rögzítettek. A második napon három újabb kompozíció került szalagra, s az utolsó napra már csak két szám maradt. A felvétel során a legnagyobb metamorfózison az M is not a C című szám esett át, mely tónusában valaha közelebb állt egy balladához, mint ahhoz a szilajon vágató darabhoz, ami végül a lemezre került. Mindvégig olyan összhangban működött együtt a négy zenész, mintha a húsz év alatt szakadatlanul együtt dolgoztak volna, ami részben – legalábbis Csepregi és Vasvári esetében – igaznak is mondható. Csepregi szólómotívumaira, feldobott labdáira Szakcsi azonnal, de sosem mechanikusan reagált. A zongorista szólóban a legbátrabb harmonizálások, kromatikus futamok, szinte a kortárszenebe nyúló, formabontó elgondolások bontakoztak ki, melyek mind Csepregire, mind a ritmusszekcióra ónási inspiráló erővel hatottak. S ugyanez persze fordítva is elmondható volt. Ahogy Szakcsi utóbb megjegyezte, bár az interjú létrejöttének idején még nem tudták szabatosan meghatározni új zenei irányvonalukat, benne volt a levegőben, érezték, hogy szinte saját elképzeléseiket is felülmúlják majd, s együttműködésükből olyan zene születik, amely, túlzás nélkül állitható, mind személyes pályájukon, mind a honi szintéren úttörő jelentőségűnek mondható.

Vili is biztosan mosolygott és elismerően bólintott volna, ha látta volna őket.

egyfajta keverékét kell játszani. Az energikus, erős szólók mellett a megkomponáltság, a markáns ritmusalapok, a dallamosság és a befogadhatóság kell jellemezze a zenénket” – tette hozzá Szakcsi. „Mindannyiunknak van saját zenekara, és abban ő a főnök. Itt viszont négy különböző egyéniség hangolódik össze, akik egyenrangúak” – így Csepregi. Majd Vasvári visszaveszi a szót: „Azt szeretnénk elérni, hogy hangzásában igen modern legyen a zenekar, viszont meg kívánjuk őrizni benne a hagyományos szerepeket, vagyis hogy a két szárnyaló szólistát a lehető legjobb értelemben kiszolgálja a ritmusszekció két tagja.” Ebben mindnyájan egyetértettek. S abban is, hogy nagy lelkesedéssel indulnak majd útra, hogy bemutassák, mit jelent négyük számára a XXI. században magyar jazzt játszani. ■

A Magyar Jazz Quartet Last Time Together című lemeze 2007 szeptemberében és októberében kizárólag a Gramofon című folyóirat előfizetői példányainak mellékleteként hozzáférhető. Kereskedelmi forgalomba várhatóan november elején kerül. További információ honlapunkon: www.gramofon.hu

Raiffeisen Jazz Klub

Minden vasárnap 16.00 órakor,
ismétlés hétfőn 21.00 órakor a Klubrádióban

Szereti a jazzt? • Ismeri a jazz sztárjait? • Gyűjti az új lemezeket?

Hallgassa hetente a Raiffeisen Jazz Klubot. Minden műsorban egy-egy jazzmuzsikussal vagy a jazz világhoz közel álló meghívott vendéggel beszélgetve, jazztörténeti, illetve jazzkritikai rovattal, programajánlóval és legfőképpen sok jó zenével próbáljuk izgalmassá tenni a vasárnap délutánt.

Hangoljon ránk, és ráhangolódik!

Klubrádió. Vélemények. Hírek.

Budapest	95.3	Debrecen	93.5	Kecskemét	97.7
Ájka	88.8	Esztergom	98.1	Keszthely	92.2
Balatonfüred	91.8	Gyöngyös	88.9	Pápa	92.7
				Veszprém	90.6

Raiffeisen BANK
Jazz Klub

2007. szeptember 6., 20.00
Bolla Quartet – vendég: a Pecek Trió tagjai

2007. október 4., 20.00
Lakatos Pecek Trió – vendég: Oláh Szabolcs (gitár)

2007. november 8., 20.00
Oláh Szabolcs Quartet – vendég: Fekete Kovács Kornél (trombita)

fotó: Tavas József

V. MOL Jazz Fesztivál Budapest: válogatott csapatok

A Budapest Music Center már ötödik éve fordítja a teljes magyar jazzélet javára lemezkiadói tapasztalatát és információs központjának know-how-ját az általa szervezett jazzfesztivál formájában. A MOL által már a második alkalomtól szponzorált szeptemberi öt nap regionálisnak nevezhető, hiszen Budapesthez, szorosabban a Ferencvároshoz kötődik, másfelől jelentősége messze túlmutat az ország határain, mert minden bizonnyal ez a legtöbb elsőrangú aktuális sztárt felvonultató magyarországi fesztivál.

➔ Zipernovszky Kornél

Mindennél beszédesebb tény, hogy az eseménysorozat négy egymást követő évben tartotta a színvonalat, és a jelek szerint idén, szeptember 12. és 16. között tovább „emeli a tétet”. Egy jazzfesztivál hangulata sok véletlennek van kitéve, de a leginkább meghatározó a helyszín, s annak adottságai. A Közraktár utcai fő helyszín egyfajta védjegye a BMC-rendezté fesztiválnak, és azt hiszem, az egyik garanciája annak is, hogy jellegzetes sátrával öt év alatt sikersztóri lett a fesztiválból.

Hogy volt!

A jazz közege a nyolcvanas évekhez képest itthon teljesen megváltozott, a műfaj komolyan előre lépett. Ma már egyetlen jelentős összművészeti rendezvény sem képzelhető el valamirevaló jazzkoncert-sorozat nélkül. Miközben a hagyományos vidéki nagyvárosi fesztiválok egy része megújult, sok kisebb városban pedig új kezdeményezések indultak, a fővárosban évtizedek óta hiányzott egy olyan elsőrangú nemzetközi jazzfesztivál, amelyet az egész magyarországi jazzélet – és nem csak a budapesti közönség – megérdemelt volna. A Közraktár utcai sátorban és az új „pesti Sohóban”, a Ráday utcai bárokban is azonnal egymásra talált a közönség és a magyar mezőny java. Örülök annak is, hogy ebbe a tornacipős stílusba beilleszthető a Művészetek Palotája, mert idén többször a nyitónapon a hangversenyteremben, a zárónapon pedig a Fesztivál Színházban játszanak a jazzisták.

A MOL Jazz Fesztivál Budapest hangulata alapvetően laza, nyitott, a nyári fesztiválokhoz hasonlít, de egy-két koncerten hirtelen besűrűsödik a levegő, ahogy a színpadi történet egyik pillanatról a másikra véget vet a császkálásnak, és intenzív figyelmet követel magának. Ilyen pillanat volt Archie Shepp színpadra lépése Dresch Mihályékkal, a fenséges és tragikus hangzások varázslója, Tomasz Stańko együttesének fellépése, vagy amikor tavaly Esperanza Spalding nagybőgőzés közben olyan lenyűgözően, mégis

könnyedén scattelt. Azt hiszem, a BMC abban is előre lépett, hogy külföldről és itthonról nem egyszerűen nagy nevek szerződtek, hanem gondosan kiválogatja az igazán érdekes produkciókat. Stiliztikailag számomra kevésbé vonzó koncertet ugyan fel tudok idézni korábbi fesztiválokról, de semmitmondó zenekart egyet sem.

Mi újság?

Apropó császkálás: a Müpa-beli nyitó- és zárókoncerten, illetve a sátoron kívül a közelben horgonyzó jazzhajó, no meg a kávézók mellett új helyszín az Ibis szálloda a Ráday utca elején és az attól pár lépésre lévő Pincészinház. Este tíz után, tehát a nagykoncerteket követően négy bárban lehet még szordínóval zajongani: a Fotocellában, a Jaffában, a Ritmusban és a veterán Párizs, Texasban. A hagyományosan a „chillout” időszakba iktatott Ráday utcai bárrok saját profillal rendelkeznek. Két vonal érvényesül itt, egyrészt a már befutott world music- és etno-zenekaroké, mint az Ektar (Szőke Szabolcs) és a Tiszavirág (Geröly Tamás) játszanak, másrészt a legfiatalabbaké.

Richard Galliano új időszámítást kezdett a harmonikajáték történetében

Támogatók:

A fesztivál kezdettől fogva fontos hivatásának tartja a fiatal magyar produkciók, friss diplomás jazzelőadók bemutatását és szerepeltetését, mert pályafutásuknak óriási lökést adhat, hogy a nemzetközi élvonallal egyszerre, egy helyen léphetnek fel. Oláh Szabolcs, Bende Zsolt és Czírják Csaba a már névjegyüket letett, nagy ígéretek sorába tartoznak. Idén debütál, vagy új formációban lép színpadra Neumann Balázs, Soós Márton, Szaniszló Richárd és Dennert Árpád. Néhány már tapasztalt muzikus, Eichinger Tibor, Bori Viktor, Kormos János (Pusztai Csaba hátradőlős zenét játszó csapatához társulva) és a Nigun szintén az éjszakai időszakban, a Pincészházban vagy az Ibisben várják híveiket.

Vízi zene

A fellépők stílusa szempontjából a Jazz-hajó külön kategóriának számít. Az előző évek tapasztalata alapján sokan fogják választani a sátorra és a hajóra érvényes, kombinált jegyet. A három „sátras” napon egy holland, egy magyar-francia, és egy belga-francia felállás zenél a hajón. A hollandok The Ploctones néven szerepelnek, de expresszív játékaról mind a négy tag külön-külön is ismert. Közülük talán a virtuóz gitáros, Anton Goudsmid a legnagyobb név. A „laid back blues”-alapon óriási kitörések várhatóak.

A második hajós koncert Palotai Csabáé, aki a BMC saját nevelésű nemzetközi ligajátékosa – mondhatnánk sportnyelven. Ugyanis a trió, kvartett vagy kvintett formációban fellépő Grupa Palotai a párizsi Konzervatórium kávézójában alakult 1999-ben, a gitáros most is Párizsban él, de csapata mindhárom lemezét a BMC Records jelentette meg. Expresszivitásban nem maradnak el más, részben a BMC által is népszerűsített hiperaktív és hiperkreatív francia zenekarok mögött.

Aligha lehet bármit is igazán biztosan előre mondani a belga Bo Van Der Werf baritonszaxofonos és klarinétos vezette Octurnról, legfeljebb annyit, hogy kik állnak majd a színpadon, mert a meglepetés a mindig polifóniában gondolkozó kollektíva lételeme. XPS Live című vadonatúj lemezükön és a fesztiválon Magic Malik fuvolás-énekes és Nelson Veras gitáros a két kiemelt szólista.

(Nem csak) a gitárosoké a főszerep

Az öt este további érdekességeit érdemes alaposan áttanulmányozni, közülük csak néhányat tudunk itt méltatni. A következő, egyáltalán nem titkos favorit – szemben az Octurnnel: Richard Galliano, aki már robbantott magyar

pódiumon, például duóban Michel Portallal, most a fantasztikus Tangaria Quartetet hozza magával. A harmonikás és dél-amerikai erővel érkező csapata az ária-forma (Bach) és a tango nuevo (Astor Piazzolla) keverékét szerzővirozza – innen a csapat neve.

Egyedülálló szólóprodukciójával, no meg egy külön koncerten egy tíztagú zenekarral a német énekes, Michael Schiefel is fellép a fesztiválon. Amikor egyedül áll a színpadon, akkor is felér egy tentettel, ugyanis Bobby McFerrin és Marco Beacco nyomán haladva egy olyan, általa kifejlesztett elektronikai megoldást alkalmaz, melyvel több szólamban is hallható, kiegészítve saját, sampleren előkészített vokálozásával. Mindez még nem volna elég a sikerhez: az énekes hangterjedelme, a kisujjában lévő német kabaréénekesi hagyomány, a németül (anyanyelvén, így különösen szarkasztikusan), illetve angolul felváltva előadott ironikus hangütésű saját szövegei és muzikalitása is kellene hozzá. A Mediawave-en már szívébe zárta a közönség. Schiefel tagja a billentyűs Nicolai Thärichen tíztagú csapatának, amely a brit big bandek szabad felfogását követi, mégis közérthetően és ugyanolyan ironikus-humorosan teszi ezt.

Németh Ferenc, a New Yorkban élő magyar dobos turnézott már itthon pompás multikulti triójával, amelynek vezéregyénisége az újabban Herbie Hancock utazó zenekarában hallható **Lionel Loueke** (képünkön). A benini énekes-gitáros-dalszerző, a norvég/olasz bőgőssel és a keleti parti–magyar dobossal a Berklee-n és a Thelonious Monk Intézetben csiszolódtak össze. Semmihez nem hasonlítható, lebilincselő muzsikát produkálnak, amelyhez ugyancsak nem kell jazzrajongónak lenni – akár Schiefel produkciójánál –, hogy az ember azonnal a szívébe zárja.

Babos Gyula aktuális zenekara, a Project Special a főnök Románi csapatának továbbfejlesztése, de eklektikusabb annál, viszont most is bemutat új tehetségeket a hazai utánpótlásból. Tavaly megjelent Variáció című, kiérlelt, történetmesélő albumuk anyaga képezi most is koncertjük gerincét.

Az elképesztő cimbalomművész, Lukács Miklós új, saját együttesét mutatja be. A klasszikus képzettségű jazzistát egyre többen ismerik, a world musicénekesek kézzől-kézre adják, s közismert tény, hogy a Dresch Quartet tagja. Természetesen Drescht, a magyar jazz, de legalábbis az etnográfának külföldön is legismertebb szaxofonosát újra láthatjuk a fesztiválon. Két új lemezzel a háta mögött az volna a szenzáció, ha épp ő nem lépne fel ezen a seregszemlén. Együttese ezúttal kvartett/kvintett, vagyis mind Lukács

Fotó: Rainer Rygiólyk

Alegre Corrêa humorérzéke virtuozitásával és muzikalitásával vetekszik

Miklós, mind Kovács Ferenc (trombita és hegedű) meghívást kapott, nem beszélve a nélkülözhetetlen alkotótársakról, Szandai Mátyásról és Baló Istvánról. Remélem, ötösben is improvizálnak majd!

A nemzetközi sztárok általában szólistaként és saját zenekaraikkal érkeznek a MOL Fesztiválra, de mindig részt vesznek átgondolt, nem ad hoc közös fellépéseken is magyar kollégáikkal. Hosszú évekkal a fesztivál indulása előtt már kész volt ez a koncepció Gőz László, a BMC vezetője és kollégái fejében, melyet meg is valósítottak a lemeziadó tevékenységében. Az amerikai Dave Liebman érdemben, nem csak szaxofonszólistaként, hanem teljes súlyával, még hangszerelési tanácsokkal is hozzájárult Fekete-Kovács Kornél és a Budapest Jazz Orchestra Human Circle – A vándor című lemezéhez. Charlie Mariano olyan természetességgel kapcsolódott bele a Balázs Elemér Quintet zenéjének folyamába, mintha ő adta volna a zenei kereteket, és nem fordítva. Gadó Gábor és más Franciaországban élő magyar muzikusok több, merészen improvizáló, kreatív együttműködést hoztak a BMC-nél tető alá, ezek mind az európai jazz élvonalába tartoznak. A már említett Archie Shepp-vendégeskedés is etalonnak számít, továbbá Erik Truffaz, Palle Mikkelborg és két sztár, akik már korábban kialakult zenei anyaggal érkeztek a BMC-hez: Frank London David Yengibarjannal, Jack DeJohnette pedig a Szakcsi Generationnel adott ki itt parádés lemezeket.

Vegyes válogatottak

Idén öt olyan (hazai) magyar formáció lép fel, amely világsztárral bepróbált műsorral büszkélkedik. Horváth Kornél az utóbbi években Lantos Zoltán hegedűssel valamint a Black Sea Trióval turnézott, és ez idő alatt alakult ki barátsága a Bécsben élő brazil gitáros-énekesrel, Alegre Corrêával, akit többen a Zawinul Syndicate-ben ismerhettek meg. Aki látta az A38 hajón a Vienna Art Orchestra koncertjét, azt is tudja, hogy Corrêa maga is ördögösen üti a kongát és a bongót, kettejük duója ezért különösen érdekes bemutatkozás.

Juhász Gábor, a magyar mezőny talán legsokoldalúbb gitárosa Iain Ballamy szaxofonossal (Loose Tubes, Django Bates) találkozott már londoni színpadon. Kölesönös szimpátiájukból azóta zenészbártság fejlődött, ennek lesz újabb állomása a sátor szeptember 14-én.

Az altszaxofon évek óta legnagyobb magyar reménysége, Tóth Viktor új lemezét – amint arról természetesen lapunkban is beszámoltunk – a legendás amerikai muzikus, Hamid Drake dobos társaságában vette fel, aki a fesztiválon is csatlakozik fiatal barátjához. Kapcsolatuk a Mediawave-en évek óta összejövő műhelyzenekarban alakult ki, és nagyon sokat jelent a hagyományt őszintén tisztelő magyar tehetségnek.

Bob Mintzer és László Attila együttműködése ritka csemegeként ígérkezik, hiszen a magyar gitárművész az akadémiai big band zenekar vezetőjeként számtalanszor konferálta már Mintzer hangszereléseit. Bár a világnagyság neve ösztönöztette a Yellowjackets együttesrel is, ami még szélesebb körben ismertté tette, de a jazzisták kemény magja most is az egyik legjobb kortárs mainstream big band vezetőjeként és persze arranzőreként tiszteli őt. Mintzer már játszott magyar kollégáival, tehát itt is komoly produkcióra lehet számítani az eleve nagy erőket felvonultató László Quintettel.

A sátor színpadára várt fellépők között még mindig nem említettem több sztárt. A hagyományosabb jazzfelfogás kedvelői ki ne hagyják a pompás valenciai szaxofonos, Perico Sambeat koncertjét, aki saját kvartettjével érkezik. Aztán itt van a Supersilent, amelytől sok mindent lehet várni, de egy presszó sarkából csörgedező halk örökzöldeket soha; Davis legrockosabb korszakának, vagy másfelől nézve a King Crimsonnak a rajongói viszont nem bánják meg, ha eljönnek. A három sátras nap közül az utolsón nagyot fog szólni az autodidakta, de az európai és amerikai jazzbe annál hamarabb berobbant Marc Ducret, aki elektromos gitárjával mindenféle formációban tarolt már, de igazán állandó triójában tud szólistaként kibontakozni. Mintegy két tucat gitáros, Afrikából, Dél- és Észak-Amerikából, meg persze az öreg kontinensről – rajongók mesteriskolájának is beillik.

Special Providence

Szépség és dinamika

Új hang a magyar jazz fiatal tehetségeiben bővelkedő mezőnyében a 2004-ben alakult Special Providence együttes. Első CD-jük Space Café címmel nemrégiben jelent meg.

◆ Turi Gábor

Előbb a név. Special Providence – magyarul sorsszerűség, isteni gondviselés. Nem transzcendens értelemben, inkább a fogantatásra utalva. Arra, hogy a Kőbányai Zenei Stúdió négy növendéke egymásra talált, és zenekart alapított. Kérdezhetnénk, mi ebben a különleges, hiszen együttesek általában úgy alakulnak, hogy a tagok egymásra találjanak. A Special Providence tagjai azonban nem csak zeneileg találtak egymásra. Baráti szálak is összefűzik őket, ami nem mindenképpen feltétele egy zenekar létrejöttének. Ha így történt, az a jó szerencse jele: a közös emberi hullámhossz a zenei egyetértés és egyet akarás feltétele. És, ahogy szavaikból kivehető, az SP tagjai ízlésben, habitusban és zenei iránykeresésben egy húron pendülnek.

Fiatalok. Cséry Zoltán (billentyűs hangszerek), Kertész Márton (gitár) és Markó Ádám (dob) 25 évesek, Bata István (basszusgitár) huszonnyolc. A Kárpát-medence különböző részeiből – Vajdaság, Balatonfüred, Budapest – származnak. Új nemzedék a magyar jazz tehetségeinek sorában. Mások a forrásaik, sorolják: Scott Henderson, John Scofield, Pat Metheny, Gary Willis, Keith Jarrett, kortárs

zene, elektronikus rock. Fúziós világ – jegyzem meg. Úgy van, hagyják helyben egyöntetűen. Számukra ez a világ izgalmos, ösztönző kihívás. És állítják: a jazz történetében már minden megtörtént. Most a keveredések, a sokféleség korát éljük. A lényeg, hogy egy zenekar megtalálja a saját hangját, a saját egyéniségét. Ők ezen dolgoznak, akaratauk és véleményük szerint kompromisszumok nélkül.

Na és az ellingtoni mondás: „It don't mean a thing if it ain't got that swing”? Mit ér, ha nincs benne swing? Hát, az mindenben ott van, mondják. Persze, inkább érzetszerűen. A „jazz” számukra olyan út, amely sokfelé vezet, amin sok minden elfér. Parker, Coltrane már jazztörténelem. Tudnak, tanultak róluk. Ők a saját, alapvetően improvizatív zenéjüket játsszák. Úgy tartják, hangzásuk már kialakult, a dallamosságot akarják párosítani a dinamizmussal. A szépséget az energikussággal. A kompozícióknak legyen világos szerkezete, azonosítható dallama, refrénje, lezárása. Álljanak össze egységes egészzé. A számokat elsősorban Cséry és Kertész írja, de végső formájukat, a hangszerelést a próbák során, valamennyiük hozzájárulásával nyerik el. A komponálás maga a szabadság, mondják.

Más a megjelenéshez, a kommunikációhoz való viszonyuk is. Az csak természetes, hogy van honlapjuk és e-mail címük (lásd alább), ahol minden lényeges információ olvasható róluk. És amely révén közvetlenül tartják a kapcsolatot az érdeklődőkkel. Ez is szabadság. Nem függenek forgalmazóktól, kereskedelmi érdekektől. Élnek, zenélnék, a munka gyümölcse pedig így vagy úgy eljut a hallgatókhoz. Azt is természetesnek, sőt ihlető lehetőségnek tartják, hogy mindegyikük mással keresi a kenyerét, pop-rock zenekarokban muzsikál. Legfontosabb önkifejezési formájuk azonban a Special Providence. A lemezbemutatót a Magyarországon koncertező amerikai Jeff Andrews előzenekaraként augusztus 8-án tartották az A38 hajón. Amit nagy megtiszteltetésnek vettek.

Jó figyelni lelkesedésüket. Együtt vannak, zenélni akarnak, és rendíthetetlenül hisznek abban, hogy barátságuk száz év múlva is élni fog. És örülnek második első CD-jüknek, mert az igazi első csak az interneten (www.dalok.hu) hozzáférhető. A Hunnia Records gondozásában minap megjelent Space Café (melyről a 100. oldalon olvasható kritika) dinamikát sugárzó, ízléses borítója hetven perc zenét rejt. Kézbe vehető, meghallgatható. Tíz szám, négy fej halszemoptikával. Zongora, szintetizátor, gitár, basszusgitár, dob. Akusztikus és elektromos hangszerek természetes együttállása, fiatalokhoz képest időnként meglepően romantikus felhangokkal. Néhány hangulatfestő cím, csak angolul: After the Rain, Momsterdam Airplane, Childhood, Lava, Falling Angels. Zene, ahogy állítják, műfaji keretek nélkül. Aztán megengedik: inkább jazz-rock. De a sajátjuk. ■

A Special Providence következő fellépése:

Október 7.: Dózsa Művelődési Ház

A Special Providence honlapja:

www.specialprovidence.hu

A Jazzy és a többiek

Régi-új jazzműsorok a nagy-budapesti éterben – 2. rész

Második részét közöljük cikkünknek, amelyben a Budapesten és környékén hallható rádiós jazzműsorok jelentős részét szemléljük. Eközben továbbra sem hallgatjuk el, hogy a Gramofon főszerkesztője, illetve a jazzrovat vezetője (de cikkírónk nem) készítik a Klubrádió jazzmagazinját. Terveink között szerepel, hogy a jövőben is figyelemmel kísérjük a hazai rádiós jazzkínálatot.

➤ Zipernovszky Kornél

Nyári számunkban – a Magyar Rádió adásai mellett – főleg a Jazzy nevű, kora tavasszal indult budapesti rádióadóval foglalkoztunk, amely több sikertelen jazztematikájú frekvenciapályázó után elsőként tudott – legálábbis nevében – jazzadóként elindulni. Egyik kritikus kollégánk, aki jazzműsört is szerkeszt, felhívta a figyelmünket rá, hogy tévedtünk, amikor a hallottak alapján kereskedelmi adóként írtuk le a főváros körzetében sugárzó Jazzyt. Annak engedélye ugyanis közműsorszolgál-

tatásra szól (hatályos műsorszolgáltatási szabályzata megtalálható az alábbi címen: <http://www.kozlonykiado.hu/kozlonyok/Kozlonyok/18/PDF/2006/23.pdf>), így nehezen érthető az adó stratégiája. A minimál-híreken és tematikus műsorokon kívül csak egymondatos, minden aktuálisat nélkülöző, internetről halászott bagatell érdekességeket sugároz. Ebben a műfajban a Rádió Café már évek óta magasabb színvonalon tevékenykedik, a Jazznél viszont ez még túllfüggönynek sem elég. Tény, hogy az utóbbi évek frekvencia-pályázatain győztes adók megvalósult műsora és a pályázataikban felfestett, impozáns elképzelések között sokszor nagy az eltérés. Ez azonban nem mentesíti a Jazzyt, hogy letegye voksát a hallgató közszolgálati tájékoztatása és szakmailag megfelelő szórakoztatása mellett, vagy nyíltan vállalja a kereskedelmi típusú működést, annak minden következményével együtt.

A Rádió Café viszont az ellenkező utat járja: kereskedelmi stratégiájának részét képezik a szakmailag alapos, közszolgálati erényekkel rendelkező rétegműsorok. Mivel a Cafén még csevegős klasszikus zenei műsor is hallható hétfő esténként, nagy várakozással kapcsoltam be a Jazz Café utolsó júliusi műsorát. „Ne légy barom, hallgasd inkább a Rádió Café jazzműsorát!” – mondja bele a műsor előtti jingle egyenesen a hallgató arcába. Nos, ugyan nem tudok egyetérteni a mondatban rejlő szillogizmussal, annak ellenkezője aligha volna bizonyítható, de becsülöm a straight ahead bátorságot. Az automatikus tegezés (az adó jeligéje: Van barátod) nem minden Gramofon-olvasó szája íze szerint való. Az adó, érzésem szerint, a harmincas-negyvenes nemzedéknek, közülük is a jobban képzeteknek szól. Talán még az sem lenne túlzás, hogy a nyitó mondatban, az egész adóval kapcsolatban a „bunkó” állna, ami igazán üdítő változatosság a budapesti éterben. Például a Café déli egyórás műsorsávjában is ízléses tálalásban hallhatunk lounge, acid jazz és egyéb, helyenként jazzes, a mainstream pop mocsarától biztonságos távolban mozgó műsorokat (pl. dj zero keverésében). Nem titok az sem, hogy a Tilos rádió és a Magyar Rádió volt szerkesztői, műsorvezetői is a Cafét erősítik, bár erőltetett jópofizástól sajnos ez az adó sem mentes.

Ezen az adón élt tovább az Est FM megszűnése után a Starsky és Hát Jazz Klub című műsor, amelyet leginkább

Foto: Frank Stewart/Jazz at Lincoln Center

Wynton Marsalis, a világhírű jazz-trombitaművész saját rádióműsört is vezet. A Jazz at Lincoln Center Radio with Wynton Marsalis című magazint hetente 240 amerikai közszolgálati rádióállomás veszi át.

RAIFFEISEN JAZZKLUB – MAGAZIN A KLUBRÁDIÓ FREKVENCIÁJÁN

A Gramofon rendszeres olvasói tudják, hogy nem szeretjük előtérbe tolni saját magunkat, s ezért viszonylag ritkán írunk a lapunkhoz szorosan kötődő rendezvényekről, produkciónkról. Ezúttal mégis kivételt kell tennünk, mert a Klubrádió Raiffeisen Jazzklub című magazinjának bemutatása nélkül – amelynek szerkesztője Bércesi Barbara, a Gramofon jazz-rovatvezetője, műsorvezetője pedig Retkes Attila, lapunk főszerkesztője – a budapesti rádiós jazzkínálatot bemutató cikkünkben kimaradna egy fontos láncszem.

Fesztes tempójú, a ragtime-tól a jazzrockig igen változatos zenei kínálatot adó, kifejezetten kompakt vasárnap délutáni műsor a Raiffeisen Jazzklub, és mindezt állandó rovatokra bontva tálalja, ami mögött komoly szerkesztői munka van. Lemez megjelenés, koncertesemény vagy vendégszereplés, minderről általában szabatosan, szakszerűen és hitelesen számol be, és ebbe a hibátlan angol kiejtés is beleértendő. Az, hogy kereskedelmi rádiós magazinműsoroként a közszolgálati erényekhez igazítja magát, a bemutatott magyar és külföldi produkciónk arányában is megragadható, ugyanis támogatja a „hazai terméket”. A zenetudósi végzettségű Retkes Attila műsorvezetőként enyhén modorosán szólal meg, a kötetlen beszélgetéseknél hangmagassága természetesebb. Felesleges az a fajta bemutatás részéről, hogy „X.Y. gitáros-zeneszerző”, vagy „Z. hegedűművész-zeneszerző” – jazzben többnyire a zenekarvezető osztja a lapokat, legalábbis a kottát.

Persze heti nettó 42 percbe alig lehet elejétől a végéig lejátszott stúdiófelvételeket, nemhogy hangszerszólókkal ékes koncertbejátszásokat belezsúfolni. A műsor érdeme, hogy muzikusokat, szervezőket, mindenféle stúdióvendéget szólaltat meg: nagyon zavaró viszont a mobiltelefonon készült, gyenge technikai minőségű beszélgetés, amire sajnos akad példa. Jelenleg azoknak az érdeklődésük, akik minden fontos jazzeseményről tudni akarnak, hogy azután jól informáltak dönhessenek, ez a műsor szolgálja a leginkább. Készítőinek az információ és a zene jó aránya fontosabb, mint saját személyük vagy ízlésük előtérbe helyezése – de tehermentesíthetné egy lemezbemutató jellegű, hosszabb számokat is következetesen végigjátszó műsor a Klubrádióban.

Zsuffa Péter nevéhez lehet kötni, de ő egy ideje a Rádió Q-nál csinál műsort. A Starsky stílusú szerkesztő, az árral merészen szemben úszó műsor volt, amelynek hamar híre ment, bár a blóddli néha átlépte az elviselhetőség határát. Különösen emlékeztetéseket voltak dadaista jingle-jeik, a prezentált jazzstílusok változatosak és nem „kereskedelmi rádiósak” voltak. A hagyományt a Cafén részben a szerda éjféltől hajnalig szóló Jazzpresszó – Hajnali jazzműszak című adás folytatja, de itt nincs műsorvezetés. Hegyi György és Jeli András a gazdái az előtte hallható kétórás műsornak, a Jazz Cafénak. Amikor hallgattam, ez a műsor egy kemény, jarrettes hangú zongoristával indult,

végig is játszották a számot, de sajnos a lekonferálás elmaradt, mert rögtön belevágtak a stúdióvendég bemutatásába és egy bő negyedórás beszélgetésbe arról, ami az illető szakterülete. Hatóanyag-elemző, és mint ilyen, a kozmetikumokat gyalázta. Szerintem követendő példa, hogy nem jazzembereket hívnak, vagy nem csak őket a stúdióba. Rövid emlékeztető azoknak, akik nem olvasták ennek a cikknek az első részét: a jazzműsorok ismertetésénél a fő bírálati szempontunk az, hogy a műsor tudja-e népszerűsíteni a műfajt a rádiós szakmai ismérveknek megfelelően, miközben a rajongókat is a készüléknél tartja.

Nos, a válasz határozott igen, de csak azoknak a hallgatónak, akik egyáltalán nem kíváncsiak arra, hogy a jó zene, amit hallanak, közelebről mégis micsoda. Az első, zenére vonatkozó konferálás az adott műsorban a 43. percben hangzott el, egy húzós szám előtt Scofieldtől. Én tehát keveslem a zenéről szóló beszédet, viszont a beszélgetésből megtudtam, mi az az ilang-ilang. Aktualitásérzetünket rontja, hogy a műsornál az utolsó hallgatói fórumbejegyzés is pont egy hónapos (persze, nyáron én is sokkal kevesebbet netezek, na de legalább a szerkesztők megerőltethetnék magukat!). Amennyiben nem a Gramofon törzsolvásóit tekintjük célközönségnek, hanem a műsor saját hitvallását vesszük alapul („le kívánjuk hozni a jazzmuzsikát az elefáncsonttoronyból”), ez akkor is kevés. Tehát a Jazz Cafén a beszélgetés közben szóló háttérzene. De nem kellett volna egy-két szót mégis a zenére pazarolni, akár a vendéget is bevonva?!

Jazzműsorok után kutatva a Gazdasági rádió hullámhosszára érkezünk, amely egy különös rekorddal kerül bele cikkünkbe: a heti műsorstruktúrát összesítve itt szól a legtöbb jazz (teljességre törekvő összesítés a budapesti és országos műsoradatokról a Gramofon weboldalán: www.gramofon.hu). Minden éjszaka vegyes stílusú, inkább populáris jazz árad szöveg nélkül az adáskomputerből (ez az a bizonyos, rettegett szelektor), műsorvezetés nélkül.

Miután kereskedelmi és közszolgálati adásokról bőven esett szó, nem hagyhatjuk említetlenül a Harmónia Rádióműhely (Pallai Péter, Kerekes György és Deseő Csaba) heroikus erőfeszítéseit, melyek évek óta a 98,0 MHz-es budapesti közösségi frekvencián hallhatóak, olyan műsorokban, mint a Kotta nélkül, a Jazzmúzeum és A jazz történetének gyöngyszemei. Ha az „önkéntes” jelleggel készülő műsorok szakmai színvonalára kíváncsiak, de még nem hallottak egy műsort sem, üssék bárhol fel Kerekes György már ezeken a hasábokon is recenzált két vaskos könyvét (Jazz portrék), és meg fognak győződni a hatalmas tényanyaggal és odaadó fáradozással készülő szerkesztésről: a szerző ugyanis a műsorok alapján írta meg könyvét. ■

A budapesti és országos rádiók jazzműsorainak összesített táblázata megtalálható a Gramofon honlapján, a www.gramofon.hu oldalon

Hétfő Esti Jazz

– meglepő fordulatokkal

A Műpa Hétfő Esti Jazz sorozata ősszel is biztos pont a koncertkalendáriumban. A rendezvény

szeptemberi vendége (a tegnap még ifjú reménységnek, ma már érett zongoristának számító) Oláh Tzumo Árpád (képünkön), aki Electronic Dreams nevű formációjával lép fel, műfajokat szintetizáló első albumuk megjelenése apropóján. A következő hónap főszereplője a Szőke Szabolcs vezette Ektar együttes, amely a Weiner–Szász Kamaraszimfonikusok közreműködésével kalandozik a balkáni, ázsiai és afrikai, valamint középkori zenék világában.

Rendhagyó lesz az október, hiszen e hónapban két jazzkoncertnek örülhetünk a Fesztivál Színházban: 27-én, szombaton az Új Dimenzió Műhely Elégia 1956 című darabját tűzik műsorra. Novemberben egy magyar-amerikai fúziós kollaboráció, a Mintzer–Ferrante–Sery–Badrena–Vasvári Night Runner Band nevű sztárparádé kerül fókuszba, méghozzá a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben, decemberben pedig az akusztikus és az elektronikus zenék határmezsgyéin új utakat kereső Kaltenecker Zsolt fog muzsikálni triójával és meglepetésvendégekkel.

A Hétfő Esti Jazz sorozat koncertjei:

szeptember 10., október 8. és 27., november 5., december 3., Műpa

Lengyel Jazz Szüret

November közepén Lengyel Jazz Szüret kerekedik a Művészetek Palotájában. A két napba sűrített

mustrán világhírű lengyel és amerikai jazzmuzikusok közös produkcióitól lesz hangos a ház. 14-én az egyik legnyughatatlanabb egyéniségű lengyel szaxofonos, Piotr Baron lép színpadra a Fesztivál Színházban. A chicagói avantgárd jazz meghatározó trombitása, Ishmael Wadada Leo Smith, valamint a wroclawi származású bőgős, Darek Oleszkiewicz és a német dobos, Mark Ferber lesznek társai. (Képünkön: Smith és Baron.) A kvartett Baron középkori keresztény liturgiai zenei gyökerekből merítő Salve Regina című produkcióját mutatja be. Megindító hatású előadásra készülhetünk. A következő napon sem kisebb sztárok muzsikálnak, ezúttal a Nemzeti Hangversenyteremben: ismét hazánkba látogat a világ egyik leghíresebb, stílusformáló lengyel jazzistája, Michal Urbaniak. A karrierjét Miles Davis oldalán megalapozó hegedűs-szaxofonos-zeneszerző formációjában a fúziós jazz-rock megkerülhetetlen gitárosa, Larry Coryell és a basszusgitár-virtuóz Victor Bailey pengetnek, az ütemet pedig a többek között a Return To Forevert is megjárt dobos, Lenny White diktálja.

Lengyel Jazz Szüret:

november 14–15., Művészetek Palotája

Szakadatlanul tart a Raiffeisen Jazzlánc

Ősszel tovább fűződik a Millenáris Parkban a Raiffeisen Jazzklub jazzlánc, amely az év elején megújult koncepció jegyében estéről estére egy formáció és egy meghívott szólólista izgalmas, közös produkciójára ad lehetőséget. Ám az eddigi helyszínt, a Fogadót a Teátrum váltja: az év végéig itt lesznek majd a sorozat koncertjei.

Szeptemberben Bolla Gábor kvartettje (Szakcsi Lakatos Róbert – zongora; Orbán György – bőgő; Mohay András – dob) ad koncertet, ami a 19 éves, Hans Koller-díjas szaxofonos östehetség fenomenális játéka miatt önmagában is szenzáció. Vendégük az ugyancsak fiatalos lendületű Lakatos Pecek Trió tagjai (Pe-

cek Lakatos András – dob; Krisztián – bőgő és Adorján – zongora) lesznek – ők októberben már főszereplőként muzsikálnak a gitáros Oláh Szabolccsal. Szabolcs együttese (Mester Dániel – szaxofon; Soós Márton – bőgő; Mohay András – dob) novemberben zenél a szólóban beugró trombitás-szárnykürtös Fekete-Kovács Kornéllal, aki kvintettjével és az őket gitárján kiegészítő Babos Gyulával decemberben az év utolsó jazz-láncszeme lesz.

A Raiffeisen Jazzklub koncertjei:

szeptember 6., október 4., november 8., december 13.

Bővebb információ:

www.millenaris.hu., www.gramofon.hu

Végre itt a triójáték
új nagymestere,
**Brad
Mehldau**

Brad Mehldaut kétségtelenül rendkívüli energiája és szinte parttalan képzelőereje tette napjaink egyik legtermékenyebb és legkiválóbb muzsikusává. Elsősorban improvizátor, akinek az előadásában mindig meghatározó a spontán kifejezett zenei gondolatok okozta meglepetés, ugyanakkor mélyen tiszteli a formális zenei struktúrákat, amelyek szintén alapvetően jellemzik játékát. Személyiségének e két oldala, a rögtönző és a formalista viaskodik egymással művészetében, és az eredmény gyakran az irányított káoszhoz hasonlatos. Szertelen, merész, innovatív. Muzsikáját gazdag intellektuális tartalom és mély érzelmek töltik meg, jazzkompozícióiban a rock, a pop és a kortárs zenei elemek mellett izgalmasan ötvöződik filmzenei munkáinak hatása. A harminchét esztendőes amerikai zongorista a kilencvenes évek közepe óta koncertezik szülőföldjén és triójával, most elérkezett az idő, hogy végre Magyarországra is ellátogasson. **Brad Mehldau november 8-án** összeszokott társaival, Larry Grenadier bőgőssel és a dobos Jeff Ballardal lép fel a **Művészetek Palotájában**. ■

Brad Mehldau hivatalos honlapja: www.bradmehldau.com

Gyökerek a vörös földben –
nem soká volt távol
**Dee Dee
Bridgewater**

A Jazzdívák a Palotában sorozat keretén belül visszatérő világsztárt köszönthetünk **november 26-án a Múpa hangversenytermének színpadán**: ismét Budapesten énekel Dee Dee Bridgewater.

A kilencvenes években az énekesnő kétségtelenül az egyik legdinamikusabb és legszellemesebb felfedezője volt az emberi hangnak, mint hangszernek. A klubok, a hangversenytermek és a Broadway-musicalek világát meghódítva, számos kommersz sikert hozó lemez elkészítése és jó pár nívós díj elhódítása után méltán lett ő a tradicionális jazzéneklés egyik legkitűnőbb élő példája. Bridgewater azonban néhány éve egészen új alkotói korszakába lépett. A Red Earth – A Malian Journey című friss albumán (amelyről a Gramofon 2007. nyári számában jelent meg kritika) Dee Dee afro-amerikai gyökereit tárja fel, Mali tradicionális zenéjét és hangszereit egybeolvasztva a jazzel. „Szeretném megtalálni a hangomat és a létjogosultságot. E lemezt készítve úgy éreztem, valami fantasztikus dolgot találtam: az afrikai gyökereimet, az otthonomat, Malit.” Erre a felfedezőútra kísérhetjük el az énekesnőt mostani koncertjén. (A mali zenéről pedig lapunk 106. oldalán kaphatunk mélyebb betekintést.) ■

Dee Dee Bridgewater hivatalos honlapja: www.deedeebridgewater.com

16 év után ismét: Keith Jarrett Magyarországon

Fotó: Richard Termini

Keith Jarrett művészetéről superlatívuszokban beszélni már-már közhely. Fontos ezért óvatosan fogalmazni, hogy érezzük a kijelentés súlyát: személyében minden idők talán legmesteribb pianistája, az improvizáció páratlan zsenije, a világ egyik legkreatívabb muzsikusa ad koncertet **Budapesten, a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben**.

Az 1945-ös születésű Jarrett hároméves korában kezdett zongorázni. Klasszikus zenei tanulmányai mellett még tinédzserként megismerkedett a jazzel, s az iránta való vonzalma Art Blakey, Charles Lloyd majd Miles Davis zenekarába vezette őt. Hamarosan azonban önálló karrierbe kezdett, szólóprodukciói mellett Jan Garbarekkel, Palle Danielssonnal és Jon Christensennel, majd Charlie Hadennel, Paul Motiannal és Dewey Redmannal alapított kvartettet, több mint két évtizede pedig Gary Peacockkal és Jack DeJohnnettel közös triója jelenti számára a zenekari muzsikálás színterét. Jarrett új világot teremtett az európai technikának a jazz ritmikái közegebe való beágyazásával, így összetéveszthetetlen a stílusa, amelyet a műfajok és zenei nyelvek széles spektruma jellemez. Számítalan lemeze közt olyan produkciók találhatók, amelyek újraértelmezték a zongora szerepét a kortárs zenében. Sikerének másik titka játékának szuggesztivitása, amivel lebilincseli a hallgatóságot. Ahogy pályatársa, Jan Garbarek vall róla: „Képelete szinte parttalan, képes mindent lejátszani, amit kitalál. Ez már majdhogynem ijesztő.” A művészt 1991-es, legendássá lett zeneakadémiai koncertje óta visszavártuk, hogy ismét zenéljen nekünk. **Október 18-i hangversenye a muzsika ünnepének ígérkezik.** ■

Keith Jarrett nem hivatalos honlapja: www.keithjarrett.org

Debreceni Jazznapok 2007 – A Hudsonról a Visztuláig

Idén 36. alkalommal rendezik meg a Közép-Kelet-Európa egyik leghosszabb életű fesztiváljává korosodott Debreceni Jazznapokat, melynek az utóbbi években megújult, tematikus koncepciója új szakaszba lépett.

➡ Laczkó Krisztián

A jazz fejlődésében fontos szerepet játszó amerikai városok, New Orleans, St. Louis, Chicago és New York jazzéletét bemutató sikeres sorozat lezárásával most egy európai jazz-nagyhatalom, a világhírű muzsikusaikról és fesztiváljairól ismert Lengyelország méltán nagyra becsült jazzművészete kerül a középpontba. A másik újdonság, hogy a szeptember 6-tól 9-ig tartó, négynapos programsorozat a Nagyerdőről beköltözik a belvárosba: az esti hangversenyeknek az új Kölcsey Központ, a délutáni, ingyenes jamboreeknek pedig a mögötte elterülő Baltazár tér ad otthont, kórhajtásnyira a Déri Múzeum és a Református Kollégium patinás épületeitől. Szeptember 6-án itt hangzanak fel a fesztivál első akkordjai, a fiatal generáció szárnyaló dobosa, Kaszás Péter és Nalanda nevű zenekarának előadásában. A húzós groove-okban gazdag, funk és drum'n'bass elemeket ötvöző nyitás után a lengyel jazz új hulláma érkezik a színpadra a katowicei RGG trióval, akik klasszikus zongora-bőgő-dob felállásban, ám szokványosnak távolról sem mondható, kortárs muzsikát játszanak. Az est utolsó fellépője a dobos Szendőfi Péter vezette Fusio Group lesz, tőlük műfaji határokat eklektikusan és progresszívan feszegető fúziós jazzt hallhatunk.

A szeptember 7-i, pénteki program kora délután a Nagytemplom előtt a harsonás-zongorista Zakar Zoltán kvartettjének fellépésével indul. Őket a Baltazár téren balkáni, ázsiai

és afrikai hatásokat elegyítő kortárs improvizatív muzsikájával az Ektar követi, majd Márkus Norbert késő romantikus és korai modern klasszikus zenék jazzel színesített világába kalauzol bennünket. A bámulatós játéku vak pianista után a Lakatos Ágnes vezette East Side Jazz Company hagyományos formáktól elszakadó, énekhang-központú szerzeményei zendítik meg a teret. Este – már a Kölcsey Központ színpadán – a szaxofonos Adam Pieronczyk triója zenél. A recsegős, baritonba hajló hangzása által összetéveszthetetlen tenorszaxofon-művész legújabb, bossa novás ritmusok ihlette albumából ad ízelítőt, amit a nap zárásaként látványos világzenei koncert követ a legkülönbözőbb kultúrákból sajátosan építkező Djabe előadásában.

A szombat a színes ritmusvilággal kísérletező Trio Minimal hangversenyével kezdődik, és igazi szenzációkkal folytatódik. Itt lesz az Amerikából öt évtized után hazatért vibrafonos-dobos, Tommy Vig, aki ütőhangszer-központú ÜssDob produkcióját tárja a hallgatóság elé, majd nagy tisztelettel köszönhetjük a pódiumon a magyar jazz intézményes alakját, az idén hetvenöt éves Gonda Jánost. A zenetörténészként és tanárként is meghatározó jelentőségű művész zongorakonzertjét a gitáros László Attila kvintettjének, érzékenyen intellektuális, mégis dinamikus jazzmuzsikája követi.

A lengyel sztárok ezen a napon is a Kölcseyben szerepelnek: napjaink egyik legjobb basszusgitárosa, a hangszere korlátait a technika segítségével izgalmasan kitérítő Krzysztof Ścierański Colors nevű supergroupjával latinos, modern fúziós zenét játszik. Utánuk lép színpadra a kelet-európai jazz kultikus alakja, Tomasz Stańko, akiről azt mondják, megtestesít minden valaha élt legendás trombitást. A mára klasszicizálódott stílusú, világhírű trombitaművész kvartettjével adott koncertje a Debreceni Jazznapok csúcspontjának ígérkezik.

Péntek és szombaton az esti műsor után két klubban is hajnalig tartó örömmzene várja a lelkes rajongókat a tőzgyökeres Debrecen Jazz Group, a Jazzprecedens, a Little Jazz Band és Cornelio Tutuék jóvoltából, és akinek kedvéből (és erejéből) telik, szeptember 9-én, vasárnap a rezesmuzsikát éltető Feketeréz Masír Banddel, a szving- és dixie hagyományokat ápoló Prowizorka Jazz Banddel és az elmaradhatatlan Debrecen Dixieland Jazz Banddel búcsúztatja a 36. Debreceni Jazznapokat. ■

Fotó: Andriej Tyshko / ECM Records

Tomasz Stańko, a legendás trombitás

A Debreceni Jazznapok programja:

www.fonixcsarnok.hu

SIMON GÉZA GÁBOR:

K. U. K. RAGTIME – AZ OSZTRÁK-MAGYAR MONARCHIA RAGTIME-KORSZAKA

Pytheas Kiadó, Budapest, 2007, 118 oldal

A magyar jazzpublicisták alighanem legaktívabb képviselője 60. születésnapjára megírta huszadik kötetét, amelyet a Corvinák újrakiadásával hírnevet szerzett Pytheas Kiadó vett pártfogásába. A könyv a Dzsessz Te még az én utcámba! című, a Petőfi Irodalmi Múzeumban nagy sikert aratott időszaki kiállítás szerves folytatása. Simon Géza Gábor több évtizedes kutatásaiból ezúttal a jazz „kőkorszakaként” számon tartott ragtime-nak az Osztrák-Magyar Monarchiában betöltött szerepével foglalkozik. Bölcsen tartózkodik a sommás értékelésektől, jobbra csak a tények közlésére szorítkozik. A reprezentatív kiállítású album azok számára is lebilincselően érdekes, akik inkább a kultúrtörténet iránt fogékonyak. Szakszerű megvilágítást kap az a politikai és társadalmi környezet, amely lehetővé tette, hogy ebben a távoli régióban szinte az amerikai és nyugat-európai városokkal egy időben lehessen hódolni az új zenei irányzatoknak. Jókai Mór, Krúdy Gyula, Csáth Géza és Ady Endre műveiből vett idézetek bizonyítják, hogy szellemi életünk elítjét is megérintette az „új mód”.

A korszak zenei életének aprólékos gyűjtő- és kutatómunkája óriási adat-halmazt eredményezett, amelyet csodás képanyag, mintegy négyszáz, kizárólag színes illusztráció kísér. Egyfelől lemez-, könyv- és kottaborítók, plakátok,

hirdetések, lemezcímkék, engedélyjegyek tárulnak elénk, másfelől a szórakoztatás színterei (zenepavilonok, kávéházak, orfeumok, kioszkok, színházak stb., Karlsbadtól Herkulesfürdőig) valamint mesteri előadói (Fedák Sárjótól Rátkai Mártonig és Solti Herminig) korabeli képes levelezőlapok, fotók és grafikák felhasználásával.

A könyvet a témához kapcsolódó alapos bibliográfia és diszkográfia, valamint igen részletes névmutató egészíti ki. Külön kell szólni a szennzációs CD-mellékletéről, amelyen a szerző korabeli hanghordozókról (78-as és 80-as fordulatú sellaklemezekről) átírt, Bécsben restaurált monarchiabeli hangfelvételekkel lepi meg az olvasót. A 25

hangfelvétel sem LP-n, sem CD-n nem jelent meg eddig!

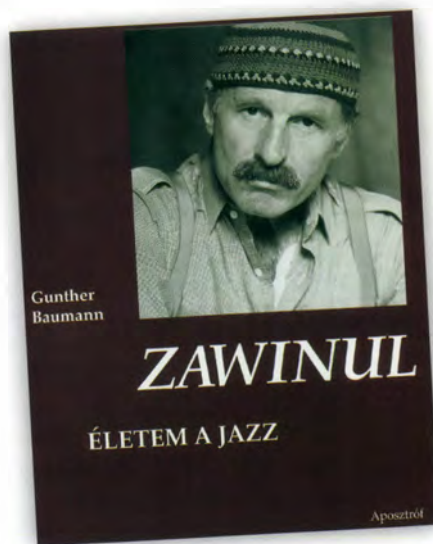
Simon Géza Gábor műve minden erénye ellenére sem lesz a bestseller-listák éllovasa, meglehetősen speciális érdeklődésre tarthat számot. Ugyanakkor a szerző és a kiadó tervei szerint a közeljövőben megjelenő német és angol nyelvű változatot eljuttatják a világ valamennyi fontos zenei könyvtárába, így módon óriási kultúrtörténeti missziót teljesítve. *Márton Attila*

GÜNTHER BAUMANN: ZAWINUL – ÉLETEM A JAZZ

Aposztróf, 2007, 206 oldal

Időről időre elcsodálkozik az ember, hogy repül az idő. Mintha csak tegnap lett volna, hogy feloszlott minden idők talán legjelentősebb fusion zenekara, a Weather Report, és a rövid életű Weather Update után megalakult a Zawinul Syndicate, Joe Zawinul world-fusion formációja. Pedig ennek már 20 éve. Aki felüti Gunther Baumann 2002-ben keletkezett terjedelmes életrajzi interjúkötetét, úgy érezheti, hogy állandóan a jelenben van. Ezt nemcsak az alapvetően párbeszéd forma teszi (a kérdések és válaszok menetét több helyütt az író személyes megjegyzései, hozzáfűzött gondolatai egészítik ki), hanem az a tény is, hogy Zawinul mindenkor az adott korszak leghaladóbb gondolkodású, állandóan újító figurája, mintha már az 1950-es évekbeli muzsikusi törekvéseiben ott rejtett volna mindaz, amivé az elkövetkező évtizedekben válhatott.

Baumann lépésről lépésre követi a zongorista, billentyűs életét a bécsi kezdetektől a tengerentúltra való áttelepülésén és az amerikai jazzéletbe való beilleszkedésén át a saját formációival megteremtett életmű kibomlásáig. Közben az igen nagy részletességgel feltárt tények mellett a főhős érzéseit, indulatait, gondolatait is jobban megismerhetjük, mint valaha. Az évek során megjelent interjúk-

ból, egy 2001-es, Brian Glasser tollából származó életrajzból (In a Silent Way – A Portrait Of Joe Zawinul) és természetesen a muzsikájából átszűrődő rezgésekből már eddig is sok fogalma lehetett az érdeklődő jazzrajongónak Zawinul személyiségéről, ám sosem lehetett ez a kép olyan árnyalt, mint amelyet Baumann fest az alánya malibui házában két héten át folytatott beszélgetések közreadásával. Az őszinte, öntudatos, szórakoztató stílusú, eredeti gondolkodású és rendkívül sokat tapasztalt művész mondatait annak is élvezetes lehet olvasni, aki épp csak ismerkedne a jazz világával. Baumann tökéletes kérdező, hiszen jól felkészült, Zawinult évtizedek óta ismeri, így szót ért a másokat kihívó stílusával gyakran eltántorító művészszel, egy nyelvet beszél vele (szó szerint is). Némi kritika a magyar kiadót érheti. Magyartalanságok, betűhibák, de még helyesírási hibák (lásd a 13. oldal képaláírását) is előfordulnak az oldalakon, ami méltatlan az exkluzív kiállítású, képekkel gazdagon

illusztrált, szépen tördelt, tartalmas kötethez.

Amikor e sorokat írom, megrendültségemnek is hangot kell adnom. A Zawinulhoz közel álló körökből tudható, de a Syndicate-tel augusztus 1-én, Veszprémben viharos sikerrel szerepelt billentyűs fizikumán is láthattuk: nagyon beteg. Reméljük, nem utoljára láthattuk-hallhattuk. Így nagyon más érzés lesz már e könyvet olvasni... *Bércesi Barbara*

**JOE LOVANO/HANK JONES:
KIDS - LIVE AT DIZZY'S CLUB COCA-COLA**

Aki már próbált jam sessiont szervezni, az tudja, hogy senki sem hajlandó addig játszani, ameddig nincs bőgős. Ezen a New York-i Lincoln Centerben felvett koncertalbumon sem bőgős, sem dobos nincs, ami nagyon nagy kockázatokat teszi ki és teljesen egymásra utalja a szaxofonost és a zongoristát. Kiváltképp az utóbbi vállára nehezedik óriási teher, és, tudván, hogy a zongorista 89 éves, kissé aggályosan ültem le meghallgatni a lemezt, de már az első felvétel teljesen rabul ejtett. A Lady Luck című számon a pianista laza stride ritmust alkalmaz, és noha ezt Hank Jones fivére, a néhai Thad saját zenekarára írta, ez a duó olyan zseniálisan kezeli a harmóniakat és a tempót, hogy semmi sem vész el az eredetiből. Jones maga az élő jazztörténelem, kinek gyökerei a stride-zongora nagyjaiig, James P. Johnsonig és Fats Wallerig nyúlnak vissza, de a negyvenes évek közepén gond nélkül vette az óriási kanyart, amit Charlie Parker és Dizzy Gillespie muzsikája jelentett. A harmincnégy évvel fiatalabb szaxofonos, Joe Lovano pedig olyan modernista, aki mélyen beásta magát a műfaj történetébe, és újításaiban is hordozza a múltat. A párosítás ideális. Nincs értelme számról-számra elemezni az albumot, de azért érdemes rámutatni, hogy akár a Charlie Parker emlékének dedikált Charlie Chan című Lovano-szerzeményen, akár Bud Powell akrobatikus vonulatú Budóján sem bícsaklik meg a bebop ritmikája. Stílus szempontjából az album behatárolhatatlan. A stride-től a swingen keresztül egészen a bebopig itt minden előfordul. A hangszerelés hiánya pedig lehetővé teszi a harmóniai, dinamikai és tonális meglepetések egész sorát. Egyetemes jazz ez a legjobb fajtából és élvezete még csak szakértelmet sem igényel.

Pallai Péter

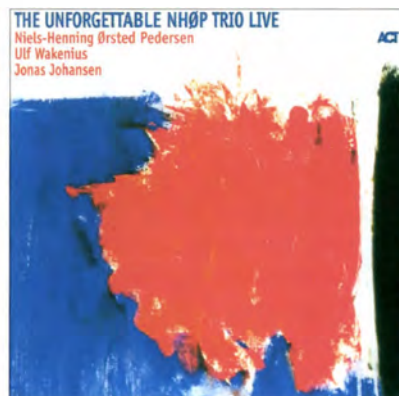

PARALLEL

**Blue Note – EMI
70281**

A duókat általában a rangosabb résztvevő nevével jegyzik, egyenrangúság esetén a legkülönbözőbb trükkökkel kerülük a sorrend megjelenítését. Joe Lovano és Hank Jones 2004 óta dolgozik együtt kvartettkben, és Lovano neve van az első helyen. Mikor Lovano szintén tenorszaxofonos apja révén kezdett ismerkedni a nagy elődökkel, Hank Jones nevét szinte mindegyikük társaságában olvashatta a lemezeken. A 89 éves Jones 70 éve hivatásos zenész, és 60 éve szerepel lemezeken. Nagysága éppen abban rejlik, hogy képes átengedni magán a szólisták elképesztő hangzuhatagait és azonnal reagálni rájuk, sőt megelőlegezni a legváratlanabb fordulatokat, így egyszerre követi és vezeti a szólistát. Ellenpontokból sűrű hálót sző, tiz ujjával egész fúvós szekciót helyettesít. Lovano, akit a DownBeat Coltrane óta a legnagyobb képzelőerővel és technikai felkészültséggel rendelkező muzsikusként aposztrofált, és a Jazzkritikusok szövetsége 2007 tenorszaxofonosának díjára jelölt, képes egy adott hangot annyiféleképpen megütni, ahány billentyű van hangszerén. Ezek után meglehet az elképzelésünk a duó zenekari koncepciójáról. Mindketten képviselik az egész jazztörténetet. Lovano egyszerre fúj coltrane-i tónust Webster vagy Lester Young susogásával, vagy ágál, mint Rollins egyesítvén mindezt, mint Shepp. Jones minden hangja lényegre törő, egyedileg megformált, soha nem díszítget feleslegesen. Szólói elegánsak, semmi bőgő balkézmenet, kikalapált akkordrepetíció vagy hosszú hatásszűnet. Akár egy zenekari szólam. Azt mondták róla, úgy szól, mint egy csellókórus. A repertoár csupa ritkán játszott remekmű: Monk, Bud Powell, Thad Jones.

Szigeti Péter

THE UNFORGETTABLE NHØP TRIO LIVE

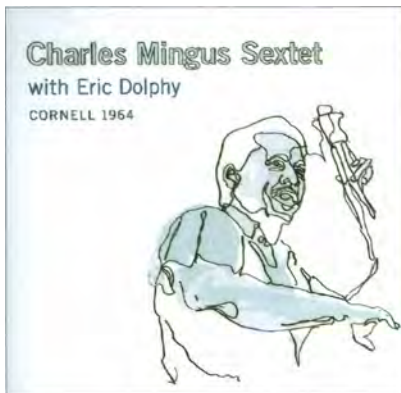

Kevés európai muzsikusk futott be olyan karriert, mint a legendás dán bőgős. Hivatásos pályája 17 éves korában kezdődött, s hamarosan olyan híre kerekedett, hogy a kontinensre látogató neves amerikai zenészek (Sonny Rollins, Dexter Gordon, Bud Powell, Bill Evans, Kenny Drew, Oscar Peterson) keresett partnere lett. Akiknek szerencsésük volt élőben hallani a 2005-ben, 59 évesen elhunyt zenészt, tanúi lehetnek kivételes hangszertudásának, erőteljes színpadi jelenlétének. Niels-Henning Ørsted Pedersen bop-gyökerű játéka kiemelte a bőgőt a hagyományos kísérő funkcióból, kezében szinte énekel a hangszer, kikezdehetetlen pengetős és vonós technikája révén a legnagyobb egyenrangú szólista társa lett. Jó évtizede működő triójának tagjaival, Ulf Wakenius svéd gitárossal és Jonas Johansen dán dobossal szinte egy testet alkottak. Ez a lemez utolsó koncertfelvételeit tartalmazza: első fele 1999-ben, a második része halálának évében készült. Egy rövid Bach-szólióinterpretáción kívül öröközöldek, saját szerzemények és skandináv népdalok kaptak helyet rajta, tükrözve a bőgős zenei érdeklődésének főbb irányait. A két kiváló húros hangszeres közül Pedersen uralja a terepet, szinte nincs szám, amelynek témáját ne ő vezetné fel, hogy aztán rögtön szólóba csapjon át. Nem mindennapi jelenség a bőgő ennyire kiemelt szerepe, de NHØP bírja lendülettel és melodikus fantáziával. Alapvetően az ugyancsak bopos indíttatású Wakenius is szólista alkat; csak ritkán, akkor is inkább mechanikusan biztosítja a harmóniai hátteret akkordikus kísérettel. A lemez csúcspontja a megkapóan szép Jeg Mig... című skandináv népdal feldolgozása Wakenius katartikus építkező szólojával, Pedersen sűrű szövésű bőgőjátékával.

Turi Gábor

**ACT – CD Bár
9464-2**

CHARLES MINGUS SEXTET WITH ERIC DOLPHY: CORNELL 1964

A Mingus Sextet Sue Mingus jóvoltából nemrégiben napvilágra került Cornell egyetemi koncertjének felvétele mindössze három héttel előzte meg azt az Európai turnét, amely a zenekar felbomlásához vezetett. A problémát elsősorban Mingus szélsőséges viselkedése okozta. Finanziális gondjai miatt 40 kilót fogyott, így az amúgy sem túl kiegyensúlyozott bögös teljesen kiszámíthatatlanná vált. Hangulát ingadozásai természetesen hatottak a zenekar produkciójára, sőt végeredményben oda vezettek, hogy a trombitás Johnny Coles, nem bírva a feszültséget, összeesett a turné egyik állomásán, és kórházba került. Nem sokkal ezután Dolphy úgy döntött, nem megy vissza a zenekarral az Államokba. Ő 1964. június 29-én halt meg Berlinben. Mindez azért fontos, mert a Mingus Sextet utolsó olyan felvétele, amelyet még nem árnyékoltak be mindezek a problémák, minden bizonnyal ez a kétlemeznyi anyag. Ellington és Fats Waller, valamint a zenekar zongoristája Jaki Byard kompozíciói mellett elsősorban a zenekarvezető számaikat hallhatjuk a felvételeken. Az album egyik kiemelkedő momentumát az Arkansasi kormányzó által inspirált Fables of Faubus című közismert Mingus-kompozíció közel félórás változata. Nem ez az egyetlen negyedóránál hosszabb darab a lemezeken, ami nem meglepő egy, a hatvanas években készült jazzfelvételnél. Ornette Coleman Free Jazz című lemezéből kiindulva szabad zenét hallunk, ám semmiképpen sem abban az értelemben, amit ma általában free jazzen értünk. Itt még a korlátok tágitása és nem azok elvetése volt a cél, a zenekar tagjai Dannie Richmond dobos támogatásával leginkább swingelnek, ám érezni azt a hihetetlen energiát, amit a kötött formákból való időleges kilépés inspirál. *Pámiczky András*

Blue Note – EMI
92210

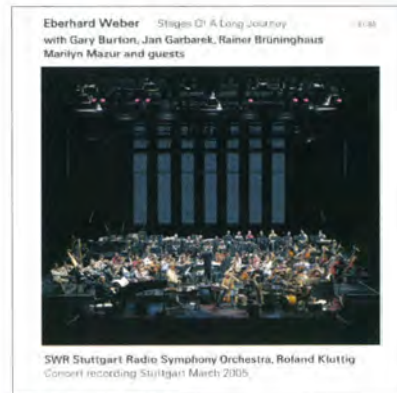
CHICK COREA & BÉLA FLECK: THE ENCHANTMENT

A huszadik század egyik utolsó nagy jazzkirálya a zongorista-zeneszerző Chick Corea még mindig tud meglepetéssel szolgálni a hallgatóknak. 2007-es vadanatúj CD-jén a bendzsós Béla Fleckkel játszik duóban. Ez a kísérlet meglehetősen nagy kockázatokat rejt magában, mert bárhogy is szépítjük, a bendzsó sohasem tartozott a komoly szólóhangszerek kategóriájába, márpedig itt az egyik legtekintélyesebb instrumentummal, a zongorával próbál versenyre kelni. Béla Fleck, amióta színre lépett egyfolytában azt igyekszik bizonyítani, hogy választott hangszerének az első vonalban van a helye. Sok lemezét hallottam különböző együttesekkel, engem azonban eddig nem tudott meggyőzni tételének igazáról, s nézetemet e lemez meghallgatása után sem tudom megváltoztatni. Elismerem hangszeres tudását, virtuozitását, muzikalitását, ám igazából sajnálom, hogy tehetségét nem valami más hangszeren kamatoztatja.

Chick Corea játékát, zenéjét a hatvanas évek vége óta ismerem és nagyra becsülöm. Kár, hogy ez a rendkívüli egyéniség nem egyenes úton jár, pályafutását hatalmas kitérők jellemzik a standard jazztől a free-ig, klasszikus zenétől a fúziós jazz-rockig, s nem egyszer bizony visszaél közönsége türelmével. Legutolsó budapesti koncertjén a hallgatóság csalódással fogadta szertelen Mozart-, illetve Bartók-interpretációját, s úgy hiszem, a jazzkedvelők sem lesznek oda ezért a lemezzért. Corea most is magas színvonalon zongorázik, ám játékára inkább a rutin jellemző, mintsem a mélyebb átélés, mondanivaló. Nincs mit szépíteni, a műsor közepénél már határozottan úgy éreztem, ez egy unalmas produkció.

Deseő Csaba

Concord – Universal
0888072 302532

EBERHARD WEBER: STAGES OF A LONG JOURNEY

Két nagyszabású koncert a Theaterhausban, az SWR szimfonikusok és egy sor neves szólista közreműködésével: ennél múltibban nem is lehetett volna megünnepelni Eberhard Weber, Stuttgart szülőföldjének 65. születésnapját. A csaknem kilencven tagú szimfonikus zenekar jelenléte már önmagában gondoskodik az ünnepélyességről. Magától értetődő, hogy nem hiányozhatnak Weber Garbarek Group-beli kollegái, a zongorista Rainer Brüninghaus, az ütős Marilyn Mazur és persze maga Garbarek sem. Még tovább emeli az esemény fényét Gary Burton meghívása, akivel Weber először 1973-ban, egy ECM-album felvételén találkozott. Egy másik pályatárs, a veterán német zongorista, Wolfgang Dauner is a meghívottak között van, akivel egy szép Yesterdays-feldolgozást játszanak. A Garbarekkel duóban elhangzó Seven Movements című szerzeményében kristálytisztán fellelhető az összes csak rá jellemző stílusjegy: az egyedi sound (Weber saját fejlesztésű elektromos bögön játszik), illetve a kontrapunktikus kísérő technika, mely sokszor több hasonlóságot mutat gitárjátékhoz, mint bögözéshez. Carla Bley Syndrome című modális blues-témájára Garbarek olyan, Michael Brecker szellemét idéző szólót játszik, ami még tőle is ritkaságszámba megy. És persze Gary Burton, az est másik sztárja minden számban remekel. Az öt-részes Birthday Suite-ben Weber három kompozícióját dolgozza át, de olykor-olykor ütközni látszanak a kottakép értelmezése körüli különféle nézetek. Brüninghaus, majd Mazur zseniális átvezető szólói azonban feledtetik a nem mindig tökéletes nagyzenekari összjátékot. A hosszú utazásnak semmiképpen nincs vége, hiszen Weber két évvel a koncert után is fáradhatatlanul turnézik a Garbarek-zenekarral. *Bori Viktor*

ECM – MusiCDome
ECM 1920

ABBEY LINCOLN:
ABBEY SINGS ABBEY

A fekete-amerikai énekesnő-komponista Abbey Lincolnt viszonylag kevesen ismerik Magyarországon. A hatvanas évek elején akkori férje, a dobos Max Roach segítségével a New York-i jazzszíni legjavanak kíséretében robbant be a köztudatba. Tévedés ne essék, csodálatos énekesnő volt, akinek a sztár-kíséretre csak dobantóként volt szüksége. A kezdeti inspirációt számára a néhai Billie Holiday szolgáltatta, de Abbey Lincoln tökéletesen tudta, miként kell ebből az ihletből egyéni módon építkezni, ráadásul kiváló komponista és szövegíró is lett belőle. Dalai, a kor fekete polgári küzdelmeitől áthatva, erős politikai és társadalmi töltettel rendelkeztek. A hetvenes-nyolcvanas években viszonylag keveset lehetett hallani róla, csak a hatása volt érezhető, kiváltképp Cassandra Wilson stílusán. Tíz-tizenöt éve Abbey Lincoln számot vetett korával (az idén múlt 77 éves), és dalait olyan hibátlan érzékkel igazította meglévő hangterjedelméhez, hogy ebből a közönség mit sem vett észre. Amit hangban vesztett, azt több mint kárpótolta a karakter, a rutin, valamint szerzeményeinek és szövegeinek kiválósága. Viszont érdekes, de nem feltétlenül előnyös, hogy kivételesen a tanítvány befolyásolja mesterét. Abbey Lincoln most azon az úton jár, amelyet Cassandra Wilson taposott ki. Ezen az albumán kilenc régebbi dalát és Thelonious Monk klasszisát, a Blue Monkot hangszerelte át blues-alapú, esetenként európai hangzású kíséretre. A meglepetések nem az előadásban, hanem a hangszerelésekben jelennek. Ettől viszont alaposan megcsappant az album jazztartalma. Azoknak ajánlanám, akik szeretik az elégikus, nosztalgikus, életbölcseletet sugárzó, visszafogott muzsikát – no meg, akik jól tudnak angolul.

Pallai Péter

Blue Note – EMI
0602498470305

KURT ELLING:
NIGHT MOVES

Nagyon vártam ezt a lemezt, hogy újabb érveket találjak a tétel mellett: Kurt Elling a legjobb férfi énekes a kortárs jazzben, nem csak én hiszem annak. Tizenkét éve debütált, ez a hetedik szólólemeze, a Concordnál pedig az első. Eddig a Blue Note-hoz tartozott, de nincs szó irányváltásról, csak új menedzsmenetről. Elling most sem kényszerült kompromisszumra: koncepcionális egységben a lemez zenéje, szövege és borítója – szürkületől napfelkelteig. Roppant következetes és igazán mélyen intellektuális alkotóról van szó, akinek az énekelt szöveg valóban ugyanakkora jelentőségű, mint a dallam, gondolatainak megfogalmazása mélyenszántó. Az általa műsorra tűzött standard-jellegű darabokat is saját, pompás lírájával ékítette. Régóta a legköltőibb énekesként tartják számon a jazzben, a leírt hangszerzölókra készült „vokalizálása” háttorzongatóak. The music begins – kezdődik az első, a címadó tétel, és egy lélegzetállító napfelkelte az utolsó. Ha 7 jelölés után jövőre végre Grammy-díjat akarnak adni Ellingnek, akkor adják a Body and Soul szövegére, meg az előadásra. Ez a lemez leghangszúlyosabb és legmélyebb darabja. Elling baritonja igazi croonerhez méltó módon nagyjából mindent elő tud vezetni, hangmagassága is a megidézett elődökhöz, például Frank Sinatraéhoz hasonlítható. Nem olyan báronyos, viszont kifejezőerőben senki mögött nem marad el. Játsszik a hangjával, rá-rá enged egy-egy vibratót, de sosem pózol. Éjszakai történeteket hallunk, úgyhogy inkább a félhomály marad meg a lemez hangulataiból, meg egy pár bossa nova ritmus. Kíséző zenészei pazarok: itt van Bob Mintzer, Christian McBride és mások, de főleg a kezdetek óta állandó zongoristájával, Laurance Hobgooddal alkotnak ikercsillagot az éjszakában.

Zipernouszky Kornél

Concord – Universal
0888072301382

WE ALL LOVE ELLA:
CELEBRATING THE FIRST LADY OF SONG

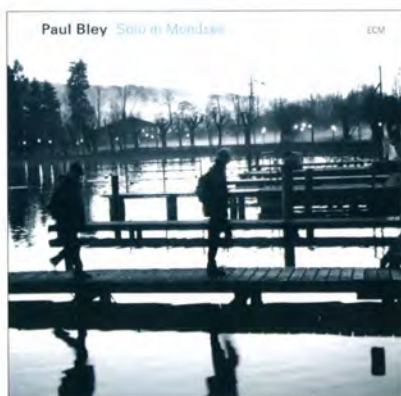

A jazzének bevelt „szentháromságát” Ella Fitzgerald, Billie Holiday és Sarah Vaughan alkotja – nem feltétlenül ebben a sorrendben. Ella az idén lett volna 90 éves, ami emlékkoncertek özönét és ezt az albumot eredményezte, melyen tizenhárom női és egy férfi énekes rója le tiszteletét emléke előtt. Emellett Stevie Wonder az album készítőinek rendelkezésére bocsátotta saját világsikere, a You're the Sunshine of My Life Ellával 1977-ben felvett duett-változatát. Mint az ilyen emlékalbumok esetében várható, a színvonal egyenetlen. Jogos elvárás lenne, hogy mivel Ella nem volt komponista, a dalok előadásmódjukban vagy legalább hangulatukban emlékeztessenek valamelyest a nagy énekesnő interpretációira. Erre nem mindenki ügyel – Linda Ronstadt, Gladys Knight és Etta James pedig egyáltalán nem, míg a New Orleans-i soul-énekes, Ledisi, úgy tűnik, Rosemary Clooney és nem Ella felvételében hallhatta a Blues in the Nightot. Natalie Cole, Chaka Khan és Queen Latifah érzéssel és Ella felfogásában énekelnek, őket viszont a lagymatag és fantáziátlan hangszerelés hagyja cserben. Dee Dee Bridgewater azonban egy lehengerlő Cotton Taillel, Diana Krall pedig egy gyönyörű balladával remekel, amelyen Hank Jones kíséri zongorán úgy, ahogy azt tanítani kellene. Kellemes meglepetést okozott a kanadai kontingens Michael Bublé és a rockénekesnő k.d. lang személyében, de az igazi szenzáció számomra a záró számot éneklő, mindössze 13 éves Nikki Yanofsky volt, aki szédületesen scattal az egyébként is nyaktörő Airmail Specialre, és azt az energiát sugározza, ami Ellából áradhatott, amikor tizenhat éves korában a harlemi Apollo színház pódiumára lépett. Kár, hogy nem ez jellemzi az album egészét.

Pallai Péter

Verve – Universal
0602517337329

PAUL BLEY:
MONDSEE VARIATIONS

●●●●○

Lehetnek a földkerekségen olyanok, akik pontosan tudják Paul Bley lemezeinek számát, egyes források száznál többre becsülik. Egy tény: 35 év szünet után ez az első szólóalbuma az ECM számára. 1972-es *Open to Love* című opusát ma is legjobbjai között tartják számon, s ha már adódik az összehasonlítás, tegyük meg. Azon: három Carla Bley- (köztük a szépséges Ida Lupino), két Annette Peacock- és két saját szerzemény. Ezen: tíz számozott saját „kompozíció” cím nélkül. Ebből nem az következik, hogy a zárkózott zongorista szerzőként ne volna jelentős, az viszont igen, hogy pályája első szakaszában a két hölgy darabjai alkották repertoárja zömét, Paul Bley viselte már a post-bop, avantgárd, free címkéket, de emiatt ne féljünk tőle. Van ez a remek Bösendorfer-zongora a kis osztrák faluban, ahová leültette öt Manfred Eicher kiadó 2001-ben, hogy a *Mondsee Variationst* szalagra rögzítse. Szöveges kapaszkodó semmi, minek is, ezért hát csak hallgassuk, hogy rájövünk: Bley esetében maga az improvizáció a kompozíció. Mindegy, honnan indul és hova ér: az út az üzenet. Nem mondhatnánk, hogy követhetetlenül elvont vagy riasztóan vad. Itt-ott persze kissé absztrakt, kevés bevett témászt – téma, improvizáció, lezárás – kínál, néha a kromatikába is beleszalad – de mi gond lehet ezzel a XXI. században, túl minden izmuson? A tudatáram kivételése, kapaszkodnánk a mentőövbe, ha biztosak volnánk abban, hogy a tudat az, ami kivétel. Inkább az ujjak kötetlen mozgása: fájdalmasan szép dallamtöredékek, rejtett utalások, lírai személyesség, tágasság, belső logika, formai szabadság. Végtére van tíz kiindulópont, tíz variáció – és sokféle érzés. Paul Bleyt mindig másképpen kellett hallgatni. 75 évesen is. *Turi Gábor*

ECM – MusicDome
ECM 1786

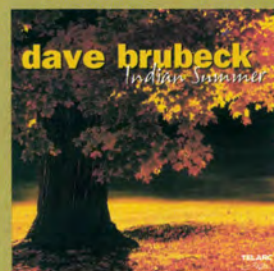
MICHEL CAMILO:
SPIRIT OF THE MOMENT

●●●●○

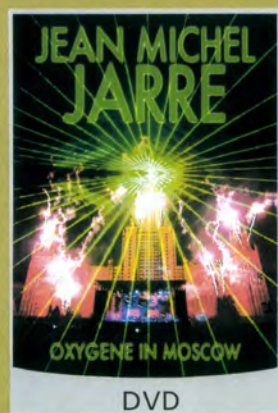
A fűgeujjú dominikai zongorista, Michel Camilo a 2004-es meghitt hangulatú *Solo*, a 2006-os *Rhapsody in Blue* és a Tomatitóval közös *Spain Again* zenei kalandozásai után most újra trióban játszik. Mindezt azonban némileg új felállásban teszi, Charles Flores bőgős már a 2003-as Grammy-díjas *Live at the Blue Note* című lemezen is kísérte Camilót, ezen az albumon pedig Dafnis Prieto dobos csatlakozott hozzájuk. Camilo szerint ez az album mérföldkő mintegy húszéves zenei útján, hiszen sikerült egyfajta új trióhangzást megalkotnia. A zenei mérleg ezúttal a jazz felé billen – persze a latin ritmusok és futamok egyik számból sem hiányoznak.

A lemezen három rész különül el. A nyolc nap alatt megírt nyolc Camilo-szerzemény között félúton a zongorista-szerző a nagyok előtt tiszteleg: Wayne Shorter (*Nefertiti*), Bill Evans (*Nardis*), Miles Davis (*Solar*) és John Coltrane (*Giant Steps*) szerzeményeire engedte el „latin-fantáziáját”. A *Giant Steps* sikerült a legjobban „szétszednie” és nagyon máshogy összeraknia. Mire azonban az ember ráismer e klasszikusra, addigra szinte el is telik a közel két perc, amíg a felvétel tart. Hasonlóképpen a többi standard is viszonylag szűk terjedelmet kapott. A saját szerzeményeket hallgatva azonban egy letisztult és visszafogottabb hangzású Camilót hallunk. A lemez címadó dala egy kifinomult ballada, amelyet egy kellő hosszúságú, a latin hangzásra jellemző unisono-játékkal indít, majd a finoman beköszönő ritmusokra beúszik a már akkordokkal kísért dallam. Hasonlóan szép a *My Secret Place*, és a Miles Davis Solarja ihlette zenei filozofálás. A lemez mindenképpen izgalmas állomás Camilo művészetében, de ne várjunk tőle váratlanul új hangzásokat. *Vörös Eszter*

TELARC – Karsay és Társa
CD-83653

Telarc

DVD

in-akustik

Dreyfus Jazz

MAGYARORSZÁGON
FORGALMAZZA:
KARSAY ÉS TÁRSA KFT.
Tel.: 200-6443 Fax: 200-9650

ÁGOSTON BÉLA: MÁGIA NOSZTRA

●●●●○

Ágoston Béla eddigi albumai közül ez került a legközelebb a jazz fősodrához. Tévedés lenne azonban azt hinni, hogy a produktum egésze beskatulyázható. Ennek elkerülésére nagy súlyt fektet az együttes vezetője, aki ez alkalommal egy helyenként DJ-vel bővített, hagyományos kvartett formáció (tenorszaxofon, zongora, bőgő, dob) élén jelenkedik. Továbbra is az európai színpadi, vásártéri és utcai zene, a magyar népdalok, vagy a klezmer az, amelyből Ágoston tematikailag merít, de a zene rafináltan csúszik, néha pedig merész fordulattal megy át kortárs jazzbe. A zongorista Blahó Attila személyében ebből a szempontból jobb partnerre nem is lehetett volna a szaxofonos-zenekarvezető. Tökéletes empátia uralkodik közöttük, noha érződik az is, hogy ha mindkettőjüket külön-külön szabadjára engednék, akkor esetleg másutt kötelnének ki. Épp ezért annyira tiszteltetreméltó teljesítmény az egymásra való fókuszolt odafigyelés. Számomra az album legérdekesebb felvétele a Gúnár Lina (állítólag az Amerikába kivándorló magyarok ajkán torzult erre a Cunard Line hajózási társaság neve). A bevezető részben Ágoston száraz, verbális humora és a magyar népdal alapozza meg a múlt század eleji hangulatot, amelyből egy „etnós” átvetéssel kerülünk a korai Coltrane világába.

Azt már a Dél-alföldi Szaxofonegyüttes tagjaként is bizonyította Ágoston, hogy nem áll tőle távol a free világa, és a Mágia Nosztrában is kapunk erre utalásszerű jeleket. Mint minden Ágoston-album, ez is markánsan egyéni, alaposan átgondolt és ötletes, de talán egy árnyalattal kevésbé frapáns, mint a zseniális Lakni, lakni vagy a Meles Meles volt, noha az is igaz, hogy a két korábbi album a közreműködőket tekintve szélesebbre vetette a hálót.

Pallai Péter

Binder Music Manufactory
BMM 0606-64295447

ENRICO RAVA QUINTET THE WORDS AND THE DAYS

ENRICO RAVA: THE WORDS AND THE DAYS

●●●●●

Enrico Rava Miles Davis és Chet Baker rajongójaként kezdte pályáját Torinó környéki klubokban. 1962-ben már Gato Barbierivel készített filmzenét. Majd találkozott Don Cheryvel, Mal Waldronnal és Steve Lacyvel, akivel 1966-ban lemezt is készített. 1967-től 8 évig a New York-i free jazz események állandó szereplője volt Bill Dixonnal, Roswell Ruddal és a Carla Bley Jazz Composers Orchestrával. Mintegy 100 lemezen játszott az avantgárd és a konform zenei világ határvidékén. 1975-ben rögzítette az első ECM-albumát, melyet még kettő követett. Csak 2004-ben folytatódott az együttműködés, melynek során a The Words and The Days a harmadik. Az album kiérdemelte a Francia Jazz Akadémia Bobby Jaspar-díját. Együttesében az utóbbi időben van zongora (Andrea Pozza), ami azt is jelenti, hogy Enrico Rava megtért a harmóniailag kötöttebb formákhoz.

Szokásához híven a rezek uralják a hangzást Gianluca Petrella pozanjátékával. Rava maga is ezen a hangszeren kezdte Kid Oryra emlékeztően egy dixieland együttesben, majd amikor Miles Davist Lester Younggal látta egy koncerten, döntött a trombita mellett. Világa nagyon sok vonásában emlékeztet Tomasz Stańkoéra. Egyrészt nyilvánvalóan ugyanazok az inspirációk: Miles, Chet, Don Cherry, Bill Dixon és nem utolsósorban Lester Bowie. Hasonlóak zenedramaturgiai eszközeik: tartott, levegős hangok, minimalista atmoszféra, váratlan drámai fordítók, kántáló megszólalás. Sokat játszottak együtt nemzetközi projekteken Don Cheryvel, Cecil Taylorral, a Globe Unity Orchestrával. A jelen albumon sok a kollektív játék, a karakterek színházi és filmzenékre emlékeztetnek, mint Kurt Weil, Nino Rota vagy Carla Bley műveire. Halkszavú mégis izgalmas, relaxáló, de a figyelmet ébren tartó zene.

Szigeti Péter

ECM – MusiCDome
ECM 1982

SPECIAL PROVIDENCE: SPACE CAFÉ

●●●●○

A Special Providence együttest három évvel ezelőtt a Kőbányai Zenei Stúdió és a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem jazz tanszékének régóta együtt muzsikáló növendékei alapították. A nagyon ígéretes ifjú zenekar tavaly megjelent debütáló korongja (Dharma) után idén áprilisban készült el Space Café címre keresztelt második lemeze.

A számos hazai és külföldi jazzfesztivált megjárt csapat tagjai – Cséry Zoltán zongorázik, Markó Ádám dobol (érdekesség, hogy „civilben” mindketten a Ganxta Zolee és a Kartel gárdáját erősítik), Kertész Márton gitározik, a basszust pedig Bata István pengeti – a legfiatalabb generáció képviselői, ám játékkon sokévnnyi közös zenélés összezokottsága és tapasztalata, sőt érettség érződik. Muzsikájuk forrásaiként ők maguk a fúziós jazzt, a jazz-rockot, a folkot és a spirituális zenéket sorolják fel (ezeket megtoldhatjuk a funkkal), amire rimel a példaképek listája, többek között John Scofield, Scott Henderson és Pat Metheny nevével. A fenti hatásokból építkező szerzemények tengerlye a dallam és az energia kettősére van kiegyensúlyozva, melyek kiváló érzékkel eltalált aránya a számok többségében és a teljes lemezen egyaránt jól érvényesül. A kellemes, lágy melódiákat éppúgy könnyű megszeretni, mint a súlyosabb, „húzós” darabokat. A torzított elektromos gitár és a szintetizátor sodró szólói az intenzív dobkísérettel dinamizálva helyenként izgalmas progresszív légkört teremtenek, a találékonan kidolgozott End of Childhood igazi progresszív rock-témája, vagy az ötletesen hangszerezett Lava a felvétel legjobb pillanatai. Az együttes érezhetően a legjobb úton halad egyéni stílusának megszilárdítása felé. A biztató folytatás reményében jár a négy pont.

Laczkó Krisztián

Hunnia Records
HRCD 701

ART TAYLOR:
A.T.'S DELIGHT

Art Taylor kevés általa irányított lemezt hagyott ránk, mégis minden, a jazzben jártas ember tudja jól: nélküle megírhatatlan lenne az 1950-es évek hard bop zenéjének története. Miután fél évtizedet töltött a Prestige stúdiójában, s albumok tömegén gyakorolta swingelő játékát, a Blue Note-nál is lehetőséget kapott egy session felvételére, amely most az RVG sorozatban ismét hozzáférhető. Igazi dobos lemez, hihetetlenül feszes tempókkal, a patternek mértéktartó változtatásával és egy-egy rövidebb bravúrrészlet „kötelező” beiktatásával. Taylor valamivel színtelenebb Blakeynél, nála kevesebb az egyedí ritmusmegoldás és break, viszont a végtelemben nyúló, az albumkompozíciót meg-megtörő, s gyakran fásztó dobszólók is hiányoznak. 1960-ban modernnek és egzotikusnak hathatott Taylor és Potato Valdes kettőse a Move-ban vagy a Cookoo And Fungj című darabban. *MJQy*

Blue Note – EMI
74237

THAD JONES:
DETROIT-NEW YORK JUNCTION

Thad Jones elsősorban mint a Count Basie Orchestra meghatározó hangszerelője és a Mel Lewis/Thad Jones Big Band vezetője ismert a nagyközönség körében. Hogy szerzőként is kiemelkedő volt, mi sem bizonyítja jobban, mint a Child is Born című száma, ami mára minden jazz-zenész repertoárjának része, vagy az ezen a lemezen található kevésbé ismert, de remek kompozíciók. Mindezek mellett Jones kiváló trombitás is volt, nem meglepő tehát, hogy korának vezető zenészeit tudhatta maga mellett, amikor elkészítette ezt a kisenekari felvételt. A CD az 1956-os lemez újrakiadása, sajnálatos, hogy hűen az eredetihez ez is csak harmincperc, érdemes lett volna előbányászni néhány kiadatlan számot. Én még szívesen hallgattam volna Kenny Burrell gitáros, a zongorista Tommy Flanagan vagy épp Oscar Pettiford bőgős swingelését. *PA*

Blue Note – EMI
74232

ANDREW HILL:
COMPULSION!!!!!!

A gyász hír – 2007 áprilisában elhunyt Andrew Hill – hallatán észrevétlenül néhány újabb komor színárnyalat vegyült az amúgy is sötét tónusairól ismert album spektrumába: John Gilmore basszusklarinét-játéka a Premonitionben mintha az ugyanebben a számban szinte szárnyaló Freddie Hubbard baljós előjelekről beszélő ellenpontja volna. Mégse a gyász feketéje és a blues sötétkéjje ragad meg leginkább vizuális emlékezetünkben a Compulsion!!!!!! hallatán; a színekkel jelölt zenei karakteranalízis valószínűleg a lelkes és magabiztos free stílusból áradó tüzös vörös és narancsszíneket dokumentálná az album s különösen a hosszú címadó szám kapcsán. A cím felkiáltójelje visszautalnak Ornette Coleman Something Else!!!! albumára, mely paradigmaváltást jelentett a műfaj történetében. A Hill-lemez jelentősége kisebb, mégis a Blue Note-katalógus egyik fontos darabja. *MJQy*

Blue Note – EMI
74230

KORB ATTILA:
THE GUY FROM KECSKEMÉT

Előre jelzem, hogy nem vagyok pártatlan Korb Attila esetében. A Bartók Rádió idei jazzversenyének első helyezettje a 24 éves Attila, akivel tanárként együtt fejtegettük a jazzharmonizációs titkait. Ez a CD a verseny közönség előtti elődöntője, döntője, illetve három stúdióban felvett darab anyagát tartalmazza. A felvételeken a verseny remek kíséző triója hallható, Cseke Gábor zongorista, Sárkány Sándor bőgős és Berdisz Tamás dobos. Korb Attila a ma már ritkábban járt úton, a tradicionális jazz felől közelítette a műfajt, ez látható repertoárja megválasztásán is, ugyanakkor a modern jazz bonyolultabb harmóniai kihívásai sem okoznak neki problémát. Elárulom, hogy a versenyen Attila győzelmére számítottam. Szerintem a hazai jazz egyik kimagasló egyéniségét köszönhetjük benne, ráadásul harsonán, amely nem a legnépszerűbb hangszer manapság. *FK*

Magyar Rádió
MR-090

JIMMY COBB
QUARTET:
COBB'S CORNER

Konszolidált mainstream jazz abból a fajtából, amiből ötezer van a piacon – s amit, ha jól csinálnak, sosem lehet megenni. Cobbék jól csinálják. Egy magyar jazzmuzikusnak ritkán adatik meg, hogy 78 éves korában új lemezt készítsen, de hát az óceánon túl mások a hagyományok. Ha az idős dobos mást nem tett volna, mint hogy Miles Davisszel alapvető jelentőségű felvételeket készít, már helye volna a jazz történetében. Együttese nemzedékeket fog át: Ronnie Matthews zongorista az idősebb, Roy Hargrove trombitás és Peter Washington bőgős a fiatalabb korosztályt képviseli. A repertoárt főként standardek alkotják, de a hangsúly az együttes játékon, a lírai, visszafogott előadásmódon van. Egyedül Cobb nem szólózik; puritán, a hangsúlyokat pontosan jelölő jelenléte mégis meghatározó. Ez az a swing, amit tanítani lehet. *TQ*

Chesky – Karsay és Társa
SACD327

LITTLE JAZZ
BAND:
SHOE SHINE BOY

A kecskeméti iskolásokból 1995-ben alakult hétfagú zenekar a 20-as, 30-as évek jazzstílusát kultiválja. Félj amatőr muzikusok, kedvtelésből zenélnék. Részt vettek különböző fesztiválokon, külföldön díjakat is nyertek. Második lemezük kiérlelt munka: a korai swing és a New Orleans-i stílus megannyi jegyét magán viseli. A repertoár változatos, a hangszerelések sokszínűek, bőven élnek dinamikai váltásokkal, ellenpontozással, a rövid szólók természetesen nőnek ki a zenekari részekből, stílusosan – bár kissé magyarul – énekelnek is, egyszerűen minden a helyén van. Csak egy a baj. A jazz nem az a folyó, amibe kétszer lehet belépni. Mert retró-világban találjuk magunkat. Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, csak dicsérettel illelhetjük az LJB-t, elsősorban sokoldalú vezetőjét, kiváló harsonását, Korb Attilát. Neki mai közegben is lehetne mondanivalója. *TQ*

Szerzői kiadás
KJA LCD 2007

FUSIO GROUP: STICKMAN

Férfiasan határozott zenét játszik a Fusio Group, mely 8 éve, Romhányi Áron billentyűs csatlakozása óta működik kvintettként. Határozottságuk, technikai precizitásuk, kompozíciós igényességük persze már akkor is kézzel fogható volt, amikor még Fusio Quartettként dolgoztak együtt a magyar jazzélet karakteres szereplőjeként, az akkor épp virágkorát élő fúziós jazz követeként. Bár a nagy jazzfa azóta ezer új hajtást hozott, a zenekar hű maradt elnevezéséhez, és az általa kultivált kemény, nyolcados alapú, szikáran ritmizált, elektronikus hangzásokkal színezett jazz-zenéhez. Szabályos ötszögeként működnek, Romhányi mellett Elek István, Komos János, Barabás Tamás és Szendőfi Péter alkotják maig, mégis utóbbi a motor, hisz ő írta mind a nyolc számot, az ő elképzelései adják a vezérelvet. A központi téma, a dobos édesapja által készített drótdobos, s az ebből adódó cím, a pálcika- vagy dobverőember is Szendőfi pozícióját és a ritmus fontosságát hangsúlyozza. A zenében vállalt szerepek mégis kiegyensúlyozottak, s ez is hozzájárul a sound tömörségéhez. No meg a kompozíciókban elhelyezett számtalan fordulat, együttesen és pontosan kijátszott aranyszínű, ami jól mutatja, hogy évek óta zenél együtt a Group. Itt kell viszont keresni az egyik okát annak is, hogy egy idő után úgy érezheti a hallgató, mintha nem lélegezne eléggé a zene, mintha valamiféle könyörtelenség bujkálna benne, holott valójában tele van izgalmas, újszerű ötletekkel, virtuóz szólóteljesítményekkel. A másik a számok harmóniai világa, melyek, érzésem szerint, túlzottan közel állnak egymáshoz. De muzikális pillanatokat is jócskán találunk a lemezen, ilyen Romhányi szólója a Chix Trix című számban.

Bérecsi Barbara

Tom Tom Records – MusiCDome
TTCD 95

MARCUS MILLER:
FREE

Marcus Miller lemezei mindig komoly dobások. Hősünk nem csak az egyik legkiválóbb basszusgitáros a piacon, de gyönyörűen basszusklarinétozik is, ezen kívül szinte minden hangszeren játszik, producerként pedig a lemezkészítés kulisszatitkainak is ismerője. Miller szívesen jelent meg koncertlemezeket, de ezúttal igazi stúdióalbumról van szó, szinte minden felvételen más közreműködőkkel, és legalább öt, minden esetben megnevezett különböző hangmémökkel. Az album meglepetéssel indul, az első felvételen észak-afrikai népzenei ízeket is köstolgathatunk. Marcus Miller, legalábbis úgy emlékszem, eddig megelégedett a jazz és a populárisabb amerikai zenék fúziójával. A második tracktől aztán vissza is kerülünk a megszokott kerékvágásba, nincs több egzotikus kirándulás, a jól ismert jazz-rock-funk világ szólal meg. Az album a szokásos Marcus Miller groove-okat, sötét tónusokat és nagyszerű muzsikálást mutatja. A darabok fele Miller-kompozíció, de van néhány sláger is a lemezen, mint a Jean-Pierre Miles Davistól, vagy Stevie Wonder Higher Groundja. Számomra minden Miller-albumon a basszusklarinét-szólo az egyik csúcspont. Ilyenkor egy régebbi standard darab szokott felcsendülni, merész átharmonizálásban, és természetesen csodálatos előadásban. Ezúttal a When I Fall In Love című standardre esett a választás, és a várakozásnak megfelelően nagyon szépre sikerült. Miller egyedül játszik minden hangszeren, csupán egy „igazi” dobos és egy szájharmónikás, Gregoire Maret működik közre a felvételen. Maret több nagyszerű szólót is játszik az albumon. A további szólólisták közül meg kell említenünk David Sanborn, Keith Anderson és Tom Scott kiváló szaxofonosok nevét.

Friedrich Károly

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 46050369102

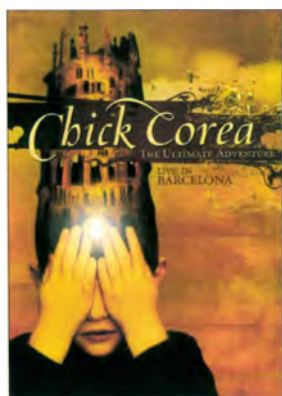
THE TRANSFORM QUINTET:
EACH OTHER'S CHILDREN

Az 1998-ban alakult Tropical Transform Quintet kezdettől fogva professzionális tudatossággal építi imázsát mind zenei, mind marketing szempontból. Fúziós együttesként meggyőző erővel játszották be magukat a koncert- és fesztiválpódiumokra. A zenekar összeállítása mindössze egy ponton változott az évek során, ami a fokozatos stílusmódosulást is fémjelzte. Most a névváltoztatással, mintegy deklarálják, hogy a fúziós korszak véget ért, betagozódtak a modern mainstream világába. Ezt a transzformációt a billentyűs Horváth „Tojás” Gábor, amint a többi zenekari tag is ideáljuk, Joey Calderazzo hatásának tulajdonítja, akivel már külföldön és itthon is volt alkalmuk együtt játszani. Gábor tiszteletét egy kompozícióval is kifejezi. Mint ahogy az a zenekar életében megszokott. „Tojás” jegyzi az album legtöbb darabját, melyek kialakult karaktervilágot mutatnak. A fúziós jellemzők – motívumok, lüktetés – nem is tűntek el, egyes pontokon ellenállnak, de nagyrészt belesimulnak a sokkal differenciáltabb groove-ba, időkezelésbe. A hangszerelések kitűnőek, és a darabok építkezése nem merül ki a téma-improvizációkórók-téma sablon ismételtetésében. A körök többsége a szaxofonos, Ávéd János és „Tojás” megnyilvánulásaiból áll. Mindketten jelleskednek a feszítő, érdeklődést felcsigázó felvezetésekben. A szaxofonszólok ívei kerekesebbek, a zongoraszólok néha kissé terjedősebbek. A muzsikust elragadja a keze, nehéz kihagyni azt a sok élvezetes pattern-t. A lemez egy új korszak kezdetének gyermekbetegségeit mutatja: bizonyos dolgoknak nem könnyű búcsút mondani, másokkal még várni kellene egy újabb projekt kialakulásáig, de szimpatikus a mindent akarás, ha tehetséggel párosul.

Szigeti Péter

Fonó Budai Zeneház
FA 237-2

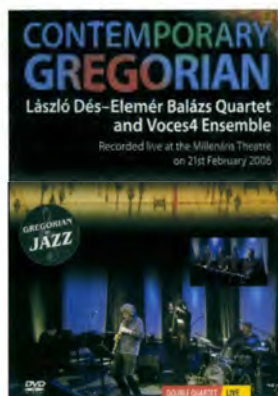
CHICK COREA:
THE ULTIMATE ADVENTURE
DVD

Egy káprázatos, igazán spanyol – pontosabban katalános – koncertterem, hat muzsik, két táncos és jó néhány kultúrkör, amiből a Barcelonában rögzített DVD-t jegyző Chick Corea merít: a mintegy kétórás koncert egy mondatban. A műsor az azonos címmel korábban kiadott CD anyagára épül a zongorista Touchstone nevű, amerikai, brazil, spanyol, egyiptomi tagokból álló együttesének közvetítésében, a lemez sztárvendégei nélkül. Tekintsünk el attól, hogy a szerzőt L. Ron Hubbardnak, a titokzatos scientológiai egyház alapítójának fantasy regénye ihlette – Corea e vallási közösség tagja –; hagyatkozzunk pusztán a szemünkre és a fülünkre. Amit hallunk, az a Mester jól ismert latinós dallam-és harmóniavilágának flamenco, észak-afrikai és közel-keleti elemekkel bővített változata „hangköltemények” formájában, ahogyan Corea nevezi a tételeket. A megkomponáltságra a kották jelenléte is utal, mégsem a formai kötöttség, hanem az előadás spontaneitása és az együtt lélegző zenészek – néhány számban két flamenco-táncos – intenzív jelenléte határozza meg a koncert hangulatát. Amit látunk, az meglehetősen ellentétes a barokkos díszítésű terem ornamentikájával: egy puritánul megvilágított színpad, elmélyülten tevékenykedő muzsikusokkal. Kamerák csak a nézőtéren. A látvány: a zene, születőben. Arcok, kezek, hangszerek és hangok közelről, távolról. Akusztikus/elektromos zongora (Corea), fuvola/szaxofon (Jorge Pardo), basszusgitár (Carlos Benavent), dob (Tom Brechtlein) – és sok ütőhangszer (Rubem Dantas, Hossam Ramzy). Ritmusok kézzel, lábbal, verővel. És a végén ajándék, a Concierto de Aranjuez és a Spain fülnek oly kedves fő témái. A közönség felállva tapsol: a latin zene ezen az estén otthon volt.

Turi Gábor

Concord – Universal
0888072702691

DÉS LÁSZLÓ-BALÁZS ELEMÉR QUARTET:
CONTEMPORARY GREGORIAN
DVD

Nemrégiben DVD-n is megjelent Dés László, a Balázs Elemér Quartet és a Voces4 Ensemble közös produkciója, ami annak ellenére örömteli, hogy a gregorián és a jazz találkozásából a koncertfelvételen sem születik új műfaj. Az alkotóknak nem is szándéka, hogy új zenei nyelvezetet teremtsenek, így szerencsére nem valósul meg a középkori muzsika és a huszonegyedik századi modern jazz erőltetett stílusbeli összepárosítása. (A kérdés tehát, hogy a kétféle zenei esztétikából létrehozható-e egyáltalán egy életképes harmadik, ezúttal nyitva marad.) Miként Dés elárulja, a produkció koncepciója archaikus dallamokra modern stílusban improvizálni. „A jazz műfajában a téma mint kiindulópont csak ürügy. Az a lényeg, ami utána jön. Harmonizáció, ritmika, improvizáció. Ebben az esetben azonban nem egészen erről van szó. A jazzkvartett reflektál az elhangzó gregorián dallamokra, motettákra (még ha néha nagyon áttételesen is), meghagyva az elhangzott mű egyes zenei elemeit.” A középkori témák csupán a kompozíciók keretétül szolgálnak, s nagy mértékben inspirálják az együttes tagjait, akiknek perfekcionista játékból kiváló muzsika születik. Első osztályú a jazz, amit hallunk, esztétikájában azonban nem kötődik a gregorián dalok szakrális tisztaságához. Az egyházi dallamokból kiinduló, néha egészen szabadon áradó, free-be hajló rögtönzések során a csapat leggyakrabban eredeti, saját hangjához talál vissza. Csakugyan nagyon áttételes, távoli a két műfaj között megvalósuló asszociáció, s emiatt nem igazán érezhető a zenei elgondolás ereje. Az album megtekintése és -hallgatása ettől függetlenül különleges élményt ad, melyhez jelentősen hozzájárul a koncert látványának és a felvétel képi megoldásainak rendkívüli igényessége.

Laczkó Krisztián

Sony – BMG
88697086499

FON
TRADE MUSIC

Választék Minőség
Szakértelem

FON-TRADE MUSIC HANGSZERBOLT
ÉS FÜVŐS HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14.
Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622
Nyitva: munkanapokon 9:00–17:30-ig

CANDY DULFER:
CANDY STORE

●●●●○

Candy Dulfer, a harmincas éveiben járó szaxofonos hölgy 14 éves kora óta zenekarvezető és 20 éves kora óta nemzetközileg ismert előadó. Szaxofonozása kétségtelenül Dave Sanborn stílusából indul ki. A Candy Store európai turnéja éppen e sorok írása előtt egy héttel ért Budapestre. Összel folytatódik az utazás, előbb Japánba majd az Egyesült Államokba. Az album bizonyára nagy siker lesz, hiszen a mai populáris igényeknek megfelelően összeválogatott repertoár hallható rajta, többnyire gyorsabb funkszámokkal, de néhány kubai, illetve reggae ihletésű darab is hallható. Valószínűleg Thomas Bank muzsikusa, zeneszerző és producer állhat az egész projekt háttérében, aki biztos kézzel, jó ízléssel teremtette meg az album háttérét. A jól összeállított album véleményem szerint azonban egy fokkal populárisabbra sikerült, mint Candy Dulfer játéka, aki valóban nagyon jó szaxofonos. *FK*

Heads Up – Karsay és Társa
HUCD3131

JEAN-MICHEL PILC:
LIVE AT IRIDIUM, NEW YORK

●●●●○

Autodidakta francia zongorista, aki már 20 éve jelen van az európai és az amerikai jazzszíntéren imponáns listájával azon vezető muzikusoknak, akikkel már játszott, és néhány érdekes lemezzel, főleg trióban. Amióta Amerikában él, Harry Belafonte stábjának zenei vezetője és zongoristája. Erőteljesen perkusszív pianista kiváló harmóniaérzékkel és ismerettel az akkordbontások és alterálások területén. Politonális felfogásával és gátlástalannak tűnő disszonanciáival, jó dramaturgiai érzékkel elhelyezett hangfűzeteinek idegen hangjaival Monk áll hozzá a legközelebb. Mentés ugyan a világ jazziskoláiban kiképzett egyen-zongoristák polirotizált sztereotípiáitól, de óhatatlanul felépülnek önön sablonjainak korlátai, melyek saját darabjainak itt-ott terjedős kifejtésében monotonitáshoz vezetnek. *SzP*

Dreyfus – Karsay és Társa
FDM 36 677-2

SILJE NERGAARD:
DARKNESS OUT OF BLUE

●●●●○

Pár évvel ezelőtt a norvég szökecség nevével visszhangzott a nemzetközi jazzsajtó, pedig vele egy időben a tengerentúlon jó pár light-jazz énekesnő bukkant fel Diana Kralltól Norah Jonesig. Tény, hogy Silje Nergaard kitűnő dalszerző (ezúttal már az album minden számát ő jegyzi) és előadó is, de a műfaji határok mindennemű elmosódása ellenére sem jazzénekesnő. Mind a kompozíciók, mind pedig a hangvétel és az előadásmód inkább a popzene körébe sorolhatók. Kicsit affektált hang Blossom Dearie modorában, vonások, gitárok (sehol egy fűvós), háttér vokál, szentimentális szövegek. Dobogós hely a Bálint-napi ajándéklistán vagy a „for Lovers” sorozatban. Persze profi módra megcsinált, s a maga nemében értékes munka. Én azonban inkább maradok Dee Dee Bridgewater, Cassandra Wilson vagy Dianne Reeves társaságában, nem beszélve a régen elhunyt nagy divákról. *MA*

EmArcy – Universal
602517204294

HOUSTON PERSON WITH BILL CHARLAP:
YOU TAUGHT MY HEART TO SING

●●●●○

A felvételek idején éppen 70 éves veterán szaxofonos és a tőle több mint 30 évvel fiatalabb pianista duólemeze azt igazolja, hogy sem az előadók létszáma, sem pedig kora nem befolyásolja egy zenei produkció minőségét. Person a tenorjáték azon vonulatához tartozik, amelyet többek között Illinois Jacquet, Gene Ammons, Stanley Turrentine vagy Buddy Tate neve fémjelez. Ez az erőteljes, olykor szinte harsogó, de a balladákban lágy és simogató sound sok-sok hívet szerzett már a műfajnak. Ezen a korongon az utóbbi szólal meg, hiszen csupa lassú számot hallhatunk. Az 50-es, 60-as évek hangulatát idézi fel a duó – kifogástalan interpretációban. A zongorista remekül kísér, és persze szólózik is. Charlapp sem tartozik az újítók sorába, játéka természetes, külsőségek nélküli. Kiválóan alkalmazkodik a „nagy idők tanújához”. *MA*

High Note – CD Bár
HCD 7134

HOLLY COLE

●●●●○

Az attraktív megjelenésű kanadai énekesnő már vagy két évtizede van jelen a világ vezető jazzszínpadain, de az élvonalba sehogy sem sikerül bejutnia. Korábbi lemezein trió felállásban szerepelt, legújabb albumán viszont nagyrészt egy kilencfős együttes kíséri Gil Goldstein és Marty Ehrlich érdekes hangszerelését használva. Cole kisasszony ezúttal is megszokott formáját hozza, azt a kissé kommersz, olykor modoros stílust, amely rendkívül hatásos és mindig „be is jön”, de azért aligha ez jelenti a jazzvokál legfelső fokát. Nem véletlen, hogy nevé hiába keressük az elmúlt 20 év amerikai és európai jazzlexikonjaiban. A lemezen sokat emelnek az említett remek hangszerelések és a repertoár megválasztása, hiszen többségében az utóbbi évtizedek kevésbé elkoptatott dalait dolgozzák fel (mint az I Will Wait for You-t, vagy egy másik filmslágeret, a Character-t). *MA*

Alert Music – Varga
T&M 039

HELGE SUNDE & NORSKE STORE ORKESTER:
DENADA

●●●●○

Kevés izgalmasabb hallgatnivaló akad számomra egy kísérleti nagyzenekari lemeznél – jó az arranzsőr mesterfogásait fürkészni, a kompozíciók szerkezetét ívét vizsgálni. Efféle kalandokat ígér Helge Sunde norvég komponista/harsonaművész és a tizenhét tagú Norske Store Orkester lemezeének néhány részlete is. A big band jazz hagyományos és modern formáit ötvöző lendületes darabok arról árulkodnak, hogy egy művészileg tökéletesen képzett nagyzenekarral gazdagodott a kontinens, ám az albumkonceptió nehezen megragadható, épp úgy szilánkokra törtelt, mint az egyes számok lendületét megtörő, pusztán hangbenyomásokat sugalló divizionista próbálkozások. Funkciótlannak hat Olga Konkova egyébként szép, az energikus nyitószám után következő zongoraszóloja is, mely a gyászos Requiescat In Pace címet viseli. *MJGy*

ACT – CD Bár
9805-2

**JOACHIM KÜHN –
MICHAEL GIBBS:
EUROPEANA**

●●●●○

Siggi Loch multikulturális zenei projektek alkotására létesítette az ACT kiadót, és már régen szerette volna megbízni Mike Gibbst, hogy dolgozzon fel egy európai népdalfűzért. Gibbs nem érzett ambíciót, hogy hangszeres zenész legyen, így fordult a zeneszerzés és a hangszerelés felé. Mesterei közt volt Gunther Schuller, George Russell, J.J. Johnson, majd Copland és Xenakis. Később Gary Burtonnel készítette a jelenlegihez hasonló third stream-műveket. Az 1994-ben felvett Europeana EU programzene, az angol neoromantikus műzene stilisztikái jellemzőit felvonultató, időnként mainstream jazzt integráló rendkívül színvonalas, elegáns szvit. A feldolgozott nyolc országbeli népdalok az ideológiai háttérrel adják. A Joachim Kühn Trió közbevetései és a kitűnő európai muzsikusok, közöttük a régen hallott csodálatos Albert Mangelsdorff szólói felemelő élményt nyújtanak. SzP

ACT – CD Bár
9804-2

**JOEL HARRISON:
HARBOR**

●●●●○

Joel Harrison nem ezzel a lemezével bizonyítja először, hogy eredeti figura, aki a mai jazz lehetséges trendjeit kutatja. Kompozíciói homogének, és markánsan vegyítik az előre megírt, illetve rögtönzött elemeket, valamint a kortárs, mind nyitottabb jazz által felszívható zenei hagyományokat. Ilyesmivel kísérletezett Harrison korábban a névrokona, George Harrison szerzeményeit feldolgozó lemezén is. A többek között Karl Berger és Roscoe Mitchell kurzusain beavatást nyert muzsikusnak mind zeneszerzőként, mind gitárosként legnagyobb érdeme, hogy sikerül új nyelvet találnia az amerikai jazzélet bábeli zűrzavarában, ráadásul e nyelvet hagyományos kvintett-összeállításban „beszéli”. Kíséretéből érdemes kiemelni a virtuóz David Binney altszaxofonos játékát, akiről és akitől remélhetőleg szintén sokat fogunk még hallani. MJCy

High Note – CD Bár
HCD 7167

**CHARLIE
MARIANO &
QUIQUE SINESI:
ECOS DEL ALMA**

●●●●○

Quique Sinesit a legjelentősebb gitárosnak tartják hazájában, Argentínában. Zenejében a jazz, az improvizatív, klasszikus és világzene integrálódik a tangóval és szűkebb hazájának lokális zenéjével. Marianóval 1999 óta játszanak rendszeresen duóban. Charlie Mariano 84 évesen a bebop korszak egyik utolsó képviselője, akit Amerikában már szinte elfeledtek, hiszen negyven éve járja a világot. A világ egyik leginkább adaptálódni képes muzsikus, aki bármilyen zenei közegben otthon tudja érezni magát mindig a saját zenéjét játszva. A jelen duett tiszta, légies kamarajazz, természetesen sok, de nem triviális latin karakterrel. Mások benyomásai által tesztelve az anyagot az utóbbi évek egyik legjobban érzékelhető pozitív rezonanciáját tapasztaltam. A Trio Stendhal ötlött fel sokaknak, kiemelve, hogy Sinesi jazzesebben játszik, mint az akkori Snéberger Ferenc. SzP

BHM – Varga
1020-2

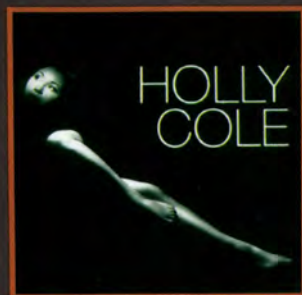
**SCOTT KINSEY:
KINESTHETICS**

●●●●○

Ahogy hallgatni kezdtem Scott Kinsey lemezét, hamar megfogalmazódott bennem a gondolat: ez a zene olyan, mintha a Weather Report kelne életre. A legendás együttes stílusát korábban is próbálták néhányan követni, de úgy tűnt, hogy a 70-es, 80-as évek sztárzenekarának zenéje utánozhatatlan. Nos, a billentyűs Scott Kinsey is veszi a bátorságot, és a nagy elődök hagyományait folytatja. Ehhez a szoprán- és tenorszaxofonos Steve Tavaglione ideális partnernek bizonyul, de a többi közreműködő is kiválóan megfelel a fúziós zenélés igen magasra tett mércéjének. A lemez hangzása külön elismerést érdemel, ez már a XXI. század kifinomult elektronikus soundja. A legmagasabb értékeléshez talán csak egy dolog hiányzik, Scott Kinsey szerzeményei nem elég karakteresek ahhoz, hogy kiállják az összehasonlítást a nagy elődök teljesítményével. DCs

Intuition – Varga
INT 3451 2

JAZZ ÉS VILÁGZENE

**Magyarországon
forgalmazza**

Varga István
(ist.varga@t-online.hu)

Mali: a zenészek országa

Szinte nem telik el úgy év, hogy ne fordulna meg Magyarországon nyugat-afrikai zenész. A fekete kontinens e régiója sok kitűnő zenésszel – s közülük kiemelkedően sok Maliból származó muzsikussal – ajándékozta meg a világzene kedvelőit. 1988 óta pedig az e zenére kevésbé érzékenyek is biztosan ismernek egy dalt: Mory Kanté ekkor hódította meg a világot az afrikai örökzölddé lett Yeke-Yekével.

Ha ennyire népszerű dalok nagy számban nem is születtek, Mory Kanté, Salif Keita vagy Ali Farka Touré – a mali zene legismertebb követői – és az újabb nemzedék tehetségei Grammy-díjas vagy arra jelölt lemezekkel és felejthetetlen koncertekkel lopták be milliók szívébe országuk zenéjét. Döbbenetes az ellentmondás: a zenei téren lenyűgözően gazdag, 12 millió lakosú Mali a világ egyik legszegényebb és legelmaradottabb állama, ahol a népességnek majdnem a fele írástudatlan. Az ország 1880 és 1960 között Francia-Szudán néven gyarmat volt. Ám a Mali birodalom története a XI. századig nyúlik vissza, és a ma több mint egymillió négyzetkilométeren elterülő, ám kétharmad

résében sivatagos-félsivatagos ország történelme során – Nyugat- és Észak-Afrikát összekötő földrajzi szerepe miatt – mindig is fontos kulturális találkozó pont volt.

Az ország lakosságának felét ma is a birodalmat létrehozó mande nép leszármazottai alkotják – kultúrájuk három fő nyelv alapján tagozódik. A bamana, a mandinka és a maninka nyelveket beszélők között a szóbeliség fontossága miatt a zenében is jelentős eltérések vannak. A zenei olvasztótégelybe pedig az Észak-Afrikából jól ismert berber etnikumhoz tartozó tuareg és a songhai népeken kívül más közösségek is hozzáadják saját tradicionális és népszerű zenei kincseiket. A vallás ugyancsak különös egyvelege is hat a zenei kultúrára. A népesség 90 százaléka szunnita muszlim, 9 százaléka pedig a bennszülött vallások híve, s az ország bizonyos részein a kétféle vallás nem válik szét élesen: a Niger folyó mellett például a muszlimok gyakran az ősi szellemvilágot (a Ghimbalát) is megidéznek, és a vallásos ceremóniakon énekelnek, táncolnak. Az etnikai sokszínűség önmagában is ösztönzően hat a zene fejlődésére. Nyugat-Afrika néhány országában azonban még egy történelmi oka van a zene kiemelkedően fontos szerepének: ez pedig egy különleges társadalmi réteg, egy valamikori kaszt, a griot-k (ejtsd: grió) kialakulása volt. A birodalom fénykorában, a XIV. században jött létre ez a társadalmi csoport, amelynek tagjai máig tovább örökölték a mali zenei tradíciókat.

A griot-k az uralkodók udvarában szolgáltak, feladatuk pedig a szájhagyomány hordozása, a törzs történetének továbbadása nemzedékről nemzedékre, a tanácsadás és a dicsőítő énekek költése volt, de közvetítő, a családok közötti viszályban a békítő szerepét is ők vitték. Ők váltak a társadalom elismert zenészeivé, és ma is ők a zenei élet meghatározó személyiségei. Úgy tartják, a zenén keresztül spirituális, társadalmi és

A griot-k az uralkodók udvarában szolgáltak, feladatuk pedig a szájhagyomány hordozása, a törzs történetének továbbadása nemzedékről nemzedékre, a tanácsadás és a dicsőítő énekek költése volt, de közvetítő, a családok közötti viszályban a békítő szerepét is ők vitték. Ők váltak a társadalom elismert zenészeivé, és ma is ők a zenei élet meghatározó személyiségei. Úgy tartják, a zenén keresztül spirituális, társadalmi és

Toumani Diabaté a kora nevű hangszeren játszik a Symmetric Orchestrában

Forrás: Gramofon-archív

A kétszeres Grammy-díjas Ali Farka Touré

politikai „hatalomhoz” jutottak, és ezért most is kiváltságos tagjai a mali társadalomnak. Bizonyos vezetéknevek is csak a griot rétegre jellemzőek: Kouyaté, Sissoko, Kanté, Diabaté, Dambele vagy Koné. Nemcsak a Mali Köztársaságban él nagyszámú griot, hanem azokban az államokban is, amelyekre az egykori mali birodalom kiterjedt: sok híres griot énekes él Guinea, Gambia, Nigéria, Szenegál vagy Burkina Faso városaiban és falvaiban. Mory Kanté is egy guineai griot család sarja, de 15 évesen már a mali zenei kultúra egyik vezéralakja volt.

A griot-k az idők során nemcsak az uralkodók, hanem az előkelő emberek mellett is „szolgáltak”. A dicséret minden korban legyezgeti a tekintélyes családok hiúságát, így ez a munka remélhetőleg nincs kihalásra ítélve. Legfontosabb hangszerük, a kora máig a mali zene alapvető zenerszáma. A lantszerű, 21 vagy 25 húrú pengetős hangszer finom hangú, különleges kíséretet ad a lány afrikai énekek mellé. Másik kedvelt hangszerük, a ngonni pedig a bendzsó őse lehetett.

A griot-k erős jelenléte egyben hátrány is a más származásúaknak, akiket emiatt nehezebben fogadnak el a zenei palettán. Közülük talán Salif Keita a kivétel, aki viszont királyi család leszármazottja, és zenei pályája miatt apja kitagadta az előkelő családból.

A griot-k dalai mellett azonban a hétköznapi örömeinek és gondjainak megéneklése legalább olyan fontos egy olyan országban, ahol a televízió vidéken luxuscikk, és ahol csak minden második ember tud írni-olvasni bamana nyelven vagy ismeri a Korán nyelvét.

A mali kultúrában rejlt zenei muníció az ország gyarmati sorból kitörése után vált nyilvánvalóvá nemzeti, és ismertté nemzetközi szinten. 1960-tól ugyanis államilag támogatták a leghatékosabb zenészek (többnyire griot-k) képzését. Így jöttek létre a fővárosban, Bamakóban a mai

sztárokat útjukon elindító zenekarok: a negyventagú Ensemble Instrumental National du Mali, a Rail Band du Buffet Hotel de la Gare, vagy a Les Ambassadeurs du Motel. Az utóbbi kettő volt Salif Keita és Mory Kanté énekesek ugródeszkája is. Később mindketten Párizsban telepedtek le, és az amúgy is minden új zenét magába szippantó francia közegben indultak el a világturnékra.

Egészen más stílust képviselt a 2006-ban elhunyt Ali Farka Touré, aki a nyolcvanas évek elején jelent meg teljesen új afrikai blues-hangzásával. Sokak szerint ez a hangzás teremtette meg az amerikai blues és az afrikai gyökerek közötti hidat. A jó szimatú Ry Cooder pedig 1994-ban „találta”, és mindjárt Grammy-díjat nyertek a Talking Timbuktu című közös albumért.

Elindult tehát egy természetes folyamat, amely során a mali zenészek az európai, észak-amerikai és kubai zenék és saját tradícióik fúziójával kísérleteztek, és őket is megalálták az újító kedvű jazz-, blues- és popzenészek. A folyamat pedig nem áll meg: ebben az évben például lehengerlő lemezt készített Dee Dee Bridgewater, aki bevallása szerint Maliban végre hazatalált gyökereihez. A mai zenei élet jelentős személyiségeivel (Bassékou Kouyaté, Baba Sissoko vagy Toumani Diabaté) egy teljesen új – érezhetően az ösztöneiből táplálkozó – hangzást hozott létre Red Earth című albumán. A jazz és az ember teljes lényét magával ragadó, hőmpolygó tradicionális mali zene friss keveredés a világzene most már határtalan birodalmában.

Bridgewater egy igen fontos dalt is felvett a lemezére: a Bambo, azaz No More című szám 1960-ban olyan erővel hatott a közvéleményre, hogy a kormány eltörölte az erőszakkal köttetett házasságokat. Női énekeseket is megszólaltatott – Oumou Sangaré, Ramata Diakité, Mamani Kéita, vagy Fatoumata Kouyaté is megjelenik a jazzénekesnő oldalán. Talán meglepő a sok női név, hiszen hozzánk inkább férfi zenészek híre jutott el, de a női énekesek szerepe nagyon is fontos a mali zenében. Főleg az úgynevezett Wassouluban, amely a Bamakótól délre fekvő régióról kapta a nevét. Az 1980-as években ugyanis az állami támogatások csökkenése a dicsőítő énekeket is megriktította, és a táncolható, újhullámos zene irányába lendítette a populáris zene fejlődését. Ez a fajta zene a vadászdalok és egy bizonyos tánc, a sogoninkun egyvelege, az énekesek többsége pedig nő. Leghíresebb képviselője Oumou Sangaré, aki dalaiban határozottan száll síkra a poligámia ellen. Ugyancsak érdekeikért állnak ki dalaikban az 1970-es évek óta népszerű (a Sziget Fesztiválon is többször fellépett) Tinariwen tuareg együttes tagjai, akik a mali kormánytól való függetlenségükért harcolnak elektromos alapú zenéjükkel (franciául és tamasek nyelven).

Mali zenéi a koncertközönségen kívül továbbra is megmozgatják a nyitott gondolkodású és kreatív zenészek fantáziáját. Bizonyára lesz még jó néhány griot-k ihlette európai vagy amerikai lemez: legutóbb Al Di Meola nyilatkozta, hogy legközelebbi munkája során mali zenészekkel fog játszani. Várjuk az eredményt – és a következő mali zenei koncertet Magyarországon. ■

**VETETTEM GYÖNGYÖT – VILÁGZENE
MAGYARORSZÁGON 1972-2006**

●●●●●

A világzene magyarországi történetéről mindeddig nem jelent még meg átfogó munka. A most napvilágot látott kiadvány elsősorban dalban mondja el, hogyan telt az elmúlt 3-4 évtized, de a Marton László Távolodó tollából olvasható harmincoldalás, a műfaj hazai történetét összefoglaló tanulmány-melléklet is igen értékes. Az írás a világzene mint jelenség születését Bartók és a népzene találkozásának idejére teszi, s ez az elv vezette e kiváló gyűjtemény válogatásánál Kiss Ferencet és Marton László Távolodót is. A négy lemez lényegében négy külön ág, bár természetesen tele van átfedéssel, akár az előadókat, akár a feldolgozások megoldásait nézzük. Az első lemez a Táncházbába menet... címet viseli, s ezen a műfaj erősen népzenei kötődésű dallamait találjuk. Vannak olyanok, amelyek nem is igazán feldolgozások, csupán a hangzás érdekében végzett áthangszerezések, vagy egy zenetörténeti kutatás eredményei, amelyben például a kottából ismert Bihari-dallamokat élesztette fel a Jánosi együttes a népi gyakorlatot alapul véve. A második album a Kolinda-iskola címet viseli, és első sorban a hetvenes évek közepén színre lépett Kolinda együtteshez és hatásához kötődik, ahhoz az irányhoz, amely már messzebbre merészkedett a népzene autentikus hangzásától. Az értől az óceánig... című harmadik korong a hazai kisebbség folklóján, elsősorban a cigány, a zsidó és a délszláv gyökerű muzsikán alapuló feldolgozások útjait járja be. Itt a Besh o drom előadásában az Illés együttes Amikor én még kisserác voltam című száma is helyet kap. A negyedik CD szintén értékes: ezen a népzenei alapokon nyugvó jazzé a főszerep, mégpedig olyan kiváló művészekkel, mint Dresch Mihály, Borbély Mihály, Binder Károly, Szokolay Dongó Balázs vagy Szelevényi Ákos. Pál Eszter

Etnofon – Hangvető
ER-CD 094

**TARAF DE HAÏDOUKS:
MAŠKARADA**

●●●●○

2006–2007-es téli számunkban már olvashattak egy beszámolót az együttesről, amely most újabb csemegével szolgál rajongóinak. A szellemes borító és a három mondatnyi ajánló ösztönzése ne legyen ahhoz kevés, hogy meghallgassuk ezt a jökedvre hangoló CD-t! A zenei alapanyag Bartók, Hacsatuján, Manuel de Falla, Joseph Kozma és más nagyszerű szerzők keze nyomát viseli. Ezt a Taraf a maga képére formálva úgy fejlesztette tovább, hogy a legnemesebb „klasszikusok popritmusban” jött létre, amelynek minden dallama, fordulata ismerős, a feldolgozás és az előadás révén azonban egyedi, csak rájuk jellemző. A lemez legnagyobb erőnye ezúttal nem a boszorkányos virtuozitás (persze van az is: elég csak a román népi táncokból előgördülő „Hiányzóra” gondolni), hanem a természetesség, amellyel a dallamok az egyik zenei közegeből a másikba vándorolnak. Az együttes saját szerzeményei is remekül illeszkednek a többi „félmjelzett” zenék sorába. A lendület, a hangszerelési ötletek, az eltalált harmóniak azt hitetik el velünk, hogy ami jól szól, az jó, és bár ezzel a leegyszerűsítő állítással a legjobb lenne rögtön vitába szállni, a Maškarada-t hallgatva mégis készséggel elismerjük az igazát. A csak néha felbukkanó, jól adagolt vokális szílamok olykor még akár Edith Piafot is felidézhetik bennünk, (ld. 10-es), vagy borgőzös magyar nóta juthat eszünkbe (11-es). Ezzel a Taraf-lemezzel valahogy úgy jártam, mint a viccbéli jobb létre szenderült „itt a piros, hol a piros”-játékos, akinek nem találják a sírját, csak én a számok között nem tudok dülőre jutni, ahogy hallgatom: jaj, egész biztos, hogy ez a kedvencem, ez a legjobb az összes közül... vagy ez... vagy ez... vagy ez... Pádör Eszter

Crammed – Varga
CRAW40

**OMARA PORTUONDO:
LIVE IN MONTREAL**

●●●●○

A hetvenes éveiben járó, méltán közkedvelt kubai énekesnőnek biztosan nem ez a legsikerültebb koncertfelvétele. Az óriási csarnok személytelen atmoszférája a több ezres, kissé hűvös kanadai publikummal nem teremt ideális feltételeket az önfelelt muzsikáláshoz, ez észrevehetően Omarát is zavarba hozza. Ügyetlen összekötő szövegeit szerencsére nyomban feledtetni a nézővel első énekhangjainak varázslatos szépsége. Tökéletesen tisztá intonációján, nagy hangterjedelmén és operaekeket felülmúló kitartott hangjain mintha mit sem koptattak volna az évtizedek! Koncertje anyagát a Flor de Amor című, legutóbbi lemezéről ismert bolero-kból válogatta, egy-két frissebb tempójú cha-cha-chával és sonnal tarkítva. A rézfúvós szekcióval kiegészült kubai kisegyüttes jól látja el feladatát, ám a közreműködő 16 tagú Montreáli Kamarazenekearról ugyanez nem mondható el. A klasszikus zenészek, karmesterükkel az élen, nem mozdulnak együtt a kubaiakkal, csak bújják a kottát, „sleppelnek”. A dalok hangszerelését is eltűzöttnek érzem, helyenként túl harsány, túl dagályos a hangzás. A nyolcadik számban végre történik valami személyes, a Drume Negrita című altatót szólóban, csak egy konga szolid kíséretével adja elő az énekesnő, később a Casa Calorban teremt ihletett pillanatokot a hétéves gitár mellett. A csúcspont a zongora-ének kettőssel felcsendülő Dos Gardenias, az ilyen intim hangzásban tudunk igazán Omara művészetében gyönyörködni. A végén hideg zuhanyként hat a Guantanam-e-e-ra közös eléneklése... Úgy vélem, a Flor de Amor CD-hez képest ez a DVD nem ad sok pluszt, ezért inkább az előbbi ajánlanám mindenkinek. Ráadásul azt ott is tudjuk élvezni, ahová igazán való: meleg nyári alkonyatban, teraszon, jó rosé mellett... Pádör Bálint

EmArcy – Universal
0602517078970

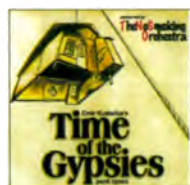

**BOB BROZMAN
ORCHESTRA:
LUMIÈRE**

●●●●○

Bob Brozmannak a Pápua Új-Guineai pengetőzenekarokkal készült Songs Of The Volcano című DVD-jét a Gramofon 2006. őszi számában ismertettük. Az amerikai pengetős professzort a blues és a legkülönbözőbb népzene szakértőjeként, valamint az egyik legjobb steel-gitárosként tartják számon. A réunioni Lacaille-jal és az indiai Bhattacharyával készült korábbi albumai mély stílusismeretről tanúskodnak. De vajon kiket takar a sejtelmes nevű Bob Brozman Orchestra? A borítót jobban szemügyre véve rögtön tapasztalhatjuk a névadó ironikus hajlamát; ebben az „orchestrában” ő maga játszik az összes hangszeren. A több tucatnyi pengetős (hawaii gitár, charangó, kantele, bağlama, ukulele stb.) az adekvát népi és egyéni hangolásokkal használja. Tizenkét instrumentális, „sziget-zene” hangulatú kompozícióját zenei képeslapok albumának foghatjuk fel. *PB*

World Music Network – IndieGo
TUGCD1046

**THE NO SMOKING
ORCHESTRA: TIME
OF THE GYPSIES –
PUNK OPERA**

●●●○○

Kusturica annyira édes gyermekének tekinti a Cigányok idejét, hogy nem tudja elengedni. A kötődésből színpadi előadás lett, párizsi ősbemutatóval, amelynek a műfaji megjelölését – punk opera – egyáltalán nem értem. Az irigylésre méltó művészi autonómia eredménye számos átütő filmsiker, egy népszerű zenekar, legújabbán pedig a zenés színházi pódium. Ám az már problémás, hogy a TNSO nem több egy dögös bulizenekarnál – operaszínpad ide vagy oda, formabontásról, új zenei forradalomról szó sincs. Nem érzem az igazi impulzust, amely érdemessé tenné a zenét és a szűzsét arra, hogy a sikerfilm után még egy feldolgozással vonja magára a reflektorfényt. Kusturica emocionális és intuitív művész, aki szeret kockáztatni, ezért aztán teljesítménye a zseniális alkotások mellett olykor űrt is hagy maga után. *hMK*

DECCA – Universal
475 9154

**MYDROS:
PENDE HRONIA**

●●●●○

Csalódott vagyok, mert ez a kiváló zenekar helyből öt pontot érdemelne, ha a CD-jük silány grafikai kivitelezése nem rontaná le az összképet! Szerencsére a görög és magyar fiatalokból álló, hattanú csapat produkciója kifogástalan. Öt év (pende hronia) termését rögzítették első albumukon. Az eredeti görög népzenekeincset modern értelmezésben, de hitelesen adják elő. Mindvégig megtartják a helyes arányokat a hagyományörzés (akusztikus hangszerek használata) és a közönségbarát, táncművészeti szórakoztatás (dalok tempója, hossza, szerkezete) között. 27 dallamot dolgoztak föl, az azonos ritmusképletűeket, vagy az azonos hangnemeket néhol ügyesen egymásba szőtték. Más balkáni népek ismert dalait is beválogatták, török, bolgár, és makedón eredetűeket. Egyedi hangzásuk jellemzője – és tán növekvő népszerűségük titka – két énekesnőjük nagyszerű teljesítménye! *PB*

Fonó Budai Zeneház
FA 239-2

**CIMBALIBAND:
TRANSBALKAN
EXPRESS**

●●●○○

A száguldó vonat népeket, kultúrákat összekötő képe előkelő helyen áll a divatos közterek között, népszerűségét csak a hídé múlja felül... A CD-borító grafikájától a nyitó zakatolásig kellően ki is aknázza ezt az együttes, még szerencse, hogy a továbbiakban elvész a szerepe, és koncentrálnunk egyszerűen a zenére. Mert van ám zene: többféle, jöfélé, sőt a borító belsejében néhány mondatos tájékoztatás is minden számhoz. Kár, hogy a szöveg nem kifogástalan. A zene sem mindig, de adjuk meg: igen sok jó ötlettel tarkított vegyes anyaggal rukkolt elő a CimbaliBand, aminek vitalitás és sodrás a kulcsszavai. Talán okosabb lett volna kisebb darabokra bontani a mondanivalót és némelykor kerülni a harsányságot, szem előtt tartva „a kevesebb – több” ünneprontó elvet, de hát ez a Transbalkan Express így közlekedik. *PB*

Fonó Budai Zeneház
FA 240-2

**TINARIWEN
AMAN IMAN:
WATER IS LIFE**

●●●●○

A legutóbbi, fél-tuareg Etran Finatawa után most a leghíresebb saharai együttest, a nemzetközi sikerű, mali Tinariwent ajánljuk figyelmükbe. Együtteses motívumokra épülő, gitáros-vokális dalaik zenéje és szövege nagyon hasonlít az észak-amerikai feketékére. A kifejezőmód megegyezik a blueséval. Nem véletlenül nevezik ezt Nyugaton „desert blues”-nak. A dalszövegeket a kísérőfüzetben háromféleképpen olvashatjuk: angolul, a tuaregek tamashek nyelvén fonetikusán, és – extraként – a Tifiner ábécé jeleivel (a világ egyik legrégebbi, de ma is használt írásmódján). Egyértelműen a lemez hasznára vált, hogy a CD hangmérnökei nem tüntették el a járulékos zajokat, apró bakikat, mert így az eredmény megmaradt egy nagyszerű, spontán, családi-as táborfüzetnek! A Tinariwenhez most nem kellett Maliba utaznunk a Festival in the Desertre, idén is eljötték a Hajógyári-szigetre! *PB*

Independent – IndieGo
ISOM65CDX

**SZVORÁK
KATALIN:
ÉNEKLŐ EGYHÁZ**

●●●●○

A vallásos énekek éppúgy a folklór részei, mint a táncdallamok vagy a profán témájú dalok. A dallamok sokszor nem népi eredetűek, a magyar lélek azonban teljesen magához igazította őket az évszázadok során. A templomban általában orgonával vagy kíséret nélkül szólnak meg, itt kíséretet kapnak. Ezért is különleges ez a lemez, ahol az Éneklő Egyház énekeskönyv harminchat dallamát dolgozták fel adventtől pünkösdig. Nemcsak az előadás felemelő, a feldolgozás is példaértékű: a szent énekek a népi hangszerek használatával még többet mutatnak magukból, ugyanis az eredetüket idéző kísérettel szólnak meg, így hol régenzét, hol népzeneit, hol pedig orgonával kísért énekhangot hallani. Érdemes kiemelni Szvorák Katalin tisztaságát és természetes dallamformálását, amely a templomi gyakorlatban is példaértékű lehet. *PE*

Szerzői kiadás
Rep és Pinc 009

BEVEZETŐ ÁRAK

ACOUSTIC REVIVE

LP, CD, kábel demagnetizáló

RL-MK III.

250.000 FT

ACOUSTIC REVIVE

CD demagnetizáló RD-3

80.000 FT

PROMITHEUS AUDIO TVC R5

PASSZÍV, TRAFÓS ELŐFOK

200.000 FT

PROAC RESPONSE TRITOWER

150W, 4 OHM, - 35HZ - 30KHZ

760.000 FT/PÁR

YAMAMOTO HA-02,

INTEGRÁLT ERŐSÍTŐ, 0.3W

280.000 FT

NAIM AUDIOFIL LP ÉS CD,

HDTT CD ÉS DVD

4800-7000 FT KÖZÖTT

PENNA-POOR KFT. 1025 Bp. TÖRÖKVESZ ÚT 95-97/D
TELEFON: 325-8772, 438-0331 TEL./FAX: 325-9430
E-mail: ppaudio@penna-poor.hu www.penna-poor.hu

Minden hang ima, minden forma mester

MOUNA

A BELSŐ CSEND HANGJA

A HARMONIKUS LÉLEK
ÉS A ZENE EGYSÉGE AZ
EGYEDILEG KÉSZÍTETT
ESZKÖZÖKBEN

ACCUPHASE
ACOUSTIC REVIVE
ACROLINK
ALTMANN
AUDIENCE
AUDIO RESEARCH
AUDIO REFINEMENT
CASTLE
DEQX
E.A.R. YOSHINO
FLYING MOLE
KIMBER KABLE
LEBEN
MANA ACOUSTICS
MICHELL
NAIM
NIRVANA
NOTTINGHAM
OYAIDE
PARASOUND
PROAC
PROMITHEUS AUDIO
REVOLVER
SAEC
SHAKTI
THETA DIGITAL
TRANSFIGURATION
YAMAMOTO
ZU

A hangszórókról

Előző számunkban bemutattuk, hogy a sztereó hangszórópárok előtti elhelyezkedésünket milyen fizikai és pszichoakusztikai kötöttségek határozzák meg. A magyarázó ábrákon többször is megjelent a hangszóró – gyakran a készülékek hangszóró-csatlakozóin is látható – jellegzetes trapéz-szimbóluma. Az alábbiakban arról szólnunk, hogy e szimbólum valójában mit rejt magában, tehát bemutatjuk magát a hangszórót vagy, más elnevezéssel, a hangsugárzót.

→ Ujházy László

A hangszórók a hangfrekvenciás jeleket hanggá alakítják vissza, tehát ilyen értelemben a mikrofonok ellentétei. A ma leggyakrabban alkalmazott dinamikus hangszóró működése igen egyszerű: egy erős mágnes terében elhelyezett tekercsbe vezetjük a hangfrekvenciás áramot, így létrejön egy, a hangnak megfelelően változó mágneses tér is. A kettő kölcsönhatásaképpen a tekercs elmozdul, megmozgatva a hozzácsatolt membránt, ez utóbbi pedig a levegőt hozza mozgásba. A membrán a hangszóró leglátványosabb része, a védő szítát eltávolítva láthatjuk. Ideális esetben a membrán pontosan a rákapcsolt áramnak megfelelően mozog: minél magasabb a hang frekvenciája, mozgása annál „szaporább”, s minél erősebb a hang, a membrán kitérése is annál nagyobb.

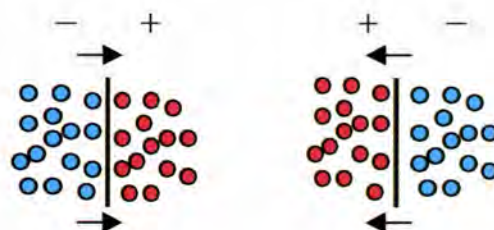
E látszólag egyszerű működési elv ellenére a „gépi” hangközvetítésnek mégis a hangszóró a leggyengébb láncszeme. Napjainkban – amikor szebbnél-szebb hangzású hangszórók vannak forgalomban – a fenti kijelentés talán méltatlanul szigorúnak tűnhet, ezért sietve hozzá kell tennünk, hogy ez csak a mikrofontól a hangszóróig terjedő teljes műsorátviteli lánc egyes elemeinek (mikrofonok, erősítők, hangrögzítő készülékek) viszonylatában értenődő. Míg a mikrofonokban a rezgő tömegek igen kicsik, az erősítőben pedig „csupán” elektronok mozognak, addig a hangszórókat az előzőkhöz viszonyítva jelentős mozgó tömegek, rúgók, kiterjedt membránfelületek alkotják. A hangszerakusztikából ismert, hogy például egy üstdob hangjának karaktere, szépsége többek között abból is ered, hogy megütött membránján egyidejűleg számtalan rezgés alakul ki. Ezek együttese eredményezi azt a hangot, amit mi üstdob-hangszínnak érzékelünk. Csakhogy a hangszóró sugárzó része is egy membrán, amely képletesen szólva az erősítő felől ugyanúgy „ütéseket” kap, rezgőmozgásra kényszerül, ám itt már elvárjuk, hogy e mozgás ne tartalmazzon olyan hangokat, amelyek az eredetiben – azaz a műsorban – nem voltak benne. Ha ugyanis a membrán valamit hozzátesz az eredetihez, azt a fülünk már torzításként érzékeli. Nem véletlen tehát, hogy a konstruktőrök a dinamikus hangszóró több mint egy évszázados története során mindvégig azon fáradoztak, hogy a hangszórók csak az erősítők által küldött hangokat

sugározzák. Tegyük hozzá, hogy munkájuk gyümölcseként ma már valóban csodálatos hangszórókról hallhatunk, még akkor is, ha például egy csúcsminőségű stúdióhangszóró hangjában még mindig mérhetünk 1 százaléknyi torzítást – azaz „idegen hangot” – szemben az ugyanebbe a kategóriába tartozó erősítővel, ahol ez az érték csupán század-százaléknyi. Ezek az értékek azonban a fül számára már gyakorlatilag érzékelhetetlenek.

A következőkben ismerkedjünk tehát a hangszórókkal, a hallgató szemszögéből tekintve őket.

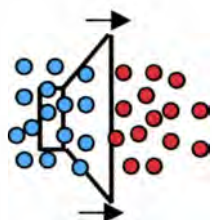
Hangsugárzók a dobozban

Miért szükséges a hangsugárzó dobozba helyezése? Ha egy kiterjedt felületet – például kartonlapot – a levegőben a síkjára merőlegesen mozgatunk, akkor a mozgás irányától függően az egyik oldalon a levegő sűrűsödik, míg a másik oldalon ritkul, tehát nyomása helyileg megváltozik. Az alábbi ábrán a légnyomás e két állapotát színjelzéssel különböztetjük meg: a piros a sűrűsödést, a kék a ritkulást jelenti. A nyomásváltozás értéke minden időpillanatban azonos, csupán előjelük különbözik, ezért ha a sűrűsödést +, akkor a ritkulást – előjelűnek tekintjük.

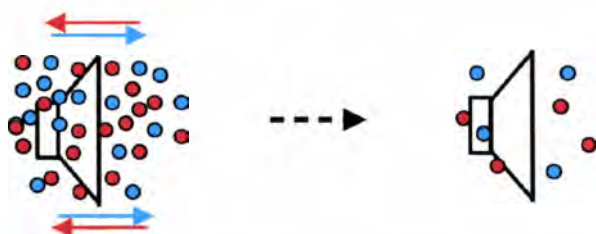

Hasonló a helyzet a hangszóró-membránok közelében: a hangot közvetítő sűrűsödések és ritkulások a hang ütemében mozgó membrán két oldalán ugyanúgy szimmetrikusan helyezkednek el:

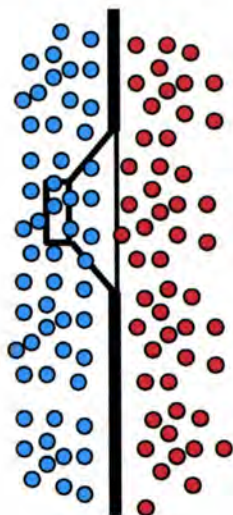

A fenti ábra azonban a mély hangoknál nem érvényes. Az alacsony frekvenciák ugyanis annyira irányítatlanul terjednek, hogy a membránt megkerülve az azonos értékű, de ellenkező előjelű hangnyomásértékek – képletesen szólva – „összekeverednek”, s egymást csaknem kioltják. Ezért a mély hangoknál egy szabadon álló hangszóró esetében nincsen számottevő sugárzás:

E jelenséget akusztikai rövidzárnak nevezzük, hatása abban nyilvánul meg, hogy – bár a membrán az erősítőtől kapott mély hangok rezgését is követi, s akár szemmel is követhetjük rezgő mozgását – azok még sem lesznek hallhatók.

Ahogy az elektromos kábeleknél is úgy szüntetjük meg a rövidzárat, hogy a vezetőket egymástól elszigeteljük, az akusztikai rövidzáron is úgy segíthetünk, hogy a membrán két oldalát akusztikai szempontból szétválasztjuk. E szétválasztás legegyszerűbb módja, amikor a hangszórót hangfalba építjük:

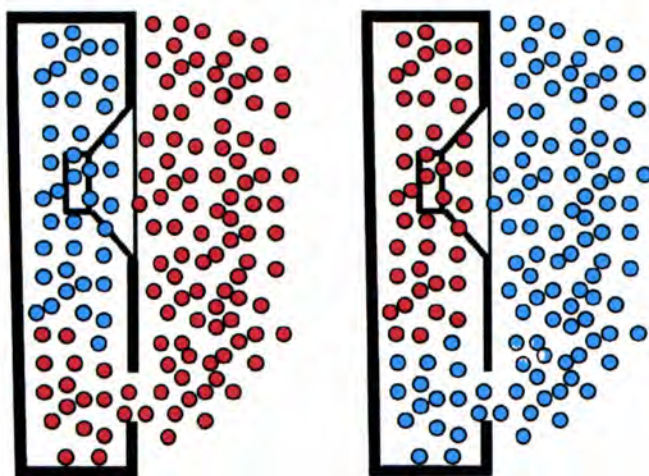

Minél nagyobb a hangfal, annál mélyebb hangoknál jön létre továbbra is az akusztikai rövidzár. A jó mélyhangsugárzáshoz igen nagy hangfalméretekre lenne szükség. Ezért alkalmazzák a hangfalak helyett a dobozokat, (a zsargonban „ládákat”, nagyobb méretek esetén „szekrényeket”), melyek a konstrukciótól függően lehetnek hátul nyitottak (mint például a klasszikus rádió- és TV-dobozok), lehetnek zártak, s ez utóbbiaknak egy különleges esetét képezik a ma igen gyakran alkalmazott reflexdobozok.

A reflexdobozok tervezői abból indulnak ki, hogy a hangszórók által hátrafelé sugárzott hangenergiát is célszerű hasznosítani, ám ehhez szükséges, hogy annak előjele (fázisa) a dobozból kilépés helyén megforduljon, azaz a ritkulásból sűrűsödés, a sűrűsödésből pedig ritkulás legyen, mert akkor a korábbi kioltás helyett erősítés jön létre. A fázis megfordítása megvalósítható, hiszen a hang a térben (és a dobozban is) a sűrűsödések és ritkulások periodikus változása által terjed:

A reflexnyílás és a doboz gondos méretezésével tehát elérhető, hogy a mély hangok egy meghatározott tartományában a hangszóró mögött kialakuló légritkulás a doboz erre kialakított úgynevezett reflex-nyílásán mint sűrűsödés lépjen ki, ezáltal erősítve a hangszóró előre sugárzását (bal oldali ábra). Ezzel ellentétben pedig ha a hangszóró előre éppen ritkulást hoz létre, akkor a doboz belsejében a hangszóró mögötti sűrűsödés fázisa ugyanígy megcserélődve ilyenkor a reflexnyíláson ritkulásként jelenik meg (jobb oldali ábra). (Hangsúlyoznunk kell, hogy az ábrák meglehetősen szimbolikusak.)

A reflex-nyílás nem egyszerű lyuk a dobozon, hanem egy gondosan méretezett és kialakított, többnyire hangolócsővel rendelkező kerek, ovális vagy szögletes rés. Legtöbbször az előlapon helyezik el, ha azonban a hátlapon (is) van, akkor a hangszórót nem szabad szorosan a falhoz állítani. S mivel – az elmondottak alapján – a mély hangok sugárzását javítja, ezért e megoldást „basszus-reflex” doboznak is nevezik.

Elteltekintve egyes különleges megoldásoktól, nagy általánosságban kimondható, hogy minél nagyobb a hangszóró doboza, annál testesebbek és meggyőzőbbek a basszusok. Vagyis a jó hangzás érdekében a hangszórókra szánt hellyel nem szabad takarékoskodnunk!

Egy a stúdiótechnikában is használatos aktív hangszóró

speciális hangszórókábel milyen mértékű hangminőség-különbséget jelent, ezt a kérdést most ne firtassuk, hiszen erről sokszor még szakmai berkekben is polemizálnak. Ám le kell szögeznünk, hogy az igényességnek nem csupán a készülékekre, hanem az összeköttetésekre – így a kábelekre is – ki kell terjednie. A megfelelő minőségű és elektromos vezetőképességű hangszórókábel gondoskodik a hangminőségről, valamint arról, hogy erősítőnkkel a kábelt melegítve ne a szobát fűtsük.)

Az aktív és passzív hangszórók

Az előzőkben már említettük a hangszórókat „tápláló” erősítőket. Ezek szolgáltatják a hangok megfelelő erősségű kisugárzásához szükséges elektromos teljesítményt. Ennek értéke házi viszonylatban a 10–100 Wattos nagyságrendbe esik, a szokásos átlag 50–120 Watt körül határozható meg. Ha a hangszórók nem tartalmaznak erősítőt, akkor passzív sugárzókról beszélünk, ilyenkor – hacsak nem egy komplett rendszert vásárolunk – külön kell beszereznünk az erősítőt és a hangszórókat. E megoldásnak kétségtelen előnye, hogy mindkettőt szabadon, saját belátásunk, ízlésünk és persze anyagi lehetőségeink szerint választhatjuk meg. Ha később például erősítőt cserélünk, akkor nem feltétlenül szükséges a jól bevált, „bejáratott” hangszórókat is kicserélnünk. Hátrányt jelent viszont, hogy a zavartalan működés és a hangminőség érdekében e kettőt egymáshoz illeszteni kell, tehát bármelyik megvásárlása csak a másik adatainak ismeretében történhet. Az alaposabb műszaki kérdések mellőzéseivel annyit el kell mondanunk, hogy a legfontosabb, hogy az erősítő maximális teljesítménye ne érje el a hangszóró maximális teljesítményét, mert ellenkező esetben egy véletlen nagy hangerősség esetén az utóbbi meghibásodhat. Egy 100 W-atra méretezett hangszóró ugyanis nem viseli el, ha tartósan 150 W-ot szeretnénk kipróbálni belőle, de például egy 80 W-atos erősítővel táplálva ez eleve lehetetlen. Ugyancsak szükséges az erősítő kimeneti ellenállásának és a hangszóró ellenállásának egyeztetése, amely értékek általában 8 Ohmosak. Gondoskodnunk kell továbbá az erősítőt a hangszóróval összekötő kábelekről, minél jobb minőségűekről, a veszteségek elkerülése érdekében. (Hogy a közönséges villanyvezeték és a méterenként több ezer forintba kerülő

A hangszórókat az erősítővel gondosan, fázishelyesen (és kikapcsolt erősítővel) kell összekapcsolnunk. Ez utóbbi megvalósításában nagy segítséget jelentenek a csatlakozók és kábelek színjelzései, amit ha következetesen figyelembe veszünk, akkor a fázishelyesség eleve megvalósul, amit bekapcsolás után ellenőrizhetünk is: egy garantáltan mono (például archív) felvétel lejátszásakor a hangnak pontosan a sztereó bázis közepéről, pontoszerűen kell megszólalnia. (Ilyenkor a két hangszóró membránja bármely pillanatban azonos irányú mozgást végez.) Ha ehelyett a hang irányítatlanul, nagy szélességben szóal meg, ráadásul enyhe nyomást is érzünk a fülünkön, akkor a két hangszóró között ellentétes, helytelen a fázis. (Ilyenkor az egyik membrán kifelé történő mozgásakor a másik éppen ellentétesen, befelé mozog.) Ebben az esetben az összeköttetést meg kell vizsgálnunk, mert valahol hibát követtünk el. Így ha az erősítő kimenetén bármelyik hangszóró érpárjának csatlakozását felcseréljük, a fázis azonnal helyreáll. Minden változtatást kikapcsolt erősítő mellett végezzünk!

Főként a stúdiókban szokásos az aktív hangfalak alkalmazása, ami azt jelenti, hogy a hangsugárzó és az azokat tápláló erősítők egyetlen, már eleve így tervezett és gyártott egységet képeznek, többnyire úgy, hogy a doboz az erősítőket is tartalmazza. Ezek előnye, hogy az erősítő és a hangsugárzó elektromos illesztéséről (maximális teljesítmény, ellenállásviszonyok, összekötőkábelek stb.) a gyár eleve gondoskodik, a prospektusban közölt sugárzási adatok megfelelő akusztikai környezetben optimálisan teljesülnek.

Következő számunkban még mélyebbre merülünk a hangszórók birodalmában, bemutatva egyebek közt azt is, hogy egy hangszórószekrényben miért van több, eltérő méretű és kialakítású hangszóró, s a hangszórók felállítását illetően is tovább finomítjuk az eddig elmondottakat.

35 ZENE INGYEN

emusic.

AZ EMUSIC ÉS A GRAMOFON KÖZÖS AJÁNLATA

Nº 1 Site for Independent Music

Az eMusic a független lemezkiadók első számú internetes terjesztője, ahol több mint kétmillió zenezsámból álló katalógusban böngészhet, hatalmas klasszikus zenét, jazz és világszenei kínálattal.

A Gramofonnal kialakított stratégiai együttműködésnek köszönhetően most ön is kipróbálhatja a legális zeneletöltés nyújtotta határtalan szabadságot, amely révén minden eddiginél könnyebben juthat hozzá kedvenc zeneszerzőjének vagy előadójának értékes felvételeihez.

Böngésszen a kínálatban művész, cím, kiadó vagy műfaj szerint, és fedezze föl különleges zenék egész sorozatát. Regisztráljon most, és az első 35 szabadon kiválasztott zenezsámbot ingyen töltheti le; ha regisztrációját később felmondja, a letöltött zenéket akkor is megőrizheti.

- 13 EZER KIADÓ LEMEZEINEK FOLYAMATOSAN FRISSÜLŐ KÍNÁLATA, INGYENES LETÖLTÉS A KÖTELEZETSGÉNTES PRÓBAIDŐSZAKBAN
- A LETÖLTHETŐ ZENÉK KOMPATÍBILISEK AZ iPod®-DAL VAGY BÁRMILYEN MÁS MP3-LEJÁTSZÓVAL

TOVÁBBI RÉSZLETEK:

>> WWW.EMUSIC.COM/GRAMOFON

A **GRAMOFON** az eMusic kizárólagos magyarországi médiapartnere.

A feliratkozás első 14 napos próbaidőszakában az első 35 kiválasztott zenezsám letöltése ingyenes. Az ajánlat kizárólag az eMusic új ügyfelei részére érvényes. A feliratkozáshoz bankkártya szükséges. Az ajánlat részleteit és az eMusic árszabását a felhasználási szabályzatban foglaltak határozzák meg, és előzetes tájékoztatás nélkül módosulhatnak. Az eMusic és az eMusic logo az eMusic.com Inc. bejegyzett védjegyei az USA-ban és más országokban. Az iPod az Apple Computer bejegyzett védjegye. Az Apple nem áll sem együttműködő, sem támogatói kapcsolatban az eMusic-kal.

GRAMOFON ZENEKRITIKAI MŰHELY

- mértékadó
- megbízható
- objektív
- klasszikus, jazz és világszene

Kísérje figyelemmel az ország zenei életét a mi szemszögünkből – olvassa a Gramofon szakkritikusainak koncertbeszámolóit rendszeresen az interneten, a hvg.hu kultúra rovatában.

hvg.hu

Lehullnak a fátylak

Simon Géza Gábor, a Jazz Oktatási és Kutatási Alapítvány (JOKA) elnöke, számos átfogó magyar jazztörténeti könyv és kiadvány szerzője, szakújságíró, a Pannon Jazz lemezkiadó vezetője, Európában egyedülálló jazzarchívummal rendelkező gyűjtő. Nem veszi rossz néven, ha megszállottnak tartják, hiszen szinte egész életén végigkísérte a jazz-zene iránti rajongás. Azt viszont kevesen tudják, milyen szálakkal kötődik a hangtechnikához és a hangkultúrához.

✦ Bércesi Barbara

Noha cikksorozatunk korábbi alanyaival ellentétben Simon Géza Gábor nem gyakorló zenész, a hivatásából adódóan, sőt eddigi gazdag pályafutásának sokak számára rejtve maradt epizódjai alapján is abszolút mérvadó a véleménye a High-End minőségű zenehallgatás élményéről, a legmagasabb szintű otthoni zenehallgatási eszközökről s konkrétan egy hozzá elszállított High-End rendszerről (amelynek elemeit a 118. oldalon soroljuk fel).

Családi örökség, személyes utak

Simon édesapjának már a húszas-harmincas években kurbliis gramofonja volt, s óriási gramofonlemez-gyűjteményt birtokolt. Eleinte csak tánczenét gyűjtött, melyek közül több a mai fogalmaink szerint jazznek is minősíthető. Egy 1964-es családi lottónyereményből a 18 éves Simonnak épp annyi jutott, hogy megvehette ritkaságzsámba menő kétsávós Terta 922-es magnetofonját. Érdekes, hogy a ház, melyben jelenlegi otthona, egyben a JOKA székhelye található, egykor a Sternberg Ármín és Testvére Császári és Királyi Udvari Hangszergyár épülete volt, az 1960-as években pedig a Terta cég üzlete is éppen itt kapott helyet. Később már két magnetofont mondhatott magáénak számtalan tekeres szalaggal, s egyre nőtt az archívuma. Azt is a fejébe vette, hogy stúdiót hoz létre pusztán hangtechnika iránti rajongásból. Ez végül nem valósult meg.

1968-ban Pernye András ajánlására a Magyar Rádióhoz került, s ott már testközelben élvezhette a hangtechnika varázsát. Később a Hungaroton archívumának lett munkatársa, ahol sorra készültek az újrakiadások a 78-as fordulatszámú normálbarázdás sellak lemezekről.

Az 1988-ban elnyert Soros-ösztöndíjának köszönhetően kijutott az Osztrák Tudományos Akadémia hangarchívumába, ahol tanulmányozta a hangrestaurálás folyamatát. Ez a munka kint egészen más technológiával folyt, mint idehaza, a lehetőségek is sokkal szélesebbek voltak. Ekkor tapasztalta meg azt is, hogy ahány hangmérnök, annyi elgondolás létezik – amit azért is fontos tudatosítani, mert a lehallgató berendezések nem tehetők felelőssé olyan hiányosságokért, amelyek még a felvétel idejéről származnak.

Korábban úgy 15-20-féle High-End rendszer által nyújtott hangélményt volt lehetősége megtapasztalni, többet közülük hat-nyolc órán át tudott tesztelni – volt tehát összehasonlítási alapja a Naim CD-játszója és a hozzá csatlakozó angol gyártmányú hangfalak hangjának értékelésekor.

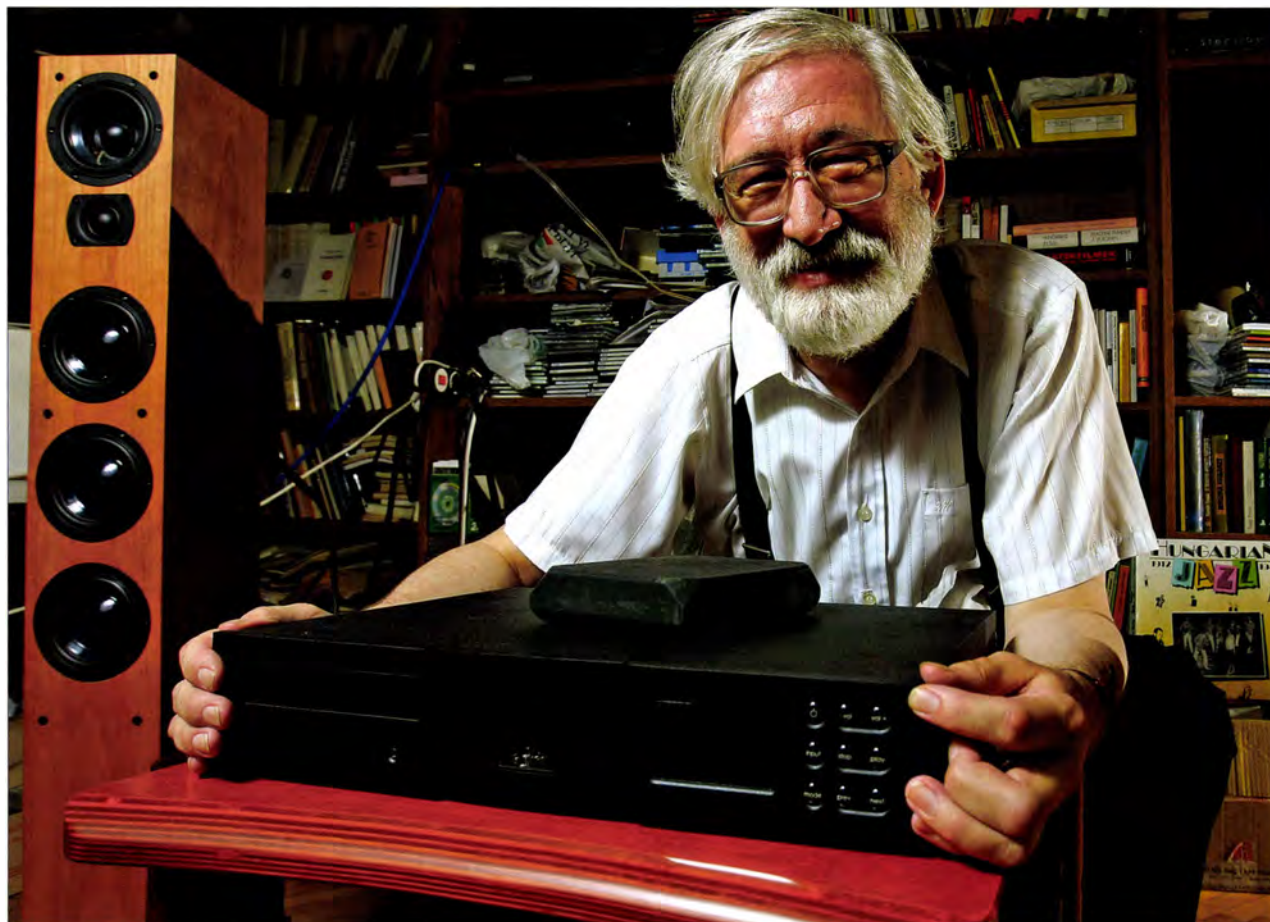
Milyenek a zenehallgatási szokásai? Hihetetlenül módszeresen, átlagosan naponta nyolc órát hallgat zenét, de ez az idő a napi 16 órát is elérheti. Mindennek nagyjából a felét teszi ki a magyar jazz. Tömbökben veszi magához a zenei élményt: egy-egy előadó teljes életművét sokszor egy huzamban „végzi ki”, így tett John Coltrane-nel, Szabó Gáborral, Zoller Attilával is.

Fotók: Némethi Andrási Péter

Demagnetizáló: lemezek leleplezője

Az első benyomások

Szerencsés egybeesés, hogy éppen akkoriban ért a finisébe Simon Géza Gábor K. u. k. ragtime című könyve (amelyről a 95. oldalon olvasható recenzió), amikor a 35 négyzetméteres, 150 légköbméteres, hatalmas könyvespolcokkal borított falú nappali/dolgozószobájában (nála a kettő lényegében ugyanaz), a helyiség paramétereire gondosan megválasztott rendszer elfoglalta helyét. (Az Angliából újonnan érkező hangfalakat egy héten át tunerrel járatták, valódi kvalitásai azonban több száz óra működés után bontakoznak ki.) Így a könyv mellékleteként megjelenő, archív felvételeket tartalmazó CD anyagát szükségszerűen öt különböző rendszeren hallgatta meg, mielőtt a nála felállított lánc CD-játszójába került volna a korong. Akadt hát összehasonlítási alapja. Az első élményt az eredeti lemezek kurbli gramofonon való meghallgatása jelentette. Ebből készült egy nyersnek mondható átjátszás CD-re, melynek célja csupán az volt, hogy a felkért szakértők zeneileg, nem hangtechnikailag véleményezzék a számokat. A kiválóatott anyag ezután Bécsbe került Gerlinde Hinatekhez, a restaurátor stúdióba, amelyből egy professzionális átjátszó berendezéssel született meg a véglegesnek mondható lemezanyag. Vácut, Szabó Sándor stúdiójában készült el a masterelt lemez: ekkor újabb minőségek váltak plasztikussá a hallga-

tó számára. Simon otthoni, felső-középkategóriás berendezéseinek (melyeknek a kábelezésére igen nagy gondot fordított a rendszer összeállításakor) megint más hangélmény várta őt, s végül bekerült a lemez a vendégrendszerbe is. „Nem szoktam ilyen közönségesen fogalmazni, de azt kell mondanom, amikor megszólalt ez a csaknem százéves felvételeket tartalmazó lemez, dobtam egy hátast” – ad hangot meglepetésének Simon. „Nagyon lágy és tiszta hangélmény fogadott, és teljesen mindegy volt, hogy hangosan vagy minimális hangerővel hallgattam-e a lemezt, mert a leghalkabb részeknél is arányos maradt a hangkép, minden részlet kivehető maradt” – teszi még hozzá. Bár Simon inkább LP-hívő, lakásában hatalmas halmokban állnak a feketelemezek – köztük számos ritkaság –, arra a megállapításra jutott, hogy egy ilyen kaliberű rendszeren már valóban érdemes CD-t hallgatni.

Merüljünk a részletekbe!

A hangfalaknak a hallgatói pozícióhoz való megfelelő beállítását követően a térélmény tökéletesen megvalósult, vélte Simon. A felvételen megszólaló előadói gárda a valós térben zengett. Ami pedig még hozzájárult ehhez az élményhez, az nem más volt, mint a demagnetizáló készülék. „Úgy tudnám leírni a demagnetizáló hatását, mintha elképelnék egy hölgyet, aki fátyollal is gyönyörű, de ha

lehull róla a lepel, még igazóbbnak érzem a szépségét. A demagnetizálás előtt is csodálatosan szóló felvétel demagnetizálás után még briliánsabban zeng, még jobban kinyílik” – írja le Simon.

Az irányok érzékelhetősége is kiváló volt szerinte: „Ha fölvettem egy big band-felvételt, pontosan el tudtam képzelni, ki hol ül a zenekarban, például Henry Mancini együttesében. Jobbról felzengett egy basszuspozan, balról pedig ott csiripelt egy pikoló” – mutatja Simon széles mozdulatokkal. Kísérletezett azzal is, hogy távolabb helyezkedett el a hangfalaktól, és még ekkor is jól kivehetőek maradtak az irányok – minimális hangerőnél is. Ahogy említettük Simon első benyomásainak főlésorlásánál, a dinamikai árnyalatok tökéletesen megmaradtak mindenféle hangerőnél, de a hangszíneket is általa (CD-játszós rendszereknél) korábban sosem hallott hűséggel tolmácsolta a rendszer. Különösen az instrumentális zene esetében figyelte meg mindezt, vokális zenét ugyanis viszonylag keveset hallgatott a rendszeren – ahogy a mindennapjaiban, játszott felvételeken sem teng túl az énekhang.

Mi került a lejátszóba?

Vokális zene tehát kevés, de köztük volt a NOVI Singers két lemezét tartalmazó CD, ami sok tanulsággal szolgált. Az annak idején rossz minőségű Muza-lemezeken megjelent felvételek egyszerre kinyíltak, kitisztultak a vendégrendszeren, ami azt bizonyítja, hogy nem a stúdióhangmérnök követett el hibát annak idején: a vnyilnyomatok voltak gyatrák.

„Kevesen tudják rólam, hogy mindenevő vagyok, talán csak az elmúlt húsz év popzenéit nem ismerem” – vallja meg. Ennek megfelelően hallgatott a rendszeren kortárszenét, így Hollós Máté Tündéralom című CD-jét, számtalan jazzfelvételt, például Szabó Gábor és John Coltrane több lemezét, a Jazz Dance from Hungary válogatást (melynél a hangmérnök, Tímár Domonkos munkája is kiemelendő, hiszen sikerült azonos dinamikai szintre hoznia és minden egyéb szempontból is homogénné varázsolnia a nagyon különböző felvételekből összeálló kompilációt), Cannonball Adderley, Oscar Peterson, Chet Baker, Stan Getz, Zoller Attila, Szabó Sándor, Henry Mancini, illetve a jazz és a klasszikus zene határvidékén mozgó Turtle Island vonósnégyes, valamint Friedrich Gulda felvételeit. A filmzenéket is igen kedveli, így abból is többet hallgatott (például Rózsa Miklós felvételeit), ahogy régebbi rockzenei felvételekből is jó néhányat. Mindezek a zenék igen változatos apparátusokat is jelentettek, melyek mind-mind a hangzásához híven, plasztikusan szólaltak meg a lánc hangfalaiából. A retek és a szaxofonkórusok hangja különösen elbűvölte Simont, ezt többször is hangsúlyozta.

Milyen is az ideális hangzásélmény?

Ezt a kérdést rendszeresen fel kell tennünk magunknak. Simon egyfajta természetességre vágyik, olyasmire, amit például az LP-hangzás volt képes adni. Nagy híve a Living Stereo-sorozatnak, melyben régi, az 1950-es években készült felvételek CD-re írásakor az eredeti magnetofonokat és csöves erősítőket használtak a lehető legkevésbé manipulált hangzás eléréséhez. Szerinte fontos előnye a láncnak, hogy nem lehet rajta hangszínt állítani, egyenesen, a hangmérnök által kikevert arányokkal szól rajta minden. A hangmérnök felelőségéről már szoltunk. Simon megjegyzi, hogy régen sokkal körültekintőbben jártak el a felvételek rögzítésénél, olyan nüanszokra is odafigyeltek, amelyek a kor műsorátviteli láncának végén nem is voltak érzékelhetőek. Ráadásul az utóbbi években jellemző basszuskiemelési mánia is kártékony, a fülnek és a hangkultúra szempontjából egyaránt.

„Számomra az ideális élmény az lenne, ha azt hallanám, hogy a zenész itt játszik előttem, mondhatni, a fülembe húzza” – magyarázza Simon. „Ezt az élményt szinte maradéktalanul képes megadni ez a rendszer, még többet is ad annál, mintha koncertteremben hallgatnék zenét, hiszen ott sok múlik azon, hogy például hova kapok jegyet.”

Kiemeli még, hogy a csatornák tökéletesen el vannak választva, ami számára kifejezetten fontos jellemző. Persze ennek megvalósulásához a felvételen is meg kell legyen a csatornák elkülönülése, amit sok esetben össze-mosnak.

A végső következtetések

Nem lehetett más a konklúzió: zenerajongóként, kutatóként és hangtechnikai szakemberként is nagy segítséget és örömforrást jelentene számára egy olyan High-End rendszer, mint amelyik egy hónapon át vendégeskedett a Rákóczi út 60-ban. Simon, a rendkívül tapasztalt, a zenét, különösképp a jazzt számtalan megközelítésben, történetileg, műfajelméletileg, hangfelvétel-technikailag is mélységeiben ismerő szakember számára is új felfedezésekkel tudott szolgálni ez a lánc. Ami talán a legtöbbet mondja el: a megátalkodott LP-hívó számára egy csapásra sikerült vonzóvá tenni a CD-hangzást. ■

A SIMON GÉZA GÁBORNÁL ÖSSZEÁLLÍTOTT RENDSZER ELEMEI:

- Naim n-Vi CD/DVD/AV erősítő 5x50 W
- ProAc Response TriTower hangfalak
- Yamamoto OS-77 állvány
- Audience tápszűrő
- Audience Conductor hangszóró kábel
- Audience hálózati kábel Oyaide P-046e dugóval és C-046 IEC csatlakozóval
- Shakti kövek és on-line
- Acoustic Revive SIP-8 lezárások
- Acoustic Revive RD-3 demagnetizáló
- Parasound Z Tuner a járatáshoz

AZ ORSZÁG ELSŐ SZÁMÚ
JAZZ ÉS KLASSZIKUS ZENEI
SZAKÜZLETE

FONE, ALPHA, EGEA, ACT
KIRKELIG, KNITTING FACTORY,
SCHANACHIE, DIW, CYBELE,
FUGA LIBERA, RICERCAR, ARCANÀ, EXTON,
HIGH NOTE, SONS OF SOUND, CRYPTO, MDG,
MA, OMNITON, SONG LINES

Nyitvatartás
hétfőtől - péntekig 10-20
szombat 10-16

1088 Budapest, Krúdy Gyula u. 6.
Tel./Fax: 486-0572, 486-0573
www.cdbar.hu

CONCERTO

Komolyzenei hanglemezek
a gregoriántól
a kortárs zenéig

LP, CD, DVD
vétel-eladás

Lemeztisztítás
Postai utánvét

Ez komoly!

AKADÉMIA

zeneműbolt

Budapest
VI., Király u. 28.
Tel.: 351-1942

Nyitva tartás:
H-P.: 10-18
Sz.: 10-14

A Gramofon magazinban
szereplő CD-k
megvásárolhatók,
megrendelhetők az

Az MCD üzletlánc
CD boltjaiban:

MCD ZENEÁRUHÁZ,
VI., Jókai u. 40.

MCD CAMPONA, XXII.,
Nagytétényi út 35-37.

ahol kiemelt klasszikus
és jazz választékkal
várjuk kedves Vásárlóinkat,
továbbá
belehallgatási lehetőséget
biztosítunk a vásárlás
megkönnyítésére!

GRAMOFON

Megújult formában, kibővített tartalommal

**Az 1996-ban alapított zenei lap
legjobb cikkei az interneten**

GRAMOFON Online

www.gramofon.hu

Nyílt szívvel, kritikus füllel

Beszélgetés Papp Mártával

Papp Márta a Magyar Rádió szerkesztőjeként már több mint három évtizede fáradozik azon, hogy értékes zeneművek felvételeit ismertesse meg hallgatóival, a zenei igényesség, a hangkultúra finomságainak felfedezése felé irányítsa a zenerajongókat. A Kritikus füllel és más műsorok szerkesztőjeként, illetve a XIX. századi orosz zeneszerzők műveinek tudósaként is rendkívül sokat tett a magyar zenetudományért, zenei ismeretterjesztésért.

► Bércesi Barbara

Gramofon: *Hogyan érintette meg a zene gyermekkorában?*

Papp Márta: Természetes volt számomra a zeneközeliség, hiszen édesanyám zongoratanár és koncertező zongoraművész volt Debrecenben. Már az öntudatra ébredésem előtt körülvett a zene: édesanyám gyakorolt, kamaragyüttesek próbáltak nálunk. Az akkor hallott zenéket „bilizenének” hívom. Sokat jelentettek ezek az élmények számomra. Később zeneiskolába, konzervatóriumba jártam hegedűszakra, de tudtam, hogy nem leszek hegedűművész.

G.: *Miért?*

P. M.: Jobban szerettem a zongorát. Technikailag sem tartottam magam elég ügyesnek, bár kitűnőre vizsgáztam. Emellett vonzóztak a reáltárgyak, nagyon jó matematikus voltam a gimnáziumban. Érdekel a földrajz, a csillagászat is. Édesanyám és a hegedűtanárom – aki Szabolcsi Bencével is barátságban volt – orientáltak a zenetudomány felé, magam ugyanis nem tudtam dűlőre jutni, melyik irányba induljak a sok közül. A debreceni konzervatóriumban a hegedűszak elvégzése után két éven át zeneszerzést is tanultam, bár nem voltak zeneszerzői ambícióim, csak behatóbban szerettem volna foglalkozni a zene belső struktúrájával. A hegedűtanárom sarkallt arra is, hogy próbáljak meg írni egy olyan zeneműről, amely érdekel engem. Muszorgszkij Egy kiállítás képeit választottam, és meglepetést szereztem vele, egészen jól sikerült életem első elemzése.

G.: *Hogyan került a Magyar Rádióba?*

P. M.: Negyedéves zeneakadémista voltam, amikor nagyon kedves és tisztelt tanárom, Kroó György minden előzetes figyelmeztetés nélkül felkért, hogy vegyem át az éppen szülési szabadságra vonuló kollégája helyét. Nagy öröm és még nagyobb sokk is volt ez számomra. Még zeneakadémista koromban fölvettek teljes állásba, így lassan 35 éve dolgozom a Rádióban.

G.: *Honnan ered szeretete az orosz zeneszerzők iránt? Az a fajta lelkület vagy szellemiség vonzza, amely – mondhatjuk – jellemző az orosz lélekre?*

P. M.: Említettem, hogy mindig is érdekelték a reáltudományok, a való világ minél mélyebb és pontosabb feltárása. Épp az oroszoknál, a Muszorgszkij körül csoportosuló Ötöknél virágzott az úgynevezett zenei realizmus, az emberi gondolatok, érzések, az emberi beszéd lehetőség szerint minél pontosabb átültetése a zene nyelvére. Itt érzem a kapcsolódási pontot. Természetesen az orosz irodalmat is nagyon szeretem, sokat olvastam és olvasom.

„Minden kiválasztott lemez hordozzon valamiféle értéket és érdekességet”

G.: *Hogyan indult a Kritikus füllel című műsor?*

P. M.: A Kritikus füllel, amelynek eleinte, ha jól emlékszem, egész egyszerűen az volt a címe, hogy Hanglemezekről, már ment jó pár éve, amikor én a munkatársam lettem. Kroó

György, Kovács János, Kárpáti János zenetudósok, tanáraim szemlézték benne az újonnan megjelent hangfelvételeket. Egy idő után, amikor tanáraim visszavonultak a műsorkészítéstől, Batta András zenetörténész kollégám, a Zeneakadémia jelenlegi rektora kezdeményezte, hogy a zenetudósok mellett olyan szakember is szólaljon meg a műsorban, aki a hanglemez-felvételek technikájához is ért. Ennek megfelelően az új műsorban Batta András műsorvezető (egyben az új műsor cím, a Kritikus füllel kitálálója) és Kovács Sándor zenekritikus mellett Ujházy László, a Rádió hangmérnöke kapott helyet. Az 1990-es évek közepéig futott ezzel a stábbal a Kritikus füllel, amikor ismét elérkezett a váltás ideje. Ujházy Lászlóra továbbra is szükség volt – őt nehezen tudtuk volna pótolni, de szívesen is maradt a műsorban. A legújabb kori kiadásban a műsorvezető Mácsai János lett, mellette pedig két kritikus váltotta egymást: Halász Péter és Farkas Zoltán. Utóbbi jó feléve a Bartók Rádió adófőszerkesztőjévé lépett elő, ezért nem vállalhatta tovább a műsorkészítést. Az utódját Molnár Szabolcsban találtuk meg.

G.: *Felelevenítene egy emlékezetes pillanatot a műsor történetéből?*

P. M.: Nemrégiben jutott a kezünkbe egy lemez, amelyen a feltüntetett Csajkovszkij Rómeó és Júlia nyitányfantázia helyett egy fiatalkori, a III., úgynevezett Lengyel szim-

Muszorgszkij leveleit, emlékezéseit és egyéb dokumentumokat Papp Márta férjével, Bojti Jánossal rendezte sajtó alá. Képünk illusztráció a kötetből: Melnyikovot, az első Borisz Godunovot ábrázolja

főnia első tétele volt hallható. A lemezkiadó magyarországi forgalmazójának rögtön írtam egy levelet, milyen tévedés történt az egyik lemezükön, aki megköszönte, hogy felhívtuk a figyelmet erre a szarvashibára, mert a központ sem értesítette őket. Előfordulnak apróbb tökéletlenségek a lemezeken, de hasonló bakival ritkán találkozunk.

G.: *Úgy tudom, a Bartók rádió műsorstruktúrájának megváltozásával a Kritikus füllel is átalakult.*

P. M.: Amíg korábban 50 percen 3-4 lemezzel foglalkoztunk, addig az új rend szerint egy adás egy albumot tárgyal, viszont a kritikái beszélgetés után a teljes lemez elhangzik. Így a műsorcím sem volt már indokolt többé, ezért Lemezüjdonságra módosítottuk. Veszteség, hogy megszűnt az ismétlés, amit korábban a hallgatók kérésének eleget téve sugároztunk. Az új struktúrában egyelőre nincs erre lehetőség. Viszont, aki az interneten kíséri figyelemmel, az a jövőben is vissza tudja hallgatni a műsort.

G.: *Hogyan tudta megtalálni az egyensúlyt a népszerűnek mondható és az igazán mély értékekkel bíró, de adott esetben nehezen befogadható műveket tartalmazó lemezek között? Mi volt az irányelve a lemezek kiválasztásánál?*

P. M.: Számomra az a legfontosabb, hogy minden általam kiválasztott lemez hordozzon valamiféle értéket és érdekességet. Ez vonatkozik a műre és az előadóra egyaránt. Ha feltűnik egy új, tehetséges, érdekes előadó, vagy lezajlott egy kiemelkedő jelentőségű vagy akár botrányos hangverseny, illetve operaelőadás, amelyből lemezfelvételt

is készült, akkor mindezt kötelességemnek érzem megosztani a hallgatóval.

G.: *Milyen visszajelzések érkeztek a műsor hallgatóitól, illetve a szakmától az évek során?*

P. M.: Szakmai oldalról, muzsikusoktól viszonylag kevés reakció érkezett, de azok pozitívak, ösztönzők voltak. A hallgatók sokkal nagyobb számban juttatták kifejezésre a – túlnyomórészt – elismerő véleményüket. Gyakran fordulnak hozzánk vagy a közönségszolgálathoz, hogy tudakozódjanak az általunk tárgyalt lemezek fellelhetőségéről (a műsorban lemezkiadókat nem nevezhetünk meg).

G.: *Törekedtek-e arra, hogy kiemelkedő hangminőségű albumokkal ismertessék meg a hallgatókat, s így módon kifinomultabb hangkultúra elterjedését mozdítsák elő?*

P. M.: Természetesen ez mindig fontos volt számunkra. Mivel legtöbbször „hallatlanul” kérem be a CD-ket a lemezkiadó cégektől, a tapasztalataimra kell hagyatkoynom, de már ritkán ér nagyobb csalódás. A hangtechnikai kérdésekben Ujházy László kollégám szakértelme a végső „ítélőbíró”, ő mindig igen értékes észrevételeket tesz a felvételek hangminőségéről. Kiemeli, mennyi és milyen minőségű vágást alkalmaztak a felvételen, hogy hangszórával vagy fejhallgatóval érdemesebb-e a lemezt hallgatni, s hogy milyen hangtechnikai paramétereket érdemes figyelni.

G.: *Ön több technikai újdonság bevezetését megtapasztalhatta a Magyar Rádióban. Melyek jelentették az igazán jelentős előrelépést a munkájában?*

P. M.: A legnagyobb minőségi változást a számítógép megjelenése hozta, ha lelkiileg és gyakorlatilag nehéz volt is átállni rá. Elsősorban a vágás terén jelent nagy előnyt, s különösen azoknál a műsoroknál, amelyekben zene és szöveg egyaránt elhangzik. A zenének és az emberi beszédnek ugyanis nagyon más a karakterisztikája, s régebben nehezebb volt megoldani, hogy azonos szinten szólaljanak meg.

G.: *Milyen más műsorokat készített a Kritikus füllel mellett?*

P. M.: Nagyon sok műsort vettem át vagy indítottam az elmúlt három évtizedben, sokat Kroó Györggyel együtt. Több, különböző évfordulókhoz kapcsolódó műsorom volt, például az 1981-es Bartók-évben archív anyagok felhasználásával készült az Emlékek, nyilatkozatok Bartók Béláról. Itt is és más műsoraimban is fontosnak éreztem, hogy az információk közreadásán túl a zenei illusztrációkat is gondosan válasszam meg. Műsoraimban, például a fél éve indult Egy zenemű – több előadás címűben, de a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem művészdoktor-képzőjében tartott óráimon is szívesen hasonlítom össze és elemzem egy-egy mű különböző felvételeit. Ezek sok munkát igénylő, de igen élvezetes feladatok – bízom benne, hogy a hallgatók és a tanítványok számára is élvezetet jelentenek. ■

Az 1996-ban alapított Gramofon – Klasszikus és Jazz című folyóirat nemesak a szakmát, a magyar zenei élet szereplőit, illetve hűséges előfizetőit szeretné megszólítani, hanem a zenekedvelők, a klasszikus zene és a jazz iránt érdeklődők lehető legszélesebb táborát. Szándékunk szerint folyamatosan bővítjük a Gramofon terjesztőinek körét, s ennek érdekében az elmúlt időszakban jó néhány új megállapodást kötöttünk. Az alábbiakban felsoroljuk azokat a helyeket, ahol a Gramofon már jelenleg is biztosan megvásárolható.

BUDAPEST

- Akadémia Zeneműbolt – Bp. VI., Király utca 28.
- Budapest Music Center – Bp. IX., Lónyay utca 41.
- CD Bár – Bp. VIII., Krúdy Gyula utca 6.
- CD Bár Buda – Bp. XII., Kékgolyó utca 28.
- Concerto Hanglezmbolt – Bp. VII., Dob utca 33.
- Fonó Budai Zeneház – Bp. XI., Sztregova utca 3.
- Galeon Bolt – Bp. XII., Magyar jakobinusok tere 4.
- Írók Boltja – Bp. VI., Andrássy út 45.
- Kodály Zoltán Zeneműbolt – Bp. V., Múzeum krt. 21.
- Művészetek Palotája hanglezmbolt – Bp. IX., Komor Marcell u. 1.
- Nagymező Jegyiroda – Bp. VI., Nagymező utca 19.
- Óbudai Társaskör – Bp. III., Kiskorona utca 7.
- Rózsavölgyi Zeneműbolt – Bp. V., Szervita tér 5.
- Zeneakadémia aula (koncertnapon) – Bp. VI., Liszt Ferenc tér 8.

HUNGAROTON

- Fotex Records MOM Park – Bp. XII., Alkotás u. 53.
- Hungaroton Classic márkabolt – Bp. VII., Rottenbiller u. 47.
- Hungaroton Sugár – Hanglezmez- és filmszaküzlet – 1148 Budapest, Őrs vezér tere

LAPKER

- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – HÉV
- Relay 1011 Budapest, Batthyány tér – metró
- Relay 1023 Budapest, Germanus Gyula park – aluljáró
- Relay 1024 Budapest, Moszkva tér
- Inmedio 1025 Budapest, Lövház u. 4.
- Inmedio 1033 Budapest, Flórián tér – üzletközpont
- Relay 1042 Budapest, Újpest – metró
- Inmedio 1051 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 76.
- Relay 1052 Budapest, Deák F. tér – aluljáró
- Relay 1052 Budapest, Kigyó u.
- Inmedio 1052 Budapest, Párizsi udvar
- Inmedio 1052 Budapest, Váci u. 10.
- Inmedio 1052 Budapest, Városház u. 3–5.
- Relay 1053 Budapest, Kálvin tér I.
- Relay 1062 Budapest, Nyugati tér – aluljáró
- Relay 1071 Budapest, Blaha Lujza tér – aluljáró
- Inmedio 1073 Budapest, Erzsébet krt. 17.
- Relay 1082 Budapest, Baross tér
- Relay 1093 Budapest, Boráros tér – aluljáró
- Relay 1097 Budapest, Nagyvárad tér – metró
- Inmedio 1106 Budapest, Őrs vezér tere – Árkád
- Relay 1107 Budapest, Kőbánya-Kispest – metró
- Inmedio 1117 Budapest, Október 23. u. 6–10.
- Relay 1122 Budapest, Déli pu. – metró
- Inmedio 1126 Budapest, Böszörményi út 18/b.
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid I.)
- Relay 1132 Budapest, Váci út – Róbert Károly krt. (Árpád hid 2.)
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Gogol u. aluljáró
- Relay 1134 Budapest, Lehel tér – Victor Hugo u.
- Inmedio 1141 Budapest, Őrs vezér tere – Sugár
- Relay 1142 Budapest, Mexikói út – földalatti
- Relay 1143 Budapest, Kerepesi út – Hungária krt.

- Inmedio 1152 Budapest, Szentmihályi u. 131. – Pólus Center
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Érkezés
- Relay 1185 Budapest, Ferihegy 2/B – Tranzit
- Inmedio 1223 Budapest, Nagytétényi u. 37–47. (Campona)

VIDÉK

- Antikvárium Kft. – 6720 Szeged, Kárász u. 16.
- Blue Train Hanglezmbolt – 8000 Székesfehérvár, Károly J. u. 43/A
- CD Café – 2000 Szentendre, Alkotmány u. 5.
- Corvina Kiadó Könyv- és Zenebolt – 7621 Pécs, Széchenyi tér 8.
- Deák Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Deák tér 2.
- Ezüst Medve Könyv- és Hanglezmbolt (Rómer Ház) – 9021 Győr, Teleki László u. 21.
- Filharmónia Kelet-Magyarország Kht. jegyiroda – 3525 Miskolc, Kossuth Lajos u. 3.
- Hold Antikvárium és Hanglezmbolt – 8000 Székesfehérvár, Kossuth u. 2.
- Könyvpavilon – 7100 Szekszárd, Szent István tér 1–3.
- Ko Könyv – Zene – Film Áruház – 9700 Szombathely, Kossuth L. u. 8/3.
- Könyvjelző Kkt. Babó Könyvesbolt – 4400 Nyíregyháza, Dózsa György u. 8.
- Miskolci Szimfonikus Zenekar közönségszolgálati iroda – 3525 Miskolc, Rákóczi u. 2.
- Petőfi Sándor Könyv- és Zeneműbolt – 9022 Győr, Árpád u. 44.
- Rivalda Antikvárium – 9021 Győr, Kazinczy u. 6.
- Roger's – 4024 Debrecen, Batthyány u. 22.
- Sziget Könyvesbolt (Debreceni Egyetem főépület) – 4032 Debrecen, Egyetem tér 1.
- Unicus Antikvárium – 9400 Sopron, Szt. György u. 14.
- Victor Audio hanglezmez- és CD-szaküzlet – 6000 Kecskemét, Vörösmarty u. 6.
- Vörös Cédrus – 9400 Sopron, Mátyás király u. 34/f
- Zrínyi Könyvesház – 8800 Nagykanizsa, Fő út 8.

LAPKER

- Inmedio 2100 Gödöllő, Szabadság tér 9.
- Inmedio 2900 Komárom, Klapka u. 12.
- Inmedio 3300 Eger, Széchenyi út 20.
- Inmedio 4026 Debrecen Plaza, Péterfia u. 18
- Inmedio 4400 Nyíregyháza Plaza – Szegfű u. 75.
- Relay 5000 Szolnok, MÁV Pályaudvar
- Relay 5600 Békéscsaba, Andrássy út 58.
- Inmedio 6000 Kecskemét, Petőfi S. u. 2.
- Inmedio 6722 Szeged, Kárász – Dugonics tér I.
- Relay 6722 Szeged, MÁV Nagyalomás
- Inmedio 7150 Bonyhád, Szabadság tér 12.
- Inmedio 7400 Kaposvár Plaza
- Inmedio 7600 Árkád, Nagy Lajos király út – Alsómalom sarok
- Inmedio 8000 Székesfehérvár, Fő u. 9.
- Inmedio 8200 Veszprém, Kossuth u. 1.
- Inmedio 8300 Tapolca Tesco, Veszprémi u. 5.
- Inmedio 8800 Nagykanizsa – Tesco
- Inmedio 8800 Nagykanizsa Plaza
- Relay 9001 Győr, Révai u. 8., MÁV
- Relay 9700 Szombathely, MÁV csarnok

Music of Hungarian Parlours
Johann B. SPECH
FORTEPIANO PIECES & SONGS
 Anikó HORVÁTH • Agnes RATKÓ
 Katalin HALJANI

SCHUBERT
PIANO SONATAS COMPLETE
MALCOLM BILSON
 FORTEPIANO

J.F. RUHE
Sonatas for Viola da Gamba & continuo
 Sándor SZÁSZVÁRDI viola da gamba
 Kousaj H. Mahdi KADDURI baroque cello
 Angelika CSIZMADIA harpsichord

Norwegian Melodies
 Works for Piano Duo
EDVARD GRIEG
DUO EGRI & PERTIS
 on the Pleyel Double Grand Piano

MOZART
 Complete Works for Violin and Orchestra
BARNABÁS KELEMEN
 violin direction
 Ferenc Erkel Chamber Orchestra
 Live

BESSENYEI FERENC
 Balassi
 Batsányi
 Csokonai
 Berzsenyi
 Kölcsey
 Vörösmarty
 Petőfi
 Arany
 Ady
 Tóth Á.
 József A.

ERZSÉBET KOMLOSSY
 MEZZO-SOPRANO
 GLÜCK
 ORPHÉE ED EURYDICE
 VERDI
 UN BALLO IN MASCHERA
 IL TROVATORE
 AIDA
 ERKEL
 BANK BÀN
 SAINT-SAËNS
 SAMSON ET DALILA
 WAGNER
 DAS RHEINGOLD
 MUSORGGSKY
 KHOVANSCHINA

HUNGAROTON CLASSIC
Bank SÁRY
Timebells

WEINER
 SERENADE Op.3 • STRING QUARTET No.1 Op.4
ISTVÁN KASSAI
 PIANO
 CSONGOR ÉS TUNDE Op.10 • TOLL Op.43

Contemporary Hungarian Oboe Concertos
 Hidas • Balassa • Soproni
Lajos LENCSÉS - oboe
 Wolfgang WIPPLER - horn
 SIVR Szentpéter Radio Symphony Orchestra
 Budapest Strings
 Conducted by Alan GILBERT • Béla DRÁVOS

MADDALENA LAURA LOMBARDINI SIRMEN
SIX VIOLIN CONCERTOS OP. III
PIROSKA VITÁRIUS
 SAVARIA BAROQUE ORCHESTRA
PÁL NÉMETH
 ARTISTIC DIRECTOR

Vilmos Szabardi • Péter Bácsányi • András Ligeti
 Hungarian Symphony Orchestra
Ödön Pártos
 Song of Praise - Concerto No.1 for Violin
 Concerto for Violin Fusions (Shiluvim)

Darumadár útnak indul
 Hungarian Songs and Csárdáses
ERVŐ KALLAI KISS
 Gypsy King of the Clarinet

SÁNDOR BALASSA
The Man Outside
 Opera in five movements, Op.27
 Based on the play by Wolfgang Borchert / Libretto by Geza Fodor

A Nemzeti Filharmonikusok

ÉVADNYITÓ KONCERTJE A BARTÓK BÉLA NEMZETI HANGVERSENYTEREMBEN

OKM

2007.
szeptember 25.
kedd 19.30

**Bartók
Beethoven
Brahms**

*Alekszej Vologyin
Kocsis Zoltán*

Szarka Csilla: Kapcsolat (2006)